

7—12 mars

Debatter m. m.

Fredagen den 7 mars		Sid.
Interpellation av herr Franzén ang. förvärv av fabrikslokal för fångvårdsanstalten i Lärbro		5
Tisdagen den 11 mars		
Interpellation av herr Ohlon ang. vissa spörsmål i samband med utbyggnaden av Halmsjöfältet		9
Onsdagen den 12 mars		
Minnesord över Hennes Kungl. Höghet Prinsessan Ingeborg		11
Ersättning för kommunala fullmäktigeuppdrag		12
Anslag under femte huvudtiteln:		
Levnadskostnadsundersökning		14
Förlikningsmän för medling i arbetstvister		16
Mödrahjälp m. m.		17
Avlönande av hemvårdarinnor		28
Allmänna barnbidrag		31
Driftbidrag till anstalter för halvöppen barnavård		31
Försöksverksamhet rörande daghem m. m.		33
Ferieresor för barn		34
Ferieresor för husmödrar		39
Stipendier för underlättande av husmoderssemester		40
Vårdanstalt å Brotorp för alkoholmissbrukare		41
Frälsningsarméns vårdanstalt Kurön		44
Anordnande av kursverksamhet för alkoholskadades familjer		46
Statsbidrag till anskaffande av specialredskap åt invaliderade husmödrar		46
Inventarier för allmänna samlingslokaler m. m.		48
Vissa förvaltningskostnader för statens bosättningslån		50
Statsbidrag till sjukkassor		51
Social upplysningsfilm		52
Anslag under sjunde huvudtiteln:		
Skatteersättning åt kommunerna m. m.		54
Samarbetsorganet Ekonomisk information		69
Statsbidrag till Föreningen Fruktdrycker		71
Televerkets anslagsbehov		76
Interpellation av herr Öhman ang. krisläget vid Thordénvarvet i Uddevalla		93
Återuppförande av ridhus för livgardesskvadronen		95
Ändring i förordningen om automobilskatt m. m.		98
Anstånd med inbetalning av skatt vid besvär över taxering		106
Förbud mot utminuterung av rusdrycker vissa dagar		109
Skattefrihet för sparande		116
Vissa indirekta skatter		117

	Sid.
Kompensation till kommunerna för visst skatteunderlagsbortfall ..	126
Vissa skärpta åtgärder mot bilstöder m. m.	127
Offentlighet beträffande vissa promemorior i resningsärenden	135
Kvinnas behörighet till prästerlig tjänst	135

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 12 mars

Utrikesutskottets utlåtande nr 3, ang. godkännande av konvention mellan OEEC-länderna om upprättande av säkerhetskontroll på atomenergiens område	11
— nr 4, ang. ratifikation av europeisk konvention angående fredlig lösning av tvister	11
Konstitutionsutskottets utlåtande nr 6, om ekonomisk ersättning för kommunala fullmäktigeuppdrag	12
— nr 7, om viss ändring av § 87 mom. 2:o regeringsformen	14
Statsutskottets utlåtande nr 5, ang. utgifterna under femte huvudtiteln (socialdepartementet)	14
— nr 7, ang. utgifterna under sjunde huvudtiteln (finansdepartementet)	54
— nr 9, ang. anslag å kapitalbudgeten: kommunikationsdepartementet	76
— nr 36, ang. upptagande å riksstaten av underskottet för Luftfartsfonden	95
— nr 37, ang. försäljning av vissa lektorsprebendefastigheter i Linköping	95
— nr 38, ang. ersättning till Rut Britta Marianne Eek m. fl.	95
— nr 39, ang. frågor om befrielse från ersättningskyldighet till kronan m. m.	95
— nr 40, ang. anslag å tillägsstat II till återuppförande av ridhus för livgardesskvadronen	95
— memorial nr 41, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till Civilförsvarsstyrelsen: Avlöningar	98
Bevillningsutskottets betänkande nr 18, om ändring i förordningen om automobilskatt m. m.	98
— nr 19, ang. ändring i bestämmelserna om avdrag för nedsatt skatteförmåga	106
— nr 20, om anstånd med inbetalning av skatt vid besvär över taxering	106
— nr 25, ang. kostnaderna för framställning och distribution av preliminärskatttabeller	109
— nr 26, om förbud mot utminuterung av rusdrycker vissa dagar ..	109
— nr 27, om ändrade beskattningsregler beträffande s. k. ofullständiga familjer m. m.	115
— nr 29, om skattefrihet för sparande	116
— nr 30, om ändrad lydelse av 16 § lagen ang. statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror, m. m.	117
— nr 31, ang. ändring av lagen med särskilda bestämmelser om kommuns, landstingskommuns och annan samfällighets utdebitering av skatt för åren 1958—1965	126
Första lagutskottets utlåtande nr 9, ang. vissa skärpta åtgärder mot bilstöder m. m.	127
— nr 10, ang. vidgad offentlighet beträffande promemorior i resningsärenden hos högsta domstolen	135
— nr 11, ang. kvinnas behörighet till prästerlig tjänst	135

Fredagen den 7 mars

Kammaren sammanträdde kl. 14.00

Justerades protokollet för den 1 innevarande månad.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till

dels riksdagens skrivelse, nr 92, till Konungen angående val av ombud i Europarådets rådgivande församling med suppleanter;

dels ock riksdagens förordnanden:

nr 93, för herr Bengt Elmgren att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 94, för herr Walter Sundström att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 95, för herr Tore Bengtsson att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 96, för herr Bertil Ohlin att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 97, för herr Gunnar Hedlund att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 98, för herr Gunnar Heckscher att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 99, för herr Yngve Möller att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 100, för fröken Gunnel Olsson att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 101, för herr Ingemar Andersson att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 102, för herr Gerard De Geer att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 103, för herr Torsten Andersson att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling; och

nr 104, för herr Carl Göran Regnéll att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 106, till Konungen i anledning av väckta motioner om avskaffande av statsrådseden.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 98 § taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623), m. m.;

nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 1, såvitt propositionen angår det promilletal, varmed skogsvårdsavgiften för år 1958 skall utgå; och

nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillvaratagande av vävnader och annat biologiskt material från avliden person; samt

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till strålskyddslag m. m.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 76, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 25 § och 129 § 8 mom. taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623); samt

nr 78, angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag, avseende ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde.

Anmäldes och bordlades en av bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjord anmälan, att till utskottet från styrelsen för riksdagsbiblioteket inkommit framställning om ersättande av en extra ordinarie bibliotekariebefattning i lönegraden Ae 21 med en biblioteksassistentbefattning i lönegraden Ao 10.

Anmäldes och bordlades

utrikesutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av Sveriges anslutning till en konvention mellan OEEC-länderna om upprättande av säkerhetskontroll på atomenergiens område; samt

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition rörande ratifikation av europeisk konvention angående fredlig lösning av tvister;

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av väckta motioner om utredning i syfte att öppna möjligheter till ekonomisk ersättning för kommunala fullmäktigeuppdrag; samt

nr 7, i anledning av väckt motion om sådan ändring av § 87 mom. 2:o regeringsformen att kyrkomötets vetorätt upphäves;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under femte huvudtiteln, avseende anslagen inom socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.;

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under sjunde huvudtiteln, avseende anslagen inom finansdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda fram-

ställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1958/59, i vad avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om upptagande å riksstaten för budgetåret 1958/59 av underskottet för Luftfartsfonden;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa lektorsprebendefastigheter i Linköping;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till Rut Britta Marianne Eek m. fl.;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående frågor om befrielse från ersättningskyldighet till kronan m. m.;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58 till Återuppförande av ridhus för livgardeskvadronen; samt

nr 41, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1958/59 till Civilförsvarsstyrelsen: Avlöningar;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 18, i anledning av väckta motioner om ändring i förordningen om automobilskatt m. m.;

nr 19, i anledning av väckta motioner angående ändring i bestämmelserna om avdrag för nedsatt skatteförmåga;

nr 20, i anledning av väckta motioner om vidgad möjlighet till anstånd med inbetalning av skatt för skattskyldig, som anfört besvär rörande sin taxering;

nr 25, i anledning av väckt motion angående nedbringande av kostnaderna för framställningen och distributionen av preliminärskatttabellerna;

nr 26, i anledning av väckta motioner om förbud mot utminuterung av rusdrycker vissa dagar före vissa helger, m. m.;

nr 27, i anledning av väckta motioner om ändrade beskattningsregler beträffande s. k. ofullständiga familjer m. m.;

nr 29, i anledning av väckta motioner om skattefrihet för sparande;

Interpellation ang. förvärv av fabrikslokal för fångvårdsanstalten i Lärbro

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 16 § lagen den 11 juni 1943 (nr 346) angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror, m. m., jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 31, i anledning av väckta motioner angående ändring av lagen med särskilda bestämmelser om kommuns, landstingskommuns och annan samfällighets utdebitering av skatt för åren 1958—1965;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckta motioner om vissa skärpta åtgärder mot bilstöld m. m.;

nr 10, i anledning av väckta motioner om vidgad offentlighet beträffande promemorior i resningsärenden hos högsta domstolen;

nr 11, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kvinnas behörighet till prästerlig tjänst, dels ock i ämnet väckta motioner; samt

nr 12, i anledning av väckta motioner om skärpta straffbestämmelser för vissa våldsbrott;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av väckt motion angående utredning för verkställande av omprövning av lagen med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens;

nr 10, i anledning av väckta motioner om höjning av sjukpenningersättningen till icke förvärvsarbete hos husmödrar;

nr 11, i anledning av väckta motioner angående viss ändring av 105 § lagen om allmän sjukförsäkring;

nr 12, i anledning av väckta motioner om viss ändring av nuvarande tillämpning av sjukkassetaxan;

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 28 § 1 mom. förordningen den 14 december 1956 (nr 629) om erkända arbetslöshetskassor; samt

nr 15, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av

Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1957 vid dess fyrtionde sammanträde fattade beslut, dels ock i ämnet väckt motion;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av väckta motioner om skyddsbestämmelser för omogna lingo; samt

nr 8, i anledning av väckt motion om hänskjutande till 1954 års fastighetsbildningskommitté av vissa spörsmål på fastighetsbildningens område;

jordbruksutskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av väckt motion om utredning rörande almanacksprivilegiet m. m.;

nr 5, i anledning av väckta motioner om rening av spillolja i ökad omfattning; samt

nr 6, i anledning av väckta motioner om minskning av kostnaderna för det statliga trycket genom tryckeribeställningars spridning till landsortstryckerier.

Interpellation ang. förvärv av fabrikslokal för fångvårdsanstalten i Lärbro

Herr FRANZEN (cp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Enligt vad som meddelats i tidningspressen har fångvårdens byggnadskommitté föreslagit, att fångvårdsstyrelsen skall förvärva Dalhems snickerifabrik i syfte att bereda 30—35 fångar från fångvårdsanstalten i Lärbro sysselsättning med grovsnickier. Eventuellt skulle snickerifabriken övertagas av fångvårdsstyrelsen redan den 1 april i år. Då denna fråga är av största betydelse för befolkningen och näringslivet i Dalhem, är det enligt min mening angeläget att en redogörelse lämnas för de åtgärder, som myndigheterna avser att vidta.

Dalhems snickerifabrik drives sedan

Interpellation ang. förvärv av fabrikslokal för fångvårdsanstalten i Lärbro

år 1952 i företagareföreningens regi. Det har varit svårt att få fabriken att företagsekonomiskt bära sig, vilket torde vara anledningen till att företagareföreningen velat sälja den. Under år 1957 hade emellertid fabriken ett tillfredsställande driftsresultat och kunde öka omsättningen med cirka 60 000 kronor.

Snickerifabriken i Dalhem sysselsätter f. n. 14 personer. Flera av dem är familjeförsörjare och har egna fastigheter i Dalhem. Om snickerifabriken förvärvas av fångvårdsstyrelsen, torde flertalet av dem bli utan sysselsättningsmöjligheter i bygden. Många familjer skulle därigenom åsamkas stora ekonomiska bekymmer. För kommunen skulle följa en avsevärd minskning av skatteunderlaget.

Om fångvårdsstyrelsen förvärvar Dalhems snickerifabrik, medför det alltså allvarliga olägenheter för befolkningen och näringslivet i bygden. Lämpligast synes mig vara, att fabriken drives i privat regi eller — om detta ännu inte är möjligt — att företagareföreningen fortfarande får svara för driften. Den förbättring av driftsresultatet, som uppnåddes under fjolåret, motiverar enligt min mening, att man söker fortsätta med den nuvarande tillverkningen vid fabriken och med den nuvarande arbetskraften.

Även ur fångvårdssynpunkt talar starka skäl emot förvärv av snickerifabriken i Dalhem för fångvårdsstyrelsens räkning. Avståndet mellan fångvårdsanstalten i Lärbro och snickerifabriken i Dalhem är inte mindre än fyra mil. De fångar, som skulle sysselsättas i snickerifabriken, skulle alltså dagligen transporterats åtta mil. Resorna skulle bli tidsödande och ta i anspråk ca två timmar dagligen. Ur olika synpunkter måste sådana transporter framstå som olämpliga. Därtill kommer att kostnaderna för transporterna och för den extra fångvårdspersonalen i Dalhem måste bli betydande.

Fångvårdsanstalten i Lärbro är av provisorisk karaktär. Den är inrymd i lokaler, som tidigare använts för militära ändamål och som även i framtiden kan

behövas för militära ändamål. Om fångvårdsanstalten måste flyttas från Lärbro, kan man riskera, att driften vid snickerifabriken i Dalhem helt måste nedläggas.

Den naturligaste lösningen ur fångvårdssynpunkt är enligt min mening, att lämpliga lokaler för fabriksmässig tillverkning anskaffas i Lärbro i nära anslutning till fångvårdsanstalten. Enligt vad som är mig bekant finns sådana möjligheter — och det t. o. m. till betydligt lägre pris för staten än vad förvärvet av snickerifabriken i Dalhem skulle innebära. Fångvårdsstyrelsen har ju också på det bestämdaste avstyrkt förvärv av snickerifabriken i Dalhem.

De anställda vid snickerifabriken i Dalhem och deras familjer går nu i stor ovisshet om hur deras framtid skall bli. Det synes mig därför påkallat, att här i kammaren en redogörelse snarast lämnas för de åtgärder, som myndigheterna avser att vidta i fråga om förvärv av fabrikslokal för fångvårdsanstalten i Lärbro.

Med anledning av vad jag här har anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet ställa följande fråga:

Vill herr statsrådet lämna kammaren en redogörelse för de åtgärder, som myndigheterna ämnar vidta i syfte att skaffa fångvårdsanstalten i Lärbro erforderlig fabrikslokal?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakvarande spørgsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 333, av herr *Kaijser*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till strålskyddsverksamhet m. m. för budgetåret 1958/59 m. m.;

nr 334, av herr *Arvidson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändringar i vägtrafikförordningen m. m.; och

nr 335, av herr *Geijer*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändringar i vägtrafikförordningen m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.08.

In fidem

G. H. Berggren

Tisdagen den 11 mars

Kammaren sammanträdde kl. 16.00; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

11—den 13 i denna månad på grund av sammanträde inom OEEC:s ministerråd i Paris.

Justerades protokollen för den 4 och den 5 innevarande månad.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under tredje huvudtiteln, avseende anslagen inom utrikesdepartementets verksamhetsområde;

Aberopande bilagda läkarintyg anhåller jag vördsamt om ledighet från riksdagsgöromålen tills vidare.

Stockholm den 8 mars 1958

Erik Hagberg

Att riksgäldsfullmäktige *Erik R. Hagberg*, född 17 mars 1891, som vårdats å serafimerlasarettets kirurgiska klinik fr. o. m. den 4 mars 1958 och fortfarande under diagnos akut gallblåseinflammation är i behov av fortsatt vård å sjukhus och under denna tid är oförmögen till arbete, intygas.

Stockholm, serafimerlasarettet den 8 mars 1958

Bo Holmström

Leg. läkare

På gjord proposition bifölls ansökningen för den tid, det i aberopade läkarintyget omförmälda hindret varade.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades vidare herr *Lange* för tiden den

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under tolfte huvudtiteln, avseende anslagen inom civildepartementets verksamhetsområde;

nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1958/59 under statens allmänna fastighetsfond m. m., i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning av viss kronans fordran; samt

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring av vissa avtal rörande lån till Föreningen för skidlöpningens och friluftslivets främjande i Sverige för utbyggnad av turiststationen Högfjället vid Storlien.

Anmäldes och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 115, till Konungen i anledning av väckta motioner om höjning av den s. k. försvarsavgiften enligt gruvlagen m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 76, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 25 § och 129 § 8 mom. taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623).

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 78, angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag, avseende ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde.

Föredrogs och lades till handlingarna den av bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjorda anmälan, att till utskottet från styrelsen för riksdagsbiblioteket inkommit framställning om ersättande av en extra ordinarie bibliotekariebefattning i lönegraden Ae 21 med en biblioteksassistentbefattning i lönegraden Ao 10.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet motionen nr 333, av herr *Kajser*.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 334, av herr *Arvidson*, och

nr 335, av herr *Geijer*.

Föredrogs och bordlades ånyo utrikesutskottets utlåtanden nr 3 och 4, konstitutionsutskottets utlåtanden nr 6 och 7, statsutskottets utlåtanden nr 5, 7, 9 och 36—40 samt memorial nr 41, bevillningsutskottets betänkanden nr 18—20, 25—27 och 29—31, första lagutskottets utlåtanden nr 9—12, andra lagutskottets

utlåtanden nr 5, 10—12, 14 och 15, tredje lagutskottets utlåtanden nr 7 och 8, jordbruksutskottets utlåtande nr 6 ävensom allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 4—6.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 77, angående driftbidrag till statens järnvägar;

nr 83, angående organisationen av statens institut för folkhälsan m. m.; och

nr 86, angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m. för budgetåret 1958/59.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 336, av herrar *Lundström* och *Kajser*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, m. m.;

nr 337, av herr *Lundström* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändringar i vägtrafikförordningen m. m.;

nr 338, av herr *Edström* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändringar i vägtrafikförordningen m. m.;

nr 339, av herr *Edström* och fru *Hamrin-Thorell*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändringar i vägtrafikförordningen m. m.;

nr 340, av herr *Alexanderson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändringar i vägtrafikförordningen m. m.; samt

nr 341, av herrar *Nyström* och *Grym*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändringar i vägtrafikförordningen m. m.

Interpellation ang. vissa spörsmål i samband med utbyggnaden av Halmsjöfältet

Herr OHLON (fp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! I fjol höst nödgades riksdagen i stor hast taga ställning till ett under många år försummat ärende. Det ansågs då nödvändigt att riksdagen genast beslutade om utbyggnad av en storflygplats vid Halmsjön, så att arbetena där kunde vara avslutade år 1960. I en motion nr 711/1957 i andra kammaren påpekades, att lägesvalet var olyckligt ur flygets synpunkt och att man ej borde förhastast utan låta vidare undersöka frågan och uppskjuta den till vårriksdagen 1958. Motionärerna framhöll bl. a.: »Det är känt, att hela försvarsfrågan inom kort skall omprövas. Vid den framtida utformningen av försvaret kommer antalet militära fredsförband, även flygflottiljer, sannolikt att reduceras. Skulle därvid den situationen uppkomma, att Barkarbyfältet friläggas från militärt flyg i fredstid, skulle säkert många röster höjas för att förlägga storflygplatsen dit, även om Halmsjöfältet påbörjats. Det skulle säkert vara ganska svårt att försvara dess fortsatta utbyggnad, när ett så utmärkt flygfält som Barkarby kunde fritt begagnas alldeles intill stadens gränser.»

Vi har nu fått veta att den nya försvarsordningen bl. a. innebär, att Barkarbyflottiljen skall läggas ned och att flygfältet där endast skall användas för beredskapsändamål o. d. Motionärernas påpekande om Barkarbyfältets användbarhet har sålunda fått förnyad aktualitet. Är det försvarligt att under dessa förhållanden fortsätta en dyrbar utbyggnad av Halmsjöfältet, vars lämplighet det råder allvarliga tvivel om? Bör inte Barkarbyområdet i varje fall reserveras i statlig ägo för flygets framtida behov och för att i nödfall komplettera Halmsjöfältet, om farhågorna beträffande detta flygfälts användbarhet skulle besannas?

Den nya försvarsplanen har i själva verket på flera punkter ändrat förutsättningarna för det avgörande, som riksdagen träffade i höstas.

Statsutskottets majoritet framhöll sålunda gentemot motionsförslaget, som bl. a. gick ut på att man borde utreda frågan om Barkarbyfältets utbyggnad, att den svårutredda frågan om den militära övningsverksamhetens fortbestånd på Järvafältet därigenom omedelbart aktualiserades. En förflyttning av militärförbanden från Järvafältet skulle draga utgifter, som inte kunde överblickas, menade utskottet. Reservanterna inom utskottet påpekade emellertid med stöd av motionens uppgifter bl. a.: »Utskottet har beaktat, att den utbyggnad av Bromma, som föreslås i motionerna, aktualiserar en omDispositionering av den militära övningsverksamheten på Järvafältet. Utskottet erinrar därvid om att man vid en realistisk bedömning måste räkna med att propositionens förslag inom fem år även kommer att medföra denna konsekvens, som troligen inte kan undvikas vid något här behandlat förslag.»

Beslutet om Halmsjöns utbyggnad fattades i december. Redan nu, tre månader senare, har reservanternas och motionärernas förutsägelser besannats. Den planerade försvarsordningen innebär, att Svea artilleriregemente flyttas från Sundbyberg till Linköping. Infanteriets kadettskola skall flyttas från Ulriksdal till Halmstad. Härigenom frigörs Järvafältet i huvudsak från den övningsverksamhet, som skulle hindrat civilflyget från att utnyttja Barkarby.

Samtliga invändningar om utredningar och kostnader, som gjordes i december, saknar relevans i dag. Det är troligen mera sällan, som de väsentligaste förutsättningarna för ett riksdagsbeslut undergått så genomgripande förändringar på så kort tid.

Man kan inte undgå att reflektera över hur detta ärende skulle ha behandlats, om det förekommit till prövning i dag, tre månader senare. Hade man då valt att investera 153 miljoner kronor på Halmsjöfältet och tagit på sig kostnaderna för den planerade flyttningen av Rosersbergs skjutskola? Hade man då valt att bygga ut ett helt nytt samhälle med okända kostnader vid Märsta, ett samhälle som givetvis blir utsatt för samma bullerstörningar, som man ville undvika

Interpellation ang. vissa spörsmål i samband med utbyggnaden av Halmsjöfältet vid Bromma och Barkarby? Det finns i själva verket mycket påtagliga skäl för riksdagen att med uppmärksamhet följa denna fråga. De starka invändningar, som restes mot Halmsjöfältet, är alltjämt gällande. En förhastad investering kan kanske ännu undvikas. Framför allt bör frågan om Järva- och Barkarbyfälten snarast klarläggas.

Under hänvisning till det anförda får jag anhålla om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet ställa följande frågor:

1) Ämnar herr kommunikationsministern taga initiativ till en revision av utbyggnadsplanerna för Halmsjöfältet, för den händelse flygflottiljen vid Barkarby försvinner samtidigt som Svea artilleriregemente och infanterikadettskolan förflyttas enligt den skisserade nya försvarsplanen?

2) Är herr kommunikationsministern beredd att redogöra för storleken av de

kostnader, som nedlagts på Halmsjöfältet sedan riksdagens beslut i flygfältfrågan i december 1957?

3) Ämnar herr kommunikationsministern vidtaga några åtgärder för att tillgodose det allmänna önskemålet att en lämplig avvägning kommer till stånd mellan civilflygets intressen och bebyggelseintressena vid Barkarby- och Järva-fältens nu förestående användning för civila behov?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakvarande spörsmål finge framställas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.13.

In fidem
G. H. Berggren

Onsdagen den 12 mars förmiddagen

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Herr TALMANNEN yttrade:

Nu på morgonen har budet nått oss att Hennes Kungl. Höghet Hertiginnan av Västergötland, prinsessan Ingeborg, i natt slutat sin långa levnad.

Många var de sorger som drabbat henne under livets lopp genom nära anhörigas bortgång. Hon bar alltid sorgerna med styrka och stod troget vid sin mans sida genom livets prövningar. Hennes glada och öppna väsen, hennes äkta demokratiska sinnelag och hennes djupa medkänsla med människorna har gjort henne älskad och aktad i vida kretsar.

Även om dödsbudet med hänsyn till hennes höga levnadsålder — hon skulle i år ha nått 80 år — ej kan ha kommit alldeles oväntat, är det en tung sorg som drabbar hennes närmaste. Vi deltar i denna sorg, och riksdagens första kammare framför till Konungen och konungahuset sitt djupa deltagande och sitt beklagande.

Detta anförande åhördes av kammarens ledamöter stående.

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Jag hemställer att kammaren behagade uppdra åt sin talman att till Hans Majestät Konungen och Hennes Majestät Drottningen samt den kungliga familjens övriga medlemmar framföra kammarens djupt kända och varma deltagande i den sorg som drabbat dem.

Vad herr förste vice talmannen sålunda hemställt bifölls enhälligt.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 77, angående driftbidrag till statens järnvägar;

nr 83, angående organisationen av statens institut för folkhälsan m. m.; och nr 86, angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m. för budgetåret 1958/59.

Föredrogos och hänvisades till bankoutskottet motionen nr 336, av herrar *Lundström* och *Kaijser*.

Föredrogos och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 337, av herr *Lundström* m. fl.,

nr 338, av herr *Edström* m. fl.,

nr 339, av herr *Edström* och fru *Hamrin-Thorell*,

nr 340, av herr *Alexanderson* m. fl. samt

nr 341, av herrar *Nyström* och *Grym*.

Herr talmannen yttrade, att han ville varsko kammarens ledamöter, att det med hänsyn till omfattningen av från utskotten inkommande ärenden kunde bli nödvändigt att från och med nästa vecka anordna arbetsplena med kamrarna även på fredagarna. Sådana fredagsplena torde i regel komma att ut sättas till klockan 13.00.

Föredrogos ånyo utrikesutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av Sveriges anslutning till en konvention mellan OEEC-länderna om upprättande av säkerhetskontroll på atomenergiens område; och

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition rörande ratifikation av europeisk konvention angående fredlig lösning av tvister.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om ersättning för kommunala fullmäktigeuppdrag

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckta motioner om utredning i syfte att öppna möjligheter till ekonomisk ersättning för kommunala fullmäktigeuppdrag.

I de likalydande, till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna nr 78 i första kammaren av herr *Carl Albert Anderson* m. fl. och nr 51 i andra kammaren av herr *Sköldin* m. fl. hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en utredning i syfte att öppna möjligheter till ekonomisk ersättning för kommunala fullmäktigeuppdrag.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen i anledning av likalydande motionerna I: 78 och II: 51 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en förutsättningslös utredning av frågan om ekonomisk ersättning för kommunala fullmäktigeuppdrag.

Vid utlåtandet hade fogats en reservation av herrar *Pettersson* i Norregård, *Sveningsson* och *Magnusson* i Tumhult, vilka anförde:

»Sedan den allmänna kommunallagen år 1953 och den särskilda kommunallagen för Stockholm år 1957 antogs synas icke sådana ändrade förhållanden ha inträtt, att en ny utredning nu är behövlig. Vi få därför hemställa, att förevarande motioner I: 78 och II: 51 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.»

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Till detta konstitutionsutskottets utlåtande är en reservation fogad, där vi reservanter hemställer om avslag på den motion — nr 78 i denna kammare — som behandlas i utskottsutlåtandet.

Vi har icke kunnat ansluta oss till den uppfattning och det förslag, som konstitutionsutskottet har kommit fram till, att en förutsättningslös utredning bör ske angående ersättning för kommunala uppdrag och att det då först och främst

skall bli möjligt för fullmäktigeledamöterna i kommunerna att få betalt för sitt förtroendeuppdrag; kanske siktar man till både traktamente och arvode. Man gav i utskottet uttryck för en sådan uppfattning — vilket också framgår av utskottets förslag — att en ny utredning bör sikta till att möjliggöra bättre betalning för kommunalt arbete och kommunala uppdrag i allmänhet.

I samband med kommunsammanslagningen och storkommunernas tillkomst fattades år 1950 beslut om ersättning för kommunala förtroendeuppdrag. Dessa beslut fördes över till den kommunallag som antogs år 1953. Vid dessa tillfällen, liksom även när en ny kommunallag för Stockholm förra året antogs av riksdagen, har den tanken avisats, att ersättning skall utgå även till fullmäktigeledamöter i kommunerna.

Man har vid tidigare tillfällen hävdad den uppfattningen — och vi reservanter anser att den alltjämt bör gälla — att fullmäktigeuppdrag, det må vara i kommunalfullmäktige, stadsfullmäktige eller något kommunalförbund, icke är så betungande att det finns anledning till någon annan form av ersättning än den reseersättning som redan nu lagen ger möjlighet att utanordna. Den som åtar sig ett fullmäktigeuppdrag hyser väl ändå i allmänhet ett betydande intresse för den egna kommunen och för arbete i det allmänna tjänst, och det man är intresserad av är man säkert villig att också offra något för. Även huvudmotionären i denna fråga, herr Carl Albert Anderson, ger i sin motion uttryck för en sådan uppfattning då han säger: »Att medborgerliga förtroendeuppdrag i och för sig förutsätter det intresse, som står osjälvviskhet och idealitet nära, är ofrånkomligt.» Det har utan tvekan varit av idealitet, som många framstående kommunalmän i vårt land under tider som varit offrat och alltjämt offrat så mycket av tid och krafter för sina kommuner. För min del tror jag att det ännu finns mycket kvar av denna idealitet, som riksdagen icke bör medverka till att förstöra.

Att genom en ny utredning och genom nya beslut väsentligt vidga möjligheter-

Om ersättning för kommunala fullmäktigeuppdrag

na till ersättning för kommunalt arbete tycker säkert många kommunalmän, för att inte tala om allmänheten, blir en ganska onödig anordning. Och skall vi gå in för det systemet när det gäller kommunalt arbete, att man skall noga räkna timmarna och se vad man får betalt för varje uppdrag, så tror jag vi dras in i en ganska olycklig utveckling. På grund av denna olyckliga utveckling får vi kanske se fram mot den tid, då många mer aktiva kommunalmän inte kommer att betrakta sig som förtroendemän utan som åtminstone deltidsanställda tjänstemän.

Nu är väl det kommunala arbetet här i storstaden Stockholm visserligen något helt annat än det är ute i en landsortskommun som den jag har mina erfarenheter ifrån. Här i Stockholm tycker man att man har råd med dessa ökade utgifter; tack vare den stora kommunala budget man här har tycker man inte det betyder något, om man ger fullmäktige och alla andra kommunala förtroendemän en större ersättning för sitt arbete. Det förhåller sig emellertid inte på samma sätt ute i många små landsbygdskommuner, som under senare år dragit på sig stora utgifter. De har kanske inte räknat med att skatteunderlaget, som det nu blivit, reellt sett skulle minska, att folkmängden i kommunerna skulle minska kraftigt för varje år som går. Man befinner sig i ett hårt ekonomiskt klimat i en del kommuner, och svårare kommer det att bli. Jag tror för min del att många kommuner med dålig ekonomi, med en vikande folkmängd och ett vikande skatteunderlag inte kommer att ha någon annan möjlighet än att leva så sparsamt de kan. Dessa många små landsbygdskommuners intressen borde man från storstadens sida tänka på i detta sammanhang.

När kommunsammanslagningen genomfördes i början av 1950-talet, ansågs det att den skulle leda till att kommunerna skulle få större ekonomiska resurser än tidigare. Det är emellertid säkert svårt att nu finna någon kommun, som fått det lättare att klara sina

finansier efter kommunsammanslagningen än före.

Till sist, herr talman, vill jag framhålla att jag inte delar utskottets mening, att det sedan denna fråga sist behandlades skett sådana förändringar av kommunernas verksamhet, att det skulle motivera en ny utredning om ersättning till de kommunala förtroendemännen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen av herr Pettersson i Norregård m. fl.

Herr DAMSTRÖM (s):

Herr talman! Konstitutionsutskottets ställningstagande till den föreliggande motionen av herr Carl Albert Anderson m. fl. får ses mot bakgrunden av riksdagens beslut om ny kommunallag för Stockholm. När den frågan förra året behandlades i riksdagen förelåg visserligen inga motioner med förslag om att ersättning skulle utgå för fullmäktigeuppdrag, men majoriteten i den kommitté, som utrett frågan om kommunallag för Stockholm, hade föreslagit att ersättning skulle ges för kommunala uppdrag. Departementschefen anslöt sig inte till det förslaget, och eftersom det inte väcktes några motioner i anslutning till ifrågavarande lagförslag, beslöt riksdagen i enlighet med propositionen. I sitt utlåtande yttrade emellertid utskottet »att spørsmålet borde tagas under omprövning i ett större sammanhang än det förevarande», d. v. s. frågan om kommunala ersättningar borde bedömas med tanke på samtliga kommuner i landet.

Den nu föreliggande motionen berör enbart frågan om ersättning för fullmäktigeuppdragen, under det att man i fjol avsåg alla kommunala arvoden. Utskottet förklarar emellertid i sitt yttrande att det torde vara ändamålsenligt att i detta sammanhang ta upp hela frågan om ersättning för kommunala förtroendeuppdrag till övervägande.

Man bör också lägga märke till den formulering som utskottet använder. Utskottet föreslår en förutsättningslös utredning, under det att motionärerna

Anslag till levnadskostnadsundersökning

begärt en utredning i syfte att öppna möjligheter till ekonomisk ersättning. Det är en gradskillnad som jag ber första kammaren att observera.

Det är inte mycket att tillägga till vad jag nu har sagt. En hel del har ju hänt sedan år 1953, då den nya kommunallagen antogs. Jag syftar på kommun-sammanslagningen, och jag tänker vidare på uppkomsten av kommunalförbund. Allt detta gör det nödvändigt att företa en förutsättningslös utredning av frågan om ersättning för kommunala uppdrag i stort.

Jag ber att med dessa ord få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på godkännande av den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sveningsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Sveningsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering

medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 101;

Nej — 20.

Därjämte hade 14 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckt motion om sådan ändring av § 87 mom. 2:o regeringsformen att kyrkomötets vetorätt upphäves, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under femte huvudtiteln, avseende anlagen inom socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.

Punkterna 1—6

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 7***Anslag till levnadskostnadsundersökning**

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag ävensom med avslag å motionerna I: 279 och II: 368 samt I: 280 och II: 396, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Levnadskostnadsundersökning för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 25 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 279, av herrar *Mannerskantz* och *Birke*, samt II: 368, av herr *Dickson* och fru *Lidman-Frostenson*, ävensom de likalydande motionerna I: 280, av herrar *Lindblom* och *Aastrup*, samt II: 396, av herrar *Löfroth* och *Rydén*, hade, såvitt nu var i fråga, hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om anvisande av

25 000 kronor till levnadskostnadsundersökning.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Ohlon*, *Ivar Johansson*, *Pålsson*, *Axel Johannes Andersson*, *Ragnar Bergh*, *Jacobsson*, *Skoglund* i *Doverstorp* och *Ståhl*, fröken *Elmén*, herrar *Rubbestad* och *Nilsson* i *Göingegården*, fröken *Karlsson*, herr *Löfroth* samt fröken *Liljedahl* ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 279 och II: 368 samt I: 280 och II: 396, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förevärande förslag.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! I fjol beviljades ett anslag för motsvarande ändamål — jag vill minnas det var på 125 000 kronor — men då sade riksdagen ifrån att kostnaderna skulle hållas inom ramen för det anslag som då beviljades. Icke desto mindre har socialstyrelsen nu kommit tillbaka och begärt mera pengar. Jag förstår inte hur riksdagen skall kunna bevara respekten gentemot de anslagsökande ämbetsverken, om riksdagen inte står vid sitt eget ord. Har riksdagen sagt att ett ämbetsverk måste nöja sig med en viss summa, bör ämbetsverket också få lära sig att riksdagen menar det. Det måste alltså kunna anföras ofantligt starka skäl för att ett tilläggsanslag skall beviljas.

Nu säger man i detta fall, att man skall bearbeta det insamlade materialet och göra undersökningen färdig, men när riksdagen förklarar att man hade att hålla sig inom ramen för det beviljade anslaget, så borde man ha kalkylerat på det sättet, att bearbetningen kunnat göras klar inom den. Det är helt enkelt inte möjligt för riksdagen att ha någon hand över statens utgifter, om riksdagen inte också sätter makt bakom orden, när den en gång gett ett sådant besked som det vi gav i fjol.

Med den motiveringen, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den vid punkten 7 fogade reservationen.

Anslag till levnadskostnadsundersökning

Herr BERGMAN (s):

Herr talman! När man talar om respekt för riksdagens beslut, bör man också vid sin redogörelse för dessa beslut tolka deras innehåll rätt; eljest kan ju inte gärna myndigheterna få den respekt för våra överläggningar som är önskvärd.

Herr Bergh säger, att det här rör sig om ett tilläggsanslag på ett område, där vi tidigare har tagit ställning till anslagsfrågan. Det är ju inte korrekt. Saken ligger i stället så till, att det har visat sig att man för en billig penning kan få en ytterligare bearbetning av ett material, som inte ingår i den undersökning vid tidigare beslutat om, ett material som konjunkturinstitutet får fram i en utredning om sparat. Det har visat sig möjligt att ur det materialet få värdefulla erfarenhetssiffror om varaktiga konsumtionsvaruartiklar och det är kostnaderna för den bearbetningen som man avser att täcka med det av Kungl. Maj:t här föreslagna reservationsanslaget av 25 000 kronor.

Jag ber i anledning därav att få yrka bifall till vad utskottet har föreslagit.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Jag ber att få rätta en uppgift som jag lämnade i mitt anförande nyss. Jag sade att riksdagen i fjol hade beviljat 125 000 kronor för samma ändamål. Det var inte mindre än 450 000 kronor som ställdes till förfogande. Desto starkare är väl då det önskemålet motiverat, att myndigheterna skall kalkylera så att de kan hålla sig inom ramen för beviljade anslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Anslag till förlikningsmän för medling i arbetstvister

Herr *Bergh, Ragnar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Bergh, Ragnar*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 82;

Nej — 51.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 8—11

Vad utskottet hemställt bifölls.

Nu föredrogos i ett sammanhang

Punkterna 12 och 13**Anslag till förlikningsmän för medling i arbetstvister**

I dessa punkter hade utskottet på åberopade grunder hemställt,

i punkten 12 att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 280 och II: 396, såvitt nu vore i fråga, till Förlikningsmän för medling i arbetstvister m. m.: Avlöningar för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 235 000 kronor; samt

i punkten 13 att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda

förslag samt med avslag å motionerna I: 280 och II: 396, såvitt nu vore i fråga, till Förlikningsmän för medling i arbetstvister m. m.: Omkostnader för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 40 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 280, av herrar *Lindblom* och *Aastrup*, samt II: 396, av herrar *Löfroth* och *Rydén*, hade, såvitt nu var i fråga, hemställts, att riksdagen måtte bestämma anslaget under punkten 12 till 185 000 kronor samt anslaget under punkten 13 till 30 000 kronor.

Vid vardera av förevarande punkter hade reservation avgivits av herrar *Ohlon*, *Axel Johannes Andersson*, *Jacobsson* och *Ståhl*, fröken *Elmén*, herr *Löfroth* samt fröken *Liljedahl*, vilka ansett, att utskottets yttranden bort hava den lydelse, reservationerna visade, samt att utskottet bort hemställa,

i punkten 12 att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 280 och II: 396, såvitt nu vore i fråga, till Förlikningsmän för medling i arbetstvister m. m.: Avlöningar för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 185 000 kronor; samt

i punkten 13 att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 280 och II: 396, såvitt nu vore i fråga, till Förlikningsmän för medling i arbetstvister m. m.: Omkostnader för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 30 000 kronor.

Herr **JACOBSSON** (fp):

Herr talman! Till bestridande av kostnaderna för förlikningsmän i arbetstvister har Kungl. Maj:t till avlöningar begärt ett förslagsanslag av 235 000 kronor. Belastningen det senaste budgetåret, alltså 1956/57, var på denna post 96 103 kronor. Budgetåret 1955/56 var belastningen 138 262 kronor. Bägge åren var belastningen alltså avsevärt lägre än det belopp Kungl. Maj:t nu begärt under denna punkt.

Det är givetvis svårt att förutse, vilka kostnader som kan uppstå i samband med de avtalstvister som eventuellt kommer att bli aktuella under nästa budgetår, men vi reservanter anser ändå, att det bör vara tillräckligt om man under punkten 12 anvisar ett förslagsanslag av 185 000 kronor. Detta belopp är ungefär dubbelt så stort som det under senaste budgetåret förbrukade beloppet, och det överstiger avsevärt kostnaden under närmast föregående budgetår.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till reservationerna under punkterna 12 och 13.

Herr BERGMAN (s):

Herr talman! Det är snart enformigt att man på punkt efter punkt skall behöva påpeka, att det yrkas minskade summor på förslagsanslag. Alla vet vad det innebär. Det är ett sätt att »spara», som kan verka lockande för dem som vill framstå såsom sparare men som kanske inte orkar med att vara det.

I detta fall är det fråga om ett anslag till en verksamhet, på vars belastning riksdagen har föga inflytande, nämligen förlikningsmännens arbete. Att det var låg belastning på anslaget vid de tillfällen, som herr Jacobsson redogjorde för, berodde framför allt på att det var centrala överläggningar och att det skapades ett tvåårsavtal. Ingen vet vad som kommer att ske vid nästa årsskifte, men alla gissar vi väl att det då blir en annan arbetsmarknadssituation, och om man då orkar med att göra en central överenskommelse eller om vi får se de skilda förbunden ge sig ut i egna lönerörelser, vet vi ingenting om. Men vi har väl våra funderingar, och dessa funderingar är väl skäl nog att inte spara på det sättet, att vi anslår mindre medel än som kan tänkas gå åt.

Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till vad utskottet föreslår.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner,

Anslag till mödrahjälp m. m.

först på bifall till vad utskottet i de under behandling varande punkterna hemställt samt vidare på antagande av de förslag, som innefattades i de vid dessa punkter avgivna reservationerna; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Nu föredrogs

Punkten 14 och i sammanhang därmed punkten 15

Anslag till mödrahjälp m. m.

I punkten 14 hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 279 och II: 368, såvitt nu vore i fråga, till Mödrahjälp för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 5 000 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 279, av herrar *Mannerskantz* och *Birke*, samt II: 368, av herr *Dickson* och fru *Lidman-Frostenson*, hade, såvitt nu var i fråga, hemställts, att riksdagen måtte avslå förslaget om ett anslag för budgetåret 1958/59 till mödrahjälp av 5 000 000 kronor.

I punkten 15 hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 279 och II: 368, såvitt nu vore i fråga, till Mödrahjälpnsnämnderna för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 175 000 kronor.

I de nyssnämnda likalydande motionerna I: 279 och II: 368 hade, såvitt nu var i fråga, hemställts, att riksdagen måtte avslå förslaget om ett anslag för budgetåret 1958/59 till mödrahjälpnsnämnderna av 175 000 kronor.

Vid vardera av förevarande punkter hade reservation avgivits av herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp och *Nilsson* i Göingegården samt fröken *Karlsson*, vilka ansett, att utskottets yttranden bort hava den lydelse, reservationerna visade, samt att utskottet under vardera punkten bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna

Anslag till mödrahjälp m. m.

I: 279 och II: 368, såvitt nu vore i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Den här punkten är ju en gammal bekant. Anslaget är ganska gammalt på riksstaten, och det hade en betydelsefull uppgift att fylla före sjukförsäkringens tillkomst, men sedan vi nu fått en moderskapsförsäkring inbakad i sjukförsäkringen har detta anslag för särskild mödrahjälp vid sidan därav på riksstaten tillnärmelsevis inte samma betydelse som förr.

Från det håll jag företräder har vi ansett, att eftersom den särskilda mödrahjälpen är behovsprövad borde man lägga behovsprövningen på de kommunala myndigheterna och inte ha en sådan onödig administrativ apparat som mödrahjälpnämnderna i detta sammanhang innebär. Det har ju visat sig att kostnaderna för fördelning av medlen blir osedvanligt höga. Ingen kan heller påstå, att mödrahjälpnämnderna skulle på ett i något avseende bättre sätt sköta om denna behovsprövning än vad det kommunala socialvårdsorganet skulle göra.

Mot det resonemanget har invänt, att det skulle innebära en överflyttning av dessa kostnader från statsverket till kommunerna. Det rör sig inte om något särskilt stort belopp. Det är nu 4,5 miljoner kronor, och nu föreslås det för nästa år höjt till 5 miljoner kronor.

Såvitt jag kan finna är denna invändning inte särskilt bärande. Fördetal på alla de kommuner, som det rör sig om, blir det inte så mycket på var och en. Men framför allt skulle en överflyttning till kommunerna medföra en sådan väsentlig minskning av administrationskostnaderna, att redan detta skulle vara en mycket välkommen sak för dem som i egenskap av statsskattebetalare ute i kommunerna skall betala dessa, som jag finner, rätt onödiga administrationskostnader.

Vi framförde dessa synpunkter i fjol, och vårt yrkande blev avslaget. I år finner man en mångordig förklaring i statsverkspropositionen, där det talas om att

det skall bli en stor kartläggning och undersökning av hela det socialpolitiska fältet, och så följer man den gamla regeln, att då skall vi inte göra några ändringar, i varje fall inte nu.

Jag finner skälen emot en omedelbar omläggning av den här saken ytterst svaga. Det är en ganska enkel historia att avskaffa mödrahjälpnämnderna och lägga över det hela på kommunerna. För den sakens skull behövs inte någon stor utredning.

Herr talman! Av mitt anförande följer givetvis också att något anslag till mödrahjälpnämnderna inte skulle behövas, varför jag får yrka bifall icke blott till reservationen som finns under punkt 14 utan även till reservationen vid punkt 15.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Alltsedan riksdagen 1955 antog den nya socialhjälpslagen och i samband därmed beslöt att mödrahjälpen som särskild hjälpform skall bestå vid sidan av moderskapsförsäkringen, har högern varit motståndare till mödrahjälpen och yrkat på att den skulle avskaffas. Herr Bergh anförde, att det är en tämligen enkel historia att avskaffa den, och det har han givetvis rätt i. Men det är inte vanligt att vi bara vill göra det enkla, om vi därmed åstadkommer sociala skadeverkningar. Nu vill högern att de som skall ha mödrahjälp skall få den från socialvårdsnämnderna och betraktas som socialvårdsfall. Högern anser inte detta vara kränkande utan tycker bara att det blir bättre och billigare på det sättet. Vi kan inte resonera så, utan vi anser att denna form av hjälpverksamhet har så stor betydelse att den bör få fortsätta.

När nu en översyn av det hela är tänkt, bör man kunna lugna sig till dess denna översyn har gjorts och man fått se vad som därvid kan komma fram. Att nu i något slags ovisst nit börja vilja nedrusta de sociala reformerna vill i vart fall majoriteten i statsutskottet icke vara med om.

Jag ber med detta, herr talman, kort

och gott att få yrka bifall till statsutskottets förslag beträffande de punkter som nu handlägges.

Statsrådet fru LINDSTRÖM:

Herr talman! Mödrahjälpens vara eller icke vara är ett ärligen återkommande samtalsämne mellan herr Bergh och mig. När högern som vanligt vill avskaffa anslaget till mödrahjälpen och därigenom spara omkring 5 miljoner kronor åt staten, är det fråga om ett sparande, som går ut över dels det sämst ställda mödraklientelet och dels kommunerna, som skulle behöva betala socialvård istället till de mest nödställda bland detta klientel. Regeringen å sin sida vill inte medverka till ett sparande, som berövar dessa mödrar en behövlig slant vid barns-börd utan den principiella återbetalningsskyldighet som ju alltid vidlåder socialhjälpen.

Men både motionärerna, reservanterna och jag skulle gärna vilja spara på administrationskostnaderna i nuvarande system. De är höga, men de är knappast så höga som anges i reservationen, där man anför familjeberedningens siffra 124 kronor per beviljad ansökan. Det är dock en siffra, som starkt kritiserats under remissbehandlingen av beredningens promemoria. Malmö stad taxerade för sin del sina kostnader till 25 kronor per handlagd ansökan, d. v. s. ungefär 50 kronor per beviljad ansökan. Men även om dessa kostnadssiffror bör reduceras en del — och det bör de säkert — så är onekligen arbetsgången vid handläggningen av mödrahjälpsärendena onödigt tung. Vi har därför från socialdepartementet haft två olika förslag till omläggning av systemet under remissbehandling under de senaste åren. Så enkel, som herr Bergh antydde att frågan var, är den knappast. Bägge dessa förslag har, om inte underkänts, så i varje fall kritiserats mycket skarpt av remissopinionen. Detta gällde inte minst det andra förslaget, som gick ut på att överflytta mödrahjälpsärendena till barnavårdsnämnderna — till kommunala myndigheter alltså — för att behandlas på

Anslag till mödrahjälp m. m.

samma sätt som bidragsförskotten och utfyllnadsbidragen, d. v. s. betalas med tre fjärdedelar av statsmedel och med en fjärdedel av kommunmedel. Att de båda stora kommunförbunden motsatte sig detta förslag är kanske ägnat vara en tankeställare för herr Bergh, som vill överflytta hela kostnaden — inte en fjärdedel utan fyra fjärdedelar — på kommunerna. För fattiga kommuner, särskilt i Norrland, där mödrahjälpen fyller en stor funktion, vore en sådan övervältring allt annat än välkommen. I Norrbottens län — herr Berghs eget län — utgår alltså mödrahjälp till 37 procent av alla barnaföderskor, medan i Stockholms län var tionde barnaföderska får mödrahjälp.

De cirka 18 000 fall årligen, till vilka mödrahjälp utgår, är alltså mycket trängande fall, så mycket vet vi. Herr Bergh menar att det inte behövs någon stor social kartläggning av det här problemet. Men vi har i socialstyrelsen en kartläggning igång över vilka försörjningssvaga minoriteter inom befolkningen, som anlitar samhällets olika hjälporgan, och i det sammanhanget görs också en undersökning av mödrahjälpsklientelet. Vi tror att vi efter en sådan kartläggning bör veta mer om denna sak och lättare skall kunna finna en lämplig lösning på det administrativa problem, som handläggningen av mödrahjälpen utgör.

I år önskar vi alltså ingen ändring av det aktuella anslagsbeloppet, och jag räknar med att riksdagen här följer utskottet.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Jag kanske uttryckte mig ovanligt illa — vad kan det annars bero på att statsrådet Lindström kan säga, att jag vill avskaffa mödrahjälpen och att detta är en besparingsåtgärd, som skall gå ut över mödrarna, eller att utskottets ärade talesman i det här sammanhanget kan tala om en nedrustning av verksamheten?

Jag vet inte hur tydligt man skall uttrycka sig för att ett sådant »missför-

Anslag till mödrahjälp m. m.

stånd» — jag förs kanske sätta ordet missförstånd inom citationstecken — skall kunna undvikas. Vad det här varit fråga om är ju en rationaliserande samordning av vissa hjälpformer, icke att de, som behöver hjälp, skall bli utan. Så länge som replikföringen till och med från regeringsbänken får en sådan utformning, som den fick nyss i det här avseendet, tror jag inte att det tjänar mycket till att uppehålla sig vidare vid den saken.

Statsrådet Lindström nämnde vidare, att visst var administrationskostnaderna när det gäller handläggningen av mödrahjälpssärenden höga, men de var inte så höga som angivits, nämligen att medan mödrahjälpens genomsnittligt något år har utgjort 290 kronor per fall, administrationskostnaderna stigit till omkring 124 kronor per beviljat fall. Detta tal nämnde jag i fjol, och jag redovisade också källan — jag sade att dessa uppgifter är hämtade från en utredning, som statsrådet Lindström satt igång. När fru Lindström påstår, att uppgifterna är oriktiga, bör hon inte vända sig till reservanterna utan till den utredning, som fru Lindström satt i gång.

Sedan åberopades från regeringsbänken såsom skäl för att den verksamhet det här gäller inte skulle överlämnas till kommunerna bland annat att det skulle behövas en omfattande undersökning för att kunna klara av denna lilla detalj. Kommunernas socialvårdande organ har väl ändå betydligt större uppgifter än det nu är fråga om. Här skall nu utredningsapparaten sättas igång, här skall anlitas tjänstemän i socialdepartementet och socialstyrelsen, remissorganen skall besvaras och det skall offras timmar och stora pengar på en så verkligt enkel organisationsfråga, som det här gäller. Hela detta resonemang, statsrådet Lindström, är ingenting annat än ett exempel på den valhänthet som finns i vår administration. Det råder väl ändå ingen tvekan om att det är de kommunala organen med erfarenhet från socialvården, som snabbast och bäst och billigast är i stånd att bedöma dessa frågor. För detta behövs inga stora utredningar.

Jag vidhåller mitt yrkande, herr talman.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! Jag begärde ordet därför att herr Birger Andersson formulerade saken så, att högern ville göra »en allmän nedrustning» av de sociala anordningarna. Jag anser inte att man kan godta den formuleringen. Det ligger i stället till på det sättet, att vi vill anpassa det hela efter förändringarna i utvecklingen. Med anledning härav kom jag att tänka på vad som hände här i kammaren förra onsdagen, då en partikamrat till herr Andersson på västernorrlandslänsbänken sade, att det var tydligt att den gamla högern »levde upp igen» — eller någonting i den stilen. Det är inte vi som är konservativa, herr talman, utan det är herrar socialdemokrater, som inte kan ändra någonting, även sedan det som kanske en gång i tiden varit lämpligt blivit förlegat. Man måste väl ändå följa med utvecklingen och inte bara hålla fast vid en sak därför att den en gång är beslutad. Man måste med andra ord anpassa det hela efter nya lägen.

Det är en sak, som kanske borde sägas någon gång emellanåt här i kammaren, främst när det gäller handläggningen av statsutskottsärenden, som rör frågor om anslag. Varje krona och varje öre, som vi vill minska anslagen med, sammanlagt belopp på många hundratals miljoner kronor, finns inte, utan måste lånas upp. Skall inte detta heller betyda någonting? Bör vi inte rätta oss efter den ekonomiska situationen, som faktiskt är sådan att man inte har pengar utan måste låna till löpande utgifter, eller också låta sedelpressarna öka sedelomloppet.

I den situation vi för närvarande befinner oss undrar jag om det är riktigt, som statsrådet Lindström säger, att man måste sätta igång en stor utredning rörande alla möjliga delar av socialpolitiken för att sedan om fyra eller fem år, när utredningen blivit färdig, plötsligt göra om allting på en enda gång. Jag

Anslag till mödrahjälp m. m.

anser, herr talman, att det är bättre att ta ett fjät i taget med saker, som det inte fordras så förfärligt mycket fantasi eller arbete för att organisera. Detta är en bättre framkomstväg än dessa stora utredningar.

Jag är dessutom ganska övertygad om att man inom kommunerna har bättre personlig kännedom om förhållandena och att den sakliga prövningen där kan göras bättre. Jag är också säker på att man där kan åstadkomma, att bidrag inte behöver delas ut till fullt så många som nu är fallet. Dessutom kostar denna administration praktiskt taget inte någonting i de mindre kommunerna och kanske mycket obetydligt i de större kommunerna, som har stora socialvårds-kontor o. s. v. Totalt sett måste denna administrativa apparat vara en bättre tillgång än mödrahjälpnämnderna, om vilka det litet varstans vittnas, att de inte är några bra institutioner.

Här föreligger alltså två skäl för att göra en ändring. Det ena är att det inte nu finns någon bra administrativ apparat för verksamheten, och det andra är, att de bidrag det här gäller kanske inte behöver delas ut till fullt så många som tidigare skett.

Jag ber herr talman, att få ansluta mig till yrkandet om bifall till reservationen.

Statsrådet fru LINDSTRÖM:

Herr talman! Jag nämnde i mitt förra anförande, att en kartläggning av mödrahjälpssklientelet skall ske inom ramen för en något större undersökning av de försörjningssvaga minoriteter inom befolkningen, som anlitar samhällets olika hjälporgan. Nu har både herr Bergh och herr Mannerskantz förfasat sig över att en sådan utredning pågår och antytt att det måste dra med sig massor av arbetstimmar, ja, många års arbete.

Jag vill bara säga, att då regeringen har tagit initiativ till denna kartläggning, är det faktiskt ett svar på förhand på de partimotioner från oppositionen, som begärt just en sådan kartläggning av dessa minoritetsproblem. Vi räknar

alls inte med att det skall ta »många år» att få klarhet i frågan, huruvida mödrahjälpssklientelet är en permanent försörjningssvag befolkningsslag, som normalt hör hemma inom socialvården eller inte. Vi har det intrycket, att klientelet inte är detta utan att flertalet är normalt försörjningsdugliga personer, som bara på grund av sin situation — att de skall föda barn — behöver ett handtag av samhället. Det är inte särdeles tillfredsställande att behöva hänvisa sådana personer till socialvården, där de inte kan få den välprövade och genomtänkta hjälp, som de kan få av ett organ, som känner till deras speciella förhållanden.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Jag måste begära ordet för att rätta ett nytt missförstånd från statsrådet Lindströms sida. Jag har inte förfasat mig över att en allmän kartläggning av socialpolitikens mål och medel kommer till stånd. Tvärtom bifalles därigenom ett yrkande, som jag en gång som statsrevisor varit med om att framställa. Motiveringen blir för lång att ta upp här, fastän det skulle vara intressant. Vad jag har reagerat emot, det är att en sådan liten enkel åtgärd som att flytta över prövningen av mödrahjälpssklientelet till kommunerna skall behöva föregås av en dylik utredning.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Med anledning av herr Mannerskantz inlägg känner jag mig nästan förpliktad att säga några ord. Jag vill inte alls diskutera med herr Mannerskantz om radikalism och konservatism trots att herr Mannerskantz vill göra gällande, att socialdemokraterna alltid skulle vara de konservativa, men det är väl ingen i denna kammare, som vill beskylla herr Mannerskantz för att vara radikal! Jag vill det i varje fall icke.

När jag här sade, att högern söker åstadkomma en social nedrustning, finns det faktiskt belägg härför. Man kan vis-

Anslag till mödrahjälp m. m.

serligen tvista om ordet »nedrustning» och säga att det är för starkt, men en hel del av de besparingsåtgärder, som högern vill få till stånd i år, går ju faktiskt ut över de sociala reformerna. Förra onsdagen debatterade vi barnbidragen. Nu gäller det mödrahjälpen, och vi kommer undan för undan in på andra ting, beträffande vilka högern visar en genomgående strävan att försämrade människornas möjligheter att få viss hjälp från det allmänna.

Nu säger herr Mannerskantz, att vi från socialdemokratiskt håll inte har följt med i utvecklingen utan mycket konservativt vill hålla fast vid vad som varit utan att ta hänsyn till att vissa förhållanden förbättrats. Vi har givetvis ingenting emot att anpassa de sociala stödåtgärderna efter det ändrade läget. De anpassar sig också ofta rent automatisk på grund av att det finns vissa begränsningar, som gör att det inte blir lika lätt som tidigare för vissa människor att få del av de sociala förmånerna. Många gånger är ju nämligen inkomsten avgörande.

Det har yrkats att man här skulle förändra mödrahjälpen på så sätt, att den skulle läggas över från staten till kommunerna. Men man kan fråga sig, om det ur samhällelig synpunkt är någon nämnvärd besparingsåtgärd, om man flyttar över kostnaderna från staten till kommunerna. Enligt vad i varje fall herr Bergh sagt, skulle man inte minska möjligheterna för vederbörande att få denna hjälp. Det är bara det, att staten skall hålla sig borta och kommunerna skall betala. Såsom vi sade i fjol och statsrådet Lindström har upprepat i dag, kommer detta krav icke att förstås av dem som jämte herr Bergh bor i Norrbottens län.

Fru WALLENTHEIM (s):

Herr talman! När det här talas om att högern vill nedrusta på det sociala området, är det knappast några överord. I högerns handlingsprogram står någonting om att det är angeläget att bidra till en ekonomisk utjämning mellan

barnfamiljer och andra. Men tittar man på högerns motioner till årets riksdag, har man ganska svårt att värja sig för intrycket att det verkligen är fråga om ett försök till nedrustning på detta område.

Det är kanske inte så enkelt, som flera här har sagt, att lägga över mödrahjälpen på kommunerna och inte alls ta hänsyn till de psykologiska och allmänmänskliga aspekter och reaktioner, som människor har i sådana här sammanhang. Jag tror inte att man kan vifta bort dem utan vidare med hänvisning till det s. k. logiska förnuftet. Det är väl kanske inte heller riktigt att säga, att de här människorna skulle få samma hjälp, om man lade över mödrahjälpen på kommunerna. Det beror oerhört mycket på de personer som handlägger frågorna i de olika kommunerna. Så mycket kan man säga, att bedömningen kommer att bli olika, och jag undrar om det inte blir ganska stora skillnader när det gäller t. ex. de bidrag till mödrahjälp, som utgår till tandvård, som man bedömt som angelägen och till vilken bidrag i många fall beviljas genom mödrahjälpnämnderna.

Herr Mannerskantz råkade säga någonting, som verkligen ger belägg för vår ångslan. Om man lägger över mödrahjälpen till kommunerna, sade han, skulle det kunna hända, att man kunde åstadkomma att bidragen gick ut till ett färre antal.

Alla har ju den uppfattningen, att den administrativa kostnaden skall begränsas så mycket som möjligt. Därför hoppas vi, att en sådan här översyn skall kunna visa, vilka vägar som är möjliga. Och när man så envist vill påstå, att översynen är obehövlig när det gäller just denna detalj, tycker jag att det är ganska egendomligt att det just är herr Bergh, som argumenterar på detta sätt. När det gäller utredningskrav och yrkanden på att man skall rycka loss en detalj, den må vara hur viktig som helst, har jag vid flera tillfällen lagt märke till att herr Bergh tillhör dem, som mest energiskt argumenterar för att man inte skall göra någonting utan att man skall

avvisa kraven med hänsyn till pågående utredningar.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Det är kanske inte så orimligt som det i förstone kan synas att den här diskussionen från att röra sig om en liten detalj i femte huvudtiteln har svällt ut på det sätt som skett. Jag avstod avsiktligt från att ta upp den handske, som kastades genom talet om »social nedrustning». Men när nu resonemanget har fortsatt i samma spår, senast genom fru Wallentheims inlägg, är det kanske inte alldeles obefogat att jag svarar.

Då skulle jag vilja säga två ting.

För det första vill jag säga, att bakgrunden till våra prutningsförslag över huvud taget — även den del av prutningsyrkandena som avser femte huvudtiteln — är det samhällsekonomiska och det statsfinansiella läget. Vi har fått bevittna, att statens utgifter fyrdubblats på något mer än tio år, och vi har under samma tid fått bevittna att penningvärdet har sjunkit till ungefär hälften och att statsskulden har nära nog fördubblats. Vi har fått bevittna en förskjutning av investeringarna från den enskilda sektorn till den samhälleliga, och vi har fått bevittna skattelagstiftningsåtgärder, avsedda att direkt hindra näringslivets expansion.

Avspeglingen av allt detta skönjer vi i det statsfinansiella sammanbrott, som är ganska nära. Efter det fiasko som inträffat budgetåret 1956/57 och som vi väntar för budgetåret 1957/58, lär det väl ändå inte gå att länge upprätthålla myten om att ett kollektivt sparande, ett tvångssparande i statlig regi, skall klara vare sig den samhällsekonomiska balansen eller den statsfinansiella situationen.

När damerna och herrarna som tillhör regeringsunderlaget klandrar oss för vad ni i detta sammanhang kallar nedrustning, vill jag alltså säga, att det är er skyldighet att också ge besked om

Anslag till mödrahjälp m. m. hur ni — med denna fortsatta ansvällning av de statliga utgifterna — tänker klara penningvärdet.

Det var det ena jag ville säga. Det andra är följande: Ni har inte tagit konsekvenserna av den inkomstutjämning som har skett, när ni har lagt upp er socialpolitik. I denna socialpolitik har uppenbarligen skett en motivförskjutning. Till en början var den motiverad utslutande av en strävan att hjälpa dem som hade det svårt. Förskjutningen har den innebörden, att socialpolitiken i kombination med skattelagstiftningen alltmera fått till syfte att åstadkomma en inkomstutjämning. Men man har inte tagit konsekvenserna av den inkomstutjämning, som redan har skett på lönesidan. Man har inte tagit konsekvensen av att de samhälleliga organen på detta område har blivit ett slags serviceorgan. Medborgarna får lämna ifrån sig sina pengar och sedan stå i kö för att få tillbaka dem. Man har inte tagit konsekvenserna av att ett stigande antal medborgare fullt ut och mer till på grund av statens kostnader för clearingen får betala allt vad de får. När man vill, såsom statsrevisorerna begärde härom året, få en omprövning av socialpolitiken, har motiveringen bl. a. varit hänsynen till socialpolitikens ändrade förutsättningar.

Men att här stå och klandra oss för försök till nedrustning och stämpla oss som reaktionärer, då det gäller värden om medborgarna, det är damerna och herrarna inte berättigade till, förrän ni har visat, hur ni skall klara penningvärdet och visat hur vår socialpolitik skall anpassas efter ändrade förhållanden.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! Den debatt, som har pågått här, har närmast angått endast dem som hittills varit invecklade i den, men efter herr Berghs senaste anförande får det väl ursäktas om även andra blandar sig i diskussionen.

Det har inte vare sig från herr Berghs eller herr Mannerskantz sida bestritts att mödrahjälpen kan vara av behovet

Anslag till mödrahjälp m. m.

påkallad, och när man, som nu senast herr Bergh gjorde, värjer sig mot talet om att det skulle vara fråga om en nedrustningssträvan ifrån högerns sida, gör man gällande att det inte är fråga om något sådant utan att det endast är fråga om att överflytta kostnaderna från staten till kommunerna. Eftersom det är samma skattebetalare i båda fallen blir det egentligen ingen nedrustning. Eftersträvar man ingen nedrustning utan vill att samma kostnader skall gå ut kommer följaktligen samma beskattningsbörda att vila på skattedragarna, även om det blir i form av kommunalskatt i stället för statsskatt.

Herr Mannerskantz upptäckte att det finns en viss svaghet i den Berghska argumentationen. Han försökte klara av saken med att säga, att det kunde tänkas att inte så många skulle få mödrahjälp som nu får det, om ärendena flyttades över till kommunerna, och därigenom skulle det uppstå en viss besparing.

Huruvida det förekommer fall, då mödrahjälpnämnderna ger mödrahjälp till sådana, som inte behöver den, känner jag inte till. Om herr Mannerskantz känner till något sådant, vore det lämpligt att han exemplifierade sitt påstående i det här sammanhanget. Förekommer det inte några sådana fall, blir det ju inte fråga om någon besparing, och då kan herr Bergh följaktligen inte heller rädda statens finanser genom att spara fem miljoner, ty dessa pengar skulle ändå gå ut. Jag måste konstatera att besparingsaktionen i så fall måste anses skäligen misslyckad.

Det återstår att fråga sig hur mycket man kan spara genom att avskaffa mödrahjälpnämnderna. Det är möjligt att det finns en besparing att göra här. Det kan tänkas att man skulle kunna spara någon arbetskraft genom att socialvårdsnämnderna fick hand om mödrahjälp i stället för att mödrahjälpnämnderna har hand om den — det vill jag inte bestrida. Jag skulle emellertid tro att det, som egentligen ligger bakom denna önskan om en förändring på denna punkt, inte så mycket är

eventuella besparingar på det administrativa området utan snarare detta, att man går ut ifrån att det blir en snävare bidragsgivning, om socialvårdsnämnderna får hand om den än mödrahjälpnämnderna. Det är emellertid inte så alldeles säkert, ty det kan mycket väl tänkas att kommunerna är mera generösa än mödrahjälpnämnderna — det vet varken herr Mannerskantz eller jag någonting om.

Vad jag med detta vill ha sagt är, att när man från högerns sida gör gällande att man här skulle åstadkomma en sådan besparing att den skulle kunna påverka det ekonomiska läget i landet och man samtidigt förklarar att man inte vill någon ekonomisk nedrustning på detta område, så kan det inte bli någon hjälp för det ekonomiska lägets återställande till vad man vill ha det på högerhåll.

Det är inte nu tid att gå in på frågan hur man skall klara upp statens finanser. När man ifrån högerhåll målar ut det på det sätt som skett och gör gällande att det skulle finnas någon möjlighet att rätta till det ekonomiska läget i detta sammanhang, skulle jag väl ändå tro att anledningen till snedvridningen av landets ekonomi inte står att finna på detta område när det gäller socialhjälp, utan på det område, där vi ger ut pengar till en hel del ting som inte är nödvändiga eller nyttiga. Jag tänker på alla de miljoner, för att inte säga miljarder, som vi super och röker upp. Jag tänker på alla dessa bilar vi har råd att köpa. Bilbeståndet ökas kraftigt. Jag måste säga, att om folk har råd att kosta på sig detta, måste de också ha råd att betala de skatter som behövs för att hjälpa de mödrar som behöver tandvård eller som behöver hjälp till sina barn.

Det brukar talas om att vi skall ta hand om barnen — det brukar också talas därom från högerns sida. De människor, till vilka mödrahjälp utgår, hör väl till de mest ömmande fall som man kan använda pengarna till. Har man råd, herrar Bergh och Mannerskantz, att ge ut så mycket pengar på bland an-

nat de ting som jag nämnde, då har man sanningen att säga också råd att hjälpa mödrarna!

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! Herr Elowsson gjorde ganska intressanta utläggningar i slutet av sitt anförande. Han sade att det svenska folket har råd att köpa mycket bilar etc. och betraktade detta som ett bevis för att det har råd att ge ut en massa pengar för sociala ändamål.

Är det inte en fullständig upp- och nedvändning av slutledningsförmågan? Det är väl tvärtom så, att genom att staten ger ut mycket pengar ökas möjligheterna att köpa bilar etc. Jag vill inte säga att dessa möjligheter ökas på grund av detta anslag, men de olika anslagen verkar i denna riktning. Om staten alltså ger ut många miljarder till människorna, kan det väl inte hindras, att de tycker sig ha råd att köpa bil o. s. v.

Men den viktigaste slutsatsen är väl, att när den svenska nationen har råd att hålla den nuvarande standarden, måste behovet av sociala bidrag ifrån statsmakternas sida minskas. Det är den slutsatsen, som jag tycker att man inte tillräckligt har dragit konsekvenserna av, och det var det som jag gjorde anmärkning på i mitt förra anförande. I och med att den allmänna standarden i landet har stigit, måste det efter hand bli mindre erforderligt för staten att dela ut bidrag.

Det finns, herr talman, stora områden, där staten inte lämnar tillräcklig hjälp. Det gäller bl. a. hjälpen till invalider och sådana människor, som kommit i besvärliga situationer. De har det mycket bekymmersamt i detta land, där det samtidigt kastas ut pengar, uppgående till miljardbelopp, till människor, som inte nödvändigtvis behöver dessa pengar. Den snedvridningen blir inte tillrättad, om man har den — höll jag på att säga — konservativa inställning till dessa ting, som jag har beskylld socialdemokraterna att ha.

Det är väl egentligen på det sättet, att

Anslag till mödranhjälp m. m.

idealet är ett samhälle, där alla människor har det så väl ställt och så goda inkomster på naturlig väg, att det knappt behövs lämna något stöd alls från det allmännas sida. Det är väl ett mål att söka nå fram till i stället för att pengarna skall levereras in från de enskilda medborgarna, passera statens dyrbara administrationsapparat och sedan delas ut — då naturligtvis med lägre belopp än vad som inlöt. Det kan inte vara ett mål, som vi skall syfta till.

Men detta resonemang rör inte så mycket den post i femte huvudtiteln, som vi nu diskuterar. I det fallet skulle jag vilja säga något i anledning av vad herr Elowsson nämnde i början av sitt anförande. Jag har gjort gällande, att det inte enbart bör ske en överflyttning av kostnaderna från staten till kommunerna. Jag menar nämligen, som jag också sade, att jag räknar med att det skall bli en sådan prövning i kommunerna, där man väl känner de enskilda medborgarna, att det inte skall bli fråga om hjälp till fullt så många som nu är fallet. Är det sedan så, att kommunerna anser att de vill vara generösa, ja, då får kommunerna själva betala för denna generositet och inte staten. Den, som skall betala, får också bedöma vad han har råd med. Men staten har nu faktiskt inte råd till någonting utöver de löpande rutinutgifterna.

Jag vill vidare framhålla en sak, som jag känner till från landstingsverksamheten, nämligen att tandvårdsutgiften för mödrar nu för tiden är så ringa, att den inte täcker en tredjedel av de verkliga kostnaderna. Redan däri ligger en subvention, som inte är betydelselös, eftersom tandvården ofta är viktig för mödrarna just vid barnsörden. Genom den subventionering, som förekommer på tandvårdsområdet genom landstingens försorg, är tandvårdskostnaderna numera inte oöverkomliga.

Från statsutskottets sida har ännu inte någon — det är väl herr ordförandens i tredje avdelningen skyldighet — talat om, var dessa pengar skall tas ifrån. Denna fråga har jag ställt varje onsdag

Anslag till mödrahjälp m. m.

i denna kammare, men ännu har ingen människa svarat på den. Jag tycker att man till slut skulle kunna få ett besked på den punkten.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! Herr Mannerskantz eggar upp sig långt mer än saken förtjänar. Han har inte på något sätt försökt leda i bevis, att man genom att följa högern i detta fall skulle åstadkomma någon verklig besparing. Det gick han helt och hållet förbi, och det tror jag att han gjorde rätt i.

Men när han vill göra gällande, att fördelningen av de medel, som utgår till socialvårdsändamål genom statens försorg, i betydande utsträckning skulle gå till inköp av bilar, väntar jag också på bevis för det påståendet, ty det är väl ändå inte möjligt att så sker.

Herr Mannerskantz nämnde vidare, att vi i onödan ger ut miljardbelopp. Inte heller för detta påstående lade han fram något som helst bevis. Han bara slungar ut det ena påståendet efter det andra utan att underbygga dem. Jag undrar verkligen, om högern på allvar menar att den skall bli trodd, när den går ut till svenska folket och slungar ut dessa påståenden utan att på minsta sätt söka lägga fram bevis för att sakerna verkligen ligger till på det sättet. Jag vill varna högern för att göra det, även om jag inte ömmar för densamma — detta bl. a. därför att den samtidigt går ut och talar om, att den är i högsta grad kristendomsvänlig. Man måste komma ihåg att det finns ett kristet bud som lyder: »Bryt den hungerige ditt bröd!» Att staten tar in pengar ifrån skattebetalarna och betalar ut dem i form av socialvård är inte något annat än ett förverkligande av detta kristna bud. Det tycker jag att högers ledamöter skall tänka på, innan de eggjar upp sig för mycket, ty det klär dem absolut inte.

Herr CARLSSON, OSCAR, (s):

Herr talman! Jag skulle egentligen inte ha lagt mig i denna debatt, men när jag

hör herr Mannerskantz' utläggningar här om hur mödrahjälpnsnämnderna kastar ut pengar till dem som inte behöver det, måste jag som ordförande i mödrahjälpnsnämnden i mitt hemlän säga att jag mycket väl förstår att herr Mannerskantz aldrig har varit i närheten av en mödrahjälpnsnämnd. Det går inte till på det sättet där. Jag vill påstå att det än i dag finns stort behov av denna mödrahjälp. I mitt hemlän har vi cirka tre sammanträden i månaden i mödrahjälpnsnämnden, och vid varje sammanträde har vi ungefär 40 å 50 ärenden att behandla. Jag vill försäkra herr Mannerskantz att bakom många av dessa ärenden döljer sig verkliga tragedier, där hjälp behövs i mycket stor utsträckning.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! Herr Elowsson gör tilllägg, när han citerar vad jag sagt, för att sedan roa sig med dessa små tillägg. Jag har en gång talat om, att det aldrig kommer att lyckas.

Enligt herr Elowsson skulle jag ha sagt, att staten i onödan ger ut miljardbelopp till sociala ändamål. Ja, det var de där orden »i onödan» som han hade lagt till att jag skulle ha sagt. Vad jag har sagt är detta, att när man ger ut miljardbelopp — vare sig det sker i onödan eller inte — så ger sig detta till känna i människornas plånböcker och inverkar på deras samlade ekonomi, så att de måste göra ett bedömande av om de kan köpa en bil eller en televisionsapparat eller något annat som de vill ha. Det är så det skall fattas, vad jag har sagt, och om inte herr Elowsson har uppfattat detta förut tycker jag att han borde göra det nu.

Någon gång brukar jag passa på, när jag har en stund över på landstingsexpeditionen, där vår landstingsassistent är sekreterare i mödrahjälpnsnämnden, att titta något på listorna där uppe och ibland även resonera med sekreteraren. Jag har funnit att många av de hjälp-sökande har stort behov av hjälp, och det har jag aldrig bestritt. Det är inte riktigt, när man beskyller oss för att sä-

Anslag till mödrahjälp m. m.

ga att vi vill att alla mödrahjälsbidrag skall avslås, men vi anser nog att de mer och mer kan minskas, och måhända är det riktigare att dessa saker sköts inom kommunerna än att de sköts centralt för ett helt län. Vid samtal med mödrahjälsnämndernas ledamöter har jag fått höra att dessa knappast har personlig kännedom om fallen, under det att man väl inom kommunerna allmänt känner till förhållandena.

Vad jag vill komma fram till är alltså ett system, där man kan få en billigare administration och en riktigare handläggning av ärendena och kanske dessutom ett minskat sammanlagt behov av utbetalade bidrag. Hur långt man kommer att gå i fråga om utbetalningar beror i så fall på kommunerna själva, och det belastar inte staten.

Det är egentligen inte kommunerna som har misskött sina affärer, herr talman, utan det är den svenska staten. Staten har i dag mycket dåliga affärer, och det är den som har den största anledningen att se om sin ekonomiska ställning och vara litet mera försiktig än hittills. Frågan är väl, om det inte är en socialpolitisk åtgärd av lika stor vikt som någon annan att se till, att inte det svenska penningvärdet alltmer urholkas på grund av en dålig och rent ut sagt vårdslös skötsel av statens affärer, vilken skapar ett högre kostnadsläge och gör det svårare för vårt näringsliv att hävda sig i konkurrensen, varigenom de svenska löntagarnas möjligheter till en god försörjning försämras. Man måste någon gång börja sätta in den frågan i dess något större sammanhang, hur den svenska nationen skall klara sig i produktionslivet i framtiden.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! Jag vill först påpeka för herr Mannerskantz att barnavårdsnämnderna i kommunerna har att tillstyrka eller avstyrka bidragsansökningarna, varför det kommunala intresset, kunnigheten och kännedomen om fallen inte har fränkopplats i det sammanhanget.

Det var emellertid inte närmast detta

som föranledde mig att begära ordet, utan hans och min lilla kontrovers om huruvida jag har misstolkat honom eller ej. Jag tar hela kammaren till vittne på att herr Mannerskantz sade att det utbetalas miljardbelopp både i onödan och där det behövs. Det tror jag inte herr Mannerskantz kan bestrida, och så länge han inte kan reda ut vilka bidrag som betalas ut i onödan och vilka som behövs, finns det ingen möjlighet för mig att avgöra, hur långt herr Mannerskantz egentligen siktar.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! Jag ber herr Elowsson att läsa alla de reservationer som från högerns sida är avgivna i dessa frågor vid varje riksdag och sedan lägga ihop dem. Då får han *ett* mått på hur långt vi siktar.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! Må Gud bevara mig från att läsa alla dessa reservationer, men jag skulle tro att de alla syftar till indragningar på socialvårdsområdet och att högern, när den avger dessa reservationer, ger uttryck för sin innersta, konservativa läggning, som går ut därpå, att man skall ge åt de fattiga och behövande så litet som möjligt.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! Nej, herr Elowsson, det är en felaktig tolkning. Vad jag menar är att man inte skall ge ut pengar till sådana, som inte behöver hjälp, i så stor omfattning, att statens finanser inte räcker till att bättra än nu ta hand om dem i samhället, som faktiskt inte får den omvårdnad som de borde ha.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen enligt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i de nu ifrågavarande punkterna hemställt samt vidare på antagande av de förslag, som innefattades i de vid dessa punkter

Anslag till avlönande av hemvårdarinnor

avgivna reservationerna; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställanden, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh, Ragnar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkterna 14 och 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antagas de förslag, som inefattas i de vid dessa punkter avgivna reservationerna.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Mannerskantz* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 123;

Nej — 14.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

*Punkten 16***Anslag till avlönande av hemvårdarinnor**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels medgiva, att för år 1959 statsbidrag finge utgå till avlönande av högst 3 500 heltidsanställda eller däremot svarande antal deltidsanställda hemvårdarinnor, dels ock till Bidrag till avlönande av hemvårdarinnor för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 4 625 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Gärde Widemar* och fru *Hamrin-Thorell* (I: 217) och den andra inom andra kammaren av fröken *Elmén* m. fl. (II: 269), i vilka hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att statsbidrag för kalenderåret 1959 skulle utgå till 3 600 heltidsanställda eller däremot svarande antal deltidsanställda hemvårdarinnor,

dels ock de förut nämnda likalydande motionerna I: 279 och II: 368 i vilka — såvitt nu var i fråga — hade hemställts, att riksdagen måtte till Bidrag till avlönande av hemvårdarinnor för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 3 809 000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten av angivna orsaker hemställt,

a) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 217 och II: 269 medgiva, att för år 1959 statsbidrag finge utgå till avlönande av högst 3 500 heltidsanställda eller däremot svarande antal deltidsanställda hemvårdarinnor;

b) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 279 och II: 368, såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till avlönande av hemvårdarinnor för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 4 625 000 kronor.

Reservationer hade avgivits

a) av fröken *Elmén* och fröken *Liljedahl*, vilka ansett, att utskottets yttrande i viss angiven del bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under a) hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 217 och II: 269 medgiva, att för år 1959 statsbidrag finge utgå till avlönande av högst 3 600 heltidsanställda eller däremot svarande antal deltidsanställda hemvårdarinnor;

b) av herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp, *Nilsson* i Göingegården och fröken *Karlsson*, vilka ansett, att utskottets yttrande i viss del bort erhållas

la den avfattning, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort under b hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 279 och II: 368, såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till avlönande av hemvårdarinnor för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 3 809 000 kronor.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Fjolårets riksdag höjde statsbidraget till kommunerna för hemvårdarinna från 1 400 till 1 700 kronor. Den grupp, som jag tillhör, motsatte sig denna höjning. Vi anförde som vår mening, att detta bidrag till kommunerna för avlönande av hemvårdarinnor saknar varje betydelse såsom incitament till inrättande av dylika tjänster. Det är ett så starkt kommunalt intresse att anställa hemvårdarinnor, att tjänsterna säkerligen blir inrättade i varje fall i flertalet kommuner, oavsett om statsbidrag utgår eller inte. Följaktligen kunde vi inte heller anse att det fanns någon anledning att höja bidraget. Vi intar samma ståndpunkt i år.

I detta sammanhang är också att nämna att detta bidrag är avsett att avlösas från och med nästa år.

Den reservation med beteckningen 6 b), som vi fogat till denna punkt, innehåller ett yrkande som motsvarar vad jag här anför. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till denna reservation.

Fru HAMRIN-THORELL (fp):

Herr talman! Det är många gamla bekanta som ständigt kommer upp vid riksdagens behandling av femte huvudtiteln. Till dem hör hemvårdarinnorna. Kammarens ledamöter kanske inte överlag erfar det sus av änglavingar, om jag så får uttrycka mig, som man ofta förmarker i de familjer, där hemvårdarinnan i en besvärlig situation kommer till hjälp. Ni kanske snarare tycker att det är ganska tjatigt att denna fråga skall behöva komma upp till debatt år efter år.

Riksdagen beviljade i fjol medel för

Anslag till avlönande av hemvårdarinnor

en ökning av antalet hemvårdarinnor med 300—400. Men inte ens detta utökade antal hemvårdarinnor räcker för att täcka det stora behovet. Socialstyrelsen har därför i år i sina petita begärt anslag för att kunna anställa ytterligare 200 hemvårdarinnor. Totala antalet hemvårdarinnor skulle därmed bli 3 600. Regeringen har inte ansett sig kunna begära anslag för dessa av socialstyrelsen begärda 200 hemvårdarinnor, utan inskränkt sig till att föreslå en ökning med blott 100. Sammanlagt alltså 3 500. Motionärerna anser att detta är för litet.

Både högern och socialdemokraterna borde enligt min uppfattning kunna förena sig med oss i ett tillstyrkande av det av motionärerna förordade högre anslaget. Det är här på sätt och vis fråga om en besparingsåtgärd, som alltså måste tilltala högern. Samtidigt är det fråga om att lämna hjälp till nödställda familjer, något som socialdemokraterna bör vara intresserade av. Jag beklagar att statsrådet fru Lindström inte är närvarande i kammaren. Med sin ekonomiska blick och humanitära syn måste hon anse det vara angeläget att riksdagen beviljar största möjliga anslag till hemvårdarinnor. Genom att anställa fler hemvårdarinnor, kan vi frigöra dyrbara vårdplatser på barnhem, barnsjukhus och BB-avdelningar. Mödrarna kan sändas hem betydligt tidigare från BB, om det finns en människa som kommer hem till dem och hjälper dem i hemmet. Yrkesarbetande mödrar slipper vidare att stanna hemma, om barnen blir sjuka. Om de får hjälp av en hemvårdarinna, kan de fortsätta sitt arbete i produktionen. Inrättandet av tillräckligt många hemvårdarinnor innebär alltså innerst inne en direkt besparingsåtgärd på sätt jag här antytt.

De humanitära synpunkterna i detta sammanhang behöver jag väl knappast utveckla.

Jag betraktar också detta anslag såsom ett led i den aktion som signalerats inte minst från statsrådet Lindströms sida. I både tal och skrift har hon nyligen förklarat att vad det nu framför

Anslag till avlönande av hemvårdarinnor

allt gäller är att åstadkomma en kartläggning av de grupper i samhället som kan kallas de bortglömda. Statsrådet Lindström har offentligen förklarat att vad som nu behövs är inte så mycket generella bidrag som människor vilka i speciella situationer kan träda in och hjälpa dem som verkligen behöver hjälp. Det är numera inte så mycket kontanter som snarare personlig hjälp som behövs i dessa fall.

Hon har också utlovat en kartläggning av dessa grupper. För oss inom folkpartiet är detta ingen nyhet. Jag var för två år sedan med om att väcka en motion om en kartläggning av de s. k. glömda grupperna, men då rönste detta mycket litet intresse från de socialdemokrater som diskuterade frågan i utskottet. I kammaren väckte motionen heller inget intresse. Vi fick höra att det var så dyrt att upprätta en sådan statistik eller göra en sådan kartläggning, att man inte kunde ge sig in på det, och för övrigt visste man var dessa grupper fanns. Det är ju mycket glädjande att man nu ändrat uppfattning och kommit underfund med att vad vi behöver är just en sådan översyn eller kartläggning samt personella resurser inom socialvården snarare än kontanta bidrag.

Jag återgår till frågan om hemvårdarinnorna, herr talman, endast för att be att få yrka bifall till den reservation som är avgiven av fröken Elmén och fröken Liljedahl. Däremot kan jag inte alls ansluta mig till herr Berghs resonemang om en nedskärning av statsbidraget per hemvårdarinna till kommunerna.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Denna punkt angående hemvårdarinnorna har ju råkat sönderfalla i två delar: det föreligger reservationer, dels beträffande antalet statsbidragsrum, dels beträffande statsbidragets storlek. Riksdagen beslöt redan förra året, som redan sagts, att öka antalet statsbidragsrum med mellan 300 och 400. Det förekom då anslagsyrkanden och debatt, men riksdagen beslöt godkänna den föreslagna ökningen.

Nu har, som också framhållits, socialstyrelsen velat ha en ytterligare ökning med 200 statsbidragsrum. Departementschefen har emellertid inte ansett sig kunna gå längre än till att göra en uppskrivning med 100. Detta har statsutskottets majoritet också tillstyrkt. Vi har ansett att när man fick en så pass stor höjning förra året och nu går vidare genom att höja med ytterligare 100 statsbidragsrum, får man ge sig till tåls tills vidare och hoppas att utvecklingen skall bli sådan, att man eventuellt kan gå ett steg längre ett kommande år.

Statsbidraget höjdes förra året från 1 400 till 1 700 kronor. Högern ville då inte alls ha någon höjning och vill nu att man skall gå tillbaka till 1 400 kronor. Jag finner det ganska underligt, om en höjning sker ena året, att man året därpå omedelbart går tillbaka till det gamla. Utskottet har alltså inte kunnat följa detta högerns yrkande, utan anser att det beslut riksdagen fattade förra året även bör gälla i fortsättningen.

Jag ber, herr talman, att med detta få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående vartdera av de båda momenten av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

Därefter gjorde herr talmannen till en början enligt de i fråga om mom. a förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda moment hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av fröken Elmén och fröken Liljedahl vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fru *Hamrin-Thorell* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Anslag till allmänna barnbidrag — Driftbidrag till anstalter för halvöppen barnavård

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 16 mom. a, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av fröken Elmén och fröken Liljedahl vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Sedermera gjordes i enlighet med de rörande mom. b förekomna yrkandena propositioner, dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ragnar Bergh m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 17—22

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 23

Anslag till allmänna barnbidrag

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Allmänna barnbidrag för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 734 000 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels de förut nämnda likalydande motionerna I: 279 och II: 368, i vilka — såvitt nu var i fråga — hade hemställts, att riksdagen måtte till Allmänna barnbidrag för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 355 000 000 kronor,

dels ock en inom andra kammaren av herr *Rubbestad* väckt motion (II: 388).

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl.

Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna II: 388 samt I: 279 och II: 368, sistnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga, till Allmänna barnbidrag för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 734 000 000 kronor.

Vid punkten hade reservation anförts av, utom annan, herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp och *Nilsson* i Göingegården samt fröken *Karlsson*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 388 samt med bifall till motionerna I: 279 och II: 368, sistnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga, till Allmänna barnbidrag för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 355 000 000 kronor.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! På grund av det beslut, som riksdagen fattade förra onsdagen beträffande grunderna för dispositionen av det anslag som skall ställas till förfogande, är frågan även beträffande anslagets storlek i realiteten avgjord, och jag är därför förhindrad att framställa yrkande om bifall till reservationen.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 24—28

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 29

Driftbidrag till anstalter för halvöppen barnavård

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 214 och II: 266 till Bidrag till driften av anstalter för halvöppen barnavård för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 3 800 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Öhman* och *Norling* (I: 214), och den

Driftbidrag till anstalter för halvöppen barnavård

andra inom andra kammaren av herr *Senander* m. fl. (II:266), hade hemställt, att riksdagen måtte uppräknat förvarande anslag till 9 525 000 kronor.

Herr NORLING (k):

Herr talman! Bidraget till den halvöppna barnavården har i statsförslaget sänkts från nuvarande 4 220 000 till 3 800 000 kronor, vilket innebär att anslaget minskats med 420 000 kronor. Då det finns ett mycket stort behov av daghem, som kan mottaga barnen under tider, när förvärvsarbete kvinnor är upptagna av sitt arbete, är det svårt att förstå sparsamheten på detta område. Många kvinnor, som för att klara familjens uppehälle måste arbeta, har mycket svårt att få sina barn placerade på ett daghem. För att kunna fortsätta sitt förvärvsarbete får de därför försöka begagna sig av andra utvägar, t. ex. placera barnen i hem, där husmodern inte är förvärvsarbete. Detta höjer ytterligare omkostnaderna för barnens placering och medför dessutom fördyringar genom resorna fram och åter med barnen.

De knappa statsbidrag, som hittills utgått, har inte stimulerat kommunerna att utvidga verksamheten. Och inte nog med det: flertalet kommuner har måst höja de avgifter som betalas av dem, som inlämnar sitt barn på daghem. Också den omständigheten gör det allt svårare för de förvärvsarbete kvinnorna med barn att behålla sitt arbete. Jag kan nämna att avgiften i Göteborg höjts till 9 kronor per dag och barn, enligt en viss inkomstgradering av förvärvsarbetets inkomst. En förvärvsarbete kvinna med två barn får alltså betala 18 kronor om dagen, vilket måste betraktas som mycket betydande utgift. Den av regeringen nu föreslagna anslagsminskningen med 420 000 kronor kan ju inte få mer än en följd: kommunerna måste ytterligare höja avgifterna, för att kunna täcka de ökade driftkostnaderna. Dessutom blir kommunerna tvungna att själva lämna ökade bidrag till dessa institutioner.

Socialstyrelsen har uttalat som sin me-

ning att i stället för vad som nu föreslås skulle statsbidragen till den halvöppna barnavården höjas så, att de återfår sitt ursprungliga värde, och att relationen mellan stat och huvudmän skulle bestämmas på det sättet, att statsbidraget för daghem och eftermiddagshem utginge med 60 procent och för lekskolor med 35 procent. Ett sådant statsbidragsunderlag skulle säkert stimulera kommunerna till ökad verksamhet på detta område och samtidigt hålla de personliga avgifter, som erlägges av de förvärvsarbete kvinnorna, på en rimlig nivå. Vi i den kommunistiska riksdagsgruppen anser att socialstyrelsens linje i denna fråga är den riktiga, då den skulle möjliggöra förbättrade förhållanden för barnfamiljerna. I vår motion nr 266 i andra kammaren föreslår vi därför i likhet med socialstyrelsen att bidrag till driften av anstalter för halvöppen barnavård uppräknas till 9 525 000 kronor.

Herr talman, med dessa ord ber jag att få yrka bifall till motionen.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! När det gäller förevarande punkt har ju kommunisterna föreslagit riksdagen att helt följa socialstyrelsen, vilket skulle innebära att anslaget till driften av anstalter för halvöppen barnavård ökades avsevärt eller från av Kungl. Maj:t föreslagna 3 800 000 kronor till 9 525 000 kronor.

Utskottet har inte varit berett att gå med på en sådan höjning i nuvarande ekonomiska läge utan har ansett att vi för tillfället bör nöja oss med det belopp regeringen föreslagit. Att bevilja den föreslagna stora höjningen skulle säkert medföra betydande svårigheter. Det är inte så lätt att just nu skaffa 6 miljoner kronor.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hem-

Anslag till försöksverksamhet rörande daghem m. m.

ställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, som upprepad, vara med övervägande ja besvarad.

*Punkten 30***Anslag till försöksverksamhet rörande daghem m. m.**

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 279 och II: 368, såvitt nu vore i fråga, till Försöksverksamhet rörande daghem m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor.

I de tidigare nämnda likalydande motionerna I: 279 och II: 368 hade — såvitt nu var i fråga — hemställts, att riksdagen måtte avslå förslaget om ett anslag för budgetåret 1958/59 till Försöksverksamhet rörande daghem m. m. av 100 000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Ohlson, Pålsson, Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Ståhl, Rubbestad och Nilsson* i Göingegården, fröken *Karlsson* samt herr *Löfroth* ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 279 och II: 368, såvitt nu vore i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Genom sitt beslut under föregående punkt har kammaren för sin del anvisat 3 800 000 kronor som bidrag till kommunerna till driften av daghem, eftermiddagshem och förskolor. I nu förevarande punkt begäres ytterligare 100 000 kronor till ett motsvarande ändamål. Det gäller framför allt daghem och barns sommarvistelse.

Reservanterna vid denna punkt anser att i den mån särskild försöksverksamhet av det slag som här är i fråga behövs, bör kostnaderna därför inrymmas under det anslag, som beviljats under föregående punkt.

Jag ber att med den motiveringen få yrka bifall till den vid punkt nr 30 förgade reservationen.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Det var ju genom beslut förra året som ifrågavarande verksamhet upptogs. Den har knappast ens kommit i gång ännu. Man kan därför tycka att riksdagen borde vänta med att vidta några begränsande åtgärder, om sådana skulle behövas, till dess vi får se vilket resultat försöksverksamheten ger. Högern yrkade visserligen redan i fjol avslag på anslaget, men riksdagen beslöt dock att möjliggöra försöksverksamheten, och det bör därför vara angeäget att den får slutföras.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh, Ragnar*, begärde voting, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 30, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen änyo uppläst, verkställdes till en

Anslag till ferieresor för barn

början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Bergh, Ragnar*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut röster-na hava utfallit sålunda:

Ja — 92;

Nej — 44.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkten 31

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 32**Anslag till ferieresor för barn**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Ferieresor för barn för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 2 100 000 kronor.

Enligt gällande bestämmelser bekostades resor till enskilt ordnad ferievistelse, vilka av barn och dess vårdare till någon del företoges med järnväg, av statsmedel till den del resekostnaden för varje person fram och åter överstege fem kronor.

Kostnader för resor, som företoges av barn, fast anställd personal och vårdare till och från barnkoloni, bestredes helt av staten.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström* m. fl. (I: 163) och den andra inom andra kammaren av herr *Nelander* m. fl. (II: 186), i vilka — såvitt nu var i fråga — hade hemställts, att riksdagen måtte dels besluta att bestämmelserna angående ferieresor för barn ändrades så att 1) ferieresor till enskilt ordnad ferievistelse, som helt eller delvis företoges med järnväg, bekostades av statsmedel till den del resekostna-

derna för barn och vårdare fram och åter överstege tio kronor vardera, samt 2) ferieresor till barnkoloni, som helt eller delvis företoges med järnväg, bekostades med statsmedel till den del resekostnaderna för barn och vårdare fram och åter överstege fem kronor, dels ock till ferieresor för barn för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 1 740 000 kronor,

dels de förut nämnda likalydande motionerna I: 279 och II: 368, i vilka — såvitt nu var i fråga — hade hemställts, att riksdagen måtte till Ferieresor för barn för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 1 700 000 kronor,

dels ock en inom andra kammaren av herr *Senander* m. fl. väckt motion (II: 222), vari hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i enlighet med socialstyrelsens förslag höja inkomstgränsen för erhållande av förmånen med fria ferieresor för barn från nuvarande 5 700 kronor beskattningsbar inkomst till 8 000 kronor och att den särskilda avgift, som nu uttoges, avskaffades, samt att i anledning därav anslaget till Ferieresor för barn för budgetåret 1958/59 uppräknades till 5 400 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på åberopade grunder hemställt,

att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna II: 222, I: 163 och II: 186 samt I: 279 och II: 368, sistnämnda fyra motioner såvitt nu vore i fråga, till Ferieresor för barn för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 2 100 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Ohlon, Ivar Johansson, Pålsson, Axel Johannes Andersson, Ragnar Bergh, Jacobsson, Skoglund* i Doverstorp och *Ståhl*, fröken *Elmén*, herrar *Rubbestad* och *Nilsson* i Göingegården, fröken *Karlsson*, herr *Löfroth* samt fröken *Liljedahl*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt mo-

tionerna I: 279 och II: 368 ävensom med bifall till motionerna I: 163 och II: 186 samt med avslag å motionen II: 222, förstnämnda fyra motioner såvitt nu vore i fråga, till Ferieresor för barn för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 1 740 000 kronor.

Herr JACOBSSON (fp):

Herr talman! I den reservation, som här föreligger, föreslår vi att ferieresa till enskilt ordnad ferievistelse, som helt eller delvis företages med järnväg, skall bekostas av statsmedel till den del resekostnaden för barn och vårdare fram och åter överstiger tio kronor för vardera. Vidare föreslår vi att resekostnaderna för sådan ferieresa till barnkoloni, till den del kostnaden för barn med vårdare överstiger fem kronor, även skall bestridas av statsmedel.

Vårt förslag innebär alltså en viss höjning av de tidigare utgående avgifterna, och vi är också medvetna om att vi här i viss mån befinner oss på ett ömtåligt område. Detta är ju en fråga som tidigare diskuterats i många olika sammanhang.

Av de handlingar, som föreligger i detta ärende, framgår att resefrekvensen i viss mån sjunkit under de senaste åren, trots att man år 1956 företog en viss höjning av inkomstgränsen. Det är alldeles tydligt att man numera i större utsträckning än tidigare begagnar sig av andra rese- och rekreationsmöjligheter än som erbjödes på den här vägen.

När vi nu föreslår en viss höjning av avgifterna för dessa resor — både när det gäller den nu föredragna punkten och när det gäller nästa punkt, som berör resor för husmödrar — innebär det ju egentligen ingen ny princip. Vi anser att den föreslagna ändringen är betingad av de förhållanden som numera råder. Vi anser inte att denna höjning är så väsentlig, att den på något sätt äventyrar syftet med de fria resorna, och vi förmenar därför att det är en besparing, som vi utan våda kan våga företa.

Jag tillåter mig med denna korta mo-

Anslag till ferieresor för barn
tivering, herr talman, att yrka bifall till reservationen.

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr talman! Vi har i dag fått bevitna att högern formligen har gått på händerna när det gäller att försöka torpedera de sociala reformerna, och nu tycks även folkpartiet träda in på arenan.

Att göra det ekonomiskt möjligt för barn och husmödrar att företaga ferieresor har inneburit och innebär en påtaglig framgång i vår socialpolitik. Det torde vara en överloppsgärning att understryka, att dessa reformer uppskattats mycket av de breda folklagen, och det gäller folk såväl i stad som på landsbygd. Men om nu riksdagen beslutat om en reform som denna, är det ju angeläget att den också utbygges — att den göres bättre och inte sämre, som en del tydligen här strävar till.

Vi för vår del anser att det är på tiden att reformera reformen i fråga om ferieresor för barn, men inte i den riktning som dagens borgerliga samling vill göra det, utan i den riktningen, att barn och husmödrar skall få vidgade möjligheter till ferieresor. Riktningen för en demokratisk politik måste väl vara att förhållandena för människorna skall bli bättre och inte sämre, och de, som nu vill urvattna reformen ferieresor för barn och även för husmödrar, har i verkligheten beträtt en odemokratisk väg.

Vi vill förbättra de existerande sociala reformerna bl. a. genom att möjliggöra, att flera människor kommer att beröras av dem. Därför har vi föreslagit att inkomstgränsen för erhållande av förmånen med fria ferieresor för barn höjes från nuvarande 5 700 kronor beskattningsbar inkomst till 8 000 kronor och att den särskilda avgift, som nu uttagits, skall slopas samt att som följd härav anslaget skall uppräknas till 5 400 000 kronor. Jag önskar understryka, att den borgerliga anstormningen mot bl. a. denna sociala reform måste mötas med åtgärder av bestämd

Anslag till ferieresor för barn

folklig karaktär, och dithän kommer man enligt min mening i första hand genom det förslag, som vi ställt i vår motion.

Ja, »borgerlig samling» var det! I dag spåras den klart och tydligt i en rad frågor under femte huvudtiteln. Förra veckan gick högern till attack mot barnbidragen, men nu har högern lyckats bredda fronten, och det förefaller i dag vara en samlad borgerlig front med målsättning att försämra flera sociala reformer. Jag tycker nog att centerpartisterna, som undertecknat reservationen, borde rodna från hjässan till fotabjället. Och detsamma kan man väl säga om folkpartisterna, som under en lång följd av år sökt inbilla svenska folket att det råder en avsevärd skillnad mellan folkpartiet och högern. Nå, av förklarliga skäl har folkpartiet framvisat en del nyansskillnader mot högern, men nu är även dessa i färd att blåsa bort på politikens stormiga hav. Och det är ju inte högern som retirerat från sina reaktionära positioner, utan reträtten har företagits av folkpartiet och, i varje fall till en del, av centerpartiet. Den saken finns ypperligt dokumenterad i reservationerna till statsutskottets utlåtande nr 5.

Med hänvisning till det sagda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motion nr 222 i andra kammaren.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Vi har ju diskuterat detta ämne under flera år, men tidigare har man inte haft den stora borgerliga samling mot ferieresor för barn, som det har blivit i år.

Nu kan man säga att det har kommit fram två olika bud, och det gäller att skilja de stridande åt. Reservanternas utskottet vill ha en försämring i så måtto, att de önskar höja gränsen för dem som skall ha förmånen av dessa ferieresor. Socialstyrelsen däremot vill förbättra det hela genom att höja den inkomstgräns som gäller — man kan säga stoppgräns — för möjligheten att erhålla denna förmån. Detta socialsty-

relsens önskemål har kommunisterna fört fram i sin motion. Nu har ju departementschefen inte ansett sig kunna i år biträda vad socialstyrelsen föreslagit, och statsutskottets majoritet har icke heller ansett sig kunna följa motionärerna på denna punkt.

Reservanterna anser att man med hänsyn till de väsentligt förbättrade ekonomiska möjligheter, som barnfamiljerna numera har, borde genomföra den ändring som de här föreslår. Vi inom utskottsmajoriteten har däremot sett det så, att när det nu uppstått vissa svårigheter på arbetsmarknaden, när knapphet på arbete och annat har uppkommit, är det nu ur psykologisk synpunkt den sämsta tänkbara tiden att genomföra någon försämring för barnfamiljerna. De, som verkligen begagnar sig av dessa ferieresor, har de lägsta inkomsterna och har stora ekonomiska svårigheter av olika slag. Att nu ytterligare lägga på dem den belastning, som reservanternas föreslår, har vi inte velat vara med om, utan vi anser att de regler, som hittills har gällt och som föreslås av departementschefen, bör kunna godkännas av riksdagen även i år.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr JACOBSSON (fp):

Herr talman! Herr Birger Andersson använde formuleringen, att man här hade åstadkommit en borgerlig samling mot de fria ferieresorna för barn. Jag kan inte riktigt förstå detta resonemang. Här är ju inte fråga om att begränsa möjligheterna att erhålla fria resor på det sättet, att det inte fortfarande skulle kunna lämnas ett väsentligt bidrag för ändamålet, utan här är fråga om i vad mån den enskilde skall svara för någon del av kostnaden och hur stor denna del bör vara. Jag tror inte att det kan påstås att detta, därför att man föreslår en höjning av den enskildes avgifter på det sätt, som här sker, inte fortfarande utgör en väsentlig förmån. Jag kan inte förstå att det inte är en väsentlig förmån att kunna få resa till vilken del av vårt land, som vederbö-

Anslag till ferieresor för barn

rande vill välja, för det relativt blygsamma belopp som här föreslås. Det är alltså inte, såvitt jag förstår, fråga om en attack mot ferieresorna i och för sig, utan fråga om i vad mån den enskilde själv skall bidra med det eller det beloppet.

Jag tror att vi allesammans bör vara överens om att det ekonomiska läget f. n. är sådant, att vi har anledning att spara även på det sociala området, i den mån det visar sig möjligt att göra detta. Jag kan inte förstå annat än att detta är ett område, där det är möjligt att utan större olägenhet genomföra besparingar.

Jag ber ännu en gång att få yrka bifall till reservationen.

Herr **ANDERSSON, BIRGER, (s)** kort genmäle:

Herr talman! När herr Jacobsson känner sig besvärad av att jag nämnde att det blivit en borgerlig samling mot ferieresorna för barn, vill jag säga att han får finna sig i mitt uttalande, ty här har de tre borgerliga partierna gått tillsammans — om det är frivilligt eller ofrivilligt, kan jag inte bedöma, men det är ett faktiskt förhållande.

Herr Jacobsson säger att reservationen inte går ut på någon försämring. Det är klart, att när taxorna vid järnvägarna undan för undan höjts, biljettpriserna blivit högre och reservanterna dessutom avser att ta ut en större summa av dem, som skall begagna sig av dessa resor, måste väl detta innebära en försämring. Nu är det så, att 5 700 kronor i beskattningsbar inkomst utgör den inkomstgräns, som är satt för de familjer som skall få del av dessa förmåner. Det gäller här alltså de familjer, som har de lägre inkomsterna. De har givetvis på grund av de taxehöjningar och andra prisstegringar, som skett genom riksdagens försorg på sista tiden, fått vissa svårigheter. Skall till detta ytterligare läggas att de måste betala mera för dessa ferieresor, måste detta innebära — om man använder vårt språk riktigt — en försämring.

Statsrådet fru **LINDSTRÖM:**

Herr talman! Bara några ord!

Jag får instämma i herr Birger Anderssons uttalande, att det ser ut, som om det vore en samlad borgerlig attack mot vissa reseförmåner, som man i många år har kunnat ge barnfamiljerna. Annars är ju denna fråga ett samtalsämne som varit uppe i riksdagen varje år. Men i år, då högern har kommit i nytt sällskap, tycks vi ha fått en ny uppläggning av diskussionen kring ferieresorna.

Den fördubbling av avgifterna, som föreslås för barns och husmödrars resa till enskilt ordnad ferievistelse, är väl i och för sig inte så mycket krångligare administrativt än vad avgiftssystemet är redan nu. Men att man vill utsträcka systemet till att omfatta även barn, som reser till kolonivistelse, och husmödrar, som far till semesterhem, betyder att två nya och stora kategorier skall in under blankettredovisningen, som redan nu enligt socialstyrelsens erfarenhet är ganska svår för barnavårdsnämnderna att sköta på rätt sätt, och det nya sparsamhetsgreppet gör alltså det hela administrativt krångligare.

Om det sedan är sakligt befogat, som herr Jacobsson tycks mena, är också tvivel underkastat. Man säger i reservationen att barnfamiljerna nu har »väsentligt bättre ekonomiska möjligheter» att ordna semestervistelsen. Det är ett blankt påstående utan några bevis. Vi har nyss hört herr Birger Andersson nämna de villkor som gäller för att en familj skall få förmånen av fria resor, nämligen högst 5 700 kronor i beskattningsbar inkomst per år. De familjer, som uppfyller detta villkor, har det inte för fett. En femma extra spelar väl inte så stor roll i och för sig, men lagd till allt annat som kostar mera för barnfamiljerna — mjölk, socker, bröd, kläder, allt detta som avspeglar sig i höjt konsumentprisindex — blir det en börda, som kommer dessa familjer att känna sig styvmoderligt behandlade. Samtidigt beklagar man vår befolkningssituation och talar högstämt om sitt intresse

Anslag till ferieresor för barn

för barnfamiljerna. Jag tycker att det rimmar ganska illa.

Med husmorssemestrarna är det samma sak. De är också av stor betydelse för barnfamiljernas ekonomi, eftersom husmor inte får fri resa utan att ha två barn under 14 år och samma låga inkomststandard som jag nämnde nyss för barnfamiljerna. Jag har svårt att förstå, varför man skall börja ändra på dessa ting just nu. Jag kanske får nämna husmorsresorna nu på en gång, eftersom den frågan kommer upp omedelbart efteråt, och då erinra om att vi har tillsatt en särskild utredning för att se över husmorsstipendier och husmorsresor. Att föregripa utredningar brukar inte vara riksdagens sedvana, och jag hoppas att riksdagen inte gör någon ändring den här gången heller, vare sig i fråga om ferieresorna för barn eller för husmödrar.

Herr JACOBSSON (fp):

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten. Jag vill bara nämna, att det beskattningsbara belopp, som jag talat om, ofta innebär att vederbörande har en inkomst som kanske närmar sig det dubbla beloppet, alltså en inkomst som åtminstone i den landsdel jag representerar närmar sig vad man kan våga säga vara den övre inkomstgränsen för det stora flertalet.

När man diskuterar dessa frågor, är det inte överraskande att man möts av vissa känsloladdade reaktioner, men jag måste säga att den relativt blygsamma höjning, som vi här föreslår, i viss mån kompenseras också av det förändrade penningvärdet och av de höjda taxorna vid våra järnvägar. Jag tror därför man vågar säga att det här är fråga om en höjning, som det ligger en viss automatik i, på samma gång som jag tror att denna höjning inte i väsentlig grad äventyrar det egentliga syftet.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på den nu föredragna punkten

yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; samt 3:o) att kammaren skulle bifalla den av herr Senander m. fl. i ämnet väckta motionen, II: 222.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr Jacobsson begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vardera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga godkännande av det förslag, som innefattades i reservationen.

Herr Persson, Helmer, äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 5 punkten 32 antager godkännande av det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till den av herr Senander m. fl. i ämnet väckta motionen, II: 222.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Persson, Helmer*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 73;
Nej — 39.

Därjämte hade 29 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 32, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition änyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 81;
Nej — 62.

Punkten 33

Anslag till ferieresor för husmödrar

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Ferieresor för husmödrar för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels de under punkten 32 nämnda likalydande motionerna I: 163 och II: 186, i vilka — såvitt nu var i fråga — hade hemställts, att riksdagen måtte dels besluta att bestämmelserna angående fe-

Anslag till ferieresor för husmödrar
rieresor för husmödrar skulle ändras så att 1) ferieresor för husmödrar till enskilt ordnad semestervistelse som helt eller delvis företoges med järnväg bekostades av statsmedel till den del resekostnaderna fram och åter överstege 20 kronor, samt 2) sådan ferieresor som företoges till något av de av socialstyrelsen godkända semesterhemmen bekostades av statsmedel till den del resekostnaden fram och åter överstege tio kronor, dels ock till ferieresor för husmödrar för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 775 000 kronor;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Öhman* och *Norling* (I: 216) och den andra inom andra kammaren av herr *Johansson* i Stockholm m. fl. (II: 268), i vilka hade hemställts, 1) att riksdagen beträffande Ferieresor för husmödrar måtte besluta höja inkomstgränsen från nuvarande 5 700 kronor i beskattningsbar inkomst till 8 000 kronor, 2) att den föreskrivna avgiften på 10 kronor, som uttoges av husmoder, som reste till semestervistelse i enskilt hem och färdades helt eller delvis med järnväg, slopades, samt 3) att i anledning därav det föreslagna anslaget måtte uppräknas till 2 530 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 216 och II: 268 samt I: 163 och II: 186, sistnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga, till Ferieresor för husmödrar för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Ohlon*, *Ivar Johansson*, *Pålsson*, *Axel Johannes Andersson*, *Ragnar Bergh*, *Jacobsson*, *Skoglund* i Doverstorp och *Ståhl*, fröken *Elmén*, herrar *Rubbestad* och *Nilsson* i Göingegården, fröken *Karlsson*, herr *Löfroth* samt fröken *Liljedahl*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till

Anslag till stipendier för underlättande av husmoderssemester

motionerna I: 163 och II: 186, såvitt nu vore i fråga, ävensom med avslag å motionerna I: 216 och II: 268 till Ferieresor för husmödrar för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 775 000 kronor.

Herr **JACOBSSON** (fp):

Herr talman! Jag ber att få hänvisa till den diskussion som fördes beträffande föregående punkt och yrka bifall till reservationen.

Herr **PERSSON, HELMER**, (k):

Herr talman! Jag ber att med hänvisning till vad jag sade i mitt förra anförande få yrka bifall till motionerna nr 216 i första kammaren och 268 i andra kammaren.

Herr **ANDERSSON, BIRGER**, (s):

Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i fråga om den nu förevarande punkten yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Jacobsson*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; samt 3:o), av herr *Persson, Helmer*, att kammaren skulle bifalla de i ämnet väckta motionerna I: 216 och II: 268.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson* begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till det av honom framställda yrkandet uppsattes, upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 33, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen änyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medels omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit såhunda:

Ja — 80;

Nej — 62.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Fru *Wallentheim* anmälde, att hon av misstag röstat för nej-propositionen.

Punkten 34

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 35

Anslag till stipendier för underlättande av husmoderssemester

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 215 och II: 267, till Stipendier för underlättande av husmoderssemester för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Norling* och *Öhman* (I: 215) och den andra inom andra kammaren av herr *Senander* m. fl. (II: 267), hade hemställts, att riksdagen måtte, i enlighet med socialstyrelsens förslag, besluta höja stipendierna, så att de i varje enskilt fall kunde utgå med högst 75 kronor och i fall då synnerliga skäl föreläge med 125 kronor, samt att stipendium till husmoder med småbarn finge utgå med högst 150 kronor i de fall beloppet av-

Anslag till vårdanstalt å Brotorp för alkoholmissbrukare
 såge att bidraga till kostnaderna för husmodersvikarie eller inackordering av barn.

Herr **PERSSON, HELMER**, (k):

Herr talman! Vi har föreslagit att stipendierna för husmoderssemester måtte höjas. Jag nöjer mig med att yrka bifall till motion nr 215 i första kammaren och 267 i andra kammaren.

Herr **ANDERSSON, BIRGER**, (s):

Herr talman! Som tidigare har sagts här har ju i slutet av förra året en utredning tillkallats, vilken skall företa en översyn över husmödrarnas villkor, och detta problem inrymmes i deras uppdrag. I avvaktan på resultatet av denna utredning anses det lämpligt att inte nu göra någonting åt saken. Enligt det resonemanget har departementschefen tagit ställning, och detsamma gäller utskottet.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 36—47

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 48

Anslag till vårdanstalt å Brotorp för alkoholmissbrukare

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels besluta att fastigheten Brotorp 1⁷ i Lekebergs kommun skulle fr. o. m. den 1 juli 1958 överföras från sjuksjukvården till nykterhetsvården för att användas såsom statlig vårdanstalt för kvinnliga alkoholmissbrukare, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med upphävande av personalförteckningen för sta-

tens vårdanstalt å Haknäs för alkoholmissbrukare, fastställa personalförteckning för statens vårdanstalt å Brotorp för alkoholmissbrukare i enlighet med vad departementschefen förordat, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för statens vårdanstalt å Brotorp för alkoholmissbrukare, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1958/59, dels ock till Statens vårdanstalt å Brotorp för alkoholmissbrukare: Avlöningar för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 101 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Söderquist* och fru *Sjöström-Bengtsson* (I: 213) och den andra inom andra kammaren av herr *Rimmerfors* och fröken *Olsson* (II: 265), hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att vid den föreslagna statliga vårdanstalten å Brotorp för kvinnliga alkoholmissbrukare skulle i stället för en föreståndartjänst i lönegrad Ae 17 och en tjänst som biträdande föreståndare i Ae 10 inrättas en tjänst som föreståndare i Ae 19 och en tjänst som biträdande föreståndare i Ae 15.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, såvitt nu vore i fråga, samt med avslag å motionerna I: 213 och II: 265

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med upphävande av personalförteckningen för statens vårdanstalt å Haknäs för alkoholmissbrukare, fastställa personalförteckning för statens vårdanstalt å Brotorp för alkoholmissbrukare i enlighet med vad departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1958 förordat;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för statens vårdanstalt å Brotorp för alkoholmissbrukare, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1958/59;

c) till Statens vårdanstalt å Brotorp för alkoholmissbrukare: Avlöningar för

Anslag till vårdanstalt å Brotorp för alkoholmissbrukare

budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 101 000 kronor.

Reservation hade anförts av herr *Ståhl* samt fröken *Elmén*, fröken *Karlsson*, fru *Thorsson* och fröken *Liljedahl*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, såvitt nu vore i fråga, samt med bifall till motionerna I: 213 och II: 265

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med upphävande av personalförteckningen för statens vårdanstalt å Haknäs för alkoholmissbrukare, fastställa personalförteckning för statens vårdanstalt å Brotorp för alkoholmissbrukare i enlighet med vad departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1958 och utskottet förordat;

b) godkänna i reservationen införd avlöningsstat för statens vårdanstalt å Brotorp för alkoholmissbrukare, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1958/59;

c) till Statens vårdanstalt å Brotorp för alkoholmissbrukare: Avlöningar för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 106 700 kronor.

Fru **SJÖSTRÖM-BENGTSSON** (s):

Herr talman! Denna punkt rör den blivande alkoholistanstalten för kvinnor å Brotorp i Örebro län. Eftersom jag känner till Brotorp sedan där drevs en annan verksamhet, tror jag att jag kan säga att detta är ett gott val. Brotorp har ett bra läge, och efter en del förändringar tror jag att det också kan bli en godtagbar anstalt för detta klientel. Jag måste även uttrycka min tillfredsställelse över att detta blir en självständig anstalt, vilket inte var fallet med den gamla Haknäsanstalten som sorterade under Venngarn.

Men vad som är ägnat att förvåna är den lönesättning för föreståndare och biträdande föreståndare som man här har föreslagit. På övriga anstalter av det här slaget är direktörer och föreståndare

— jag vet inte varför somliga kallas direktörer och andra kallas föreståndare — löneplacerade i A 24, A 21 och A 19, medan biträdande föreståndare placeras i A 19 och A 15. Av utskottsutlåtandet kan man inte utläsa orsaken till att motsvarande tjänster vid Brotorp placerats i avsevärt lägre lönegrad, nämligen för föreståndare Ae 17 och för biträdande föreståndare Ae 10.

Orsaken till att man gjort denna skillnad kan väl ändå inte, herr talman, vara att dessa tjänster är avsedda för kvinnor. Om så är fallet får jag erinra om riksdagens principbeslut om lika lön för lika arbetsprestationer. I det sammanhanget vill jag också bestämt hävda, att det är minst lika påkostande och arbetsamt att ha hand om kvinnliga alkoholister som om manliga. Jag har till och med från sakkunnigt håll erfarit, att det ofta är ännu svårare att ta hand om det kvinnliga klientelet än det manliga. Vad det kan bero på skall jag inte gå in på här, och jag hoppas att kammarens ledamöter har så stor fantasi att ni själva kan fundera ut det.

Under sådana förhållanden är det svårt att förstå, varför dessa tjänster skall placeras lägre än motsvarande tjänster vid anstalter för män. Ett bifall av riksdagen till vad vi här har motionerat om, nämligen att föreståndartjänsten placeras i A 19 — vilket är den lägsta placering som förekommer vid de manliga anstalterna — och den biträdande föreståndartjänsten i A 15, skulle bara medföra en kostnadsökning per år av sammanlagt 5 700 kronor.

Jag skall inte hålla på längre. Jag tycker att det finns en massa andra motiv, men jag skall inte dra fram dem här.

I en reservation på denna punkt yrkas bifall till den i ärendet väckta motionen. Jag ber, herr talman, med detta lilla anförande att få yrka bifall till den reservation som är betecknad med nr 12 och är fogad till utskottets utlåtande.

I detta anförande instämde fru *Hamrin-Thorell* (fp), fru *Gärde Widemar* (fp) och fru *Wallentheim* (s).

Anslag till vårdanstalt å Brotorp för alkoholmissbrukare

Herr SÖDERQUIST (fp):

Herr talman! Jag ber att få instämma med fru Sjöström-Bengtsson i hennes yrkande och även i hennes motivering för detta.

Inte heller jag skall tala länge. Låt mig bara tillägga, att jag för min del och jag tror många av kammarens ledamöter i likhet med mig skulle finna det ytterst egendomligt, om kammaren inte kunde bifalla detta yrkande och därmed också den motion, som fru Sjöström-Bengtsson talade om. Det är nämligen, skulle jag tro, inte på något vis lätt att över huvud taget få kvalificerad arbetskraft till sådana befattningar som det här gäller. När det dessutom är fråga om en anstalt för kvinnor, vilka säkert inte är lättare att sköta än män, tror jag, att den satsen gäller i ännu högre grad.

Och om man som fru Sjöström-Bengtsson antydde har ansett det önskvärt med en kvinnlig innehavare av denna befattning, och om detta skulle vara anledningen till den låga lönesättningen, då instämmer jag med henne, att då är det illa beställt med principfastheten hos riksdagen, om motionen avslås.

Man bör bifalla vår motion, som går ut på att hålla på likalönsprincipen, liksom i övrigt på riksdagens förut uttalade önskemål, att alkoholistvården skall vara den bästa möjliga.

Jag instämmer alltså i yrkandet om bifall till reservationen.

Herr BERGMAN (s):

Herr talman! Jag kan försäkra fru Sjöström-Bengtsson, och jag är övertygad om att hon tror mig på mitt ord när jag säger, att frågan om vilket kön de befattningshavare har, som skall komma i fråga här, inte på något sätt har påverkat bedömningen. Något sådant har inte förekommit i diskussionen, och inom statsutskottets 3:dje avdelning har det på intet sätt kommit med i bedömningen. Jag vill på den punkten försäkra, herr talman, att det inte finns några sådana spekulationer. Det har skett en bedömning helt ut ifrån de arbetsuppgifter och den arbetsmängd som föreligger på anstalten i fråga.

Jag skall inte reta upp någon intensiv debatt genom att göra jämförelser med andra anstaltsområden. Det är inte endast fråga om att det gäller handhavandet av alkoholister, utan frågan om antalet alkoholister spelar också en viss roll vid bedömningen av chefstjänstemännens lönesättning i detta fall. Denna bedömning har skett i vederbörlig ordning och har förberetts, innan departementschefen har tagit ställning till saken. Det finns många exempel på anstalter, där manliga tjänstemän har lägre lönesättning än här, även om det inte där gäller enbart alkoholister i samma mening som i detta fall. Begreppen är ju visserligen något flytande på detta område.

Jag vill alltså försäkra — även om jag inte blir trodd av alla, är det kanske någon som tror mig — att det har skett en saklig prövning av arbetsuppgifternas omfattning och art, och med ledning därav har lönesättningen skett.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fru Sjöström-Bengtsson begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 48, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Anslag till Frälsningsarméns vårdanstalt Kurön

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid fru *Sjöström-Bengtsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 90;

Nej — 34.

Därjämte hade 13 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Fru *Sjöström-Bengtsson* anmälde, att hon vid den nu företagna voteringen avsett att rösta nej men av misstag nedtryckt båda voteringsknapparna.

Punkterna 49—53

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 54

Anslag till Frälsningsarméns vårdanstalt Kurön

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 164 och II: 187 till Vissa ombyggnads- och reparationsarbeten vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 71 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sunne* m. fl. (I: 164) och den andra inom andra kammaren av herr *Nelander* m. fl. (II: 187), hade hemställts, dels att maximala driftbidrag måtte utgå till Frälsningsarméns vårdanstalt Kurön för kommande budgetår och att förhöjningen måtte användas till ett successivt täckande av uppkommen brist, dels att ett extra garantibidrag å högst en krona måtte på grund av de särskilda anförda omständigheterna få utgå till Kurön för nästa budgetår, dels ock att riksdagen i

skrivelse till Kungl. Maj:tt måtte anhålla, att frågan om täckning av kostnadsökningarna för ombyggnads- och reparationsarbetena måtte tagas upp till förnyad prövning vid budgetbehandlingen för året 1958/59.

Herr *SUNNE* (fp):

Herr talman! Jag har varit med om att väcka en motion i denna kammare på denna punkt, som gäller Frälsningsarméns vårdanstalt Kurön. Jag har fäst mig vid att utskottet i sitt utlåtande framhållit, att reparations- och byggnadsarbeten vid Frälsningsarméns vårdanstalt för alkoholmissbrukare på Kurön givits en omfattning, som väsentligt överstiger den av statsmakterna angivna ramen.

De ökade kostnaderna har emellertid uppkommit, utan att huvudmannen egentligen kunnat rå för det. Den huvudsakliga delen av tilläggskostnaden har uppkommit genom av hälsovårdsnämnd föreskriven rening av avlopp, genom av anstaltsläkaren krävd djupborrning för ny vattenförsörjning och vidare genom schaktning och sprängning i berggrund o. s. v. Anstalten ligger på en ö i Mälaren, vilket även föranlett extra kostnader när det gällt transporter o. dyl.

Sedan är det också så, som alla vet, att i fråga om reparationer av äldre byggnader finns det inte numera någon byggmästare, som vill utföra dessa arbeten på entreprenad utan det får ske på löpande räkning. Att det är på det sättet och att detta medför avsevärd fördyring, känner väl var och en till, som har deltagit i kommunalt arbete. Men det är i alla fall kostnader vilka, som jag förut sagt, huvudmannen inte kan komma ifrån.

Socialstyrelsen har föreslagit, att tör ombyggnads- och reparationskostnader vid Frälsningsarméns erkända vårdanstalt på Kurön måtte anvisas ett tilläggsanslag på 433 000 kronor samt ett ränte- och amorteringsfritt statslån på 63 000 kronor för en nyuppförd hobbylokal. Nu säger socialministern, att han inte vill motsätta sig att anstalten bere-

Anslag till Frälsningsarméns vårdanstalt Kurön

des ersättning för dessa kostnadsökningar, men han föreslår att de successivt skall täckas genom de utgående driftsbidragen, som något skulle höjas. Emellertid är det så, att driftskostnaderna för anstalten ständigt stiger, varför det är svårt att bedöma, huruvida den av statsrådet anvisade vägen i längden är framkomlig. Att Frälsningsarmén själv genom lån skulle kunna anskaffa erforderliga tilläggsbelopp, anser jag tämligen utsiktslöst. Om svårigheterna skulle bli sådana, att man rent av skulle behöva diskutera anstaltens nedläggande, tycker jag detta vore ytterst beklagligt, då behovet av vårdplatser på detta område är synnerligen stort.

Vi har i vår motion föreslagit, att det på grund av de särskilt anförda omständigheterna för nästa budgetår skulle utgå ett extra garantibidrag med högst en krona för dag och vårdplats till anstalten på Kurön och att frågan om täckning av kostnadsökningarna för ombyggnads- och reparationsarbetena måtte tagas upp till förnyad prövning vid budgetbehandlingen för året 1958/59. Även om utskottet inte velat vara med om en skrivelse till Kungl. Maj:t i detta syfte, vill jag vädja till socialministern att vid budgetbehandlingen beakta de i motionen framförda synpunkterna.

Herr talman! Jag har i övrigt inte något yrkande.

Herr BERGMAN (s):

Herr talman! Det förslag som Kungl. Maj:t och statsutskottet nu förelagt kammaren medger ju täckning av den uppkomna merkostnaden. Jag skall inte ge mig in på en diskussion i detalj om orsaken till att det uppstått en kostnadsökning. Herr Sunne förklarar att en sådan är vanlig. Visst är det vanligt, men det är i varje fall ovanligt att man utöver ett anslag, som är beräknat till 175 000 kronor, begär ytterligare 433 000 kronor för kostnadsökningar. Den kostnadsökningen kan jag inte karakterisera som normal. Den är snarare onormal, men det behöver vi inte diskutera om.

Alla vill väl hjälpa till på denna punkt, men det föreligger här en sådan situation, att man inte bör gå på direkt och omedelbar täckning av den kostnadsökning som här har konstaterats utan söka den form för täckning som Kungl. Maj:t välvilligt har visat vägen för. Med de ändrade bidragsvillkor, som är föreslagna på annan punkt, kommer det inte att dröja länge innan kostnadsökningen blir täckt för den här ifrågavarande anstalten.

Jag vill med detta, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr SUNNE (fp):

Herr talman! Jag skall inte yttra mig om huruvida det har skett en alltför stor ökning av kostnaderna, men vi vet ju alla vilken fördyring som har skett under de senaste åren. Vad beträffar hobbylokalen var det först meningen att man skulle anskaffa en militärbarack, men en sådan gick inte att få tag på, varför man nödgades uppföra en nybyggnad. Detta ledde naturligtvis till fördyring.

Det föreslås nu att kostnadsökningen skall täckas med driftsbidraget, men det ökar inte så avsevärt, varför det kan ta lång tid, innan kostnaderna kan täckas på det sättet. Det kan därför bli nödvändigt att ordna med ett lån under tiden. I det fallet borde, anser jag, staten träda emellan, eftersom jag inte tror att huvudmannen har möjlighet att uppbringa erforderliga medel.

Herr BERGMAN (s):

Herr talman! Om man utgår ifrån de bidrag som anstalten fått och de bidrag som kan komma att utgå enligt det som är föreslaget, tar det inte mer än två år.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkterna 55—59

Vad utskottet hemställt bifölls.

Om statsbidrag till anskaffande av specialredskap åt invaliderade husmödrar*Punkten 60***Om anordnande av kursverksamhet för alkoholskadades familjer**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett anslag av 72 500 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Carlqvist* m. fl. (I: 33) och den andra inom andra kammaren av fru *Holmqvist* m. fl. (II: 36), i vilka hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om uppdrag åt CFN att i samarbete med socialstyrelsen undersöka möjligheterna att anordna kursverksamhet för alkoholskadades familjer inom ramen för nu utgående anslag,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrarna *Danmans* och *Kronstrand* (I: 86) och den andra inom andra kammaren av fröken *Liljedahl* m. fl. (II: 68).

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt,

I. att motionerna I: 33 och II: 36 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

II. att motionerna I: 86 och II: 68 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att riksdagen måtte till Främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett anslag av 72 500 kronor.

Fru **CARLQVIST** (s):

Herr talman! I motion nr 33 i denna kammare har vi motionärer hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om uppdrag åt CFN att i samarbete med social-

styrelsen undersöka möjligheterna att anordna kursverksamhet i samband med miljöombyte och rekreation för alkoholskadades familjer, och då främst hustrurna, inom ramen för nu utgående anslag. Vi hade nog förväntat ett mera påtagligt resultat av vår motion, då vi anser att det måste göras något även för familjerna i alkoholskadefallen. Inte minst anser vi det behövt att man inom familjer, där alkoholskadade förekommer, lär sig förstå de stora besvärligheter som de alkoholskadade brottas med.

Utskottet ställer sig inte direkt avvissande till vår motion men menar att denna fråga kan inrymmas i det uppdrag som har lämnats åt nykterhetsvårdsutredningen. Vår förväntan står nu inte bara till denna utredning utan även till CFN, och vi hoppas att man bygger vidare på den väg som vi har föreslagit i vår motion.

Herr talman! Jag har inget yrkande.

Herr **BERGMAN** (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets framställning.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 61—64

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 65

Om statsbidrag till anskaffande av specialredskap åt invaliderade husmödrar

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Kostnader för överflyttning av arbetskraft för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 750 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Sjöström-Bengtsson* m. fl. (I: 160) och den andra inom andra kammaren av fru *Lindskog* m. fl. (II: 183), hade hemställts, att riksdagen måtte medgiva, att bidrag finge utgå från den under förevarande anslag uppförda anslagsposten

Om statsbidrag till anskaffande av specialredskap åt invalidiserade husmödrar till omskolning av viss arbetskraft för anskaffning av specialredskap och tekniska hjälpmedel till invalidiserade husmödrar samt att detta bidrag i likhet med bidrag för anskaffning av invalidfordon m. m. måtte utgå med 3/4 av kostnaden.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt,

I. att motionerna I:160 och II:183 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

II. att riksdagen måtte till Kostnader för överflyttning av arbetskraft för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 750 000 kronor.

Vid punkten hade avgivits en reservation av fru *Thorsson* och fröken *Liljedahl*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka motionerna I:160 och II:183 och att därför utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den ändrade lydelse reservationen visade, samt att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I:160 och II:183 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört.

Fru **SJÖSTRÖM-BENGTSSON** (s):

Herr talman! Vid behandlingen av denna punkt har utskottet haft att ta ställning till ett par motioner, nr 160 i denna kammare och nr 183 i andra kammaren. Vi motionärer har där begärt, att den del av det nu behandlade anslaget, som är avsedd för omskolning av viss arbetskraft, också skulle kunna få tas i anspråk för anskaffande av specialredskap och tekniska hjälpmedel till invalidiserade husmödrar.

Utskottet erinrar om att ifrågavarande omskolningsverksamhet, vilken även rymmer möjlighet att ge viss näringshjälp, är avsedd för ensamställda kvinnor ävensom i övrigt för medelålders och äldre — manlig och kvinnlig — arbetskraft, som utan att vara direkt hänförlig till gruppen partiellt arbetslösa dock har svårt att placeras på arbetsmarknaden.

Den hjälpverksamhet som bedrivs med detta anslag under den ifrågavarande posten är en Gudi behaglig gärning, som har varit till stort gagn för de grupperna, inte minst ur ekonomisk synpunkt. Näringshjälpen har kunnat utgå till maskin- och verktygsutrustning men också till invalidvagnar, och även detta är tacknämligt.

Nu är det ju så att i ett hem husmodern också har behov av vissa verktyg för sin verksamhet. För att en invalidiserad husmor skall kunna sköta sitt hem, behöver hon en del verktyg av annan konstruktion än den vanliga. Eftersom det inte lönar sig att lägga upp långa tillverkningsserier av dessa speciella verktyg blir de i regel ganska dyra, för att inte säga mycket dyra. Motionärerna har tänkt sig, att av det anslag som vi nu diskuterar också skulle kunna utgå ett bidrag för anskaffande av sådana specialverktyg till invalidiserade husmödrar som täckte ungefär tre fjärdedelar av kostnaden, i likhet med vad som nu gäller för bidrag till verktyg, invalidvagnar och andra ting, som har samband med de förvärvsarbete invalidernas försörjningsmöjligheter.

Utskottet har inte velat bifalla motionerna utan säger att avgränsningen av det klientel, för vilket detta anslag är avsett, utgör ett hinder för att bidragsverksamheten skulle kunna gälla också invalidiserade husmödrar.

Detta har kommit mig att fundera över om det inte möjligen varit lättare att få igenom en sådan här sak, i fall husmödrarnas — jämväl de invalidiserade husmödrarnas — arbete betraktades som ett yrke bland andra yrken, vilket det i verkligheten är, med ett naturligt behov av verktyg för sin verksamhet.

Utskottet har i alla fall kostat på sig en liten blomma på vad som i övrigt är en grav, i det att man säger att motionärerna har berört en betydelsefull fråga, som bör ses i ett större sammanhang. I samma andetag erinrar utskottet om bostadssociala utredningens förslag till statliga stödåtgärder för specialinredda

Anslag till inventarier för allmänna samlingslokaler m. m.

lägenheter åt invalider, och detta förslag är naturligtvis i allra högsta grad tacknämligt. Men det är inte detta vi är ute efter den här gången. Här gäller det sådana alldagliga ting som dammsugare, strykjärn och annat som förekommer i ett hushåll och som behövs även i de specialinredda lägenheterna för invalider.

Jag vill påpeka att utskottet på denna punkt inte är enhälligt. I en reservation har fru Thorsson och fröken Liljedahl yrkat bifall till motionerna. Jag ber att få yrka bifall till denna reservation, som är betecknad med nr 15 i utskottets utlåtande.

Häri instämde fru *Hamrin-Thorell* (fp) och fru *Wallentheim* (s).

Herr **ANDERSSON, BIRGER**, (s):

Herr talman! När vi i utskottet hade att ta ställning till de under denna punkt väckta motionerna, kom vi tämligen snart underfund med att det var svårt för oss att kunna tillstyrka dem. Det var tyvärr inte möjligt att passa in vad motionärerna här begär inom den ram som vi hade att hålla oss inom. Anledningen härtill redovisas i utskottets skrivning.

Då vi som fru Sjöström-Bengtsson säger kostat på oss en blomma vid motionens begravning, har vi gjort detta inte bara för att komma med en vänlig gest mot motionärerna. Vi är inom utskottet fullt medvetna om att det här är fråga om en angelägen uppgift. Men, som sagt, vi har svårigen kunnat inpassa detta i de punkter på huvudtiteln som vi här har att behandla. Bostadspolitiska utredningen har emellertid framlagt förslag om vissa statliga stödätgärder, och vi hoppas att det i samband med förverkligandet av utredningens förslag skall bli möjligt att tillmötesgå motionärernas önskemål.

Vi har således inom utskottet inte alls visat någon ovilja mot motionärernas förslag, men den kalla verkligheten är att vi i detta sammanhang inte kunnat vara mera positiva än vad som framgår av vår skrivning. Vi hoppas liksom motionärerna att det skall bli möjligt att lösa

detta problem, fastän detta icke kan ske på sätt motionärerna här tänkt sig.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt de därunder förekomna yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föreslagits i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 66—76

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 77

Anslag till inventarier för allmänna samlingslokaler m. m.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till anskaffning av inventarier för allmänna samlingslokaler m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 600 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehått

dels de tidigare nämnda likalydande motionerna I: 279 och II: 368 i vilka — såvitt nu var i fråga — hade hemställts, att riksdagen måtte avslå förslaget om ett anslag för budgetåret 1958/59 till Bidrag till anskaffning av inventarier för allmänna samlingslokaler m. m. av 600 000 kronor,

dels ock de förut nämnda likalydande motionerna I: 280 och II: 396 i vilka — såvitt nu var i fråga — hade hemställts, att riksdagen måtte bestämma förevarande anslag till 500 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 279 och II: 368 samt I: 280 och II: 396, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till anskaffning av inventarier för

Anslag till inventarier för allmänna samlingslokaler m. m.

allmänna samlingslokaler m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 600 000 kronor.

Reservationer hade avgivits

a) av herrar *Ohlon, Axel Johannes Andersson, Jacobsson* och *Ståhl*, fröken *Elmén*, herr *Löfroth* samt fröken *Liljedahl*, vilka ansett att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom med bifall till motionerna I: 280 och II: 396 samt med avslag å motionerna I: 279 och II: 368, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till anskaffning av inventarier för allmänna samlingslokaler m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 500 000 kronor;

b) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp och *Nilsson* i Göingegården samt fröken *Karlsson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort lyda så, som i denna reservation angivits, och avslutas med en hemställan, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 279 och II: 368 ävensom med avslag å motionerna I: 280 och II: 396, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Herr JACOBSSON (fp):

Herr talman! Jag är angelägen att framhålla, att det här gäller ett betydelsefullt område. Därest det statsfinansiella läget varit gynnsammare än vad det för närvarande är, skulle jag ingenting haft att invända mot Kungl. Maj:ts förslag. Med hänsyn till de ekonomiska förhållanden som nu råder har vi reserver dock ansett oss i likhet med statskontoret böra föreslå en viss begränsning av anslaget för det budgetår som det här gäller, nämligen med 100 000 kronor.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Med den motivering, som herr Jacobsson nyss anförde, anser

den grupp som jag tillhör, att det här anslaget icke bör beviljas. En socialdemokratisk talare rekommenderade för en stund sedan kammaren att med hänsyn till det statsfinansiella läget avstå från anslag som icke kan anses absolut nödvändiga. Efter min mening är detta just ett sådant anslag.

Med denna motivering, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den vid denna punkt fogade med 16 b) betecknade reservationen.

Herr BERGMAN (s):

Herr talman! Med den återhållsamhet som de båda föregående talarna visat när de berört det centrala i frågan om vad som anslaget skall användas till skall inte heller jag ge mig in på att utförligare tala därom. Jag bara vill framhålla att vi måste se hela frågan om upp- rustning av samlingslokaler, bygdegårdar o. s. v. i sitt rätta sammanhang.

I samband med att riksdagen för några år sedan beslöt att släppa spriten fri beslöt vi att rusta upp ungdomsvården. Här gäller det nu ett anslag, som tidigare varit uppdelat på skilda poster i budgeten men som i fjol sammanfördes till en enda post. Den nya författningen har börjat tillämpas så sent som den 1 juli 1957. Vi anser att man under den korta tid som gått från den 1 juli 1957 och till dess att Kungl. Maj:ts proposition framlades i år icke kunnat få tillräckliga erfarenheter om hur mycket pengar som här egentligen behövs. Utskottet har därför inte kunnat finna någon anledning att nu ändra på det av Kungl. Maj:t föreslagna anslaget, och därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr förste vice talmanen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, att i avseende på den nu ifrågavarande punkten yrkats 1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Ohlon m. fl. vid punkten avgivna reservationen; samt 3:o) att kamma-

Anslag till vissa förvaltningskostnader för statens bosättningslån

ren skulle godkänna det förslag, som innehölls i herr Ragnar Berghs m. fl. vid punkten anförda reservation.

Därefter gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 78 och i sammanhang därmed punkten 79

Anslag till vissa förvaltningskostnader för statens bosättningslån

I punkten 78 hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 279 och II: 368, såvitt nu vore i fråga, till Statens bosättningslån: Ersättning åt ortsombud för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 65 000 kronor.

I punkten 79 hade hemställts, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 279 och II: 368, såvitt nu vore i fråga, till Statens bosättningslån: Ersättning åt riksbanken för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 315 000 kronor.

I de förut nämnda likalydande motionerna I: 279 och II: 368 hade, såvitt nu var i fråga, hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Vid vardera av ifrågavarande punkter hade reservation anförts av herrar *Bergh*, *Skoglund* i *Doverstorp* och *Nilsson* i *Göingegården*, fröken *Karlsson* samt herr *Löfroth*, vilka ansett, att utskottets yttranden i förevarande punkter bort hava den lydelse, reservationerna visade, samt att utskottet bort i dessa båda punkter hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 279 och II: 368, såvitt nu vore i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Herr **BERGH, RAGNAR**, (h):

Herr talman! Dessa båda punkter bereder kammarens ärade ledamöter ett

nytt tillfälle att begränsa anslagsgivning-
en till vad som är nödvändigt. Det rör
sig om ett sammanlagt belopp av 380 000
kronor. En del avser ersättning åt orts-
ombud och en del ersättning till riks-
banken för bestyret med bosättnings-
lånen.

I vanlig bankverksamhet är det lånta-
garna, som får svara för förvaltnings-
kostnaderna. Jag kan inte finna något
skäl för att man inte skall tillämpa samma
tillvägagångssätt i detta fall. Det kan
visserligen invändas, att det är statens
pengar som lånas ut och att riksbanks-
kontoren fullgör ett uppdrag åt statsver-
ket, när de förmedlar dessa lån, men den
invändningen motsäger ju inte den prin-
cip som tillämpas i all övrig långiv-
ningsverksamhet. Vad som nu föreslås
är en form av subventioner, och man
kan inte visa att dessa subventioner är
ekonomiskt betingade. Jag betraktar det
hela som en förvaltningskostnad, som
bör bäras av låntagarna.

Med detta vill jag, herr talman, yrka
bifall till reservationerna under punk-
terna 78 och 79.

Herr **BERGMAN** (s):

Herr talman! Riksdagen har beslutat
att satsa 380 000 kronor på den här
verksamheten. Det gäller lån till män-
niskor, vilkas ekonomi är sådan att de
är i behov av att få låna pengar för sin
bosättning. Detta är en social verksam-
het som har knätsats av riksdagen och
som vi haft i många år. På denna punkt
delar inte utskottets majoritet reservan-
ternas mening. Vi får kanske bättre till-
fälle att diskutera denna fråga i an-
nat sammanhang, nämligen när vi be-
handlar en motion om ändring av rän-
te villkoren.

Detta är ju en speciell form av lån,
som fordrar alldeles speciella former av
undersökningar. Man anlägger inte sed-
vanliga bankmässiga bedömningar på
dessa frågor utan sociala bedömningar.
Vill man att de som skall ha dessa lån
skall betala vad det kostar, är verksam-
heten felaktigt uppbyggd från början.
Därom kan det råda delade meningar,

men det har inte funnits skäl för oss att ändra den inställning vi tidigare tagit.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Herr Bergman åberopade som motiv för att denna långivning skall inta en särställning, att de människor som tar bosättningslån skulle behöva låna pengar. Jag känner inte till några lånesökande över huvud taget, som vill låna utan att behöva det. Den motiveringen kan alltså inte grunda någon särställning, utan frågan är här om vi skall ge en subvention eller ej.

Herr BERGMAN (s):

Herr talman! Det är klart att alla som lånar pengar själva anser att de behöver låna, men i detta fall är det samhället som anser att de behöver det. Däri ligger skillnaden, herr talman!

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i de under behandling varande punkterna hemställt samt vidare på godkännande av de vid dessa punkter avgivna reservationerna; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 80—83

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 84

Ang. statsbidrag till sjukkassor

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till sjukkassor m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 255 000 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft de förut nämnda motionerna, nämligen

dels de likalydande motionerna I: 279 och II: 368 i vilka — såvitt nu var i frå-

ga — hade hemställts, att riksdagen måtte till Bidrag till sjukkassor m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 207 000 000 kronor,

dels ock de likalydande motionerna I: 280 och II: 396 i vilka — såvitt nu var i fråga — hade hemställts, att riksdagen måtte bestämma förevarande anslag till 250 000 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten under åberopande av vad däri anförts hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 279 och II: 368 samt I: 280 och II: 396, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till sjukkassor m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 255 000 000 kronor.

Reservationer hade avgivits

a) av herrar *Ohlon*, *Axel Johannes Andersson*, *Jacobsson* och *Ståhl*, fröken *Elmén*, herr *Löfroth* samt fröken *Liljedahl*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 279 och II: 368 ävensom med bifall till motionerna I: 280 och II: 396, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till sjukkassor m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 250 000 000 kronor;

b) av herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i *Doverstorp* och *Nilsson* i *Göingegården* samt fröken *Karlsson*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 280 och II: 396 ävensom med bifall till motionerna I: 279 och II: 368, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till sjukkassor m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 207 000 000 kronor.

Herr JACOBSSON (fp):

Herr talman! Enligt riksförsäkringsanstaltens beräkningar uppgår medels-

Anslag till social upplysningsfilm

behovet för budgetåret 1958/59 till 248 300 000 kronor. I denna summa finns då enligt anstaltens bedömande utrymme för vissa utgiftsstegringar. Jag och mina medreservanter har därför ansett, att det är tillräckligt om man anvisar ett förslagsanslag på 250 miljoner kronor.

Här kommer att göras den invändningen, att det gäller ett förslagsanslag och att det därför inte är säkert, att detta förslag innebär någon reell besparing. Jag vet inte för vilken gång i ordningen den invändningen kommer att göras, och jag ber, medan jag nu är uppe, att få påpeka att även om man inte här kan påstå, att vårt förslag i reservationen innebär en direkt besparing, så finner vi det ändå angeläget, att även när det gäller förslagsanslag de anvisade medlen så nära som möjligt anknyter till det beräknade medelsbehovet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen nr 19 a.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Riksdagen fattade förra onsdagen på förslag av andra lagutskottet ett beslut som rör frågan om bidragen till sjukkassor. Därigenom avgjordes i realiteten via grunderna även anslagsfrågan, och jag måste därför tyvärr anse mig vara förhindrad att yrka bifall till den vid denna punkt med 19 b be-tecknade reservationen.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Jag skall inte alls göra herr Jacobsson ledsn genom att hålla något tal om innebörden av förslagsanslag, men vi kan ju inte komma ifrån att det här gäller ett förslagsanslag, vilket folkpartiet enligt reservationen nu vill minska med 5 miljoner kronor.

Saken är emellertid den att riksförsäkringsanstalten, som i detta fall är den sakkunniga myndigheten, av försiktighetsskäl har önskat få det större beloppet. Ämbetsverket kan ju lika litet som någon annan avgöra, hur omfattande sjukligheten i landet kommer att bli under det kommande budgetåret. Det an-

ser i varje fall, att det är tänkbart att pengarna kommer att gå åt. Gör de det inte, blir det pengar över. Med hänsyn till den sakkunskap, som riksförsäkringsanstalten har på detta område, har inte heller departementschefen velat gå emot dess äskande.

Nu har ju här i landet startats någonting som kallas hälsoåret, vilket väl skall innebära att svenska folket skall bli mycket friskt och väl trimmat i olika avseenden, men vi kan väl inte hoppas att några underverk skall kunna åstadkommas så snart, att vi kan ansluta oss till den folkpartistiska optimismen och minska anslaget.

De pengar, som inte förbrukas av anslaget, försvinner ju inte. Den som möjligen vill göra gällande, att myndigheten har den inställningen att ett förslagsanslag till varje pris skall gå åt, känner inte till de restriktiva bestämmelser som finns när det gäller utbetalandet av ifrågavarande pengar.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner. Först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ohlson m. fl. vid punkten anförda reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 85—106

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 107

Anslag till social upplysningsfilm

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Social upplysningsfilm för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft dels de tidigare nämnda motionerna I: 279 och II: 368 i vilka — såvitt nu var i fråga —

hade hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag,

dels ock en inom andra kammaren av herrar *Rubbestad* och *Dickson* väckt motion (II: 72).

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 279 och II: 368 samt II: 72, förstnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga, till Sociala upplysningsfilm för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Ohlon*, *Ivar Johansson*, *Pålsson*, *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i *Doverstorp*, *Ståhl*, *Rubbestad* och *Nilsson* i *Göingegården* samt fröken *Karls-son* ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 279 och II: 368 samt II: 72, förstnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga, avslå Kungl. Maj:ts föresvarande förslag.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Det avslagsyrkande, som framställes i den vid denna punkt föga reservationen, har jag motiverat så många gånger, att jag för tillfället nöjer mig med att yrka bifall till reservationen.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Även jag skall fatta mig mycket kort.

Den koalition som här ingåtts mellan herrar *Rubbestad* och *Bergh* avser ju att försvåra framställandet av de sociala upplysningsfilmer som anses vara mycket värdefulla av dem som arbetar inom social verksamhet här i landet. Nu har det sagts att det belopp, som här föreslås i anslag, 30 000 kronor, inte räcker till för att göra en film. Nej, det gör det inte, men man får spara ihop pengar under flera år för att åstadkomma denna sorts filmer. Just nu har man under

anslag till sociala upplysningsfilm arbete filmer, som skall understödja den verksamhet som går ut på att hålla ungdomen borta från nedbrytande ting. Det är alltså någonting i hög grad angeläget, man vill åstadkomma med de sociala upplysningsfilmerna.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Tyvärr har min vän *Birger Andersson* alldeles missförstått syftet med reservationen. Den är tillkommen i syfte att jämte andra nedprutningsyrkanden lämna ett bidrag till den ganska angelägna stråvan, som närmast borde ligga regeringen och regeringsunderlaget om hjärtat, att förhindra att penningvärdet blir alldeles fördärvat.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! När man yrkar avslag och därmed försvårar möjligheten att göra någonting för en angelägen sak, så innebär väl ändå det att man försöker rasera den. Det går inte att med en advokatyr å la herr *Bergh* förgylla reservationerna — de är ändå som de är.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! Man går naturligtvis inte emot ett anslag bara därför att man vill minska statens kostnader, utan man anser ju i sådana fall också att det rör sig om umbärliga anslag.

Det är inte heller bara av gammal vana jag som motionär tagit med denna punkt, alltså för att vi gjort det så många gånger förut, utan jag anser faktiskt att man inte kan nå något nämnvärt antal människor med denna upplysningsverksamhet. Det kan verkligen ifrågasättas, om alla de filmer som under årens lopp producerats med stöd av detta anslag varit så särskilt lyckade och fyllt någon funktion. Jag har för min del funnit, att anslaget är ganska umbärligt. Det kommer inte att vålla någon skada, om denna sociala upplysningsfilm får anstå några år, tills antingen finanserna blivit

Anslag till skatteersättning åt kommunerna m. m.

bättre eller man finner ett verkligt stort behov av att genom en film föra fram någon speciell sak på det sociala området. Jag tycker inte det är nödvändigt att schablonmässigt varje år producera en eller två eller tre sociala upplysningsfilmer, och just nu kan man knappast påstå, att det skulle finnas något speciellt ändamål på området som behöver tillgodoses.

Herr **ANDERSSON, BIRGER**, (s):

Herr talman! Jag vill bara upplysa herr Mannerskantz om att det inte schablonmässigt framställs en film varje år — de medel som anslås räcker inte till för en film, utan man måste som jag tidigare sagt spara ihop medel under flera år för att få tillräckligt belopp för en film, som anses vara sådan att den kan användas i den sociala upplysningens tjänst. De hittills framställda filmerna har setts av över 850 000 människor, och detta ändamål är sålunda inte betydelse-löst. Just nu söker man få till stånd en film, som skall kunna användas i samhällets kampanj mot ungdomssuperiet, och jag tycker att det är en mycket angelägen uppgift.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr förste vice talmanen jämlikt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmanen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh, Ragnar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 107, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmanen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Bergh, Ragnar*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 89;

Nej — 45.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 108—110

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 111

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under sjunde huvudtiteln, avseende anlagen inom finansdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—61

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 62**Anslag till skatteersättning åt kommunerna m. m.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Skatteersättning till kommunerna, m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 580 000 000 kronor.

Anslag till skatteersättning åt kommunerna m. m.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehått en inom andra kammaren av herrar *Persson* i Svensköp och *Gustafsson* i Skellefteå väckt motion (II: 389), vari hemställdts, att riksdagen måtte i enlighet med vad statsutskottet uttalade vid ärendets prövning i fjol besluta fastställa ändrade grunder för statsbidraget till kommunerna i anledning av den senaste ortsavdragsreformen i syfte att motverka kommunal utgiftsexpansion och minska statens kostnader.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 389, till Skatteersättning till kommunerna, m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 580 000 000 kronor.

I motiveringen hade utskottet yttrat bland annat:

»För egen del håller utskottet före att det synes vanskligt att av utvecklingstendensen beträffande de senast beslutade kommunala utdebiteringarna redan nu draga några bestämda slutsatser i den riktning, som antyds i motionen II: 389. Utskottet — som erinrar om att det förutsatts att en omprövning av grunderna för statsbidraget kommer till stånd vid en mera påtaglig ökning i de beräknade kostnaderna för detsamma — kan därför inte för närvarande tillstyrka någon åtgärd av det slag som åsyftas i sistnämnda motion. Därest emellertid den fortsatta utvecklingen skulle bestyrka de uttalanden som gjorts i motionen, synes det utskottet motiverat att statsbidragssystemet tas under omprövning.»

Reservationer hade avgivits

a) av fröken *Andersson*, samt herrar *Skoglund* i Doverstorp, *Staxäng* och *Gerhard Nilsson* i Gävle, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 389, till

Skatteresättning till kommunerna, m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 548 000 000 kronor;

b) av herrar *Pålsson*, *Söderberg*, *Pettersson* i Degerfors, *Rubbestad* och *Lassinantti*, vilka ansett att det nyss återgivna stycket av utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

»För egen del håller utskottet före, att det synes vanskligt att av utvecklingstendensen beträffande de senast beslutade kommunala utdebiteringarna redan nu draga några bestämda slutsatser i den riktning, som antyds i motionen II: 389. Det torde icke vara möjligt att beträffande en inträdd allmän ökning av de kommunala utdebiteringarna för ett enstaka år verkligen konstatera, om densamma är att betrakta såsom en följd av stegrad kommunal expansionsfakt. Andra omständigheter kan i och för sig utgöra förklaring till den nu inträdda utdebiteringsökningen. Främst må erinras om den utgiftstegring, som kommunerna fortgående drabbats av därigenom att deras kostnadsandel för flera samhällseliga uppgifter automatiskt ökas på grund av gällande reglers konstruktion beträffande kostnadsfördelningen mellan stat och kommun. Verkligheter av sådan innebörd har ju gjort sig gällande exempelvis i fråga om kostnaderna för folkpensioneringen, byggnader inom det allmänna skolväsendet, ålderdomshem samt skolmältidsverksamheten. Härtill kommer, att den senaste tidens kreditmarknadsläge varit i hög grad ägnat att nödvändiggöra utdebiteringsökningar i kommunerna. Redan räntehöjningen har verkat i sådan riktning, och de minskade upplåningsmöjligheterna för långsiktiga företag torde ha föranlett en ökad skattefinansiering, som kanske i vida högre grad vållat utdebiteringsökningarna. Sådana omständigheter som de nu nämnda skulde uppenbarligen ha verkat utdebiteringshöjande, även om den i fjol beslutade höjningen av de kommunala ortsavdragen icke kommit till stånd, men har givetvis betytt en ökning i motsvarande mån av det skattebortfall som denna reform i realiteten medfört.»;

Anslag till skatteersättning åt kommunerna m. m.

c) av herr *Ohlon*, som dock ej antytt sin mening; samt

d) av herr *Thun*, som ej heller antytt sin åsikt.

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Frågan om skatteersättning åt kommunerna diskuterades ju förra året ganska ingående. Då beslöts, som väl kammarens ärade ledamöter kommer ihåg, en höjning av det kommunala ortsavdraget från och med år 1958. I det sammanhanget beslöts också full ersättning åt kommunerna för skattebortfallet under en tid av tre år, och sedan bestämdes en övergångstid, från 1961 till 1965, då bidraget successivt skulle minskas. I detta ingick också de provisoriska skatteersättningarna, som inarbetades i det nya statsbidraget. Dessa ersättningar skulle alltså minskas efter samma grunder.

Det är här, som alla vet, stora summor det rör sig om. Förra året beräknades summan till 500 miljoner kronor per år plus kostnaderna för den provisoriska ersättningen. För innevarande budgetår beräknas den till 295 miljoner kronor, och för 1958/59 går beräkningen på 580 miljoner kronor, d. v. s. nära 55 miljoner kronor mer än som från början beräknats.

I motionen II: 389 hänvisas till statsutskottets uttalande förra året rörande eventuella ändringar i statsbidragsgrunderna just för motverkande av kommunal expansion och minskning av statens kostnader.

Statsutskottet skrev förra året; jag tillåter mig citera detta uttalande: »Utskottet förutsätter emellertid att, därest en mera påtaglig ökning i de beräknade kostnaderna för statsbidraget skulle uppstå till följd av en ökning i den kommunala utdebiteringen, en omprövning av grunderna för statsbidraget kommer till stånd.»

Nu hänvisas det i den motion jag nyss nämnde till detta uttalande och yrkas att frågan om tiden för full ersättning skall tagas under omprövning. Det är i princip samma yrkande som har

framställts i ett par motioner från högerhåll, vilka motioner dock har hänvisats till bevillningsutskottet. Liksom i föl yrkas där från högerhåll, att den fulla kompensationen skall utgå under endast ett år i stället för tre — sålunda samma yrkande som vi hade förra året. Avvecklingen skulle alltså påbörjas år 1959 i stället för år 1961, och denna avveckling skulle ske på sex år i stället för åtta år, som ju beslöts förra året. Då skulle man på den kortare tiden komma ned till den ersättning man syftade till förra året. Kostnaderna för staten under nästa budgetår skulle mot denna bakgrund kunna minskas med 32 miljoner kronor, under 1959/60 med 97 miljoner kronor och under 1960/61 med 129 miljoner kronor. Besparingen för staten skulle t. o. m. 1965/66 bli inte mindre än 650 miljoner kronor.

Det yrkande som reservanterna gör ansluter sig av formella skäl till yrkandet i motionen II: 389, eftersom högermotionen, som jag nyss nämnde, har hänvisats till bevillningsutskottet, och i reservationen yrkas ett anslag av 548 miljoner kronor.

Det har diskuterats om ökningen av de kommunala utdebiteringarna för 1958 — utdebiteringarna har i genomsnitt höjts med 1:10 per skattekrona — beror på verkningarna av ortsavdragsreformen eller på ökad kommunal expansionstakt av andra skäl.

Det är rätt intressant att i sammanhanget påminna om finansministerns flera gånger gjorda uttalanden, där han varnat för den våldsamma kommunala expansionen. »Våldsamma» är det ord, som finansministern använt. Kommunal-skatterevisiörens förslag tog också upp det här problemet på sin tid, och i en hel rad av de remissutlåtanden, som avgavs över detta betänkande, tog man också upp frågan om vad effekten skulle bli av att kommunerna under en tid av åtta år — vilket ju beslutet innebar — skulle tillföras mellan tre och fyra miljarder kronor.

Nu är det självfallet svårt att avgöra vad som är orsak och verkan. Det är svårt över huvud taget att klara upp

Anslag till skatteersättning åt kommunerna m. m.

sammanhanget mellan ersättningen till kommunerna och den kommunala expansionen. Det är svårt att avgöra om — och i så fall i vilken grad — det finns ett sammanhang där. Tidigare har kommunernas utgifter inte undergått så stora växlingar, ett förhållande som för övrigt utredningen på sin tid räknade med. Man ansåg därför att det inte vore så stor risk att binda kompensationen vid skattesatsen, vilket som bekant skedde.

Som jag redan nämnt har utdebiteringssatsen höjts och i och med det har kostnaderna för staten ökats med cirka 55 miljoner, samtidigt som den eftersträlvade lättningen i den kommunala beskattningen minskats med över 300 miljoner kronor på grund av ökningen av utdebiteringarna.

Det är rätt intressant att se, att det dock fanns en viss marginal för kommunalskatt höjning, och det tycker jag i någon mån visar att staten förra året kanske var väl generös med bidragsnormerna. Det är klart att kommunerna är i ett besvärligt ekonomiskt läge, men som alla vet — jag skall därför inte tja om det som ständigt upprepas — har staten inte heller så över sig goda finanser just nu, utan tvärt om.

Nu säger man, att staten har lagt på kommunerna en mängd nya uppgifter eller utvidgat gamla uppgifter. Det må vara sant. Man har vidare sagt att kommunerna för att få statsbidrag bara går på i ullstrumporna och inte tänker på att spara. Jag tycker att frågan huruvida kommunerna slösar eller ej är en tvist om påvens skägg. Jag anser att det är fel att generalisera härvidlag. Det är klart att det finns kommuner som är utomordentligt sparsamma och att det finns kommuner som är mindre sparsamma; det är ingen överdrift att påstå detta.

Jag skall inte gå in på det statsfinansiella läget, men jag anser — och det anser självfallet också de övriga reservanterna — att det är sådant att en omprövning till och med av redan fattade beslut kan vara nödvändig.

Nu vet jag att man säger, att kommunerna tog förra årets beslut som ett löfte och har inrättat sig därefter. Men jag ställer samma fråga som tidigare har ställts i dag: Varifrån skall staten ta pengar? Nu är det ju den skillnaden mellan stat och kommun att staten kan sätta i gång sedelpressarna, vilket ju kommunerna lyckligtvis inte kan, men att denna utväg är lämplig kan jag lugnt utgå ifrån att ingen här tycker.

Nu finns det emellertid en reservation 1 b), i vilken man är mer generös med sin motivering än vad utskottet är. Jag tycker att den motiveringen illa rimmar med statsutskottets uttalande förra året och — som jag strax skall visa — även i år. Nu finns det dubbel anledning att ge ett observandum.

Nu säger utskottet, och det har jag också redan sagt, att det är vanskligt att av utvecklingstendensen redan nu dra bestämda slutsatser beträffande anledningen till den kommunala utgiftsexpansionen, och därför kan utskottet för närvarande inte tillstyrka någon åtgärd. Utskottet säger nämligen i sin skrivning: »Därest emellertid den fortsatta utvecklingen skulle bestyrka de uttalanden som gjorts i motionen, synes det utskottet motiverat att statsbidragssystemet tas under omprövning.»

Det är bara den lilla frågan som uppstår, huruvida det inte kan vara lika svårt att bedöma sammanhanget ett annat år som det är i år.

Herr talman! Med dessa ord och under hänvisning till debatten förra året ber jag att få yrka bifall till reservation nr 1 a).

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Motionärerna och i någon mån också utskottsmajoriteten riktar enligt min mening ooberättigade anklagelser mot kommunerna för att dessa skulle ha onda anslag mot statens och finansministerns kassakista.

Man menar, vilket också framgår av fröken Anderssons anförande, att de vid fastställandet av skattesatserna för år

Anslag till skatteersättning åt kommunerna m. m.

1958 skulle medvetet och utan saklig anledning ha höjt utdebiteringarna i akt och mening att därmed tillskansa sig högre statsbidrag.

Utskottsmajoriteten finner visserligen denna anklagelse inte helt styrkt men anser sig ändå böra uttala en varning till kommunerna. Detta uttalande anser vi reservanter ej vara befogat, och vi har därför inte kunnat godta utskottsmajoritetens motivering.

Jag vill säga, att i mitt hemlän tvingades de flesta kommunerna att höja sin skattesats förra året, men inte av den anledning som motionärerna här hävdar. Orsaken var helt enkelt den, att skatteunderlaget ökade minimalt eller i vissa fall t. o. m. sjönk, samtidigt som kommunernas driftsutgifter på grund av löne- och andra kostnadsökningar steg högst väsentligt. Därtill kommer också, som framhålles i vår reservation, att kommunernas möjligheter att få lån för nödvändiga investeringar så starkt begränsades, att skattefinansiering i betydligt större grad än tidigare måste tillgripas.

Jag kan försäkra kammarens ledamöter, att det var under stor vanda som skattehöjningarna kom till. Flera hänvändelser gjordes till landstinget att vi skulle försöka sänka landstingsskatten med en femtioöring för att ge kommunerna möjligheter att för sin del lägga beslag på denna femtioöring. Detta tyder inte på att det var statens pengar man var ute efter.

Nu vill utskottet hota kommunerna med att om de i höst höjer skatten på samma sätt som nu skett, så riskerar de att statsbidraget för inkomstbortfall i samband med kommunalskatteavdragsreformen försvinner. Kommunerna har visserligen fått lov att finna sig i en hel del underliga åtgärder på statsbidragsområdet, men det kan vara på tiden att de till sist finner sig kunna lita på att statens löften håller.

Jag vill här ta ett annat exempel. Västmanlands län var ett av de län som hårdast drabbades av höstens stora skörde-skador. Det innebär, att länets landskommuner kan räkna med ett betydligt för-

sämrat skatteunderlag vid höstens budgetberedningar, och sannolikt måste flertalet av dessa kommuner ytterligare höja sina utdebiteringar. Det vore väl då mycket underligt, om staten skulle bestraffa dem för den missväxt, som drabbat jordbruket i de kommunerna, genom att dra in statsbidraget för dem eller sänka det. Nej, skall kommunerna kunna planlägga sin verksamhet på ett tillfredsställande sätt, måste de veta att de kan lita på statens utfästelser. Det verkar tyvärr inte vara på det sättet just nu.

Jag vill ge några exempel på hur utvecklingen gestaltat sig på statsbidragsfronten. Utvecklingen visar, att kostnadsförskjutningen mellan staten och kommunerna utvecklats till kommunernas nackdel. Då folkpensionsreformen trädde i kraft år 1948 var kostnadsfördelningen för tilläggs pensionen 33,5 procent på kommunerna och 66,5 procent på staten. År 1954 utgjorde kommunernas andel 44,8 procent, medan statens andel sjönk till 55,2 procent. Beträffande skolmåltiderna beräknades statens andel vid det nuvarande statsbidragets tillkomst år 1946 bli 80 procent, medan kommunernas andel skulle stanna vid 20 procent. I dag kostar skolmåltiderna 135 miljoner kronor, varav 25 miljoner kronor bestrides med statsbidrag och 110 miljoner kronor av kommunala medel. Det blir 81,5 procent för kommunerna och bara 18,5 procent för staten. En likartad utveckling har ägt rum på de flesta områden, där statsbidrag utgår, och därför finns det skäl att säga ifrån att denna utveckling inte bör få fortsätta.

Här har det alltså gått till på det sättet, att man på olika sätt försökt överflytta utgifter från staten till kommunerna, och det är också den linje, som fröken Andersson här pläderade för. Skulle vi nu följa högers förslag, skulle det visserligen innebära en besparing för staten med 650 miljoner kronor, men det är väl ingen som tror att kommunerna skulle kunna skära ned sina utgifter med samma belopp, utan dessa pengar får tas ut genom ökning av kommunalskatten. Det innebär, att man låter de

större inkomsttagarna slippa undan lindrigare, medan man lägger en betydligt större del av skattebördan på de mindre inkomsttagarna, eftersom statskatten är progressiv och kommunalskatten proportionell. En sådan utveckling kan vi naturligtvis inte vara med om.

Jag vill erinra om att det för närvarande pågår en utredning, som sannolikt kommer att resultera i att förslag framlägges redan i år om att landstingen skall överta ansvaret för såväl den öppna sjukvården som sinnessjukvården. Detta innebär att det även i detta fall — om förslaget går igenom och om det inte blir tillräckliga statsbidrag — skulle bli en betydande övervärling av statliga utgifter på kommunerna. Det gäller här att åstadkomma klara linjer. Tag gärna bort de små och många gånger obetydliga statsbidrag, som lämnas ut! Jag kan försäkra fröken Andersson, att det inte alls är på det sättet, att statsbidragen är så stora, att de stimulerar kommunerna att ta på sig ytterligare kostnader, utan det är av helt andra orsaker kommunerna tvingas göra dessa utgifter. I stället bör man införa ett ordentligt statsbidrag för att verkligen avlasta de stora bördor, som nu lägges på våra kommuner, för att därigenom lindra skattetrycket. Jag är för min del övertygad om att skall det fortsätta som hittills, dröjer det inte många år förrän de flesta kommuner i detta land är uppe i en kommunal utdebitering på 18 å 20 kronor, och det är självklart att en sådan utveckling inte bör få försiggå.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Pålsson m. fl. avgivna reservationen.

I detta anförande inlämde herrar *Grym* (s), *Olsén* (s), *Axel Emanuel Andersson* (cp), *Lage Svedberg* (s), *Eriksson* (s), *Stähle* (s), *Wolgast* (cp), *Hedström* (s) och *Sundin* (cp).

Herr THUN (s):

Herr talman! På denna punkt har jag avgivit en blank reservation. Den riktar sig inte emot utskottets hemställan om

bifall till Kungl. Maj:ts förslag utan gäller utskottets skrivning, som efter vad jag anser tar alltför stor hänsyn till vad som anförts speciellt i motionen 389 i andra kammaren. Där hemställer motionärerna, att riksdagen måtte i enlighet med vad statsutskottet uttalade vid ärendets prövning i följ besluta fastställa ändrade grunder för statsbidraget till kommunerna i anledning av den senaste ortsavdragsreformen i syfte att motverka kommunal utgiftsexpansion och minska statens kostnader samt att vederbörande utskott måtte utarbeta dessa grunder med beaktande av vad i motionen anförts.

Det skulle vara synnerligen intressant att från folkpartihåll få besked om vad som egentligen avses när man talar om »kommunal utgiftsexpansion». Motionens yrkande är hållet i allmänna ordalag och ger inte på något sätt en bild av vad motionärerna avser. Herr Söderberg har nyligen berättat hur det varit vid budgetarbetet för detta år i hans hemlän. När det gäller Uppsala län, har jag gjort samma iakttagelse som herr Söderberg i sitt län. Ty under budgetarbetet har jag kunnat konstatera, att man på intet sätt sökt utnyttja de möjligheter som — enligt vad man speciellt från folkpartihåll vill göra gällande — skulle ligga däri att man passar på att företa en expansion bara för att få ett kortsiktigt statsbidrag. Landstinget har gjort allt för att hålla utgifterna och skatten nere med hänsyn till att kommunerna hade det synnerligen besvärligt och hade att räkna med i vissa fall rätt stora skattehöjningar.

Om man kunde få ett vittnesbörd från kommunalmännen landet över, skulle man snart konstatera, att förhållandena överallt är likartade: skattehöjningen beror på att man genom automatiska utgiftshöjningar kommit i ett tvångsläge. Under sådana omständigheter får man väl ändå säga, att det skulle vara orimligt att nu utan vidare, såsom högern här föreslår, direkt skära ned de statsbidrag som riksdagen har beslutat. Med hänsyn till att de ekonomiska möjligheterna för kommunerna avsevärt för-

Anslag till skatteersättning åt kommunerna m. m.

sämrats kan detta knappast vara skäligt.

Vad kostar t. ex. arbetslösheten våra kommuner i dag? Själv är jag från en stad, där man får lov att offra rätt betydande belopp för att bekämpa densamma. Skulle man då i ett sådant läge, när dessutom ovissheten inför arbetsmöjligheterna under den kommande vintern är stor, behöva riskera att de statsbidrag, som kommunerna räknat med i sina flerårsprognoser, skulle utan vidare skäras bort? Många kommuner upprättar numera flerårsprognoser för att om möjligt hålla en jämn skattebelastning och undgå ryckigheter i beskattningen.

I högerreservationen föreslås bl. a. följande skrivning: »Det synes utskottet icke osannolikt att den av kommunerna företagna höjningen av de kommunala utdebiteringarna, vilken som nämnts medför en ökning av skatteersättningen med ca 55 miljoner kronor nästkommande budgetår, i många fall funnit sin motivering just i det förhållandet att staten beslutat lämna full kompensation för skatteunderlagsbortfallet för 1958.»

Jag anser att denna skrivning ger uttryck åt uppfattningen, att kommunalmännen i våra landsting och kommuner skulle ha använt denna statsbidragsmöjlighet för att snabbt fiffla bort vissa under alla förhållanden givna utgifter. Innan man på detta sätt misstänkliggör kommunalmännen borde man nog göra sig litet närmare underkunnig om vad som egentligen har skett och även avvakta vad som kommer att ske det närmaste året.

Jag vill erinra om att bland kommunalmännen i våra bygder tillhör många folkpartiet och högern. De har nödgats vara med om en skattejustering uppåt, och jag förutsätter att de borgerliga i kommunerna har samma intresse som de borgerliga här i riksdagen av att se till att man så långt som möjligt håller det allmännas utgifter nere. Men jag vet ändå, att i åtskilliga fall har det rätt full enighet inför den tvingande nödvändigheten att höja skatten. Jag har i min egen stad konstaterat att sedan man vid

budgetarbetet gått igenom det hela och funnit att det varit klara automatiska utgiftsstegringar som ingen har kunnat undgå och ingen kunnat ta ansvaret för att säga nej till, då har det inte heller funnits kvar några delade meningar. Under sådana förhållanden är det väl klart för envar att det måste kännas hårt för alla dem, som arbetar ute på fältet, när de bakom det hela spårar antydningar till misstanken, att det skulle förekomma ett nästan organiserat slöseri med statliga medel. Detta kan inte vara lyckligt för samarbetet.

I övrigt har herr Söderberg helt förkommit mig. Han relaterade en hel del olika fall av hur statsbidragen utgätt. Dessa ger klart belägg för att det rent kostnadsmissigt har skett en fortgående försämring av statsbidragsgivningen för kommunernas vidkommande.

Jag har som sagt avgivit en blank reservation, men efter att ytterligare ha penetrerat detaljerna i denna fråga, kan jag bara förklara, att jag kommer att ansluta mig till reservation b), avgiven av herr Pålsson m. fl.

Herr HOLMQVIST (s):

Herr talman! Fröken Andersson har på ett både klart och fylligt sätt redogjort för själva sakfrågan, och jag har inte anledning att utveckla den närmare. Jag vill emellertid erinra om att riksdagen ju har fattat ett beslut i denna sak, och det innebär att man under tre år ger full kompensation för att därefter under fem år successivt avveckla bidraget i en del av våra primärkommuner. Jag vill nämna att resultatet, i varje fall enligt kommunalskatterevisionsberäkningar, kommer att bli att av landets 1 037 primärkommuner kommer inte mindre än 327 att vid avvecklingsperiodens slut, d. v. s. åtta år fram i tiden — eller sju, om vi ser det så — ha kvar hela sitt bidrag från staten, och det är endast i 79 av kommunerna — 39 landskommuner och 40 städer — som bidraget kommer att vara helt avvecklat efter denna period. Jag anför detta delvis som en erinran mot herr Söder-

Anslag till skatteersättning åt kommunerna m. m.

bergs inlägg. Han ville göra gällande att man från statens sida skulle så att säga ha lagt över kostnaderna på kommunerna på ett otillbörligt sätt. Han lät förstå, att staten inte var intresserad av utvecklingen av den kommunala utdebiteringen och kommunernas bekymmer.

Jag vill här anföra ett exempel, och jag skall medge att jag kanske tar det mest extrema fallet. Det skatteunderlag som föll bort genom ortsavdragsreformen medför att kommunerna i genomsnitt förlorat 13,7 procent av sitt skatteunderlag. Procentsatsen varierar. Den kommun som har det minsta bortfallet når endast upp till 8,8 procent, men vi har också kommuner som faktiskt förlorar mer än en fjärdedel av sitt skatteunderlag. Det finns en kommun som heter Tegneby, och den förlorar 26,7 procent av sitt skatteunderlag. Man hade i den kommunen 54 000 skattekronor och förlorade 14 000 av dem. Inte mindre än nära en femtedel av kommunens skattskyldiga medborgare kommer att helt befrias från kommunalskatt till följd av denna reform. I det här fallet kommer staten under hela åttaårsperioden att få lägga till ett belopp, som svarar mot en fjärdedel av vad kommunen hittills har uttaxerat. Således går staten här in och bekostar en mycket betydande del av den kommunens utgifter.

Jag tycker att det kan vara angeläget att framhålla detta med hänsyn till herr Söderbergs beskrivning av riksdagens inställning till kommunerna.

När avvecklingen så småningom kommer att vara genomförd kommer det i alla fall, som jag sade, att finnas kvar en del kommuner med fullt statsbidrag. Det är främst de kommuner som har det sämst ställt, som har en svag skattekraft. Hela systemet för avvecklingen är ju byggt på att man skall ta hänsyn till resurserna. Det blir de bäst ställda kommunerna, som kommer att gå förlustiga bidraget från staten.

Det är klart att man kan ha olika meningar om detta, och det är riktigt att vi diskuterar frågan. Men jag vill erinra om att ett beslut är fattat, och det skedd med hänsyn till att man skulle ge

kommunerna möjlighet att successivt anpassa sig till den nya situationen. Jag menar för min del att det kommer att föreligga möjligheter att göra det under denna period. Jag vill också erinra om att reformen innebär det som jag för min del anser vara väsentligt, nämligen en viss skatteutjämning kommunerna emellan, vilket inte minst för den svenska landsbygden kan bli av mycket stor betydelse.

Jag är för min del övertygad om — framtiden får väl utvisa om jag har rätt på den punkten — att vi här i riksdagen om några år kommer att se detta problem ur andra utgångspunkter, då det i stället kommer att resas krav på att staten skall fortsätta att ge ersättning för bortfallande skatteunderlag. Då blir kanske situationen en annan och kanske också frontställningen en annan än den är i dag.

I dag är det emellertid fråga om, såsom det har föreslagits i motion från folkpartihåll och också från högerens sida, att åstadkomma en snabbare avveckling. Det är olyckligt ur den synpunkten, att man med ett beslut i den riktningen ute i kommunerna skulle rubba tilltron till staten. Det kan uppstå en situation, där vi kan vara tvingade att handla på det sättet, men majoriteten i utskottet har ansett, att man inte med ledning av utvecklingen under endast ett år kan draga några säkra slutsatser på den punkten. Vi menar att det därför inte finns någon anledning att gå ifrån ett löfte, som riksdagen redan tidigare har givit.

Några av ledamöterna i utskottet har funnit det nödvändigt att förklara, varför kommunerna har fått lov att höja sin utdebitering, och herr Söderberg, som är en av dem, har utvecklat saken här. Jag vill inte förneka att man kan plocka fram exempel från de senaste åren som visar att kommunerna fått ökade kostnader, men detta kan, som jag tror att fröken Andersson också nämnde, inte förklara att man plötsligt kan få en så stark och snabb uppgång i fråga om utdebiteringen.

Jag vill nämna att under den tid som

Anslag till skatteersättning åt kommunerna m. m.

låg före beslutet om kommunalskatterevisjonen var skatteultaget i kommunerna nästan oförändrat. Utdebiteringen varierar visserligen något — jag har antecknat att 1952 var utdebiteringen, om man räknar in utdebiteringen till lands- ting och tingshus, i genomsnitt 12 kronor 45 öre, och 1956 var siffran 12 kronor 23 öre, vilket faktiskt visar en viss nedgång. Det finns emellertid svängningar under denna period. Den lägsta utdebiteringen var 12 kronor 7 öre och den högsta var 12 kronor 70 öre. Jag anför detta som motivering för att man inte med ledning av ett enstaka år skall våga göra ett bestämt uttalande om utvecklingen. Vi har för vår del ansett att vi här står sakligt ganska starkt, när vi med ledning av erfarenheterna från endast ett år inte vågar göra något uttalande i vare sig ena eller andra riktningen. Vi har därför nöjt oss med att upprepa vad statsutskottet anförde redan förra året, nämligen att om det skulle bli en mycket betydande förskjutning på detta område kan det finnas anledning till omprövning.

Detta har vi, som var ansvariga för skrivningen i fjol, inte haft anledning att nu frånga. Man borde inte från kommunalt håll vara så överkänslig, att man inte medgav riksdagen rätt att få göra uttalanden när det sker i den mycket hovsamma form, som jag tycker här har gjorts ifrån utskottsmajoritetens sida.

Jag har inte anledning att orda mer i denna sak, utan jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Fröken ANDERSSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Holmqvist påminde om att riksdagen redan fattat beslut i denna fråga. Det är alldeles riktigt, men jag sade redan för ett par veckor sedan i annat sammanhang, att om förutsättningarna förändras, måste väl också handlingsmetoderna bli annorlunda.

I slutet av sitt anförande gav herr Holmqvist också ett litet finger åt vår uppfattning på denna punkt. Han sade att det är klart — eller hur nu orden

föll sig — att man *kan* komma i ett sådant läge, att man tvingas ändra beslutet. Jag fattade hans uttalande så — det kan hända att formuleringen är litet tillspetsad, men innebörden var i alla fall denna.

Här har nu från flera håll vittnats om hur dåliga kommunernas finanser är. Javisst, det är ingen som har bestridit den saken. Men detsamma gäller statens finanser. Både statens och kommunens finanser är, höll jag på att säga, urusla. Det är kanske i alla fall inte överord att säga det om kommunernas finanser — vi tycks här ha fått belägg för att de verkligen är urusla.

Det är väl att märka, att det här inte rör sig om småsaker, som jag förut nämnde, därför att kommunernas hushållning är ungefär lika omfattande som statens. Det var rätt intressant att höra inläggen på denna punkt. Om man går till bihang 2 i nationalbudgeten, visas där flagrant med en kurva, hurusom kommunernas investeringsvolym ligger på ett väsentligt högre plan än statens — kurvan går brant uppåt. De privata investeringarna skall vi inte tala om, ty kurvan för dem ligger mycket längre ner.

Jag menar att man mot den bakgrunden inte bara kan hålla sig till att kommunernas finanser är sådana, att man där inte kan vidta inskränkningar. Jag kan referera till vad finansministern vid flera tillfällen sagt, nämligen att man måste försöka bromsa upp just den kommunala investeringsökningen.

Man talar om att staten lägger på kommunerna en massa nya uppgifter eller utvidgar redan befintliga sådana. Jag måste ärligen säga, att jag aldrig har förstått anledningen till dessa klagomål. Här sitter massor av kommunalmän i sin egenskap av riksdagsmän och går med på att lägga på kommunerna en massa uppgifter. Sedan kommer de tillbaka som kommunalmän och klagar över vad de som riksdagsmän varit med om att besluta. Jag tycker inte det står i riktig samklang med vartannat. Man bör i det fallet fundera litet på förhand över vad uppgifterna innebär.

Anslag till skatteersättning åt kommunerna m. m.

Sedan skall jag inte gendriva påståendet, att de som har hand om kommunernas hushållning består av en samling mycket sparsamma individer. Det är möjligt att så är fallet på en del håll. Men jag vågar påstå, herr talman, även med risk för att bli hårt anfallen, att det inte överallt iaktas den sparsamhet, som skulle vara möjlig.

Herr SÖDERBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle till fröken Andersson vilja säga, att det är klart att det sitter kommunalmän i riksdagen, vilka går med på att överföra en hel del uppgifter till kommunerna. Men varför gör man det? Varför är t. ex. jag intresserad av att sinnessjukvården skall överflyttas till landstingen? Jo, uteslutande av det skälet, att jag tror att den enda möjligheten att få rätsida på mental-sjukvården är om den i större utsträckning sammankopplas med kroppssjukvården. Men sedan är det ju alldeles givet, att vi inte kan överföra alla dessa stora kostnader på kommunerna, utan att vi kommunalmän och riksdagsmän måste se till att det blir en rätt fördelning.

När det gäller kommunernas investeringar är det alldeles självklart, att de är stora. Vi får komma ihåg, att riksdagen beslutat om en kommunsammanslagning, vilken medför att kommunerna får oerhört stora kommunala uppgifter att klara och det medför att stora kommunala investeringar blir ofrånkomliga. Den synpunkten får man heller inte bortse ifrån.

Slutligen vill jag till fröken Andersson säga, att i fråga om kommunernas och statens dåliga finanser blir det alls ingen ändring, om man överför 650 miljoner kronor från staten till kommunerna. Enda skillnaden blir, att de små inkomstagarna därmed kommer att få bära den största bördan.

Herr Holmqvist talade i sitt anförande om de små och skattetyngda kommunerna, som skulle kunna få behålla hela det hundraprocentiga statsbidrag de för närvarande åtnjuter. Till detta vill jag

säga, att det ju endast kommer att ske under förutsättning att riksdagen inte sätter i kraft hotet från statsutskottets majoritet om att ompröva detta bidrag. För de övriga kommunerna, och framför allt för en hel del av våra landsting, får vi vara beredda att höja utdebiteringen när de tre åren har gått med full kompensation. När vi 1960 skall fatta beslut om de kommunala utdebiteringarna kan det då bli fråga om en ganska kraftig skattehöjning med anledning av det inkomstbristfall som då inträffar.

När herr Holmqvist säger, att man skall söka undvika att rubba tilltron till staten ute i kommunerna, tror jag att det tyvärr är på det sättet, att denna tilltro redan är rubbad. Och skall man fatta sådana beslut, som statsutskottets majoritet här föreslår, kommer det inte att stärka tilltron till staten i detta sammanhang.

Jag är överens med herr Holmqvist om att vi sannolikt om några år kommer att få behandla denna fråga ur andra utgångspunkter, nämligen att riksdagen då måste fatta ståndpunkt till om man inte måste fortsätta ännu längre och i större utsträckning med dessa bidrag än vad som från första början har ansetts vara nödvändigt.

Herr ANDERSSON, AXEL JOHANNES, (fp):

Herr talman! Det är alldeles riktigt att det föreligger en motion ifrån folkpartihåll i denna fråga. Den innehöll egentligen inte något märkvärdigt. Det var helt enkelt så, att de båda motionärerna åberopade vad statsutskottet sade förra året och vad riksdagen då godkände. Med åberopande därav och med hänsyn till att kostnaderna har stigit så väsentligt ansåg man, att tidpunkten nu var inne att vidtaga mått och steg för att hindra att statens utgifter i detta sammanhang ytterligare ökades.

Vi hade emellertid eu mycket grundlig överläggning i denna fråga i avdelningen, och vi kom där till slut överens om att det var mycket svårt att avgöra hur utvecklingen hade blivit och hur

Anslag till skatteersättning åt kommunerna m. m.

den varning som riksdagen faktiskt uttalade förra året hade verkat. Därför kom vi i majoriteten överens om att vi skulle nöja oss med att i år liksom uttala en varning till.

Man måste finna det märkvärdigt att herrar Söderberg och Thun, och alla de som instämt med dem, inte hade någon invändning att komma med förra året, då statsutskottet kom med nästan exakt samma uttalande. Då var alla med om att godkänna uttalandet. Då kände de sig tydligen inte kränkta. Men i dag verkar det som om vi här skulle ha ett sammanträde med Landskommunernas förbund och Svenska stadsförbundet och att det är angeläget att uttala sitt missnöje över det man var med om i fjol.

Jag tycker att det är rätt underligt att nu ta fram sådana saker som de ökade kostnader kommunerna har fått för skolmältiderna och en hel del annat. Det var väl inte ett tillrättaläggande av de orättvisorna, som man avsåg med ortsavdragsreformen och statsbidragen i anslutning därtill, utan det är väl problem som man måste angripa på ett annat sätt om man vill få en större rättvisa till stånd.

Jag begärde ordet, herr talman, just för att påpeka att till majoriteten i utskottet har samtliga folkpartiledamöter anslutit sig — herr Ohlon har dock anmält en blank reservation. Vi har alltså varit fullständigt eniga med majoriteten om det uttalande som statsutskottet här har gjort, och jag ber att få yrka bifall till detta utlåtande.

Herr **OHLON** (fp):

Herr talman! Jag tillät mig att säga i remissdebatten, att om riksdagen, när den i fjol fattade beslut om den kommunala ortsavdragsreformen, hade haft en aning om att statens affärer i år skulle se ut på det sätt som fallet är, skulle fjolårets beslut säkerligen fått en helt annan utformning.

Jag har emellertid närmast tagit till orda med anledning av herr Thuns yttrande, som föreföll mig ganska kuriöst. Här föreligger en enskild motion från

två folkpartiledamöter i andra kammaren. Partiets samtliga representanter i utskottet har varit med om att avstyrka motionen. Men ändå tar herr Thun tillfället i akt för en uppgörelse med folkpartiet och för att påstå, att folkpartiet skulle ha velat svika beslutet från i fjol. Högern däremot kommer alldeles bort i hanteringen. Detta är i sanning en mycket underlig form av polemik, som jag trodde var reserverad för den politiska buskagitationen.

Jag vill bara belysa vad det innebär att de kommunala utdebiteringarna har blivit högre än vad man räknade med i fjol. Det medför en merutgift för staten för nästa budgetår — märk budgetår — på 45 miljoner kronor jämfört med vad man kalkylerade med i fjol. De sammanlagda kostnaderna för statsverket för detta budgetår beräknas nämligen till 285 miljoner kronor mot tidigare beräknade 240 miljoner. För kalenderåret 1959 beräknas kostnadsökningen för statsverket till cirka 47 miljoner kronor, därest utdebiteringssatserna inte höjs ytterligare. För hela den övergångsperiod, varom här är fråga, betyder de i fjol genomförda höjningarna av de kommunala utdebiteringarna en merkostnad för statsverket på 258 miljoner kronor. Enligt fjolårets utdebiteringar skulle statens utgifter belöpa sig till 3 250 miljoner, men enligt nu föreliggande utdebiteringar blir statens utgifter 3 508 miljoner kronor. Om kommunernas utdebiteringar kommer att ytterligare öka blir statsverkets utgifter ännu större.

Jag erkänner gärna att många kommuner befinner sig i trångmål, men det gör också staten. Frågan är vilken av dessa sambaligheter, kommunerna eller staten, som, sådant budgetläget för närvarande ter sig, kommer att råka värst ut.

Jag har inget annat yrkande, herr talman, än bifall till utskottets hemställan.

Herr **PÅLSSON** (cp):

Herr talman! Fröken Andersson har under den tidigare debatten här förklarat, att det är nödvändigt att försöka

Anslag till skatteersättning åt kommunerna m. m.

hejda kommunernas investeringar. Hon sade vidare att det är ganska märkligt, att det här i riksdagen kan sitta kommunalmän, som med frejdigt mod lämpar över den ena uppgiften efter den andra på kommunerna. Men sedan jämrar vi oss, påstod fröken Andersson, såsom riksdagsmän högljutt över de ekonomiska konsekvenserna för staten av vad vi varit med om att besluta.

Är detta så märkligt? Av gammalt har vi väl haft anledning att lita på statens utfästelser, även om denna tilltro kanske i vissa avseenden rubbats litet, inte minst på senare tid. Det är väl inte så underligt om vi känner oss oroade då vi märker, att riksdagen och statsmakterna här synes ha för avsikt att så småningom komma ifrån den utfästelse som de tidigare har gjort. Då har vi kommunalmän väl all anledning att lystra till denna varningssignal. Det är detta som är anledningen till att vi icke är nöjda med utskottets skrivning. Av denna anledning har jag också biträdd den reservation, som fogats till utskottets utlåtande och som har beteckningen 1 b.

Det har sagts att vårt ställningstagande skulle vara resultatet av ett sammanträde inom kommunförbunden. Nej, det har inte alls behövts något sammanträde för den saken! Vi gamla kommunalmän, som kanske under 20—30 år haft ansvaret för våra respektive kommuners angelägenheter och försökt få ihop en budget för våra kommuner, har allt efter som åren gått känt, hur mycket svårare det blivit att få budgeten att gå ihop. Det är därför angeläget, att vad som här sker blir en varning för såväl riksdagen som kommunalmännen att inte plöttra med alla möjliga ting förrän man vet att man hundraprocentigt kan stå för de utfästelser man gör.

Herr Ohlon undrade vem som kommer att sitta mest trängt åt, staten eller kommunerna, i nuvarande ekonomiska läge och den situation vi har att vänta under den närmaste framtiden. Det är klart att det kommer att bli svårt för både staten och kommunerna. Men det måste ändå bli mindre svårt för staten att hålla sina utfästelser än för kommu-

nerna att klara sina finanser, när kommunerna nu på detta sätt ständigt får ärva uppgifter från staten, som kommunerna sedan själva får dra försorg om. Det måste väl i alla fall vara lättare att täcka kostnaderna för staten, som får slå ut dem på hela landet, än för de enskilda kommunerna, som ju måste uppbringa de nödvändiga medlen inom kommunens eget område, även om behovet där är proportionellt i förhållande till vederbörande kommun.

Med mitt resonemang här, som jag inte skall fortsätta mycket längre, har jag bara velat ge en förklaring till att vi kommunalmän tidigare kunnat acceptera statens handlande. Vi har ingalunda gjort det utan gallring och sovring, men vi har kunnat medverka till beslutet i den förväntan, att staten sedan hundraprocentigt skulle infria gjorda utfästelser. När så nu inte tycks bli fallet finns det anledning till varsamhet, och den varsamheten måste börja i detta hus. Det finns ingen anledning att överlyfta det ansvaret på kommunerna. De är tvungna att fullgöra de uppgifter staten ålägger dem och har inte så stora möjligheter att komma ifrån dem.

Jag vet mycket väl att det kan sägas, att en del kommuner har byggt litet för lyxigt, men jag tror inte att denna lyx har varit av sådan omfattning att den har rubbat kommunernas ekonomi särskilt svårt, utan det är de ständiga ökningarna av de löpande utgifterna på skilda områden, som har vållat de svårigheter man haft under den sista tiden. Och vad jag bestämt vill tillbakavisa är beskyllningarna mot kommunerna i gemmen för att ha spekulerat i den situation som råder och på konstlad väg ha åstadkommit höjningar i samband med vad som beslutades i fjol. Jag vågar inte säga att det inte finns någon enda kommun som har gjort det, men i någon nämnvärd omfattning kan det inte ha skett.

Jag var inte inne då herr Söderberg höll sitt första anförande, men jag tror mig veta att jag i princip kan instämma med honom. Även om vi kanske inte har alldeles samma mening i en del detaljer,

Anslag till skatteersättning åt kommunerna m. m.

som han var inne på i sitt senare anförande, så tror jag att vi på denna punkt principiellt är på samma linje.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till den av mig, herr Söderberg m. fl. avgivna reservationen.

Fröken ANDERSSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Här har flera kommunalmän varit uppe och talat om hur urusla finanserna är i deras kommuner. Som stockholmare skulle jag möjligen kunna göra likadant, men jag tycker inte att ett sådant resonemang innebär något som helst försvar, ty både stat och kommun behöver spara.

Jag begärde ordet när herr Pålsson talade om vikten av att man skall kunna lita på statens utfästelser. Jäväl, men om vi går på som hittills kommer vi inte att kunna lita på det kanske väsentligaste av vad staten har lovat. Jag tänker givetvis på penningvärdet. Man skall kunna lita på staten! Jag har en liten peng här, på vilken det står att Sveriges Riksbank vid anfordran inlöser denna sedel å så och så mycket med guldmünt enligt lagen av o. s. v. Jag bara frågar: Gör riksbanken detta?

Kan man lita på staten? Om vi går vidare som hittills kan vi komma dit-hän, att de här papperslapparna kanske inte blir mycket mera värda än det papper på vilket de är tryckta.

Herr HOLMQVIST (s):

Herr talman! Fröken Andersson sade i sitt föregående inlägg någonting om att hon tyckte att jag räckte, om inte hela handen, så åtminstone ett finger åt den uppfattning, som hon företräder. Jag har svårt att förstå detta. Om det är så, som fröken Andersson säger, har det fingret räckts redan i utskottet, ty jag har inte gjort annat här än att förfäktat ungefär samma uppfattning som jag tidigare framförde i utskottet. Och jag upprepar det än en gång: Vi menar inom majoriteten att det är alldeles förhastat att ta intryck av vad som händer

under ett enda år. Vi menar att man bör avvakta fortsättningen och då eventuellt ta frågan under omprövning, på det sätt som vi har skrivit.

Till herr Söderberg vill jag säga, att det som jag vände mig emot i hans framställning var den ensidighet som kännetecknade densamma. Jag tror inte att man bör föra diskussionen på det sätt som han gjorde, ty vi måste ju ändå i viss mån också vara vakna för alla följder av de åtgärder, som staten vidtar på detta område. Därför ansåg jag det vara önskvärt att framhålla den saken.

Herr Söderberg menar att man måste räkna med att behöva ta på sig betydande utgiftshöjningar och att detta kan medföra svårigheter både under avvecklingsperioden och efter dess slut. Men om man planerar förnuftigt på den här punkten, och i synnerhet om man kan räkna med en fortskridande inkomstutveckling i vårt samhälle av samma slag som vi har haft under de tio sista åren, tror jag faktiskt att kommunerna kan ta på sig dessa utgiftshöjningar, kanske rent av utan att behöva höja sin utdebitering.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt tidigare yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr ELIASSON (cp):

Herr talman! Jag hade inte tänkt lägga mig i den diskussion som här förs mellan företrädare för utskottsmajoriteten och reservanterna. Jag begärde ordet närmast därför att jag tycker det är anmärkningsvärt, att man varken i utskottets utlåtande eller i debatten här i kammaren, såvitt jag har kunnat höra, har sökt klargöra orsakerna till att kommunerna har företagit dessa utdebiteringshöjningar. Jag gör inte anspråk på att på något sätt vara expert på kommunernas ekonomi, men nog borde man ha kunnat infordra uppgifter i vissa avseenden, exempelvis från kommunförbunden. På det sättet hade man kunnat få litet bättre möjligheter att bedöma, i vad mån det finns fog för misstanken,

Anslag till skatteersättning åt kommunerna m. m.

att höjningen av kompensationen till kommunerna hör samman med en spekulation i att ersättningen från staten blir högre ju högre utdebiteringen är.

Inom parentes sagt är det inte ofta som riksdagen beslutar ett så att säga värdebeständigt statsbidrag, såsom skett i detta fall, då staten iklätt sig garanti för bortfallande skattekonor. Praktiskt taget alla andra statsbidrag har ju fördorlat i värde, vilket innebär att de ökade kostnaderna vältrats över på kommunerna. Men det är en sak för sig.

Utskottet säger att det synes vanskligt att nu draga några bestämda slutsatser av utvecklingen hittills. I högerreservationen yttrar man sig inte i lika försiktiga ordalag, utan där säger man att det synes »icke osannolikt att den av kommunerna företagna höjningen av de kommunala utdebiteringarna, vilken som nämnt medför en ökning av skatteersättningen med ca 55 miljoner kronor nästkommande budgetår, i många fall funnit sin motivering just i det förhållandet att staten beslutat lämna full kompensation för skatteunderlagsbortfallet för 1958.» Man anser alltså att de kommunala utdebiteringshöjningarna sannolikt i många fall beror på en spekulation i formerna för statens ersättning.

Jag tycker som sagt att det är ganska märkligt att utskottet, när uppmärksamheten fästs vid att kommunerna i genomsnitt höjt sin utdebitering med 1 krona 10 öre, inte har litet närmare tagit reda på orsakerna till detta. Det borde väl inte ha varit så omöjligt att få in uppgifter som kunde ligga till grund för en bedömning. Om jag inte missminner mig beträffande de siffror, som anfördes i ett föredrag av direktören i ett av kommunförbunden, förhåller det sig så, att de löner och pensioner, som kommunerna har att utbetala, stigit med 15 procent efter den tidpunkt då staten för år 1957 fastställdes, alltså slutet av år 1956, fram till innevarande års början. Detta måste ju medföra en ganska kraftig stegring av kommunernas utgifter. Därtill kommer sådana faktorer som kreditåtstramningen och räntehöjningen.

Vad jag framför allt vill fästa uppmärksamheten vid är emellertid att det finns ytterligare en förklaring till kommunernas handlande. På grund av förändringen i avräkningslikviderna sedan år 1957, skulle kommunerna, om jag inte minns fel, år 1958 i avräkning från staten få drygt 350 miljoner kronor mindre än de fick 1957. Detta innebär för de borgerliga primärkommunerna — där alltså landstingen inte är medräknade — att utdebiteringen skulle behöva höjas inte med 1 krona 10 öre utan med 1 krona 15 öre för att bortfallet skulle täckas.

Även om detta förhållande i och för sig inte behöver ursäktas alltsammans och även om man kan säga, att kommunerna har skäl att hålla vissa reserver för att kunna möta fluktuationer, tycker jag ändå att man här kan finna en god förklaring till att kommunerna har måst vidta så pass kraftiga utdebiteringsstegringar som förekommit.

Jag tycker att detta bör sägas ut här i kammaren. Man bör ta hänsyn till dessa förhållanden, innan man förklarar det vara sannolikt att kommunalmännen i många fall har suttit och spekulerat i formerna för denna skatteersättning. Jag har med detta inte på något sätt velat komma med ett försvar för de fall, då en sådan spekulation verkligen skulle föreligga. Men jag tror att man bör göra klart för sig att kommunerna i allmänhet inte har bestämt sin utdebiteringspolitik för år 1958 med hänsyn till sådana spekulationer.

Jag har inte heller, herr talman, med vad jag anfört på något sätt velat ge uttryck för den tanken att kommunerna i nuvarande läge inte borde spara. Jag tycker det är alldeles självklart att även kommunalmännen måste hålla hårdare på slantarna än de gjort förr. Det tror jag för övrigt att de är tvingade till av den hårda nödvändigheten. Jag har endast velat framhålla det olämpliga i att så bestämt antyda möjligheten av kommunala spekulationer i statsbidraget, innan man har gjort reda för sig vilka finansiella förändringar för kommunerna som har inträffat sedan år 1957.

Anslag till skatteersättning åt kommunerna m. m.

Herr ANDERSSON, AXEL JOHANNES, (fp):

Herr talman! Med anledning av vad herr Eliasson nu anförde vill jag betona, att både avdelningen och utskottet fann sig ha synnerligen svårt att avgöra hur tungt alla övriga anledningar, som kan ha funnits för kommunerna att höja sina utdebiteringar, vägt i vågskålen i jämförelse med att kommunalmännen, som herr Eliasson uttryckte saken, »spekulerat» i de statsbidrag som det här är fråga om. Om vi verkligen hade tagit så lättvindigt på saken, som herr Eliasson tror att vi har gjort, så skulle vi inte ha skrivit på det sätt som här har skett.

Herr ELIASSON (cp):

Herr talman! Jag tycker inte att den siste ärade talarens anmärkning gör statsutskottets ställning starkare. Man borde ju ha haft vissa möjligheter att kontrollera de uppgifter som lämnats och man borde ha fått dem i utskottets handlingar. Det finns, skulle jag tro, mycket stor sannolikhet för att dels ökningen av lönerna från det att statförslagen för 1957 gjordes upp och ett år framåt, dels den förändring som skett i avräkning mellan staten och kommunerna till kommunernas nackdel, tillsammans betyder att primärkommunerna, om de skulle ha oförändrade reserver och oförändrad verksamhet, hade behövt höja sin utdebitering med ca 1:50 per skattekrona.

Det hade väl funnits anledning att redovisa så betydelsefulla omständigheter. Då hade vi haft bättre möjligheter att jämföra dessa omständigheter med vad man här har menat vara »spekulationer».

Herr ANDERSSON, AXEL EMANUEL, (cp):

Herr talman! Eftersom jag kom in i riksdagen förra året, hade jag ingen möjlighet att som kommunalman påverka de beslut som riksdagen fattade i följ. Vi skulle ändå i min kommun ha höjt

skatteuttaget, till stor del på grund av att kommunerna räknade med statsbidrag till vatten- och avloppsanläggningar för tre eller fyra år sedan, som de inte fick. Dessutom har de höjda räntekostnaderna gjort att kommunerna måst höja sina skatter. Orsaken var alltså inte att de spekulerade i vad riksdagen skulle besluta, utan de drevs till detta på grund av de höjda lönerna och de andra ökade kostnaderna efter riksdagens beslut i följ.

Herr ANDERSSON, AXEL JOHANNES, (fp):

Herr talman! Om inte de omständigheter som herr Eliasson talade om varit kända för utskottsavdelningen, så hade givetvis utskottet intagit en annan ståndpunkt. Det var det jag ville ha sagt, men som tydligen herr Eliasson inte ville förstå.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att, utom beträffande motiveringen, var till han ville återkomma efteråt, om anledning därtill gäves, hade i fråga om den nu förevarande punkten yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av fröken Andersson m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedermera gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Vidkommande motiveringen, yttrade nu vidare herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets yttrande skulle godkännas, dels ock att nämnda yttrande skulle godkännas med den ändring, som förordats i den av herr Pålsson m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på godkännande av utskottets yttrande oförändrat vara med övervägande ja besvarad.

Anslag till samarbetsorganet Ekonomisk information

Herr *Pålsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som beträffande motiveringen i statsutskottets utlåtande nr 7 punkten 62 godkänner utskottets yttrande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes utskottets yttrande med den ändring, som förordats i den av herr *Pålsson* m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nejpropositionen.

Då emellertid herr *Holmqvist* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut röster-na hava utfallit sålunda:

Ja — 61;

Nej — 66.

Därjämte hade 15 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 19.30.

Punkterna 63—68

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 69

Anslag till samarbetsorganet Ekonomisk information

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Upplysningsarbete rörande samhällsekonomiska frågor m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förelagt två li-

kalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lindblom* och fru *Gärde Widemar* (I: 225) och den andra inom andra kammaren av fru *Sandström* och herr *Helén* (II: 275), i vilka motioner hemställdes, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts begäran under punkt 73, sjunde huvudtiteln, om ett anslag på 100 000 kronor till Ekonomisk information samt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära att den av samarbetsorganet Ekonomisk information bedrivna upplysningsverksamheten avvecklades.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt,

I. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 225 och II: 275, såvitt de avsåge anslagsfrågan, till Upplysningsarbete rörande samhällsekonomiska frågor m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor;

II. att motionerna I: 225 och II: 275, i vad de avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anförts av herrar *Ohlson* och *Ivar Johansson*, fröken *Andersson* samt herrar *Pålsson*, *Axel Johannes Andersson*, *Jacobsson*, *Skoglund* i *Doverstorp*, *Ståhl*, *Staxäng*, *Rubbestad*, *Widén*, *Nihlfors*, *Löfroth* och *Gerhard Nilsson* i *Gävle*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa,

I. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 225 och II: 275, såvitt de avsåge anslagsfrågan, avslå Kungl. Maj:ts förslag om ett reservationsanslag av 100 000 kronor till Upplysningsarbete rörande samhällsekonomiska frågor m. m.;

II. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 225 och II: 275, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t begära att den av samarbetsorganet Ekonomisk information bedrivna upplysningsverksamheten avvecklades.

Anslag till samarbetsorganet Ekonomisk information

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Jag ber om ursäkt att jag återkommer, men jag skall fatta mig kort.

Förra året lämnades ett anslag på 200 000 kronor till detta ändamål, och nu har finansministern skurit ned det till 100 000 kronor. Vi reserverar oss ifrågasätter, om man inte kunde ha tagit steget fullt ut och sparat in hela anslaget. Ingen av oss är motståndare till verksamheten som sådan, men fråga är om den behöver förekomma i denna form.

Anslaget går ju till ett samarbetsorgan som heter Ekonomisk information, till vilket är anslutna Landsorganisationen, Svenska arbetsgivareföreningen och Tjänstemännens centralorganisation. Vi anser nu, att om dessa organisationer vill bedriva upplysningsverksamhet, så bör de själva kunna stå för kostnader som är förenade därmed. Jag sätter faktiskt i fråga, om inte dessa organisationer har väsentligt bättre finanser än staten, som det ju i detta fall närmast gäller.

Jag påminner bara om vad som framhålles i reservationen, att en vittomfattande upplysningsverksamhet bedrivs på det samhällsekonomiska området, bl. a. i folkbildningsorganisationer, genom brevsolor, korrespondensinstitut och i den vanliga skolundervisningen. Härtill kommer upplysning i press och radio, via fackorgan, o. s. v.

Man vill inte ta bort anslaget på en gång, men jag tycker å andra sidan att man i det ekonomiska läge, där vi nu befinner oss, inte behöver fortsätta denna verksamhet, bara därför att man på sin tid satte i gång den. Det finns säkert — jag understryker detta starkt — bättre användning för de föreslagna 100 000 kronorna.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservation nr 2.

Herr HOLMQVIST (s):

Herr talman! Det är ju arbetsmarknadens organisationer som i samråd med staten bedriver denna ekonomiska in-

formation. Upplysningsverksamheten har under de gångna åren speciellt varit inriktad på arbetsmarknadsfrågorna, och jag tror att det kan vara angeläget att framhålla den särskilda karaktär, som förhållandena på arbetsmarknaden här i Sverige och i Norden har, då man oavsett de motsättningar, som kännetecknar förhållandet mellan arbetstagare och arbetsgivare, kan samverka i frågor av gemensamt intresse. Jag tänker här främst på företagsnämnderna, företagsombuden o. s. v. Det är denna samverkan, som man under de gångna åren gett visst stöd från statens sida.

Jag är för min del övertygad om att en sådan samverkan skulle komma att bestå, även om man slopade detta relativt lilla bidrag. Men om det från de agerande parternas sida anses värdefullt att staten är med, blir frågan huruvida det ändå inte med hänsyn till gagnet av verksamheten är motiverat att staten lämnar detta blygsamma belopp. Vi har ju här i riksdagen att ta ställning när det gäller mycket betydande belopp till den kulturella verksamheten och till upplysningsarbete av olika slag — det är miljonbelopp vi beslutar om — och då skulle det väl te sig ganska underligt, om man sköt in sig speciellt på ett så litet avsnitt som det här ändå gäller.

Ekonomisk information har producerat filmer, gett ut broschyrer o. s. v. Jag nämnde att man i stor utsträckning anknutit till företagsnämndernas verksamhet. Bl. a. har en film om förslagsverksamheten vid företagen inspelats, och enligt vad jag inhämtat har denna film under ett enda år visats över 500 gånger. Mer än hälften av dessa visningar har arrangerats av arbetsgivarparten genom dess kanaler, och den andra hälften av visningarna har arrangerats av arbetstagsidan.

Under det senaste året har en upplysningsverksamhet bedrivits i anknytning till den s. k. långtidsutredningen. En broschyr, som heter »Resurser och behov» och som jag har med mig här, har gått ut i massupplaga; jag är övertygad om att många av kammarens ledamöter har sett den. Staten lägger ju

Om statsbidrag till Föreningen Fruktdrycker

ned betydande kostnader på utredningar — exempelvis långtidsutredningen — vilkas betänkanden trycks, och vi vet att sådana publikationer är en ganska massiv materia, som folk inte gärna ger sig på att studera. Då tycker jag att det är ganska välfunnet, när Ekonomisk information har sammanfört väsentligheterna i långtidsutredningens betänkande till en liten broschyr, som sprids genom de kanaler detta organ förfogar över. Jag tycker för min del att man med all rätt kan säga, att Ekonomisk information enbart på det området har gjort en väsentlig insats.

Det är förunderligt, måste jag för min del säga, att man från borgerligt håll skall skjuta in sig på detta lilla anslag till upplysningsverksamhet, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan på denna punkt.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fröken *Andersson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 7 punkten 69, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr tal-

mannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid fröken *Andersson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 77;

Nej — 62.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Punkterna 70—72

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 73

Om statsbidrag till Föreningen Fruktdrycker

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bengtson* m. fl. (I: 89) och den andra inom andra kammaren av herr *Rimmerfors* m. fl. (II: 79), hade yrkats, att riksdagen skulle besluta att för budgetåret 1958/59 under sjunde huvudtiteln anvisa ett anslag till Föreningen Fruktdrycker på 25 000 kronor, att utgå i enlighet med samma villkor som tidigare.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt, att motionerna I: 89 och II: 79 icke måtte av riksdagen bifallas.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrarna *Pålsson*, *Rikard Svensson*, *Axel Johannes Andersson*, *Jacobsson*, *Widén* och *Löfroth* ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 89 och II: 79, till Bidrag till Föreningen Fruktdrycker för budgetåret 1958/59 anvisa ett anslag av 25 000 kronor.

Herr **BENGTSON** (cp):

Herr talman! Alla torde vara ense om att det inte finns någon kungsväg, som kan föra fram svenska folket till ett sådant nykterhetstillstånd som vi skulle

Om statsbidrag till Föreningen Fruktdrycker

önska. Vi har genom en rad av åtgärder på olika områden försökt att i det avseendet få till stånd en bättre ordning. En av de åtgärder som vidtagits — den har inte haft någon större ekonomisk omfattning, men jag tror för min del att den haft en ganska stor betydelse — behandlas under den punkt i statsutskottets utlåtande, som vi nu går att handlägga.

När man avråder folk från att dricka sprit, får man ofta det svaret, att man måste sätta någonting annat i stället. Det råder ingen tvekan om att Föreningen Fruktdrycker i det avseendet har gjort ett utomordentligt gott arbete. Vid alla tillfällen kan man konstatera att föreningen påpassligt försökt att bland annat anordna utställningar, och den har i olika avseenden givit rekommendationer, hur man skall kunna ordna festliga tillställningar utan att alkoholhaltiga drycker behöver förekomma. Detta arbete har bedrivits på sådant sätt, att man tycker att föreningen borde få fortsätta sin verksamhet för nykterhetens främjande, i synnerhet som det inte rör sig om några större kostnader. Det finns så många tillfällen då man skulle önska att folk kunde låta bli att använda spritdrycker. Jag tänker på alla de studentfester, som börjar ganska snart. Beträffande dem har också denna organisation givit rekommendationen, och de bör kunna ordnas utan alkohol.

Under sådana förhållanden tycker man att det är anmärkningsvärt — även om vi för statens del har ett ansträngt ekonomiskt läge — att dessa 25 000 kronor inte skulle kunna utgå även i fortsättningen. Jag skall inte i detta sammanhang tala om vad nytta det skulle ha för svensk fruktodling, men det har naturligtvis sin betydelse även därvidlag.

Vi vet att de inkomster, som man räknar med att få in nästa budgetår genom sprit- och maltdryckerna, uppgår till ungefär 1 400 miljoner kronor, ett belopp som man kan säga gör lika mycken skada som beloppet är stort. Jag kan då inte finna annat än att detta blygsamma bidrag till föreningen på

25 000 kronor, vilket otvivelaktigt kommer att medverka till att alkoholkonsumtionen kan nedbringas, bör få utgå även i fortsättningen.

Med dessa korta ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr ANDERSSON, AXEL JOHANNES, (fp):

Herr talman! Jag kan inte bara instämma i vad den siste talaren anförde — det är kanske inte så egendomligt, eftersom mitt namn också står under reservationen — utan jag skulle i detta sammanhang också kunna åberopa vad som sades i ett annat statsutskottsärende av en annan ledamot med det inte ovanliga namnet Andersson, nämligen herr Birger Andersson. Han påminde i detta ärende om att vi måste göra en mycket stor insats för att rädda ungdomen från de nedbrytande krafterna, och han upplyste den fåkunnige herr Mannerskantz om att vi måste satsa på en kampanj mot ungdomssuperiet. Jag undrar emellertid, om jag får herr Birger Andersson med mig, när det nu gäller en kampanj mot ungdomssuperiet, och om han kommer att visa förståelse också i detta sammanhang.

Det är väl ändå så, att den insats, som Föreningen Fruktdrycker har gjort, tar sikte just på ungdomen; att man vid de fester, som anordnas för ungdomen, såsom herr Bengtson sade, skall ha någonting annat att fylla i glaset än alkoholhaltiga drycker.

Det har väckt både oro och olust inom nykterhetskretsar att man har strukit detta anslag, och inte minst mot finansministern har det riktats rätt bittra förebråelser.

Jag har här ett klipp ur Motorföreningen — alltså de helynktra motorförarnas tidning — där man är ofin nog att skriva följande:

»Det sades så vackert då den nya nykterhetslagstiftningen beslöts, att man nu skulle satsa på frihet och ansvar, på forskning och upplysning. Det förefaller som om finansministern i stället

Om statsbidrag till Föreningen Fruktdrycker

hade bestämt sig för att satsa på vin-
agenterna och krögarna.»

Det är kanske en överdrift som tid-
ningen gör sig skyldig till, men nog
verkar det rätt underligt att man är be-
redd att slopa ett sådant anslag som det
här är fråga om. Beloppet är inte stort,
och det måste från andra håll samlas
in minst lika mycket pengar för att
statsbidraget skall utgå. Herr Birger An-
dersson sade också vid ett tillfälle i dag
att det är fel att avbryta en sak, innan
man fått se mera resultat av vad som
åstadkommits. Jag tycker nog också att
det är fel att avbryta den här verksam-
heten efter så pass kort tid som den
har pågått. Den har dock visat sig vara
ett gott grepp, och jag tror, att om vi
satsade de 25 000 kronor det här gäller,
skulle vi kanske rädda åtskilliga ungdomar
från att bli patienter på våra alko-
holistanstalter, som ju kostar fantastis-
ka pengar.

Jag ber, herr talman, att få yrka bi-
fall till reservationen.

I detta yttrande instämde herrar *Sun-
ne* (fp), *Nils Elowsson* (s), *Rikard
Svensson* (s), *Lindblom* (fp), *Nord* (fp),
Anders Johansson (fp) och *Sundelin*
(fp), fru *Nilsson* (cp) samt herrar *Jo-
nasson* (cp), *Robert Johansson* (cp),
Uno Olofsson (fp), *Gustafsson* (cp), *Bo-
man* (fp) och *Johan Persson* (fp).

Fröken **ANDERSSON** (h):

Herr talman! Jag befinner mig i den
något ovanliga situationen att kunna ta-
la för propositionen. Den här frågan
har ju diskuterats under en följd av år,
och det är psykologiskt ganska intres-
sant att höra de inlägg som har gjorts.
Det förefaller, som om utskottet skulle
vilja gynna superiet med att inte gå
med på de 25 000 kronorna som reser-
vanterna önskar. Å ena sidan är det en
kolossalt blygsam summa, och å and-
ra sidan säger man att den summan
kommer att göra en kolossal nytta. Jag
har visserligen tidigare talat emot detta
anslag, men jag kan möjligen säga, att
om vi hade obegränsade tillgångar, så
à la bonne heure, men om anslaget har

gjort nytta tidigare — och det kunde
kanske vara motiverat mot bakgrunden
av motbokens avskaffande — tror jag
att man har gjort vad som göras kan.

Jag tror att det är fel att resonera på
det sättet, att det är fel att avbryta en
verksamhet. Jag tycker att det är en
mycket god regel att via reklam få i
gång en verksamhet. Reklamen har gjort
att vi lärt oss uppskatta dessa frukt-
drycker — jag tycker själv att de är ut-
märkta — men jag tycker att sådan åt-
gång som dessa drycker har fått, mer
eller mindre tack vare reklamen, kan
producenterna bära kostnaderna för re-
klamen. De, som underlåter att dricka
sprit, kan ju betala litet grand mer för
de fruktdrycker som de tycker om, och
kan sedan restaurangerna lära sig att
servera dem i drickbart skick, vore det
utomordentligt bra. Jag kan instämma
med herr Bengtson i att Föreningen
Fruktdrycker har gjort ett gott arbete.
Vad jag här vänder mig emot är att
25 000 kronor anses vara en liten sum-
ma. Någon sade nyss, att 100 000 är en
liten summa. Vad är då stora summor?
Det vet jag ingenting om.

Herr talman, jag skall inte ta upp ti-
den längre utan yrkar bifall till utskot-
tets hemställan.

Herr **BENGTSON** (cp):

Herr talman! Det är kanske så i det
här ärendet, att man kan understryka
vad fröken Andersson sade, nämligen att
det här rör sig om en relativt liten
summa. Om man skulle avbryta denna
verksamhet, kommer det att ske vid en
olämplig tidpunkt. Man ser ju med vil-
ken intensitet alkoholreklamen vräks
in över vårt land. Se i tidningarna, se
i tunnelbana, se litet varstans! Den blyg-
samma möjlighet vi här har att hindra
alkoholkonsumtionen skulle spara så
mycket pengar, att man inte kan avstå
från den.

Fröken Andersson nämnde något om
restaurangerna. Jag har mig bekant att
Föreningen Fruktdrycker har medver-
kat till att de, som vid restaurangsko-
lorna utbildas inom restaurangyrket, får
mer kunskap om alkoholfria drycker.

Om statsbidrag till Föreningen Fruktdrycker

I många fall möter man stor okunnighet hos människorna. Ungdomar som blir bjudna på sprit och säger: »Nej tack, det dricker jag inte» blir ofta utsatta för påtryckningar i stil med »det är ingen alkohol alls i rödvin.» Ungdomarna vet inte alls vad de skall tro på. Det är vanligt att folk är vårdslösa och vill truga på ungdomarna sprit och vin. Finns det då alkoholfria drycker att ta till, är det bättre.

Jag vidhåller givetvis mitt yrkande.

Herr ANDERSSON, AXEL JOHANNES, (fp):

Herr talman! Fröken Andersson visste inte vad som menades med stora anslag och vad som menades med små och obetydliga anslag. Vi behandlade ju här för en stund sedan statsutskottets utlåtande nr 5, där det på s. 44 talas om anslag till bidrag till driftkostnader vid erkända och enskilda vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. på 15 600 000 kronor — det är ett rätt stort anslag. Vidare utgår anslag till avlöningar vid länsnykterhetsnämnderna med 1 527 000 kronor — det är också ett rätt stort anslag — och bidrag till kommunala nykterhetsnämnder med 12 000 000 kronor — det är också ett rätt stort anslag. Men 25 000 kronor, fröken Andersson, är ett rätt litet anslag.

Vidare skulle vi, som inte använder alkoholhaltiga drycker, prisa oss så lyckliga över detta, att vi gott skulle kunna bidra med en slant till Föreningen Fruktdrycker. Det står var och en fritt att komma i samma lyckliga situation att slippa både den beskattning, som här gäller, och det andra obehaget, som fröken Andersson talade om. För att hjälpa en del att komma i den lyckliga situationen anser vi att Föreningen Fruktdrycker bör få fortsätta med sin verksamhet.

Herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Den grupp, som representerar det helnyktra inslaget i kammaren, har ju alltid en benägenhet att an-

vända litet för starka ord, när vi får en debatt i en nykterhetspolitisk fråga. Jag tycker nog att jag har haft en känsla av att den där starka ammunitionen kan brukas vid ett något värdigare tillfälle än just nu. Det är inte riktigt rim och reson att säga att detta anslag har den karaktären, att ungdomssuperiet står och faller med det. Jag bryr mig heller inte om de överord, som presenterats av Helnyktra motorförarnas förbund och som citerades här av herr Axel Andersson. De får tas för vad de är värda — det är överdrifter som vi ofta får höra från den kanten, när dessa frågor debatteras.

Att jag emellertid ändå har angripit detta anslag, har sin, som jag tycker, ganska logiska förklaring. En finansminister måste ju alltid noggrant granska varje utgiftsanslag, stort eller litet. En finansminister kommer rätt snart underfund med att det inte är praktiskt taget politiskt möjligt att angripa de verkligt stora utgiftsanslagen. Det finns inget gehör i denna kammare eller i medkammaren för den finansminister, som försöker angripa anslag till folkpensionering eller anslag till försvaret eller anslag till utbildning eller anslag till bostadsbyggande eller någonting dylikt, om man nu skulle komma på den idén. Man är av den praktiska verkligheten tvingad att mycket noggrant syna alla anslag, även de små anslagen, och fråga sig: Finns det här någon möjlighet att göra en besparing? Att läget för närvarande är sådant, att all ambition, som inriktas på att göra besparingar, är prisvärd, kan jag försäkra kammarens ledamöter.

Nu infördes detta anslag på sin tid såsom ett klart stimulansbidrag för att stödja reklamen för de alkoholfria sällskapsdryckerna. Ett stimulansbidrag är ju inte ett permanent statsbidrag, utan är, som klart säges ifrån, ett bidrag för en initialtid för att ge möjligheter till den reklam, som behövs för att vederbörande vara skall slå igenom. Vi har nu haft detta stimulansbidrag i tre års tid, och jag tycker att det är en ganska normal tid för ett anslag som är klart

Om statsbidrag till Föreningen Fruktdrycker

rubricerat som »stimulansbidrag». Jag tycker att man har använt detta anslag på ett tillfredsställande sätt under dessa tre år och att man lyckats få en reklam för alkoholfria drycker som enligt min mening glädjande nog är ganska effektiv. Jag tror att åtskilliga människor har lärt sig att värdera dessa drycker och umgås med dem. Sedan är det meningen, att det skall finnas så mycken livskraft i denna verksamhet och dessa vanor, att vi skall kunna leva vidare utan att staten är från år skall svara för ekonomien i fråga om den här kampanjen. Staten svarar inte för ekonomien när det gäller någon annan kampanj, såvida det inte är fråga om någon tillfällig eller övergående verksamhet. Men det är fullt konsekvent att säga att då stimulansbidraget nu gjort sin tjänst, och det tycker jag det har gjort, kan bidraget avvecklas, i den förhoppningen att verksamheten ändå kommer att fortgå tack vare den stimulans som bidraget utgjort under de här tre åren.

Detta har varit bevekelsegrunderna för att det nu gällande anslaget föreslås utgå. Jag tror inte att man bör använda den grova ammunition som förts fram i debatten — den passar kanhända i andra sammanhang men inte när vi diskuterar denna fråga.

Herr BENGTON (cp):

Herr talman! Finansministerns argumentering är så pass anmärkningsvärd, att man knappast kan underlåta att säga några ord med anledning av den. Han sade vid detta tillfälle, att det inte finns gehör för att angripa de stora anslagen, till folkpensionering o. s. v. Skulle detta innebära, att bidraget till Föreningen Fruktdrycker är så ringa, att man vågat angripa det och söka få gehör för sin mening? Jag anser att sådana skäl inte bör vinna beaktande när det är fråga om att bevilja eller icke bevilja detta anslag. I början fälldes också sådana ord som att ungdomsfylleriet skulle stå eller falla med detta anslag. De första ord, som jag för min del sade, var att det inte finns någon kungsväg för

att få svenska folket att bli ett nyktrare folk, utan man måste pröva olika åtgärder. I det sammanhanget anmärkte jag också att även det här anslaget har sin stora betydelse, trots att det inte är så mycket pengar som går åt.

Med anledning av argumenteringen om att detta anslag nu skulle ha gjort sin verkan o. s. v. skulle jag bara vilja ställa den frågan: Är nykterhetsläget i vårt land nu så gott, att det inte finns anledning att vidtaga några åtgärder för att få det bättre?

Herr statsrådet STRÄNG:

Jag fattade herr Bengtsons sista fråga såsom direkt ställd till mig och att han ville veta, hur jag bedömde nykterhetsläget. Det är klart att här har vi alltid graderade ambitioner om vad som kan vara tillfredsställande, herr Bengtson och och jag. Herr Bengtson är inte nöjd, förrän varje svensk medborgare helt avstår från bruket av alkohol, och jag är nöjd, ifall vi kommer dithän, att de svenska medborgarna avstår från missbruket av alkohol. Detta är väl ungefär skillnaden mellan herr Bengtson och mig.

Jag kan i dag säga att det fortfarande tyvärr är för många som missbrukar alkohol men att vi ändå har en glädjande utveckling till det bättre. Jag tror inte att en ytterligare, statsunderstödd reklamverksamhet för de här fruktdryckerna gör någonting till eller från i detta syfte. Man har aktualiserat dem, populariserat dem och fått en viss effekt genom detta. Jag tror att den effekten kommer att fortsätta, även om riksdagen tar bort anslaget. Därför menar jag att man kan gör det utan att behöva föra in den rent nykterhetspolitiska debatten i den här frågan.

Herr BENGTON (cp):

Herr talman! Jag är ense med statsrådet Sträng om att nykterhetstillståndet jämfört med toppkonsumtionen har förbättrats, men jag vill ändå erinra om att vi för något år sedan i nykterhetsrel-

Ang. televerkets anslagsbehov

sen hade en affisch som väckte stor uppmärksamhet. Där avbildades en olympiapall, och Sverige stod högst på den, men det var inte i idrottsliga sammanhang, utan den var uppbyggd av brännvinsflaskor och berättade fullt riktigt att Sverige vid den tidpunkten hade den högsta starkspritkonsumtionen i världen. Det var, när vi hade motboken kvar. Efter dess avskaffande fick vi en mycket stark stegring, och vi har inte ens lyckats komma ned i det läge, där vi befann oss, när vi stod högst på olympiapallen, utan är nu ännu litet högre. Därför kan jag inte anse att läget nu är så gott, utan jag vill vidtaga olika åtgärder för att få ned spritkonsumtionen ytterligare, utan att därmed anses som någon fanatiker.

Herr ANDERSSON, AXEL JOHANNES,
(fp):

Jag har synnerligen svårt att godkänna finansministerns sätt att resonera då det gäller reklam. Han menar att nu har man bedrivit reklam i tre år, och då behövs det inte mer. Reklamen har gjort sitt. Men det är väl så på många områden, att man inte når effekten så snabbt och sedan är tvungen att underhålla resultatet genom fortsatt reklam. Även om finansministern är skicklig i många avseenden, tror jag inte att han skulle kunna vara en framstående reklamchef i ett stort företag, om han resonerade på det sättet, att man kunde slå sig till ro och bara lita på att den reklam man en gång gjort skulle göra sin verkan för all framtid.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Bengtson begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given

varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 7 punkten 73, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 76;

Nej — 62.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkten 74

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1958/59, i vad avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1 och 2

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3**Ang. televerkets anslagsbehov**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att för budgetåret 1958/59 under televerkets fond anvisa i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 3 januari 1958 angivna investeringsanslag å tillhoppa 264 301 000 kr.

Ang. televerkets anslagsbehov

Bland de av Kungl. Maj:t äskade investeringsanslagen hade bland annat upptagits ett anslag av 10,5 miljoner kronor till Ljudradioanläggningar.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Mannerskantz* m. fl. (I: 287) och den andra inom andra kammaren av herr *Magnusson* i Borås m. fl. (II: 373) i vilka, såvitt nu var i fråga, hemställts, att riksdagen måtte besluta att tillåta kommersiell television enligt i motionen angivna riktlinjer, att utbyggnaden av televisions- och FM-radionätet samordnades i största möjliga utsträckning samt att investeringsanslaget till ljudradioanläggningar anvisades med ett till 7,5 mkr. sänkt belopp,

dels en inom andra kammaren av herr *Ståhl* väckt motion (II: 214), vari hemställts om viss modifiering av trådradionätets utbyggnad, snabbast möjliga utbyggnad av FM- och TV-sändare samt att förtursrätt gäves åt nya telefonabonnenter i glesbygderna, m. m.,

dels en inom andra kammaren av herr *Löfgren* m. fl. väckt motion (II: 300), i vilken hemställts om utredning om den fortsatta utbyggnaden av trådradionätet samt om nedsättning från 4,1 mkr. till högst 1,5 mkr. av anslaget för investeringar i trådradio,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Boo* och *Sveningsson* (I: 168) och den andra inom andra kammaren av herr *Magnusson* i Borås m. fl. (II: 191), vari hemställts om att sådan omdisponering av utbyggnadsplanerna för televisionen måtte vidtagas, att en sändare i Boråsområdet byggdes under budgetåret 1958/59 och en i Trollhätte—Vänersborgsområdet under budgetåret 1959/60,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Axel Jansson* (I: 224) och den andra inom andra kammaren herr *Allard* m. fl. (II: 212), i vilka hemställts, att den forcering av TV-nätets utbyggnad, som före-

slagits i årets statsverksproposition, måtte omfatta även sändaren i Örebro,

dels ock slutligen en inom andra kammaren av herr *Rubbestad* väckt motion (II: 213).

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på återopade grunder hemställt,

I. att riksdagen måtte för budgetåret 1958/59 under televerkets fond anvisa följande investeringsanslag, nämligen

1. Telefonstationsbyggnader	Kronor
m. m.	7 200 000
2. Anläggning för teletekniskt utvecklingsarbete	
m. m.	1 500 000
3. Förrådsbyggnader m. m.	2 000 000
4. Inköp av fastigheter....	300 000
5. Fjärrförbindelseanläggningar m. m.	79 500 000
6. Telefon- och telegrafstationer	75 000 000
7. Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar	74 000 000
8. Televisionsradioanläggningar	6 400 000
9. Radioanläggningar för kommersiell trafik	2 000 000
10. Radioanläggningar för luftfarten	2 400 000
11. Försvarsberedskap vid televerket	3 500 000
12. Televerkets dispositionsanslag	1 000

II. att motionerna I: 287 och II: 373, i vad de avsåge införandet av kommersiell television, icke måtte av riksdagen bifallas;

III. att motionerna I: 287 och II: 373, i vad de avsåge samordningen av utbyggnaden av televisions- och FM-radionätet, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

IV. att motionen II: 300, i vad den avsåge utredning om den fortsatta utbyggnaden av trådradionätet, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

V. att motionen II: 214 icke måtte av riksdagen bifallas;

Ang. televerkets anslagsbehov

VI. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 287 och II: 373 samt II: 300, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, för budgetåret 1958/59 under televerkets fond till Ljudradioanläggningar anvisa ett investeringsanslag av 10 500 000 kr.;

VII. att motionerna I: 168 och II: 191 icke måtte av riksdagen bifallas;

VIII. att motionerna I: 224 och II: 212 icke måtte av riksdagen bifallas;

IX. att motionen II: 213 icke måtte av riksdagen bifallas.

I motiveringen hade utskottet anfört bland annat:

»Vad först beträffar frågan om medgivande av kommersiell television må erinras om att utskottet vid sin behandling av televisionsfrågan vid såväl 1956 som 1957 års riksdagar avvisade tanken härpå. Den situationen ansågs dock — såsom motionärerna framhållit — möjligen en gång kunna inträffa, att det med hänsyn till önskvärheten av att hålla licensavgiften nere kunde te sig befogat att medgiva betalda reklaminslag i en eller annan form. Enligt utskottets mening torde emellertid några nya omständigheter ej ha tillkommit av sådan art att de böra föranleda ett ändrat ställningstagande från utskottets sida. Utskottet som således vidhåller sin tidigare deklarerade uppfattning i frågan avstyrker i enlighet härmed bifall till motionärernas yrkanden i denna del.

Mot bakgrund av vad i det föregående sålunda anförts finner utskottet för sin del någon särskild utredning beträffande nästa budgetårs trådradioutbyggnad icke erforderlig. Utskottet förutsätter dock att riksdagen — efter den revision av utbyggnadsplanen som av telestyrelsen i samråd med Sveriges Radio må befinnas erforderlig — beredes möjligheter att taga ställning till frågan om utbyggnaden efter det nu aktuella budgetårets utgång. Ej heller övriga yrkanden i nu berörda motioner, avseende

bl. a. en minskning av medelsanvisningen till ljudradioanläggningar, har utskottet, med hänsyn till av telestyrelsen angivna förhållanden, funnit sig kunna biträda.

Utskottet, som i enlighet med det anförda avstyrker bifall till samtliga i det föregående behandlade motioner, har för sin del funnit de av Kungl. Maj:ts framlagda förslagen stå i god överensstämmelse med av statsmakterna tidigare godtagna planer samt av riksdagen eljest uttalade önskemål rörande såväl ljudradio- som televisionsradioverksamhetens inriktning och utformning. Utskottet biträder därför de framlagda anslagsberäkningarna och har ej heller funnit anledning till erinran mot vad departementschefen i förevarande sammanhang i övrigt anfört och förordat. Till frågan om anvisande av medel för radiohuset och till televisionsverksamhetens driftkostnader återkommer utskottet under punkten 8 i det följande resp. vid sin behandling av Kungl. Maj:ts under sjätte huvudtiteln, punkten 66, framlagda förslag.»

Reservationer hade anmälts av, utom annan, herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp, *Gerhard Nilsson* i Gävle och *Heckscher*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 287 och II: 373, i vad de avsåge införandet av kommersiell television samt sänkt investeringsanslag till ljudradioanläggningar, och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande, som började med »Vad först» och slutade med »denna del», bort ha följande lydelse:

»Vad först beträffar frågan om införande av kommersiell television vill utskottet erinra om sitt uttalande härom vid 1956 års riksdag, att den situationen möjligen en gång kunde inträffa att det, med hänsyn till önskvärheten att hålla licensavgiften nere, kunde te sig befogat att medgiva betalda reklaminslag i en eller annan form. I likhet med motionärerna finner utskottet en sådan situation nu vara för handen. En ompröv-

ning av hela frågan om kommersiella program i svensk television bör därför ske, syftande till att kommersiella programinslag i enlighet med av motionärerna förordade riktlinjer kunna komma till stånd redan under nästa budgetår. Genom de inkomster som härigenom kunna beräknas inflyta torde ej heller något driftanslag för nästa budgetår bli va erforderligt.»

dels det stycke i utskottets yttrande, som började med »Mot bakgrund» och slutade med »kunna biträda», bort ha följande lydelse:

»Mot bakgrund av vad sålunda anförts kan utskottet för sin del i vart fall inte finna någon särskild utredning beträffande den fortsatta trådradioutbyggnaden erforderlig. En revision av planen för densamma är dock enligt utskottets förmenande påkallad, vilken revision synes kunna verkställas genom försorg av telestyrelsen i samråd med Sveriges Radio. I avvaktan härpå anser sig utskottet ej böra tillstyrka någon medelsanvisning för ändamålet under nästa budgetår. Vad åter beträffar motionärernas övriga yrkanden i nu berörda motioner finner sig utskottet ej kunna biträda densamma.»

dels det stycke i utskottets yttrande, som började med »Utskottet, som» och slutade med »framlagda förslag», bort ha följande lydelse:

»Utskottet, som således avstyrker bifall till sist behandlade motioner biträder — förutom i vad avser anslaget till Ljudradioanläggningar — Kungl. Maj:ts anslagsberäkningar. Ej heller har utskottet funnit anledning till erinran mot vad departementschefen därvid i övrigt anført och förordat. Till frågan om anvisande av medel för radiohuset och till televisionsverksamhetens driftkostnader återkommer utskottet under punkten 8 i det följande resp. vid sin behandling av Kungl. Maj:ts under sjätte huvudtiteln, punkten 66, framlagda förslag.»

dels ock utskottets hemställan bort i nedan angivna delar ha följande lydelse:

Ang. televerkets anslagsbehov

»II. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 287 och II: 373, i vad de avse införandet av kommersiell television, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i frågan anført;»

»VI. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 300 samt med bifall till motionerna I: 287 och II: 373, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, för budgetåret 1958/59 under televerkets fond till Ljudradioanläggningar anvisa ett investeringsanslag av 7 500 000 kr.»

Herr OHLON (fp):

Herr talman! Riksdagen har tidigare på grundval av en av telestyrelsen utarbetad sexårsplan beviljat avsevärda medel för trådradions utbyggnad. Denna sexårsplan har telestyrelsen nu på eget initiativ till stora delar frångått och i stället beslutat sätta upp ett antal mellanvågssändare i tidigare planerade trådradioområden. Man kan ställa sig frågan vad anledningen härtill är. Anmärkningsvärt är också, att en del av dessa mellanvågssändare inte bara är planerade, utan faktiskt redan är installerade. Skälet till en sådan omkastning i distributionspolitiken har inte redovisats i föreliggande handling, men omkastningen måste väl bero på att telestyrelsen själv har funnit att utbyggnaden av trådradionätet ställer sig för dyrbar och kanske går för långsamt, något som dock inte offentligen erkänts.

Enligt uppgifter från olika delar av landet, där trådradio redan installerats, är lyssningsmöjligheten många gånger bristfällig. Det är visserligen sant att man fått dubbelprogram, men det tråkiga är att båda programmen ofta slår igenom samtidigt genom s. k. överhörning. Inte heller i övrigt är kvaliteten på trådradio med dess långa ledningar den bästa, och i varje fall är den inte jämförbar med kvaliteten hos FM-sändningarna. Det tycks vara ett faktum att ur teknisk synpunkt är trådradio mest lämpad för utbyggnad i tätorter, där man inte behöver de långa ledningar som vid trådradion i glesbygderna ger överhörning och andra störningar.

Ang. televerkets anslagsbehov

Telestyrelsen har gjort gällande, att trådradion ställer sig billigare för abonnenterna än FM, eftersom FM kräver att abonnenterna måste skaffa nya mottagare eller FM-tillsatser. Enligt uppgift från Sveriges radiohandlares riksförbund säljs numera i Sverige nästan uteslutande FM-mottagare, bortsett från bil- och reseradio. Det innebär att man exempelvis i Norrland köper FM-mottagare, när man förnyar apparatbeståndet. Det är till och med på många håll svårt att numera få tag i en mottagare utan FM. I våra kustbygder i Norrland avlyssnas de finska FM-stationerna flitigt och hörs på vissa håll bättre än det svenska radio-programmet.

Den stora försäljningen av FM-apparater medför, att sakkunskapen nu räknar med att hela det fasta mottagarbeståndet om högst tio år kommer att bestå av FM-mottagare. Detta innebär, att när inemot 24 miljoner kronor investerats i trådradio och denna är fullt utbyggd, har abonnenterna FM-mottagare, varför behovet av trådradio bortfaller. Risk föreligger sålunda för att här göres en onödig investering.

En femårsplan för televisionsnätets utbyggnad har förutskickats av departementschefen. Rent tekniskt är det ur många synpunkter fördelaktigt, att FM- och TV-nätets utbyggnad samordnas, vilket ju också framhållits av telestyrelsen. Det är uppenbart att TV och FM bör utvecklas samtidigt, oberoende av trådradions utbyggnad. Avgörande bör vara, att distributionen ordnas billigt och rationellt med vikten lagd på utsändningens kvalitet. Man bör inte investera större belopp i trådradio inom områden, som om några år i alla fall kommer att förses med TV och därigenom också med FM.

Dessa frågor är ju, herr talman, till stor del av teleteknisk natur. Men det gäller stora belopp. Anmärkningsvärt är att den enda expertis som yttrat sig i ärendet — det gäller både om propositionen och om utskottsutlåtandet — är telestyrelsen. Det finns goda skäl att antaga att denna styrelse i dag står rätt ensam i sin uppfattning. Även annan

teknisk expertis än telestyrelsen borde få komma till tals i denna fråga. Frågan bör utredas skyndsamt och helst av opartisk expertis, på samma sätt som skedde för ett och ett halvt år sedan vid televisionens första utbyggnad.

Sedan den tidpunkt, då statsmakterna beslöt att införa radioförmedling per tråd, har nya erfarenheter vunnits på detta område, som ej tidigare stod oss till buds. Det är angeläget att dessa erfarenheter utnyttjas vid den fortsatta utvecklingen av radioverksamheten. Främst gäller det frågan om trådradions funktionsduglighet i jämförelse med FM-distributionen.

De synpunkter, som här förebragts, har legat till grund för en motion av herr Löfgren m. fl., nr 300 i andra kammaren. I motionen hemställs om en skyndsamt utredning om den fortsatta utbyggnaden av trådradionätet. I förbidan på denna utrednings resultat bör anslaget för detta ändamål enligt motionen nedsättas från av Kungl. Maj:t begärda 4,1 miljoner till högst 1,5 miljoner kronor, vilket alltså innebär en anslagsreducering med 2,6 miljoner kronor. Jag yrkar, herr talman, bifall till denna motion nr 300 i andra kammaren och hemställer att utskottets kläm under punkt IV får följande lydelse: att riksdagen med bifall till motionen II: 300 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga om en utredning beträffande den fortsatta utbyggnaden av trådradionätet.

Samtidigt hemställs såsom en följd härav att klämman under punkt VI i utskottsutlåtandet får följande formulering: att riksdagen må med anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionen II: 300 ävensom med anledning av motionerna I: 287 och II: 373, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, för budgetåret 1958/59 under televerkets fond till Ljudradioanläggningar anvisa ett investeringsanslag av 7 900 000 kronor.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! Jag har väckt en motion som rör detta utskottsutlåtande. Den be-

rör dels samma saker, som herr Ohlson här har talat om, och dels den kommersiella televisionen. I det senare fallet ligger det historiskt till på det sättet, att riksdagen uttalade, när den beslöt att inte gå med på att medge kommersiell television, att man skulle skjuta på frågan till ett något senare tillfälle då det kunde anses erforderligt att godtaga kommersiell television för att kunna sänka licensavgifterna för televisionen.

Jag har observerat att televisionen för nästa budgetår skall finansieras, förutom med licensavgifterna, även med ett statsanslag på 2,6 miljoner kronor. Det kan knappast vara klokt att använda statens medel på det sättet, om man på andra sätt kan fullt finansiera televisionsverksamheten. Det finns två vägar att gå — jag tror att båda är framkomliga. Det har visat sig att antalet televisionapparater och därmed följande inflytande licensavgifter stigit i en mycket snabbare takt än man tidigare vågat räkna med. Jag är för min del övertygad om att antalet televisionslicenser kommer att stiga så starkt, att redan de kommer att klara kostnaderna för televisionen utan att man behöver använda statsbidrag. Om man därutöver medger kommersiella program i televisionssändningarna, får man ett ytterligare tillskott, som utöver det att det kan täcka den eventuella, mot förmodan kvarstående bristen i televisionsbudgeten som i annat fall skulle täckas med statsbidrag, även skulle räcka till att medge en sänkning av licensavgifterna och på så sätt komma TV-tittarna till godo.

Det har inträffat en sak, sedan frågan första gången diskuterades här i första kammaren. Erfarenheterna från särskilt den engelska kommersiella televisionen har alla samstämmigt varit av den arten, att man inte ansett de kommersiella programmen utgöra något störande inslag. Det finns anledning räkna med att kvaliteten på dessa kommersiella program till följd av konkurrensen kommer att hållas på en hög nivå. Askådarna i England hyser en allmän tillfredsställelse över detta inslag i den annars kanske något tråkiga TV-utsändningen. Jag är

Ang. televerkets anslagsbehov

ganska förvissad om att förhållandet skulle bli detsamma även här i landet. Om man kunde få större omväxling i programmen, en finansiering utan statsbidrag och samtidigt en chans att sänka licensavgifterna, vore det väl oklokt att inte använda en sådan modell. Vid en sänkning av licensavgifterna borde man också kunna räkna med att antalet apparatnehavare skulle ytterligare öka och att televisionen på det sättet skulle finansiera förbättringar inom sig själv. Att inte ens våga göra ett försök i den riktningen tycker jag är oriktigt, ty det enda sättet att få klarhet i hur den kommersiella televisionen verkar är ett dylikt försök.

Med hänsyn härtill ber jag först, herr talman, att få yrka bifall till vad som i reservationen avhandlas under mom. II. Där står att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 287 och II: 373 »i vad de avse införandet av kommersiell television, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i frågan anför». I reservationens motivering står det, att man finner att en sådan situation är för handen, att det är befogat att medge betalda reklamslag i en eller annan form.

Den sak, som den föregående ärade talaren uppehöll sig vid, tycker jag på sätt och vis är ganska allvarlig. Även i detta fall har vi ett bevis för hur svårt det är i all statlig verksamhet att snabbt inrätta sig efter nya förhållanden av teknisk och annan art liksom efter händelseutvecklingen i övrigt, som bl. a. innebär att allt flera skaffar sig televisionapparater. Telestyrelsen har ju bestämt sig för att inrätta trådradioförbindelser i stor utsträckning. Man har lagt upp ett långsiktigt program, som skulle dra en kostnad över 23 miljoner kronor. Jag har här varit rädd för att man skulle göra sig skyldig till en mycket stor felinvestering — och felinvesteringar hör ju nästan till det mest retfulla man kan tänka sig. När FM-systemet blir fullt utbyggt, vilket det behöver vara för televisionens allmänna användande, blir de pengar som nedlagts på trådradioförbindelserna bortkastade. Det lär också råda oenighet inom telestyrelsen på denna punkt. De

Ang. televerkets anslagsbehov

flesta teknikerna inom televerket är på det klara med att man väljer fel väg, om man fortsätter med denna stora utbyggnad av trådradionätet, som sedan efter några få år inte längre blir till någon nytta. De menar att man resolut borde gå in för en mycket större användning av FM-systemet.

Man kan också till sin ledsnad konstatera, att det inte torde råda det allra bästa förhållande mellan radio- och telestyrelserna, som dock måste samarbeta i stor utsträckning, eftersom radion producerar såväl radio- som televisionsprogrammen och televerket distribuerar desamma. Jag tycker inte det skulle ha varit omöjligt för statsutskottets fjärde avdelning att komma underfund med denna brist på samstämmighet, och jag anser det vara ett fel, att inte denna avdelning — statsutskottets plenum skall man lasta mindre i detta sammanhang, ty det brukar lita på avdelningarna — försökt efterforska, hur det låg till. Även om man inte fått någon påstötning, borde man ändå ha föranstaltat om att även få höra radiostyrelsens uppfattning i denna fråga, som då hade kunnat bli be-lyst på ett annat sätt.

Jag har framför allt varit rädd för att man skulle onödigtvis ge ut pengar till en sak, som sedan blir värdelös, i en tid av knapphet på pengar och att man inte tillräckligt snabbt har tagit hänsyn till de nya tekniska uppslag, som nu är färdiga att omsättas i praktiken.

Nu förutsätter jag, att kommunikationsministern och övriga, som i fortsättningen kommer att handlägga denna sak, skall göra de utredningar som behövs. Men jag har inte ens för budgetåret 1958/59 velat medverka till att lämna förslaget bidrag för här nämnda ändamål. Jag har menat att man redan för nästkommande budgetår borde avstå från att utföra en stor del av det trådradioprogram man planerat och inskränka sig till att låta *mycket* utpräglade glesbygder, som inte nu har en något så när godtagbar ljudåtergivning, få trådradioförbindelser.

Den enda skillnaden i denna del mellan reservationen och herr Ohlons yr-

kande är egentligen att reservationen i enlighet med de väckta motionerna vill minska anslaget till ljudradioanläggningar med 3 miljoner kronor till sammanlagt 7,5 miljoner kronor, under det att herr Ohlon för detta ändamål yrkar ett belopp av 7,9 miljoner kronor. Det kan naturligtvis alltid diskuteras vilken av dessa båda anslagssummor som är den lämpligaste, men jag tror att riksdagen gör klokt i att bevilja det lägre anslaget.

Om, herr talman, i den votering, som väl kommer att äga rum senare här, motionerna och reservationen i anslutning till mom. VI i utskottets yrkande skulle bli utslagna, kommer jag att rösta för herr Ohlons yrkande på denna punkt. I första hand ber jag dock att få yrka bifall till reservationen, vilken sammanfaller med de i mom. VI omnämnda motionerna.

Alldeles oavsett hur det nu kommer att gå i detta ärende vill jag, herr talman, uttala den bestämda förhoppningen att telestyrelsen icke måtte fortsätta att öda bort pengar i onödan. Jag vill dessutom hoppas att alla goda krafter måtte försöka åstadkomma ett bättre förhållande mellan telestyret och radiostyret. Båda dessa önskingar är ytterst angelägna.

I övrigt ber jag, herr talman, att få ansluta mig till de synpunkter som herr Ohlon framfört om FM-anläggningarnas fördelar och trådradionätets nackdelar.

Herr BOO (s):

Herr talman! Jag ber att med några ord få beröra utbyggnadsplanerna för televisionsnätet. Anledningen härtill är närmast att jag tillsammans med herr Sveningsson i denna kammare har väckt en motion, vari hemställts om att sådana omdisponering av utbyggnadsplanerna för televisionen måtte vidtagas, att en sändare byggs i boråsområdet och ytterligare en i trollhätte-vänersborgsområdet. Jag har dessutom observerat att det från riksdagsmän i Örebro län föreligger en motsvarande framställning för örebroområdet del.

Utskottet har avstyrkt dessa yrkanden och anfört, att ett bifall till motionerna skulle leda till att andra projekt inom föreslagna planen finge skjutas på framtiden. När man gör ett yrkande i en motion, siktar man naturligtvis, som man brukar säga, mot stjärnorna för att i varje fall nå skogsbrynet. Jag och mina medmotionärer har därför kanske närmast tänkt oss att aktualisera frågan om utbyggnad av televisionsnätet i vårt område inom en rimlig framtid. Faktum är att dessa folkrika områden icke finns med i den uppgjorda flerårsplanen för televisionens utbyggnad. Vi har därför velat aktualisera denna sak genom att väcka motionerna.

Från utskottets sida anföres, att ett bifall till motionerna skulle innebära ett senareläggande av andra projekt, vilket utskottet inte vill godta, framför allt som ett dylikt senareläggande främst skulle komma att drabba sändaren för sundsvallsområdet, som beräknas kunna tillgodose ca 80 000 invånare.

Det råder väl inga delade meningar om angelägenheten av att utbygga televisionsnätet i Norrland. Jag vågar dock hävda att det förslag som vi framfört i vår motion — detsamma gäller säkerligen även motionsyrkandet om en sändare i Örebro — i realiteten skulle komma att gynna en snabbare utbyggnad av televisionen i Norrland. Det är ju meningens att televisionsnätet, sett på något längre sikt, skall utbyggas i den takt som blir möjlig genom de licensmedel som inflyter. Därför har man också först uppfört televisionssändare för de större städerna med kringliggande områden. När riksdagen i fjol behandlade utbyggnadsplanen, underströks emellertid att det av andra skäl vore angeläget att få till stånd en snabbare utbyggnad för Norrland. I utbyggnadsplanen ingår nu en sändare för sundsvallsområdet med en radiolänk från Stockholm.

Såsom herr Mannerskantz redan omnämnt, har licensinkomsterna för televisionens del vuxit mycket snabbare än man tidigare räknat med. Enligt uppgift finns det nu 110 000 televisionslicenser, vilka alla tillkommit under en sex-

tonmånadersperiod. Man ligger därmed faktiskt två år före i utvecklingen enligt den ursprungligen uppgjorda tidtabellen.

Det finns naturligtvis ingenting i och för sig att invända mot den nu beslutade utbyggnaden i Sundsvall. Risken är emellertid, att om man alltför hårt koncentrerar resurserna på att utbyggnaden av televisionsnätet först skall ske i Norrlands glesbygder, så kan detta leda till att man bromsar upp den snabba stegring av licensinkomsterna som man hittills kunnat glädja sig åt. Det är därför angeläget att man vid sidan om en utbyggnad av televisionsnätet i Norrland också driver fram en fortsatt utbyggnad av televisionsanläggningarna i de tätbebyggda områdena i södra och mellersta Sverige. Därigenom kan man nämligen få till stånd en sådan fortsatt stegring av licensinkomsterna, att man kan påskynna utbyggnaden även i Norrland med dess glesare befolkningsunderlag. Låt mig för att bevisa detta ta det aktuella exemplet.

I utskottsutlåtandet redovisas att sundsvallssändaren med förbindelsen över Gävle till Stockholm skulle kosta 2 000 000 kronor och betjäna i runt tal 80 000 människor. I boråsområdet kan man bygga en godtagbar provisorisk sändare för 175 000 kronor och en fullgod fast sändare för 300 000 kronor. Den betjänar 75 000 invånare. För Trollhättan—Vänersborgsområdet kostar en provisorisk sändare med länkförbindelse 500 000 kronor, och den betjänar 60 000 människor. När det gäller Örebro stad och området däromkring skulle man kunna bygga en provisorisk sändare som skulle kosta 300 000 kronor och betjäna i runt tal 100 000 människor. Om man räknar samman dessa tre sändares betjäningområden — jag tar dem bara som exempel, och liknande förhållanden kan gälla andra tätorter i mellersta och södra Sverige — kommer man fram till 235 000 människor, och kostnaderna blir, om vi väljer det provisoriska alternativet, 975 000 kronor. Om vi så alltså kunde sticka emellan med en snabbare utbyggnad av TV-stationer för sådana här om-

Ang. televerkets anslagsbehov

råden, skulle vi därmed också driva på hela utbyggnaden av televisionsnätet, så att också de verkliga glesbygderna snart finge television med de inkomster vi får av licensmedel. Kostnaden för boråssändaren, 175 000 kronor, täcks ju omgående av licensinkomster från 1 750 apparatinnehavare, och man kan väl säga att kostnaden för en sådan sändare ligger inom felmarginalen för beräkningen av licensinkomsterna.

Framställningarna om utbyggnad av dessa sändare i södra och mellersta Sverige behöver alltså inte stå i något motsatsförhållande till det uttalande beträffande Norrland som riksdagen gjorde i fjol, utan tvärtom skulle dessa utbyggnader säkerligen tjäna detta syfte.

Jag har, herr talman, inte tänkt i det föreliggande läget besvara med att ställa ett yrkande om bifall till motionen. Det skulle inte tjäna något till. Med vad jag här har sagt vill jag i stället vända mig till kommunikationsministern och hemställa att han i den översyn av planerna som säkerligen blir aktuell på grund av den nuvarande utvecklingen av licensinkomsterna, även tar hänsyn till de berättigade intressen, som jag här har talat för och som på lång sikt tjänar det gemensamma ändamål vi här vill befrämja, nämligen att få ett helt utbyggt televisionsnät här i landet.

I herr Boos yttrande instämde herrar *Axel Jansson* (s) och *Sveningsson* (h).

Herr **ARRHÉN** (h):

Herr talman! Jag har begärt ordet i den här debatten egentligen för att stärka — i den mån detta är möjligt — en viss opinion, som under de senaste dagarna har utbildat sig i samband med diskussionen om trådradioanläggningarna.

Det påpekas på s. 28 i utskottets utlåtande att vi vid nästa budgetårs utgång beräknas ha 350 000 utbyggda trådradioanslutningar och att det återstår att bygga ut — för att ta det hela summariskt — 120 000 anslutningar av vilka 90 000 kräver speciella ledningar.

Televerket framhåller också, att det

fortsatta arbetet med trådradioanläggningarna är mycket kostsamt. Detta gäller speciellt för den del, som skall utföras inom verkliga glesbygder, där ledningarna oftast blir mycket långa. Allt detta är säkerligen riktigt.

I reciten har jag vidare fäst mig vid, att televerket har förklarat, att man ännu inte vet, hur man skall göra med utbyggnaden av televisionsnätet beträffande glesbygderna och enkannerligen Norrland. Man låter här framskymta, att man är beredd att i samband med en senare planläggning ta upp frågan om utbyggnadstakten för FM och trådradio till nytt övervägande.

Detta meddelande kan ge anledning till vissa farhågor, när man har sig en del fakta på det här området bekanta. Det är till en början så, att televerket företräder de konventionella kommunikationsmedlen på det här området, telefon och telegraf, och det kan tänkas, att televerket därför gärna uteslutande är benäget för kombinationer — vilket för all del i vissa fall också kan vara lämpligt — mellan de äldre och de nyare kommunikationsmedlen men kanske på det sättet, att kostnaderna för tråddledningar blir betalda ur radions och TV:s licensmedel. Det är enligt min mening beklagligt att utskottet här vill avslå motionen med förslag om utredning av framför allt den fortsatta utbyggnaden av trådradionätet, som enligt vad alla är ense om är väsentligt dyrbarare både i fråga om investeringar och drift. Det har på sista tiden kommit in en rad nya faktorer i bilden, sedan dubbelprogramutredningen för många år sedan gjorde sina rekommendationer och riksdagen fattade sina beslut om avvägningen mellan trådbunden och trådlös distribution. Dessa nya faktorer är av sådan vikt, att de kunde motivera en ny och självständig avvägning.

Den första faktorn är, att licensmedlen under årens lopp blivit knappare men samtidigt måste räcka till betydligt mer än man förut avsåg. Visserligen ger de under ett par år enligt planerna smärre överskott, men den tekniska utvecklingen ställer också större krav på

upprustning på både televerkets och Sveriges Radios arbetsområden. Denna upprustning måste numera bestridas av löpande licensinkomster. Det nödvändiga radiohuset kommer också att belasta licensmedlen. Jag vill bara nämna, att den summa, det därvidlag blir fråga om, är mycket stor; det rör sig om cirka 50 miljoner kronor. Säkerligen blir det betydligt mer, men för dagen brukar man arbeta med den siffran.

Med hänsyn till önskvärdheten av att inte ytterligare höja licensavgifterna inom de närmaste åren förefaller det rimligt, att man nu bör se mera på vad som är ekonomiskt nödvändigt än som kanske ursprungligen var fallet, då licensmedlen gav överskott och man kunde gå ut på lånemarknaden för att få pengar till investeringarna. De möjligheterna är i dagens läge betydligt mera inskränkta än tidigare. Det förefaller med andra ord vara av vikt att se till, att licensmedlen räcker för alla de behov man kan förutse för en lång tid framåt. Trådradioinvesteringarna förutses under den närmaste fyraårsperioden komma att uppgå till över 23 miljoner kronor. Eftersom trådradiosystemet är dyrare än trådlös distribution, är det, som flera talare tidigare sagt, angeläget att man inte gör felinvesteringar på detta område.

En annan faktor är vidare televisionens oväntat stora frammarsch. Genom kombinationen av FM- och TV-anläggningar nedbringas kostnaderna för radions del ytterligare. På alla de platser i landet, dit televisionen kommer att nå, kan det förutsättas, att man också för eller senare får FM. När detta sker har trådradioinvesteringarna varit bortkastade.

Ytterligare ett argument förtjänar att uppmärksammas i sammanhanget, ett argument, som har anförts till förmån för trådradion, nämligen att allmänheten i samband med dess utbyggande inte skulle behöva skaffa nya mottagare. Det argumentet förlorar emellertid — herr Ohlson var också inne på den saken i sitt anförande — för varje år alltmer sin giltighet, eftersom sedan över fyra

Ang. televerkets anslagsbehov

är praktiskt taget enbart mottagare för båda de trådlösa systemen finns i handeln. Det beräknas, att apparatbeståndet kommer att vara helt utbytt inom de närmaste tio åren, och vid den tidpunkt, då trådradionätet är helt utbyggt, torde alltså den överväldigande majoriteten av folket ha de nya mottagarna. Redan nu beräknar man, att inemot 40 procent av lyssnarna har sådana nya apparattyper. Läget kommer alltså att bli det, att när trådradion är utbyggd och de 23 miljonerna offrade, så har man inget behov av den. Pengarna skulle alltså vara kastade i sjön.

Utskottet förutsätter visserligen, att telestyrelsen i samråd med Sveriges Radio skall föreslå den revision av utbyggnadsplanen som »kan befinnas erforderlig». Då det är allmänt bekant, att dessa båda instanser genom alla år haft motsatta uppfattningar i denna fråga, innebär detta knappast någon garanti för att frågan, som dock gäller 23 miljoner kronor, föres fram på sätt, som kunde ske, om från dessa båda institutioner *fristående* expertis finge utreda den utifrån de nya förutsättningar, som för dagen föreligger. Det skulle t. ex. i detta sammanhang vara av mycket stort intresse att kalla in på scenen representanter för, låt oss säga, SJ eller militärens signaljänst, som på detta område har mycket stor erfarenhet. Även en hel del andra instanser kanske kunde höras.

Reservanterna säger tyvärr också de, att de inte finner någon särskild utredning beträffande den fortsatta trådradio-utbyggnaden erforderlig. Detta uttalande rimmar illa med vad jag här sagt, nämligen att de kontroversiella uppfattningarna inom telestyrelsen och Sveriges Radio tvärtom skulle motivera en utredning med *fristående* expertis. Jag kommer alltså beklagligtvis i motsättning både till utskottets skrivning och till reservanternas. I övrigt är det mig emellertid möjligt att följa reservanterna i deras yrkanden. Men för att jag skall bli tillfredsställd, måste jag föreslå en ändring i reservanternas uttalande. Jag vill, att det stycke i reser-

Ang. televerkets anslagsbehov

tionen på s. 72, som börjar med orden »Mot bakgrund» och slutar med orden »biträda desamma», skall få följande lydelse: »Mot bakgrund av vad sålunda anförts finner utskottet för sin del i vart fall erforderligt med en särskild utredning beträffande den fortsatta trådradioutbyggnaden med från televerket och Sveriges Radio AB fristående expertis. En revision av planen för trådradioutbyggnaden är enligt utskottets förmenande påkallad. I avvaktan härpå anser sig utskottet ej böra tillstyrka någon medelsanvisning för ändamålet under nästa budgetår. Vad åter beträffar motionärernas övriga yrkanden i nu berörda motioner finner sig utskottet ej kunna biträda desamma.»

Med denna ändring, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservanternas förslag beträffande den ifrågavarande punkten.

Herr statsrådet **SKOGLUND**:

Herr talman! Med anledning av vad herr Arrhén nu yttrat om behovet av teknisk expertis till departementets förfogande vill jag bara lämna kammaren den upplysningen, att departementet i våras tillsatte en utredningsman som har presenterat ett förslag, enligt vilket teknisk expertis skall ställas till departementets förfogande, en expertis som bl. a. skulle få ta ställning till de avvägningsfrågor, som herr Arrhén och andra talat om. Förslaget är för närvarande ute på remiss, men remisstiden utgår om tre dagar.

Herr **ARRHÉN** (h) kort genmäle:

Jag vill då bara ställa den frågan till herr statsrådet: Kommer denna tekniska expertis att väljas på ett allsidigt sätt eller kommer den att tas endast från en av de berörda parterna?

Herr statsrådet **SKOGLUND**:

Jag trodde att herr Arrhén var fullt medveten om att anlitar man sådan expertis, skall den vara opartisk.

Herr **ELIASSON** (cp):

Herr talman! Jag tillhör varken expertisen eller de opartiska i denna fråga, men jag vill ändå framföra några synpunkter, som närmast rör frågan om TV-nätets utbyggnad.

Kommunikationsministern kan glädja sig åt att allmänhetens TV-intresse är mycket större än man kanske på något håll väntat, och han kan därför nu forcera utbyggnaden av televisionsnätet.

Jag vill inom parentes säga, att när jag nu talar om TV-nätet, betyder det inte att jag inte hyser intresse också för en förbättring av lyssnarmöjligheterna när det gäller radion. Det finns områden i det län, som jag företräder, där man har mycket svårt att höra program 1 och där man ännu mindre kan lyssna till program 2. Jag tror mig veta att kommunikationsministern inte saknar förståelse för glesbygdens problem i det här avseendet, och det tycker jag är enbart tillfredsställande.

Vad nu beträffar frågan om den forcerade utbyggnad av sändarstationerna för television, som de numera rikligt flödande licensmedlen ger möjlighet till, så har ju kommunikationsministern föreslagit att man skall uppföra sändarstationer bl. a. i Gävle och Sundsvall. Den vidare utbyggnaden för Norrlands del önskar han ytterligare överväga. Den frågan behöver utredas, anser han, och i det sammanhanget framhåller kommunikationsministern att det bör upprättas en ny femårsplan för TV-nätets utbyggnad i hela landet.

Jag har stor förståelse för kommunikationsministerns situation, då han från olika delar av landet, där TV-nätet inte är utbyggt, får motta vädjanden om förbättrade förhållanden så snart som möjligt. Den propå jag nu vill komma med är alltså inte alls unik. Inför de många framställningar som gjorts från olika håll i motioner och på annat sätt vill jag dock understryka, att en TV-sändare i Dalarna, som nu är ett mycket illa tillgodosett landskap i detta avseende, skulle vara motiverad. Jag menar att även vårt läns intressen bör beaktas, när man nu i departementet kommer att övervä-

Ang. televerkets anslagsbehov

ga hur en forcerad utbyggnad av TV-nätet skall planeras. Jag kan bara nämna, att om en TV-station placerades någonstans mitt i borlänge-faluområdet, skulle man kunna inom bara 2,5 å 3 mils radie nå ungefär 80 000 människor med sändningarna. Om man betänker att en TV-sändare har betydligt större räckvidd än så, förstår man att det är ett mycket stort antal människor som skulle få glädje av en sådan TV-sändare. Detta skulle naturligtvis betyda ett värdefullt framsteg för mottagningsmöjligheterna i hela vårt län.

Jag har velat anföra denna synpunkt, till den verkan det hava kan. Vi hoppas att kommunikationsministern har även vårt län i åtanke, när han nu går att planlägga en forcerad utbyggnad av TV-nätet. I varje fall bör inte vårt län komma på efterkälken med hänsyn till det program som tidigare uppgjorts. När det nu visar sig att man kan forcera utbyggnaden av TV-nätet på andra håll är det vår förhoppning att det blir en motsvarande forcering även i vårt län.

Jag har, herr talman, inget yrkande.

I detta anförande instämde herrar *Damström* (s), *Snygg* (s) och *Einar Persson* (s).

Herr **JOHANSSON, IVAR**, (cp):

Herr talman! Det är ett stort problem som här aktualiseras, och önskemål har på denna punkt framställts motionsledes och även på annat sätt. Det är synnerligen svårt för en lekman som jag att både behärska och ta ställning till de invecklade tekniska och ekonomiska problem, som telestyrelsens anslagsäskanden här avser. Den tekniska utvecklingen på dessa områden går ju framåt med stora steg och i ökad takt, och i nivå med levnadsstandardens ökning i vårt land stiger kraven på telefon, radio och television hastigare än vad verkets tillgängliga resurser kanske tillåter. Det gäller då att göra det bästa möjliga i den rådande situationen, och det förslag som Kungl. Maj:t här förelagt riksdagen till prövning är väl vad man under rådande förhållanden kan komma fram till.

Utskottet har därför ansett sig kunna godtaga Kungl. Maj:ts förslag men vill liksom i fjol framhålla de svårigheter som investeringsbegränsningarna medför för televerket. Bland annat har telefoninstallationer och automatiseringar inte kunnat genomföras i önskvärd takt, och vidare föreligger risken för att de provisorier som måste göras kanske åstadkommer ett mindre tillfredsställande ekonomiskt utnyttjande av investeringsmedlen.

Genom tillstyrkandet av propositionen har samtliga motioner, som berör förevarande punkt, avstyrkts av utskottet, alla så gott som enhälligt. På en punkt föreligger dock en reservation, som bland annat gäller frågan om införandet av kommersiell television. Jag förmodar, herr talman, att det knappast finns någon större anledning att nu ta upp en diskussion om den frågan. För inte mer än ett eller två år sedan uttalade sig riksdagen ju i denna fråga och avtog då alla framställningar om kommersiell television. Det är väl knappast troligt att riksdagen på denna korta tid skulle ha ändrat ståndpunkt, och det finns väl knappast heller några andra argument att nu förelbringa än de som då var bekanta.

Vad som här särskilt tycks ha upprört många är frågan om trådradios utbyggnad i fortsättningen. Här har utskottet funnit de av Kungl. Maj:t framlagda förslagen stå i god överensstämmelse med av statsmakterna tidigare godkända planer samt med de av riksdagen i övrigt uttalade önskemålen rörande såväl ljudradio- som televisionsverksamhetens inriktning och utformning. Det konstateras således, att de planer, man här går efter, nyligen är antagna av riksdagen och att det således knappast för ögonblicket är aktuellt att ändra på dem.

Herr Ohlon har här framhållit dels att trådradioutbyggnaden går för långsamt och dels att det blir för dyrbart etc. Ja, det är mycket möjligt; jag är ingen tekniker och vågar inte ha någon uppfattning i saken. Vad jag dock vet, är att det ännu i detta land finns många

Ang. televerkets anslagsbehov

människor, som inte har någon möjlighet att höra ens ett program, och då är det nog än så länge nödvändigt, att man i någon mån satsar på trådradion. Dessutom är det ju i viss mån så att trådradioutbyggnaden och telefonutbyggnaden går hand i hand och sker samtidigt.

Vidare klagar herr Ohlon över att telestyrelsen ensam har yttrat sig inför avdelningen i detta ärende. Ja, det är riktigt. Avdelningen har nu som alltid tidigare hört telestyrelsen, och generaldirektören och hans medhjälpare har som vanligt för utskottet redogjort för sitt fögderi. Det har inte funnits någon anledning att inkalla någon annan, eftersom inga anspråk därpå framställts från något håll.

Då det gäller trådradions utbyggnad är man ju överens både inom telestyrelsen och Sveriges radio när det gäller det kommande budgetåret. Detta framgår av det yttrande som Sveriges radio avgivit i anledning av telestyrelsens petita. Vad som därefter sker, kommer väl att framgå av de planer, som nu annonseras från Kungl. Maj:ts sida och, som jag förmodar, upptar alla dessa problem och som kommunikationsministern nyss framhållit. Ty vi kan ju inte komma ifrån, att både radio, television och telefon tekniskt hör ihop, och det är nog mycket svårt i varje fall för lekmän att börja sortera ut det ena eller det andra och säga: detta är mest angeläget — det där är mindre viktigt. Förutsättningen för att det hela skall kunna gå i lås är att man i alla avsenden har noggrant uppgjorda planer för utbyggnandet.

I åtskilliga motioner har också yrkats på en tidigare utbyggnad av televisionen i Borås, Örebro och på andra ställen. Naturligtvis är det önskvärt att utbyggnaden kan ske så snart som möjligt och helst på en gång, men jag skulle tro att vi har varken kapacitet eller investeringsresurser och kanske inte heller kvalificerad personal i tillräcklig utsträckning för att genomföra hela utbyggnaden på en gång. Det blir nog nödvändigt att ta ett område i sänder, och därför tror jag att man får lugna

sig och vänta med realiserandet av sina önskemål, tills respektive områden kommer i förutsatt tur.

I nuvarande investeringsläge och som dessa frågor för ögonblicket ligger till tror jag således, att det är anledning att stanna för utskottets förslag, till vilket jag för min del ber att få yrka bifall både i vad gäller anslagsfrågan och i övriga hänseenden.

Herr OLOFSSON, UNO, (fp):

Herr talman! Det är inte min mening att i dag göra ett inlägg i den nu alltmär vanliga diskussionen om vad vi skall spara eller inte spara på. Inte heller tänker jag blanda mig i diskussionen om de tekniska detaljerna beträffande trådradio, television och alla dithörande spörsmål, ehuru jag måste säga, att jag personligen litar mer på telegrafverkets tekniska experters kunskap i dessa frågor än på det stora flertalet av riksdagens ledamöter.

Jag vill endast göra mig till tolk för den stora del av vårt land, som kanske i befolkningshänseende är underordnad men där vi ändå befinner oss i den situationen, att vi knappast kan höra någonting av programmen i Sveriges radio, även om vi betalar våra licenser. Jag har personlig erfarenhet av vad det betyder att få trådradio installerad. Ännu för ett par år sedan var det knappast möjligt att avlyssna något svenskt radioprogram, men sedan vi fått trådradio, kan jag utomordentligt bra lyssna till program 1. Nu säger någon, att trådradion endast förmedlar program 1, och det är sant, men då vill jag svara, att det är bättre att höra någonting än att inte höra något alls.

Trådradion skall ju utbyggas i anslutning till telefonnätet, och det är ändå så att telefonen börjar bli var mans och vart hems egendom. Jag är övertygad om att alla de människor, som nu väntar på trådradion, skulle bli mycket förvånade och besvikna, om trådradioutbyggnaden skulle eftersättas till förmån för televisionen.

Häri instämde herr Sörlin (s).

Herr HESSELBOM (s):

Herr talman! Jag har inte i år varit i tillfälle att deltaga vare sig i den förberedande behandlingen på fjärde avdelningen eller i statsutskottets handläggning av den kapitalbudget, som kammaren nu har att ta ställning till, men det kanske ändå kan tillåtas mig att ta till orda i diskussionen, då jag ju tidigare haft förmånen att ganska ingående få syssla med dessa frågor i statsutskottets fjärde avdelning. Utifrån de erfarenheter, jag har av tidigare diskussioner på detta område, vågar jag inte fälla så generella omdömen om telestyrelsens inkompetens att bedöma i vilken takt trådradionätet bör utbyggas eller ersättas med något annat, som herrar Ohlon och Mannerskantz tydligen utifrån sina kunskaper om saken är beredda att göra i denna debatt.

Jag vill bara ställa några små frågor till dem, som nu förordar att man skall klippa av trådradioutbyggnaden eller i varje fall kraftigt skära ned de planer, som riksdagen tidigare har fastställt och som man här senast i fjol beklagade sig över att de inte realiserades i snabbare takt. Är herrarna fullständigt på det klara med att era rekommendationer inte stöter på några hinder när det gäller att finna utrymme för de våglängder, som behövs för att klara alla de nya mellanvågs- eller FM-sändare, som ni rekommenderar? Har ni vidare alldeles klart för er, att ett snabbare utbyggande av FM-sändarna är möjligt utan hänsyn till utbyggandet av de förbindelser mellan sändarorten och den ort, där programmet produceras, i form av koaxialkablar och radiolänkar för den ordinära telefonien? Jag är inte så övertygad om att man inte också där möter vissa svårigheter, som inte utan vidare kan förbigås, då det gäller att bedöma de här frågorna.

Det tycks också vara svårt för herrar opponenter att komma överens om hur de vill ha det. Hittills har tre talare ställt yrkanden när det gäller trådradions utbyggnad: herr Ohlon, herr Mannerskantz och senast herr Arrhén. Men herrarna tycks inte kunna enas om ett gemensamt

Ang. televerkets anslagsbehov

ställningstagande, vilket väl betyder att utskottet har funnit en ganska rimlig lösning, när man från utskottets sida har tillstyrkt propositionens förslag om fortsatt utbyggnad av trådradionätet. Sedan får vi väl avvakta den fortsatta utvecklingen och de utredningar som är bebådade, innan vi tar ställning till den här frågan i framtiden.

Jag vill göra ytterligare en anmärkning mot herrar Ohlons och Mannerskantz' argumentering. Herr Ohlon anförde mycket riktigt, att det särskilt är på de långa ledningarna i glesbygderna som det uppstått svårigheter, när det gäller en störningsfri mottagning av trådradio. Herr Mannerskantz vill att man skall fortsätta att bygga ut trådradion i glesbygderna men vill inskränka på verksamheten i tätorterna, där man inte har dessa störningsfenomen.

Vad sedan beträffar televisionen sade riksdagen i fjol — och det erinrar ju utskottet om i år, liksom även motionärerna — att det kan bli nödvändigt i en framtid för att kunna hålla licensavgifterna nere att ta upp frågan om betald reklam i televisionen. Men enligt de siffror som har redovisats i dag har televisionen fått en mycket snabbare utbredning än vad vi tidigare haft anledning räkna med. Enligt vad som redovisas i utskottsutlåtandet hade man i december kommit upp till 86 000 licenser, och man räknade med att siffran 37 000 licenser skulle uppnås först i juni 1958. Enligt en uppgift som lämnats här i kammaren skulle man nu vara uppe i 110 000 TV-licenser. När televisionen nu har fått denna av ingen förutsedda snabba utveckling, finns det i dag ännu mindre anledning att diskutera en kommersiell television. Utvecklingen går kanske snabbare än det ur andra synpunkter skulle vara önskvärt att den gjorde.

Herr Boo hade vissa önskemål om ett snabbare utbyggande av TV-nätet bl. a. i hans hemstad, och det är klart att detta är ett i och för sig rimligt önskemål, men jag tror nog att jag kan ansluta mig till vad herr Olofsson anförde, att det finns bygder i vårt land, där man ännu inte har fått en tillfredsställande radio-

Ang. televerkets anslagsbehov

mottagning ens för program 1. Jag tror att det är angelägnare att dessa bygder i första hand tillgodoses än att man satsar hårdare på en utbyggnad av televisionen än som förutsattes i det program, som riksdagen i fjol uttalade sig för. Jag vill erinra herr Boo, min länskamrat, om att sådana bygder finns även i hans och mitt gemensamma hemlän.

Herr BOO (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle till herr Hesselbom vilja säga, att hela förutsättningen för mitt resonemang var att om vi skall tillämpa principen fullt ut, att hålla oss inom den ram som licensmedlen utgör för utbyggnaden i fortsättningen — och det är väl den allmänna meningen att vi skall göra — då är det angeläget att vi bygger ut också i de tätorter som ger överskott i förhållande till kostnaderna, för att vi snabbare skall kunna bygga ut i de verkliga glesbygderna. Inriktar vi oss i stället på att i första hand tillgodose glesbygderna med det underlag som där finns i fråga om licenser, hejdar vi utbyggnaden i hela landet. Det är obestridligt att det är på det sättet.

Jag menar inte att man skall driva den ena eller andra linjen ensidigt. Men om vi tar Borås till exempel och konstaterar att där kostar en provisorisk sändare 175 000 kronor — en sådan sändare kan nu uppföras med ganska kort tidsfrist, och den betjänar 75 000 människor — och sedan räknar med en normal licenstäthet i det området, så betalar sig sändaren omedelbart och ger ett överskott, som kan komma glesbygderna till godo.

Herr HESSELBOM (s) kort genmäle:

Herr talman! Som ledamot av bankoutskottet är väl herr Boo medveten om att vårt lands resurser för närvarande är starkt begränsade på olika områden, och jag håller fortfarande före, att de resurser som vi är beredda att satsa på radioverksamheten i första hand bör

komma de bygder till godo som i dag inte har tillgång till ens ett radioprogram.

Herr BOO (s) kort genmäle:

Herr talman! Skulle vi inte ändå kunna vara överens om att ramen för utbyggnaden och takten i densamma skall bestämmas av de inflytande licensmedlen och inte av det allmänna ekonomiska läget i övrigt?

Herr ARRHÉN (h):

Herr talman! I mitt tidigare anförande i debatten tillät jag mig ställa ett yrkande om en särskild utredning med från televerket och Sveriges Radio fristående expertis. Detta yrkande utlöste en snabbreaktion från kommunikationsministerns sida, och statsrådet meddelade, att han hade för avsikt att tillkalla teknisk expertis. På en av mig ställd fråga, som avsåg att få klarlagt, huruvida den tekniska expertisen bleve allsidigt vald, fick jag ett — åtminstone som jag fattade herr statsrådets formulering — positivt svar.

Vid sådant förhållande och alldenstund statsrådets reaktion inte kan uppfattas på annat sätt, än att han ville, med anledning av mina uttalade synpunkter, bekräfta, att han befann sig på samma våglängd som jag, har jag, herr talman, inte någon anledning att vidhålla det yrkande, som jag i mitt tidigare anförande ställde. Jag får väl sedermera under voteringen se till, att jag personligen får min sköld med mig hem.

Fru WALLENTHEIM (s):

Herr talman! Trots den genomförda licenshöjningen är de ekonomiska resurserna inom Sveriges Radio hårt pressade genom ökade driftsutgifter och investeringskostnader och finansieringen av det nya radiohuset. Önskemål om att utvidga sändningstiden för att tillmötesgå olika skiftande lyssnarintres-

sen har man med hänsyn härtill inte kunnat realisera.

När Sveriges Radio bedömt sina ekonomiska problem, är det ganska naturligt att man stannat inför de investeringsbelopp för trådradionätets utbyggnad, som här diskuteras, eftersom denna utbyggnad näst uppförandet av radiohuset kräver den största kapitalinsatsen. Vid dessa överväganden har vi kommit till samma uppfattning, som här framförts av herr Arrhén och herr Mannerskantz, och jag vill säga till dem, som här åberopar den expertis telestyrelsen förfogar över, att även Sveriges Radio bygger sina uppfattningar på de upplysningar och informationer som expertis på området lämnat.

Det är ju så att televisionsnätets fortsatta utbyggnad sannolikt kommer att i en nära framtid omfatta de delar av vårt land, som på radiosidan ligger inom de planerade FM- och trådradioområdena. Vi har då funnit det angeläget ur teknisk och samhällsekonomisk synpunkt att en större samordning kommer till stånd rörande utbyggnaden av dessa nät, och i princip har telestyrelsen givit uttryck för ungefär samma uppfattning. Flera talare har här påpekat, något som också framgår av utskottets handlingar, att det finns många människor här i landet som inte kan lyssna ordentligt på program 1. Visst förstår vi dessa människors önskemål att få bättre lyssnarförhållanden. Här har redan en talare framhållit, att apparatbeståndet genomgår en snabb förändring och att alla mottagare om några år är försedda med sådana anordningar, att man kan lyssna på trådlös radio. Då ifrågasätter jag, om det är värt att investera 20 miljoner kronor för att få en förbättring av lyssnarförhållandena kanske några få år tidigare än om man går den väg som Sveriges Radio här rekommenderar.

För min egen del kan jag inte finna annat än att förslaget att ompröva planerna för trådradionätets utbyggnad innebär ett positivt bidrag till den ekonomiska debatt vi för i andra sammanhang.

Ang. televerkets anslagsbehov

Skälen för den framställning, som gjorts om att vi skulle få en opartisk utredning om detta spörsmål, har andra talare redan anfört i debatten; jag behöver därför inte uppehålla mig vid dem.

Med hänsyn till denna min uppfattning är jag faktiskt förhindrad att rösta vare sig på utskottets förslag eller för reservationen.

Vad slutligen gäller frågan om den kommersiella televisionen, kan jag inte finna att herr Mannerskantz eller någon annan förebringat några nya argument, som skulle kunna föranleda oss att göra ett avsteg från den principiella deklARATION, som vi senast förra året avgav i den frågan.

Herr OHLON (fp):

Herr talman! Efter fru Wallentheims senaste anförande skall jag be att få säga några ord.

Jag vill ställa hennes uttalande mot ett yttrande, som utskottets talesman, herr Ivar Johansson, fällde. Han sade att det inte fanns någon anledning för utskottet att konferera med någon annan myndighet än telestyrelsen. Här anmäler sig fru Wallentheim som representant för Sveriges Radio och dokumenterar att Sveriges Radio tydligen inte alls är med på noterna. Sveriges Radio har — om jag tolkade hennes anförande rätt — samma inställning som kommit till uttryck i herr Löfgrens motion i andra kammaren, i vilken man begär en snabbutredning av trådradions fortsatta utbyggnad och samtidigt i avbidan på den snabbutredningen nöjer sig med ett anslag på 1,5 miljoner kronor i stället för det av Kungl. Maj:t åskade beloppet 4,1 miljoner kronor för denna verksamhet. Det är, herr Hesselbom, inte alls fråga om att avskaffa trådradion, utan det är fråga om att få klarhet i hur det ligger till med dessa ting, när två sakkunniga myndigheter som telestyrelsen och Sveriges Radio uppenbarligen har så diametralt motsatta uppfattningar, som här kommit fram under debatten.

Ang. televerkets anslagsbehov

Herr JOHANSSON, IVAR, (cp):

Herr talman! Jag kommer inte riktigt ihåg hur jag uttryckte mig, men jag sade nog inte direkt att det inte var anledning att höra någon annan myndighet. Jag sade väl i stället att ingen har påfordrat att få höra någon annan myndighet. Vi har i vanlig ordning hört den myndighet som brukar företräda dessa intressen. Telestyrelsen är ju dock den ansvariga myndigheten för radio- och televisionsverksamheten, och när ingen har påfordrat att någon annan skulle höras, har vi inte gärna kunnat göra det. Utskottsavdelningarna brukar vara generösa när det gäller att höra alla som behöver höras, om bara någon önskar det, herr Ohlon, det tycker jag vi kan vara överens om. Det egendomliga är att här har, efter vad jag kan förstå, en skrivelse utgått från radiostyrelsen till vissa ledamöter. Jag tillhör inte de lyckliga som fått den skrivelsen, men det kunde ju ha varit intressant att ha fått se den före denna debatt. Detta spelar dock för min del ingen som helst roll. Jag bara hoppas att radiostyrelsen och telestyrelsen skall kunna komma överens och samordna sina intressen bättre än de tycks ha gjort i det här fallet.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att göras särskilt angående varje moment av utskottets i den nu förevarande punkten gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls till en början vad utskottet i mom. I hemställt.

Därefter gjorde herr talmannen enligt de i fråga om mom. II förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda moment hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i motsvarande del av den av herr Ragnar Bergh m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att ha upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Mannerskantz* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 9 punkten 3 mom. II, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i motsvarande del av den av herr Ragnar Bergh m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utskottet i mom. III hemställt.

Rörande mom. IV, anförde nu vidare herr talmannen, hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan i denna del, dels ock, av herr *Ohlon*, att riksdagen med bifall till motionen II: 300 skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en utredning beträffande den fortsatta utbyggnaden av trådradionätet.

Därpå gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ohlon* begärde votering, i anledning varav uppsattes, upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i mom. IV av punkten 3 i utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Ohlons under överläggningen framställda yrkande beträffande nämnda moment.

Interpellation ang. krisläget vid Thordénvarvet i Uddevalla

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

På härefter gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. V hemställt.

I fråga om mom. VI, fortsatte nu herr talmannen, hade yrkats 1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o), av herr *Mannerskantz*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i motsvarande moment i den av herr Ragnar Bergh m. fl. vid punkten avgivna reservationen; samt 3:o), av herr *Ohlon*, att riksdagen skulle med anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionen II: 300 ävensom med anledning av motionerna I: 287 och II: 373, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, för budgetåret 1958/59 under televerkets fond till Ljudradioanläggningar anvisa ett investeringsanslag av 7 900 000 kronor.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Mannerskantz* begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till det av honom framställda yrkandet, uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i mom. VI av punkten 3 i utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i motsvarande moment i den av herr Ragnar Bergh m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans

uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Mannerskantz* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 113;

Nej — 21.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På framställning av herr talmannen beslöts att den fortsatta föredragningen av det föreliggande utlåtandet ävensom handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till aftonsammanträdet.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 79, om godkännande av handelsavtal mellan Sverige och Cuba;

nr 81, angående anslag för budgetåret 1958/59 till medicinska högskolan i Umeå m. m.; och

nr 85, med förslag till lag om ändrad lydelse av övergångsbestämmelserna till lagen den 21 maj 1954 (nr 296) angående ändring i lagen den 6 juni 1930 (nr 259) om församlingsstyrelse, m. m.

Interpellation ang. krisläget vid Thordénvarvet i Uddevalla

Herr *ÖHMAN* (k) erhöil på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Thordénvarvet i Uddevalla, som sysselsätter omkring 3 000 arbetare och tjänstemän, är av synnerligen stor betydelse för sysselsättningen i det industrifattiga Bohuslän. Man kan utgå ifrån att i runt tal 10 000 människor för sin utkomst är direkt beroende av att varvets produktion upprätthålles i oförminskad omfattning. Härtill kommer det stora antal mindre företagare och deras anställda som indirekt är beroende av varvet.

Under den senaste tiden har det kom-

Interpellation ang. krisläget vid Thordénvarvet i Uddevalla

mit fram att varvets fortsatta existens är beroende av väldiga tillskott av friskt kapital eller motsvarande krediter på godtagbara villkor. De förhandlingar som förts mellan varvet och ett stort antal storbanker samt med Uddevalla stad har, enligt uppgifter i pressen, inte lett till positivt resultat. Hurvida detta har sin förklaring i vissa spekulationer från rivaliserande kretsar inom storfinansen eller om förklaringen till svårigheterna att anskaffa kapital är någon annan kan en utomstående inte bedöma.

I detta sammanhang är inte heller den väsentliga frågan huruvida det aktuella krisläget förorsakats av bristfällig planering och ledning av företaget eller om det uppstått till följd av motsättningar mellan vissa storkapitalistiska kretsar. Det som är väsentligt i dagens situation är vilka åtgärder samhället kan vidtaga för att hindra massavskedanden och skapa den trygghet i anställningen, som löntagarna vid varvet nu finner allvarligt hotad. Ett nedläggande av driften skulle inte enbart drabba de anställda. Även Uddevalla stad och den omkringliggande bygden skulle komma i stora svårigheter.

Enligt undertecknads mening bör kapitalisterna fråntagas rätten att enväldigt bestämma om samhällsviktiga företag skall hållas i gång eller slå igen.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställer undertecknad om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa följande frågor:

Har statsrådet möjligheter att inför riksdagen lämna en redogörelse för orsakerna till den likviditetskris som drabbat Thordénvarvet i Uddevalla?

Vilka åtgärder ämnar statsrådet vidtaga för att säkra varvsdriftens fortsättande och därmed arbete och utkomst-möjligheter för de anställda?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 17.15.

In fidem
G. H. Berggren

Onsdagen den 12 mars eftermiddagen

Kammaren sammanträdde kl. 19.30; och dess förhandlingar leddes till en början av herr förste vice talmannen.

Fortsattes föredragningen av statsutskottets utlåtande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1958/59, i vad avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 4—15

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om upptagande å riksstaten för budgetåret 1958/59 av underskottet för Luftfartsfonden;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa lektorsprebendefastigheter i Linköping;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till Rut Britta Marianne Eek m. fl.; och

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående frågor om befrielse från ersättningskyldighet till kronan m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. återuppförande av ridhus för livgardesskvadronen

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtande nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58 till återuppförande av ridhus för livgardesskvadronen.

I propositionen nr 2 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till återuppförande av ridhus för livgardesskvadronen å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58 anvisa ett investeringsanslag av 300 000 kronor.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet hemställt, att riksdagen må till återuppförande av ridhus för livgardesskvadronen å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58 under försvarets fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 300 000 kronor.

I motiveringen hade utskottet anfört bland annat följande:

»Utskottet får alltså, med understrykande av angelägenheten av att åtgärder icke, såsom i detta fall skett, vidtagas, innan medel av riksdagen anvisats för av Kungl. Maj:t föreslagna ändamål, tillstyrka, att medel i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag nu anvisas för ridhusbyggets fullföljande. Utskottet förutsätter emellertid därvid, att livgardesskvadronens ställning icke beröres av de omorganisationer, som kunna bli en följd av det kommande försvarsbeslutet.»

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Näsström*, *Gillström*, *Thun*, *Söderberg*, *Akerström* och *Karlsson* i Olofström ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

»Av det anförda framgår, att det föreslagna ridhusbygget i mycket hög grad förestavas av den civila ridsportens intressen. Det är därför synnerligen tveksamt, om kostnaderna för återuppförandet av ridhuset böra belasta försvarsdepartementets kapitalbudget. För militärt ändamål skall det huvudsakligen tillgodose livgardesskvadronens behov av utbildningslokaler. Frågan huruvida ridhusbygget bör fullföljas blir därför i hög grad beroende av i vad mån livgardesskvadronen kommer att beröras av de omorganisationer, som kunna bli en

Ang. återuppförande av ridhus för livgardesskvadronen

följd av det kommande försvarsbeslutet. Anslag för ridhusbyggets fullföljande bör därför självfallet icke få utnyttjas, förrän klarhet vunnits i denna fråga. Utskottet vill emellertid icke motsätta sig att medel anvisas i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag men förutsätter därvid, att medlen icke tagas i anspråk, förrän beslut fattats om livgardesskvadronens ställning inom den nya försvarsorganisationen. Utskottet vill till sist understryka, att åtgärder icke, såsom i detta fall skett, vidtagas, innan medel av riksdagen anvisats för av Kungl. Maj:t föreslagna ändamål.»

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Föreliggande utlåtande gäller en fråga som rätteligen borde ha behandlats först i samband med Kungl. Maj:ts förslag om vårt försvars framtida organisation. Då så ej kunnat ske, finns det anledning att i motiveringen klart säga ifrån att några åtgärder för att bygga upp det brunna ridhuset inte får vidtas, förrän frågan om livgardesskvadronens vara eller icke vara avgjorts av riksdagen.

För militärt ändamål kommer ridhuset huvudsakligen att tillgodose detta förbands behov av utbildningslokaler. Av fortifikationsförvaltningens yttrande framgår, att det framför allt är den civila ridsportens och polisens behov av ridhuslokaler som nu skall tillgodoses. Livgardesskvadronens förra ridhus brann ned i juni 1956. Så länge byggnadskvot erfordrades för att återuppföra byggnaden, ansåg militärledningen att detta bygge inte hörde till de mera angelägna utan kunde anstå. Det var först sedan lättnader i byggnadsregleringen genomfördes som frågan aktualiserades och då främst av den civila ridsporten. Att skaffa lokaler för denna sportgren är en primärkommunal uppgift, och möjligheter att erhålla totalisatormedel för sådana lokalers uppförande står kommunerna till buds. Stor tveksamhet måste därför råda, om kostnaderna för det föreslagna ridhuset bör belasta fjärde huvudtiteln. Enda skälet

härför måste vara att det oundgängligen behövs för livgardesskvadronens utbildning.

Men behövs livgardesskvadronen i vår framtida försvarsorganisation? Visserligen har i ÖB:s förslag till indragningar intet sagts om denna skvadron, men det måste vara i högsta grad anmärkningsvärt om detta förband, som utslutande fyller uppgiften som paradtrupp och som måste anses ha ett mycket begränsat värde ur militär synpunkt, skall bibehållas, medan andra förband och stora delar av flottan måste stryka på foten.

Den ram för vårt försvar, som försvarsberedningen föreslår och som riksdagen snart får ta ställning till, innebär kostnader som svenska folket med fog betecknar som höga och betungande. Det är därför ett oavvisligt krav att pengarna användes på ett vettigt sätt och att de utnyttjas för att skapa ett modernt och effektivt försvar. I ett sådant försvar saknar livgardesskvadronen berättigande, och det måste framstå som mycket illavarslande om denna paradtrupp får bli kvar, medan andra ur militär synpunkt viktigare enheter skärs bort.

Det har i försvarsdebatten sagts att den nya försvarsordningen innebär en kvalitativ förstärkning på kvantitetens bekostnad. Ligger det inte något allvar bakom det talet?

Ja, herr talman, detta är orsaken till att reservanterna inte har kunnat vara med om utskottsmajoritetens motivering utan har velat ha starkare garanti för att ridhuset ej återuppföres förrän riksdagen fått tillfälle ta ståndpunkt till om livgardesskvadronen skall finnas kvar eller inte.

Till sist vill jag uttala den förhoppningen att militärledningen i fortsättningen skall förstå att man inte, som nu skett, bakom riksdagens rygg skall påbörja arbeten och lägga ut beställningar innan riksdagen fattat beslut i anslagsfrågan. Ett sådant handlings sätt kan inte bidra att stärka riksdagens förtroende till militärledningen.

Ang. återuppförande av ridhus för livgardesskvadronen

Jag ber, herr talman, få yrka bifall till den i reservationen föreslagna motiveringen.

Herr PÅLSSON (cp):

Herr talman! Jag skall inte komma med några försvarspolitiska spekulationer i detta sammanhang, men jag vill konstatera att i vad det gäller det materiella innehållet skiljer det mycket litet — om ens någonting — mellan utskottets majoritet och reservanterna. Utskottsmajoriteten tillstyrker att medel i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag nu anvisas för ridhusbyggets fullföljande. Reservanterna säger att de inte vill motsätta sig att medel anvisas för ändamålet. Det är sålunda på det avsnittet endast fråga om en gradskillnad. Resultatet blir väl detsamma om man »tillstyrker» eller »icke vill motsätta sig» att medel anvisas.

Vad sedan gäller det av herr Söderberg ifrågasatta behovet av ridhuset har kammarens ledamöter säkerligen i reciten till utlåtandet funnit argumenteringen för detta behov. Det är måhända inte nödvändigt att i detalj påpeka det, men en hel del sammanträffande intressen har medverkat till att det ansetts angeläget att ridhuset återuppföres i den form, som Kungl. Maj:t föreslagit i sin proposition, och till den angivna storleken.

Livgardesskvadronen har betecknats som en paradtrupp, och det är möjligt att den är det. Jag för min del är benägen att säga att väl alla våra trupper är paradtrupper under fredstid. Man kan fråga sig vad som sedan händer den gången då vi behöver dem. Det kan inträffa att hästförbanden vid det laget är så nedbantade, att det kan vara angeläget att ha någon stam att bygga på — jag är nämligen inte helt övertygad om att hästförbanden helt och hållet spelat ut sin roll. Men det må vara en sak som får sin tolkning den gång det gäller, även om vi väl alla hoppas att en sådan situation inte skall inträffa.

Förutom dessa militära intressen skall ridskolan tillgodose civila intressen i be-

tydande utsträckning. Om man kan rubricera polisens behov av ridhus för sin utbildning som ett »rent civilt intresse» är jag emellertid inte säker på. Det är i varje fall ett samhälleligt intresse det då är fråga om.

Vi bör vidare hålla i minnet att dessa civila intressen, polisen och ridföreningarna, ju betalar hyra för ridhuset, och sålunda skulle de nedlagda pengarna i detta fall inte bli helt räntelösa.

Utöver det sagda vet jag inte om det är anledning att tillägga så mycket mera — utom det att jag är ense med herr Söderberg om att det som har förekommit i detta sammanhang är att beklaga. Jag tror att man ändå skall kunna nöja sig med att rubricera det som ett missöde. Vi har enligt min mening på avdelningen fått sådana förklaringar, att det får anses begripligt att detta missöde har inträffat. Det låg väl så till, såvitt jag förstår, att fortifikationsförvaltningen hade bibringats den uppfattningen, att det i och med att Kungl. Maj:t lagt fram förslaget kanhända inte var så nödvändigt att i detalj redovisa Radiotjänsts erbjudande i detta fall. Jag tror ändå, att vi i utskottets skrivning rätt tydligt har sagt ifrån, att saken inte bör upprepas. Vi förutsätter att riksdagen skall hållas underrättad om vad som sker och att i varje fall något påbörjande, i likhet med vad som nu har skett, inte vidare bör förekomma. Detta är ut sagt rätt tydligt både i utskottsutlåtandet och i reservationen.

Vidare har vi i utskottet sagt att vi förutsätter att livgardesskvadronens ställning icke beröres av de omorganisationer som kan bli en följd av det kommande försvarsbeslutet. Jag vet inte om reservanterna har sagt detta så mycket tydligare. Vi har i varje fall inom avdelningen under hand fått sådana upplysningar, att vi har trott oss kunna lita på att livgardesskvadronen inte skall komma att beröras av omorganisationsspörsmålen, och under denna förutsättning har vi ansett det tillräckligt att skriva som vi har gjort.

Herr talman! Jag tror inte att jag behöver gå längre i detaljer, utan jag slu-

Om ändring i förordningen om automobilskatt m. m.

tar med att yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt i fråga om utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan och därefter särskilt beträffande motiveringen.

På gjord proposition bifölls utskottets hemställan.

Vidkommande motiveringen, yttrade nu vidare herr förste vice talmannen, hade yrkats dels att utskottets yttrande skulle godkännas, dels ock att kammaren skulle godkänna den motivering, som förordats i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Därefter gjorde herr förste vice talmannen propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på godkännande av utskottets yttrande vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Söderberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som beträffande motiveringen i statsutskottets utlåtande nr 40 godkänner utskottets yttrande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den motivering, som förordats i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Söderberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befun-

nos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 82;

Nej — 38.

Därjämte hade 9 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets memorial nr 41, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1958/59 till Civilförsvarsstyrelsen: Avlöningar, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Om ändring i förordningen om automobilskatt m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 18, i anledning av väckta motioner om ändring i förordningen om automobilskatt m. m.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

I. de likalydande motionerna I: 37 av herr *Wärnberg* m. fl. och II: 43 av herr *Persson* i Appuna m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte besluta införa en särskild traktorskatt å 120 kronor per år för gummiringförsedda traktorer; samt

II. de likalydande motionerna I: 197, av herr *Sveningsson*, och II: 236, av herr *Cassel* m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte antaga i motionerna införda förslag till

1) förordning angående ändrad lydelse av 5 § förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobilskatt; och

2) förordning om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 21 maj 1954 (nr 260) om brännoljeskatt.

De i de sistnämnda motionerna framlagda förordningsförslagen avsågo, att fordonsskatten å lastbilar, bussar och släpvagnar skulle sänkas till de skattesatser, som gällt före den av 1954 års riksdag beslutade höjningen av fordons-

Om ändring i förordningen om automobils katt m. m.

skatten, samt att skatten å brännolja skulle sänkas med fem öre per liter.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet av angivna orsaker hemställt,

1) att de likalydande motionerna I: 37 av herr Wärnberg m. fl. och II: 43 av herr Persson i Appuna m. fl. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

2) att de likalydande motionerna I: 197 av herr Sveningsson och II: 236 av herr Cassel m. fl. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *Hagberg, Spetz, Söderquist, Persson* i Svensköp, *Anderson* i Sundsvall, *Darlin* och *Rydén*, vilka — under återopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 197 och II: 236 — ansett, att utskottet under punkten 2) bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till nämnda motioner, antaga i reservationen införda förslag till

1) förordning angående ändrad lydelse av 5 § förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobils katt; och

2) förordning om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 21 maj 1954 (nr 260) om brännoljeskatt.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Frågan om en lindring av skattebördan för den tyngre biltrafiken är inte ny. Förslag härom har framförts vid flera tidigare tillfällen sedan den sista stora skattehöjningen skedde år 1954. I egenskap av motionär i denna fråga kan jag kanske tillåtas att här säga några ord.

När man genomförde denna hårda och tunga beskattning år 1954 var motive- ringen den, som det har sagts så många gånger förr här i riksdagen, att det skulle ske en stor och allmän upprustning av vägarna, en upprustning som beklagligt nog har uteblivit. Bilisterna får i stället finna sig i att vägväsendet på intet sätt följer med utvecklingen. Vägunderhållet blir allt sämre, och utrymmet på vägarna blir allt mindre allteftersom bilarnas antal i rask takt ökar.

Jag vill för min del hävda samma upp-

fattning som jag gav uttryck för i samband med en interpellation förra året angående skatterna på den tyngre biltrafiken, nämligen att det måste vara mycket svårt, ja omöjligt att finna någon annan yrkesgrupp i vårt land, vilken är så tyngd av skatter och avgifter som just de yrkesutövare som svarar för den tyngre trafiken.

Det kan inte råda någon tvekan om att det förslag till skattelättnader för nyttotrafiken, som vi framlagt i vår motion, har sitt fulla berättigande. Nyttotrafiken arbetar under mycket hårda ekonomiska villkor. Varför skall lastbils- och bussägare behöva i skatt betala in pengar, som används för många helt andra ändamål än vägarna?

De hårda ekonomiska förhållanden, under vilka den tyngre lastbilstrafiken bedrives, framgår bl. a. av att det råder en mycket stor eftersläpning i inbetalningen av brännoljeskatt till kungl. kontrollstyrelsen. Jag har från kontrollstyrelsen fått en uppgift, enligt vilken man den 1 mars 1957 hos lastbilsägarna hade en sammanlagd utestående fordran, lämnad till inkassering, på 7,4 miljoner kronor. Den 30 november 1957, eller nio månader senare, hade detta belopp stigit med ytterligare 1,8 miljoner och uppgick då till totalt 9,2 miljoner kronor. Detta är enligt min mening ett avsevärt belopp som på detta sätt lämnats till myndigheterna för inkassering och in- drivning från ägarna till lastbilar och bussar. Våra myndigheter är i sanning betydligt mer effektiva när det gäller att driva in skatter än när det är fråga om att infria de löften som givits om bättre vägar.

Den tunga lastbilstrafiken har alltså inte fått de bättre vägar, som man faktisk redan har betakt. Bilarnas antal i vårt land har dessutom ökat med flera hundra tusen utöver vad man räknade med år 1954. I bilskatter har influtit flera hundratals miljoner kronor mer än vad man räknat med. Mot bakgrunden av det läget borde det väl inte vara så svårt att genomföra den skattelättnad på ca 38 miljoner kronor, som vi motionärer här föreslagit.

Om ändring i förordningen om automobilskatt m. m.

Det finns vidare anledning att framhålla, att den motivering för bibehållande av den hårda beskattningen av den tunga trafiken, som bevillningsutskottet även i år har stannat för, blir svagare för varje år som går.

När bevillningsutskottet i följande behandlade en liknande motion anfördes som motivering för avslag på motionen och för att man alltså skulle slippa sänka skatten bl. a. att den särskilda investeringskatten på motorfordon den 1 december 1956 ersatts med en omsättningskatt, som skulle ingå i den allmänna budgeten. Bevillningsutskottet anförde vidare, att när denna omsättningskatt inte längre skall reserveras för vägunderhåll och väginvesteringar förelåg icke samma möjligheter till fondering som hittills i fortsättningen. Hur har det blivit med den saken?

I utlåntandet förra året beräknades överskottet i automobilskattefonden den 30 juni 1957 till cirka 280 miljoner kronor. I år beräknar man överskottet den 30 juni till cirka 600 miljoner kronor. Det man i följande icke trodde skulle bli någonting blev ändå 320 miljoner kronor. Vilken uppfattning man än har om skattesänkningen måste man ändå erkänna att bevillningsutskottets majoritet 1957 gjorde en mycket felaktig bedömning av tillströmningen av medel till denna fondbildning.

I utskottsutlåntandet förra året nämndes också angående de behov som förelåg i vårt vägväsende, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ansåg att man skulle behöva investera inte mindre än 6 miljarder kronor under åren 1956—1965, eller i genomsnitt 600 miljoner om året. Man framhöll vidare att det på grundval av det utredningsmaterial som förelåg redan i början av 1957 inte varit möjligt att göra någon närmare omprövning av vägprogrammet och uppdraga riktlinjerna för den mera långsiktiga vägpolitiken.

Är det inte rätt underligt: alltid finns det något hinder när det gäller att få bättre vägar! Man kan inte annat än tycka att det är i fattigaste laget, när utskottet i sitt uttalande i år tar in kom-

munikationsministerns yttrande i årets statsverksproposition, att delegationen för översiktlig vägplanering framlade sitt resultat, kallat »Vägplan för Sverige», i november 1957 och att det var så sent att kommunikationsministern inte kunde till årets riksdag ta ställning till någon långsiktig vägplanering. Nog bör det här vara tillåtet att framställa den frågan: När kommer kommunikationsministern att få tid att ta ställning till »Vägplan för Sverige»? När är den lämpligaste tiden att med stöd av denna vägplan lägga fram förslag till en långsiktig vägplanering, som i praktiken kommer att följas och tillämpas?

Så som biltrafiken har utvecklats är det viktigare än något annat att vi får bättre vägar. Och det finns möjligheter även om den skattelättnad för den tunga trafiken genomföres, som här är föreslagen. De företagare det här gäller utför en viktig gärning i vårt samhälle. Det föreligger ett angeläget behov av skattesänkningar för de yngre lastbilarna och bussarna. Det är inte bara de många företagen på detta område, som det gäller att lätta skattebördan för, frågan har en mycket större betydelse. Se även på de svaga busslinjerna ute i avfolkade delar av landsbygden. Man sade för ett par dagar sedan vid ett sammanträde under lantbruksveckan, att vi har en sådan skattebelastning på busstrafiken, att den på sitt sätt bidrar till att avfolka landsbygden. Det finns möjligheter till en skattesänkning, och en skattesänkning är väl behövlig.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen av herr Hagberg m. fl.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Jag hade trott att någon talesman för reservanterna i bevillningsutskottet skulle först ha tagit till orda i denna fråga, men herr Sveningsson brukar ju ta andan ur reservanterna.

De argument som herr Sveningsson framfört är emellertid tämligen välkända. Vi vet att den tunga trafiken, kanske delvis lastbilstrafiken men väl i ännu

Om ändring i förordningen om automobilskatt m. m.

högre grad bussarna, har mycket stora ekonomiska bekymmer. När höjningen av dessa skatter, dels fordonsskatten och dels motoroljeskatten, skedde härom året, framkom en del siffror som visade att denna ökning av skatterna inte betydde så mycket som man kanske inbillade sig. Det var helt andra faktorer som bidrog till t. ex. busstrafikens svårigheter, bl. a. att folk i så stor utsträckning kunnat skaffa sig bilar, med påföljd att de inte längre i lika hög grad som förr använde bussar. Det är personbilarna som åter ut bussarna. Och detta är givetvis till skada för alla de grupper, som ännu inte har haft möjlighet att skaffa sig detta privata färdmedel.

Om denna skatthöjning för bussarnas ekonomi var av rätt ringa betydelse, så måste man ju därav dra den slutsatsen, att en minskning av skatten också blir av rätt ringa betydelse. Busstrafiken får hjälpas på annat sätt, organiseras på helt annat sätt. Detta förslag med en sänkning av skatten betyder i det långa loppet ingenting. Kom ihåg att denna ökning skedde på det viset, att den blev mera betydande först när man kom upp till lastbilar på 4 eller 5 ton och däröver, och när det gällde bussarna blev det ju knappast någon nämnvärd ökning förrän man kom upp till bussar på 7 ton. Det var alltså de verkligt stora lastbilarna, de där kolosserna vi ser susa fram på vägarna, som var de som framför allt beskattades i ökad utsträckning, och likaså de mycket stora bussarna.

Frågan får väl också ses litet ur synvinkeln hur mycket dessa fordon sliter på vägarna. Det är uppenbart att när det gäller personbilarna går utvecklingen allt mer i riktning mot mindre vagnar. Här i landet har vi nu i det stora hela småbilar. Man kan nästan säga att Volkswagen numera är en jätte i jämförelse med många andra, och de minimibilar, som vi förut kanske betraktade med ett visst löje eller åtminstone med ett småleende, ökar också i antal liksom en del andra fordonstyper som inte i någon större utsträckning sliter på vägarna. Det gör däremot de stora, tunga lastbilarna och de stora, tunga bussarna. Detta måste vi

också ha i blickfältet, men det blundar herr Sveningsson riktigt ordentligt för.

Jag vill också framhålla att det för närvarande sitter en trafikutredning av år 1953 som bland sina uppgifter har att se över beskattningen av motorfordon ur närings- och trafikpolitiska synpunkter. Det vore väl rimligt att man avvaktade vad den utredningen kommer till för resultat, innan man gör några ändringar i den beskattning som för närvarande gäller.

Herr Sveningsson anförde nu också en annan synpunkt, som egentligen ett annat utskott än bevillningsutskottet har att ta ställning till, nämligen frågan om vägunderhållets och vägbyggandets omfattning. Det är ingen beskattningsfråga, det är inte någon bevillningsutskottsfråga, utan i stället en statsutskottsfråga. Herr Sveningsson påpekar att vi nu har samlat 600 miljoner kronor i ladorna, och detta är tydligen någonting ganska förfärligt enligt herr Sveningssons mening. Men det förhållandet måste ju ses mot bakgrunden av att vi har en vägplan vars genomförande under de 17 år som återstår fram till 1975, skulle kosta 21 000 miljoner kronor, 21 miljarder, medan vi som sagt har i ladorna något över en halv miljard. Jag tycker väl att det kunde vara rätt lämpligt att ha något litet i ladorna under sådana förhållanden! Jag är nog av den uppfattningen att det kan vara rätt klokt att samla tillgångar, innan man sätter i gång med arbeten av den omfattningen. Herr Sveningsson hör emellertid tydligen till dem som helst vill förbruka till sista öret allt vad man får in, och det må nu vara hans ensak.

Men då blundar herr Sveningsson återigen på bägge ögonen för en viktig fråga, nämligen den, om vi i närvarande stund har möjligheter att investera mer i vägväsendet än vi gör. Man kan naturligtvis ha den uppfattningen att vi bör investera mer på vägarna. Men då måste andra investeringar slopas eller begränsas. Att göra denna avvägning, så att våra resurser utnyttjas på det ur samhällelig synpunkt lyckligaste sättet, är ju riksdagens stora uppgift. Vi måste

Om ändring i förordningen om automobilskatt m. m.

planera med hänsyn till de resurser vi har och fördela dem på olika investeringar.

Riksdagen har som vi vet — förmodligen med herr Sveningssons tunga och imposanta stöd — nyligen i princip uttalat sig för att försvarsbördorna skall ökas. Det är icke obetydliga investeringar som kommer att läggas ned på det området, och det är väl någonting som herr Sveningsson minst av allt vill motsätta sig, antar jag. Men vi måste som sagt se den saken i ögonen att där uppstår investeringsbekymmer som är oerhört stora. Vi vet alla hur det ligger till med bostadsbyggandet. Investeringarna för bostäder har ökat, och alla ropar dessutom efter nya skolor av olika slag. En av mina vänner i denna kammare ropade häromdagen ivrigt på att vi skulle investera mycket mer till utbildning och forskning. Och han hade rätt — det är önskvärt att vi kunde investera mycket mer för de ändamålen. Men vi måste hushålla med våra knappa tillgångar — som dock är rikliga i jämförelse med vad de flesta andra länder har till sitt förfogande — och försöka begränsa investeringarna till det som är samhälls- ligit viktigast, eftersom våra behov och önsknings sträcker sig ofantligt mycket längre än våra resurser medger. Under denna knapphetens kalla stjärna, som i många andra länder lyser ännu mycket kallare än här, tror jag inte det är möjligt för oss att nämnvärt öka våra insatser inom vägväsendet. Jag skulle mycket gärna ha sett att det investerats åtskilligt mycket mera på detta område i och för sig, men jag kan inte välja ut något annat område, där jag skulle kunna rekommendera riksdagen att företa de besparingar, som gjorde en större väginvestering möjlig.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr BENGTON (cp):

Herr talman! Säkerligen kan man understryka att den tyngre biltrafiken kämpar med ekonomiska svårigheter, och man kan väl också säga att det

kommer att göra en viss nytta, om vi skulle sänka beskattningen för denna trafik. Jag vill dock ansluta mig till vad herr Sjödahl sade, att detta inte i den samlade budgeten skulle ha så stor betydelse som herr Sveningsson velat låta påskina.

Det är vissa omständigheter som gör att jag inte kunnat ansluta mig till reservationen, nämligen dels den utredning, som herr Sjödahl också antydde, och dels den »Vägplan för Sverige», som blev klar i november månad och som kommunikationsministern rimligen inte hunnit ta ställning till så snart. Nu finns det dock möjlighet att se närmare på denna fråga till dess budgetarbetet för nästa års riksdag sätter i gång, och då får man hoppas att kommunikationsministern har tagit ställning till denna vägplan.

Vidare är det en sak, som jag också anser att man bör beakta. Det är inte säkert att man tjänar den tyngre biltrafiken bäst genom att sänka skatterna, utan jag tror att man tjänar den minst lika bra genom att skapa goda vägar, och det är det som vi syftar till. Vi syftar till att dessa pengar, både de som finns fonderade och de som kommer in i automobilskattemedel, i sin helhet skall gå till vägväsendet.

Jag har kanske närmast begärt ordet för att särskilt starkt understryka vad utskottet sagt på s. 10 i sitt utlåtande. Det sägs där, att det nuvarande överskottet av automobilskattemedel bör tagas i anspråk för framtida investeringar vid en tidpunkt, då en ny avvägning av den statliga investeringsverksamheten företages.

För min del vill jag säga, att man inte bör dröja alltför länge innan denna nya avvägning kommer till stånd. Jag vill tolka utskottets yttrande på det sättet, att det mycket väl kan ske inom sådan tid, att vi nästa budgetår får ordning och reda på detta område. Man kan inte gärna acceptera att det år efter år fonderas mer och mer pengar, utan vi måste någon gång komma till klarhet om hur vi egentligen skall ha

Om ändring i förordningen om automobilskatt m. m.

det med automobilskattemedlen. Vi har gjort det beträffande investeringsavgiften, där vi tog ut en direkt skatt efter ett beslut av riksdagen. Men att som nu ta in bilskattemedel och använda dem till andra ändamål kan i längden inte accepteras. Jag anser att den tidpunkt nu är mycket nära, när vi måste klara upp hela detta problem.

Det är klart, såsom herr Sjödahl säger, att det kan vara svårt att avgöra vilka investeringar som skall stå tillbaka, men i detta fall vill jag deklarerat att det finns investeringar som bör få stå tillbaka för att vägväsendet skall få en bättre behandling än det nu får. När vi har att ta ställning till denna fråga nästa gång, skall vi gärna ge anvisningar på hur det skall ske.

Slutligen vill jag hänvisa till en motion från mitt parti, där vi just framhållit att man bör sikta till att automobilskattemedlen helt skall användas för vägarnas behov.

Med det jag nu anfört, herr talman, har jag inte något annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Herr Sjödahl anmärkte på mig för att jag yttrat mig i ett bevillningsutskottsärende. När det här föreligger en motion från högerhåll, och herr Sjödahl väl vet att vår ledamot i bevillningsutskottet icke kan närvara på grund av sjukdom, trodde jag verkligen att jag hade tillåtelse till detta utan att det skulle behöva påtalas.

Herr Sjödahl framhöll vidare, att vi måste se på hur den tunga trafiken sliter vägarna. Till det vill jag säga, att vore det på det sättet att de bilskatter som den tunga trafiken — lastbilar och bussar — betalar in i sin helhet användes till vägarna, så skulle det nog vara mindre aktuellt att här föreslå en skattesänkning. Det är väl rätt bra för herr Sjödahl att han, som vanligt, kan hänvisa till en utredning, 1953 års trafikutredning, vilken lägger hinder i vägen för att man här skall kunna göra en ändring, och en sänkning av skatten.

Bevillningsutskottets ordförande framhöll vidare att jag hade gjort uttalanden, som närmare hörde hemma vid behandling av ett statsutskottsutlåtande än till ett utlåtande från bevillningsutskottet; det gällde nämligen en fråga om vägbyggen. Då kan man ju passa på att fråga, varför det i bevillningsutskottets yttrande tagits in vad kommunikationsministern sagt om »Vägplan för Sverige» och varför detta använts som en motivering för att det inte skall bli en skattesänkning för den tunga trafiken; då har det tydligen varit lämpligt för bevillningsutskottet att snudda vid ett statsutskottsärende.

Så sade herr Sjödahl även i år att det här är fråga om att samla i ladorna, och han hoppades att också jag skulle vara intresserad av det. Men faktiskt är det ju inte så, att man samlar i ladorna, eftersom dessa bilskattemedel förbrukas till andra ändamål; och det har vi anmärkt på vid många tillfällen.

Man pekar på det träffade avtalet om försvaret och säger, att så mycket nu skall investeras på det området att resurserna inte räcker även till väginvesteringar. Ja, jag sade redan i mitt första anförande, att alltid är det något hinder i vägen när det gäller att vi ska få bättre vägar.

Jag skulle vara mycket tacksam, om från herr Sjödahls sida kunde göras något uttalande, när man kan tänka sig att tiden är inne för att ta ställning till den föreliggande vägplanen och en långsiktig vägplanering, som man sedan kommer att tillämpa.

Till sist vill jag säga, att jag på denna punkt har samma uppfattning som herr Bengtson, att vi allra senast vid nästa års riksdag bör få tillfälle att ta ställning till »Vägplan för Sverige», att alltså senast följande år skall framläggas ett program för långsiktig vägplanering, som kan ligga till grund för vägbyggandet i framtiden.

Herr SVÄRD (h):

Herr talman! Jag har inte utverkat herr Sjödahls tillåtelse att yttra mig i ett ärende, som faller under bevillningsut-

Om ändring i förordningen om automobils katt m. m.

skottet, och av den orsaken ligger det väl snubblande nära att herr talmannen överträtt sina befogenheter då han gett mig ordet. Men när nu detta har skett, skall jag bara tillåta mig att göra tre mycket korta reflexioner.

Den första anknyter, liksom herr Sveningssons, till herr Sjödahls föreställning att vi skulle samla vägpengar i ladorna. Beklagligtvis finns det här varken några lador att samla i eller någonting samlat i ladorna. Visserligen har man en statlig fond som heter automobilskattemedlens delfond, men denna fonds främsta karakteristikum är, att den inte finns.

Den andra reflexionen är helt enkelt, att när man passar in väginvesteringarna i ett större s. k. samhällsekonomiskt sammanhang, så glömmer man alldeles bort att väginvesteringarna skiljer sig från andra därigenom att de löpande betalas av löpande inkomster, att det således gäller en alldeles speciell form av investeringar.

Detta faktum innebär — och det var det tredje — att herr Sjödahls filosofiska resonemang om resursernas begränsning över huvud taget har bra litet med denna sak att göra.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Jag undrar — har jag verkligen uttryckt mig så oförsiktigt, att jag förvägrat vare sig herr Sveningsson eller herr Svärd att här i kammaren diskutera bevillningsutskottsärenden? Har jag det — vilket jag knappast tror — måste jag ju återta ett sådant uttalande.

Men vad jag har förväntat mig över är att inte någon av reservanterna i bevillningsutskottet tagit ordet för att försvara reservationen — här står ju ändå fler kammarledamöter än herr Hagberg bakom den — utan att i stället herr Sveningsson uppträder i frågan, inte uppmanad av dem, förmodar jag, utan driven av sitt eget intresse att belysa denna fråga på det sätt, som enligt hans mening är det riktiga. Det är inte första gången jag ser herr Sveningsson i stället för utskottsreservanterna inleda en debatt, och sådan är inte den praxis vi

har i denna kammare. Vill herr Sveningsson skapa en ny praxis må det vara honom unnat och obetaget; men man kan ju ha rätt att påpeka saken.

Herr Svärd förde åtskilliga resonemang om att samla i ladorna. Ja, om herr Svärd skulle tillämpa mitt sätt att samla i ladorna, så gick han till en sparbank och satte in pengar. Men där skulle ju inte pengarna ligga undanlagda, utan ganska snart skulle de vara ute i rörelsen och användas för olika ändamål, som vi hoppas är nyttiga. Det är ju inte så nyttigt att lägga pengar på kistbotten, utan man bör se till att de sparade medlen kommer ut i rörelsen. Och på samma sätt har staten avsatt en bilskattefond för vägväsendets ändamål; men pengarna ligger inte döda i fonden utan användes i statens rörelse under tiden. Så gör alla, det må vara kommunerna, staten eller enskilda industrier, och så gör herr Svärd och jag, i den utsträckning vi sparar; herr Sveningsson har kanske andra metoder, men det kan jag inte bedöma.

Sedan talas det mycket om denna skatteökning, som så hårt drabbar den tunga trafiken. Det är mycket osannolikt, att den tunga trafiken drabbas hårt, men vad som skapar de ständigt ökande inkomsterna på detta område är inte den tunga trafiken utan personbilarna, vilkas antal växer i ett crescendo. Om man över huvud taget skulle ha en sådan repartition att de, som ökar skatteinkomsterna, skall få del av de för stora skatteinkomsterna genom sänkta skatter, så borde det vara personbilarnas ägare och inte den tunga trafiken.

Slutligen tror jag, att vi måste försöka att så mycket som möjligt komma bort ifrån att ur tränga synpunkter bedöma dessa frågor här i riksdagen. Vi kan inte begränsa oss till att se dem exempelvis ur vägväsendets eller någon annan ensidig synpunkt, utan vi måste tillse att investeringarna sprides över hela fältet på ett samhälleligt försvarbart sätt.

Herr SVENINGSSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara helt kort protestera mot herr Sjödahls uttalande

Om ändring i förordningen om automobilskatt m. m.

att jag på något otillåtet sätt, vare sig tidigare eller i dag, skulle ha motat bort några reservanter för att själv få tala i ett ärende. Om det är i något annat avseende som jag inte riktigt skulle ha lärt mig den praxis som tillämpas här i kammaren, så hoppas jag att kanske kunna göra det så småningom.

Herr SVÄRD (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte lägga mig i kompetenstvisten mellan herr Sjö Dahl och herr Spetz, utan jag tillåter mig bara göra det påpekandet, att herr Sveningsson är motionär i denna fråga.

Därtill vill jag bara göra den reflexionen, att herr Sjö Dahls sätt att spara är något underligt. Vad som här åstadkommits genom ett i förhållande till investeringarna för stort uttag av bilskatt, är ett uppskjutet statligt lånebehov. Och jag är ju inte riktigt säker på att det är ett uppskjutet statligt lånebehov, som vägarna behöver här i landet.

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Det är herr Sjö Dahl som provocerat mig att här begära ordet. Jag är reservant och står bland reservanterna efter herr Hagberg. Som herr Sveningsson erinrat, har herr Hagberg olyckligtvis inte någon möjlighet att i dag ta till orda här i kammaren, och det är också så, som herr Svärd erinrade om, att herr Sveningsson är motionär. Herr Sveningsson och jag har alltså kommit överens om att herr Sveningsson skulle ta till orda i denna fråga, och jag hade för min del inte ämnat göra det.

Men när jag nu har ordet, vill jag ändå påpeka ett par saker. Jag skulle vilja fråga herr Sjö Dahl: Vad finns det för anledning att just den grupp av näringsidkare, som det här gäller, skall lämna tvångslån till finansministern? Det kan ju lika gärna tänkas, att speccerihandlare eller andra skulle lämna staten tvångslån för att klara budgeten.

Så var det en sak till! Herr Sjö Dahl sade att vi inte har råd till flera väginvesteringar. Ja, herr Sjö Dahl, vägför-

valtningen i det län, som jag tillhör, tvingades att permittera 36 vägarbetare, som alltså var sysselsatta med ett vägarbete som drevs rationellt med moderna maskiner och allting sådant, för att de sedan skulle sysselsättas med vägarbete i arbetsmarknadsstyrelsens regi, där de får använda spadar och skottkärror och annat sådant. Ombudsmanen för vägarbetarna i norra Bohuslän uttryckte sig så här: »Men att permittera ordinarie vägarbetare och låta arbetsmarknadsstyrelsen ge dem jobb på vägbyggen — ja, inte verkar det vidare vettigt.»

Jag skulle vilja säga att det är en sak som jag tror att vi alla kan vara eniga om: investeringarna blir inte billigare, om de görs på det sättet, herr Sjö Dahl!

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Vad herr Spetz nu sist talade om, gäller ju inte ett spörsmål som har med denna skattefråga att göra, och jag känner mig inte på något sätt skickad att besvara frågan hur en vägförvaltning eller en arbetsmarknadsstyrelse har kunnat bete sig på det sättet.

Herr Spetz lämnade ytterligare den upplysningen, att herr Sveningsson här tog till orda enligt överenskommelse med reservanterna. Efter den upplysningen bortfaller fullständigt den understuckna kritik, som jag faktiskt riktat mot herr Sveningsson. Detta förhållande var fullständigt obekant för mig.

Någon av de föregående talarna nämnde här något om att man i själva verket tog tvångslån av buss- och lastbilstrafiken. Men när bussarna och lastbilarna inte nämnvärt ökas, utan de ökade inkomsterna helt och hållet beror på personbilarna, så är det ju inte lastbilarna och bussarna som lämnar lån åt staten för dessa investeringar — om man nu alls skall använda den termen. Tvärtom är det nog den tunga trafiken, vare sig det är fråga om lastbilar eller bussar, som sliter vägarna i sådan utsträckning, att de snarare blir ersättningskyldiga till staten än motsatsen.

Om anstånd med inbetalning av skatt vid besvär över taxering

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Jag vill bara erinra herr Sjödahl om att det inte är vägförvaltningen i Göteborg, som bestämmer investeringarnas storlek, utan att det är Kungl. Maj:t som bestämmer deras ram, samma Kungl. Maj:t som tar dessa tvångslån ur automobilskattefonden.

Sedan skulle jag ytterligare vilja säga, att den fördelning av skattläggningen som skett beträffande bilarna har tillkommit efter en mycket noggrann utredning av expertis från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som häradsförordning Nitelius — enmansutredaren när det gäller bilskattemedlen — hade till sitt förfogande, och såvitt jag vet är det ingen som ännu i dag har kunnat säga, att den utredningen var felaktig. Att nu påstå, att det är en viss del av biltrafiken som sliter vägarna mer och alltså skulle så att säga komma i skuld till staten, är inte på något sätt underbyggt.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr andre vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarrens förhandlingar, yttrade, att med anledning av vad under överläggningen yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera av de båda punkterna av utskottets i förvarande betänkande gjorda hemställan.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkten 1 hemställt.

Därefter gjorde herr andre vice talmannen enligt de i fråga om punkten 2 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr andre vice talmannen, sedan han upprepät propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sveningsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en

omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 18 punkten 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstade för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Sveningsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 91;

Nej — 40.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 19, i anledning av väckta motioner angående ändring i bestämmelserna om avdrag för nedsatt skatteförmåga, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Om anstånd med inbetalning av skatt vid besvär över taxering

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 20, i anledning av väckta motioner om vidgad möjlighet till anstånd med inbetalning av skatt för skattskyldig, som anfört besvär rörande sin taxering.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 114 av herr *Yngve Nilsson* m. fl. och II: 132 av herr *Nilsson* i Svalöv m. fl. hade hemställts, att

Om anstånd med inbetalning av skatt vid besvär över taxering

riksdagen måtte besluta sådan ändring i bestämmelserna i uppbördsförordningen den 5 juni 1953, att anstånd med inbetalning av skatt skulle kunna medgivas efter tillstyrkan av taxeringsintendenten även i fall då denne icke vore beredd att tillstyrka av den skattskyldige anförda besvär rörande hans taxering.

Utskottet hade i det nu ifrågakvarande betänkandet på anförda skäl hemställt, att de likalydande motionerna I: 114, av herr Yngve Nilsson m. fl., och II: 132, av herr Nilsson i Svalöv m. fl., om vidgad möjlighet till anstånd med inbetalning av skatt för skattskyldig, som anförde besvär rörande sin taxering, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Hagberg* och *Darlin*, vilka — under hänvisning till innehållet i de likalydande motionerna I: 114 och II: 132 — ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till nyssnämnda motioner, antaga i reservationen införd förslag till förordning om ändrad lydelse av punkt 1 av anvisningarna till 49 § uppbördsförordningen den 5 juni 1953 (nr 272).

Herr NILSSON, YNGVE, (h):

Herr talman! I detta betänkande har majoriteten av bevillningsutskottet avvisat ett motionspar, vari hemställts om sådan ändring av bestämmelserna i uppbördsförordningen den 5 juni 1953, att anstånd med inbetalning av skatt skall kunna medgivas efter tillstyrkan av taxeringsintendenten, även i fall då denne icke är beredd att tillstyrka av den skattskyldige anförda besvär rörande taxeringen, t. ex. då det gäller princip-, tolknings- eller skälighetsfrågor.

Sådana fall möter vi då och då i det dagliga livet, och vederbörande skattskyldig kan förorsakas mycket stora svårigheter. Om det är möjligt, bör naturligtvis sådana svårigheter undanröjas. Jag känner till fall, speciellt på jordbrukets område, där t. ex. ekonomibyggnaderna brunnit ned och huvuddelen av

nötkreatursbesättningen på grund av eldsvådan måst realiseras. Vederbörande behöll endast ett mycket litet antal ungdomdjur av besättningen, vilka kunde inrymmas i en annan ekonomibyggnad.

Den skattskyldige hävdade att försäljningsbeloppet skulle hänföras till realisationsvinst, under det att taxeringsmyndigheten förklarade att beloppet skulle inkomstbeskattas. Taxeringen överklagades givetvis, men skatten, som kom att utgöra ett mycket stort belopp, fick erläggas i vanlig ordning. Det tog ungefär sju år, innan detta ärende var slutbehandlat och vederbörande jordbrukare fick tillbaka sina pengar.

En sådan ordning kan inte vara tillfredsställande. Under en så lång tid har penningvärdet fallit åtskilligt, och den ränta, som i sådana här fall lämnas såsom gottgörelse, täcker inte penningvärdeförsämringen. Det är uppenbart att en skattskyldig i detta och liknande fall kan komma att åsamkas stora direkta förluster på grund av myndigheternas ståndpunktstagande, och motionerna har framförts för att vi om möjligt skulle få en rättelse till stånd.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till den vid detta utlåtande fogade reservationen.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! När det gäller det exempel, som anförts av den föregående talaren, är det uppenbart att det kunde ha varit önskvärt, om man hade kunnat lämna anstånd. Men från det här åberopade enstaka fallet, som jag inte kan till fullo bedöma, är steget långt till det generella yrkande som har framställts i motionen.

För närvarande är det så, att om taxeringsintendenten anser sig kunna tillstyrka besvär som anföres, så kan den lokala skattemyndigheten lämna anstånd. Men detta gäller ju sådana fall, då det skett rena s. k. misstagstaxeringar. Dessa är så uppenbart felaktiga, att det vore orimligt, om man skulle behöva gå till högre instanser eller om det skulle dröja många år, innan vederbörande kunde

Om anstånd med inbetalning av skatt vid fä tillbaka sina erlagda pengar. Man har ansett det vara lämpligt att det finns en möjlighet att klarera sådana rena misstagstaxeringar. Men nu vill motionärerna, att om en ansökan om anstånd göres, skall taxeringsintendenten — enligt den föreslagna lagtexten — »tillkännagiva sitt ställningstagande till de över taxeringen anförda besvären». Han skall alltså inte yttra sig om själva anståndet, utan han skall avgöra, om besvären är tillbörliga eller inte.

Vidare står i lagtexten att taxeringsintendenten — således efter prövning av besvären och efter att ha tagit ställning till dem — »må tillstyrka framställning om anstånd, förutom då han anser sig böra tillstyrka den skattskyldiges besvär, i fall då besvären avse princip-, tolknings- eller skälighetsfrågor». Vilken skattefråga är inte antingen en principfråga, en tolkningsfråga eller en skälighetsfråga? Den kan beröra en princip, och då skulle man med fog kunna säga, att det skall lämnas anstånd. Den kan beröra en tolkning av en lagtext, och då skulle man likaledes kunna säga, att anstånd skall lämnas. Slutligen kan det — såsom mycket ofta är fallet — gälla en skälighetsfråga. Man måste tillgripa en skälighetsprövning för att bedöma vissa värden som skall räknas som inkomster eller förmögenhet — man har inte kunnat bestämma värdena på annat sätt. I sådana frågor — som det vimlar av i taxeringsarbetet — skulle det krävas att taxeringsintendenten skall tillstyrka anstånd. Det heter att taxeringsintendenten *må* tillstyrka framställning om anstånd, men deklaranter kan kräva att han gör det. På detta sätt skulle man faktiskt genom att bara begära anstånd få förtursrätt vid behandlingen av sin skattefråga. Det blir ju ofta innebörden av förslaget. Men det är inte rimligt att öppna möjligheter till ett sådant tillvägagångssätt. Om taxeringsintendenten skall göra denna ingående prövning av besvären, förryckes hans arbete. Han blir inte vad han enligt den nya taxeringsförordningen är avsedd att bli, nämligen advokat inför prövningsnämnden och ledare av taxe-

besvär över taxering

ringsarbetet, utan han kommer att tjäns-göra såsom en extra prövningsnämnd som skall utreda hela spörsmålet och yttra sig rörande anstånd.

Jag tror att taxeringsintendenternas arbete skulle förryckas fullständigt, om man följde en sådan linje som motionärerna och reservanterna här har föreslagit. Taxeringsintendenten skulle komma i en utomordentligt ömtålig ställning gentemot deklaranterna och de anståndssökande inom sitt län.

Man får enligt min mening nöja sig med vad utskottet har sagt, nämligen att den nya ordningen hittills prövats så kort tid, att man ännu inte hunnit se vad den för med sig. Men enligt utskottets mening bör frågan ägnas fortsatt uppmärksamhet av Kungl. Maj:t och prövas, sedan tillräckliga erfarenheter av 1953 års utformning av anståndsinsti-tutet vunnits. Att gå reservanternas väg finner jag, liksom också utskottet, vara att slå in på en mycket äventyrlig väg.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr NILSSON, YNGVE, (h):

Herr talman! Det är naturligtvis inte mer än man kunde vänta, att utskottets ordförande inte skulle vilja hålla med motionärerna. Det ligger väl ändå så till, att många principiella frågor skulle kunna bli föremål för bedömning av taxeringsintendenten, och ett uppskov skulle kunna beviljas med inbetalningen. Efter den behandling, som förekommer i de olika taxeringsnämnderna, tror jag inte att det blir så många fall, där vederbörande deklarat kan känna sig oförmånligt behandlad och kommer att anföra klagomål, men i de fall, där det verkligen uppstår meningsskiljaktigheter, vore det ytterst värdefullt, om taxeringsintenden-ten fick sina möjligheter utsträckta, så att han inte bara kunde tillstyrka uppskov med inbetalningen i de fall, där han själv tillstyrker bifall till besvären eller en del av dessa, utan jämväl just i sådana fall som vi har talat om i motionen, nämligen principfrågor, tolkningsfrågor och sådana frågor som kan bedömas vara rena skälighetsfrågor.

Om förbud mot utminutering av rusdrycker vissa dagar

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna betänkandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 25, i anledning av väckt motion angående nedbringande av kostnaderna för framställningen och distributionen av preliminärskatttabellerna, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Om förbud mot utminutering av rusdrycker vissa dagar

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 26, i anledning av väckta motioner om förbud mot utminutering av rusdrycker vissa dagar före vissa helger, m. m.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 58, av herrar *Lindahl* och *Lindgren*, samt II: 88, av fru *Johansson* m. fl.;

2) de likalydande motionerna I: 93, av herr *Johan Persson* m. fl., och II: 90, av herr *Hamrin* i Jönköping m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte besluta om tillägg till rusdrycksförsäljningsförordningen § 16 av innebörd, att utminutering ej finge äga rum de två närmaste dagarna före varje större helg, d. v. s. julafton och dagen före julafton, dagen före långfredagen (skärtorsdagen), påskafton, pingstafton och dagen före pingstafton samt midsommarafton och dagen före midsommarafton.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på återopade grunder hemställt,

1) att de likalydande motionerna I: 58, av herrar *Lindahl* och *Lindgren*, samt II: 88, av fru *Johansson* m. fl., om ändrad ordning för beslut om avstängning av alkoholmissbrukare från inköp av rusdrycker; samt

2) de likalydande motionerna I: 93, av herr *Johan Persson* m. fl., och II: 90, av herr *Hamrin* i Jönköping m. fl., om förbud mot utminutering av rusdrycker vissa dagar före varje helg,

mätte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet förut anfört, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Enligt en vid betänkandet avgiven reservation hade herrar *Spetz*, *Söderquist*, *Bengtson* och *Anderson* i Sundsvall ansett, att utskottets yttrande i viss angiven del bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade.

Herr BENGTON (cp):

Herr talman! Vid behandlingen av en tidigare fråga om nykterheten har jag i dag nämnt att det egentligen inte finns någon kungsväg för att få fram ett gott nykterhetstillstånd, utan man får lita till samverkande åtgärder. Det är beträffande utskottets hemställan under punkt 2, som avser en av motionerna, som jag vill yttra några ord.

Åtgärder som vidtagits för att få en lägre alkoholkonsumtion har varit av olika slag. Vi hade under en lång följd av år kvantitativa restriktioner, och det visade sig att de inte gav avsett resultat. Det s. k. Brattsystemet blev därför avskaffat. Vi har haft olika tidsbegränsande restriktioner. En del av dem har visat sig medföra god effekt. Detta förslag att hålla systembutikerna stängda två dagar före helg är av denna tidsbegränsande karaktär.

Skulle en sådan åtgärd ha någon effekt, skulle man vinna någonting med att hålla stängt före helgerna? Det har klart observerats, att inköpen är särskilt stora just före en helg, och det är säkerligen massor av familjer som fått sina helger förstörda genom att väldiga kvantiteter sprit har köpts till dessa högtider. Det är detta som motiverar att motio-

Om förbud mot utminuteri av rusdrycker vissa dagar

närerna och reservanterna ansett att det skulle vara välbetänkt att hålla stängt någon dag före en helg. Det skulle komma att medföra en mindre konsumtion, och det skulle också medföra betydligt färre fylleriförseelser. Det finns klart bevisat av statistiken över fylleriförseelser att om söndagarna, då ingen utminuteri sker, är antalet fylleriförseelser mycket lägre än annars. Vi fick ett ganska klart bevis för samma sak, när vi vid genomförande av de senaste prishöjningarna på sprit höll systembolagen stängda en måndag och en tisdag. Då var det enligt tidningarna en mycket stark nedgång av antalet fylleriförseelser. Att stängning har denna verkan kan alltså knappast bestridas. Om man stänger systembolagen som motionärerna föreslagit, kommer det att stävja en hel del av fylleriet.

Jag observerar utskottets motivering. Utskottet har kommit fram till ett avslagsyrkande. Efter ett referat av vad den nya lagstiftningen skulle innebära säger utskottet att i enlighet härmed har försäljningslagstiftningen tilldelats en mera blygsam roll än tidigare. »Den är inte längre avsedd att ge den huvudsakliga lösningen av nykterhetsfrågan.» Detta bara understryker vad vi säger. Vi har inte alls sagt att den av oss föreslagna i och för sig inte så stora åtgärden medför någon lösning av nykterhetsfrågan. Vi kan instämma med utskottet i den saken och ändå vidhålla att man borde vidta de åtgärder som är möjliga och därvid också den som föreslås i dessa motioner.

Utskottet fortsätter med att säga att uppgiften för försäljningslagstiftningen i stället är att utgöra ett stöd för de positiva åtgärder, på vilka tyngdpunkten i den nya nykterhetspolitiken vilar. Också i fråga om den meningen kan det råda full överensstämmelse mellan oss och utskottet. Den föreslagna stängningen utgör ett stöd för de positiva åtgärder. Den står också i överensstämmelse med vad utskottet anför.

Utskottet skriver slutligen i ett stycke som jag här citerar: »För att på bästa sätt fylla denna uppgift bör den, enligt

vad som uttryckligen framhölls under förarbetena till lagstiftningen, vara jämförelsevis fri, och försäljningsrestriktionerna bör vara klart motiverade.» Detta står också fullständigt i överensstämmelse med reservanternas uppfattning, ty det innebär inte någon större inskränkning, om man håller stängt två dagar före helgerna. I verkligheten blir det endast fråga om ytterligare en dag, eftersom helgaftnarna redan är stängda.

Försäljningsrestriktionerna bör vidare vara klart motiverade. Ja, de är klart motiverade, då hemmen i stor utsträckning förstörs under helgerna på grund av spriten. Ingen tvekar om motiveeringen.

Reglerna bör vidare vara lätta att tillämpa. Det är inte svårt att tillämpa den regeln, att systembolagen hålls stängda två dagar före helgerna. Skulle man följa utskottsmajoritetens motivering, kan det mycket väl leda till ett bifall till motionärernas krav.

Utskottet erinrar vidare om att det bedrivs viss försöksverksamhet i fråga om systembutikernas öppethållande genom att man på olika håll tillämpar olika tider. Man kunde då tänka sig att till en början genomföra detta förslag på försök och se vilka verkningar det får.

Jag vet mycket väl att det kommer att invändas att langarna får större försäljning, om man stänger på det sättet. Även på söndagarna bedriver ju langarna sin verksamhet. Likafullt har vi fått ett mycket mindre antal fylleriförseelser under de dagar systembolagen varit stängda. Jag kan inte finna annat än att man försöksvis borde genomföra en stängning på det sätt som har föreslagits i motionerna och som även reservationerna förordar. Det är i alla fall fråga om en betydande social angelägenhet.

Jag nämnde tidigare att det finns många hem som fått helgerna förstörda. Det finns tyvärr ett mycket stort antal mödrar och hustrur i vårt land som inte ser fram med glädje mot helger, utan tänker med fasa på att det skall komma en stor högtid, eftersom denna innebär att husfadern gör större inköp av alkoholhaltiga drycker, och då kan det hän-

Om förbud mot utminuteri av rusdrycker vissa dagar

da både det ena och det andra. Av dessa skäl anser jag det fullt motiverat att genomföra den här föreslagna åtgärden.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Söderquist* (fp), *Robert Johansson* (cp) och *Sunne* (fp).

Herr **PERSSON, JOHAN**, (fp):

Herr talman! Jag har tillsammans med några andra ledamöter i kammaren motionerat om förbud mot utminuteri av rusdrycker vissa dagar före vissa helger, och jag önskar framföra några synpunkter med anledning av denna motion.

Försäljningen av alkoholdrycker visar ju, som herr Bengtson nämnde, en stark tendens att stiga i samband med de större helgerna. Det framgår tydligt av den i bevillningsutskottets betänkande nr 26 intagna tabellen.

Motionernas syfte är att försvåra möjligheten för alkoholmissbrukare att komma över rusdrycker, och om systembutikerna vore stängda två dagar före varje större helg, skulle alkoholmissbrukarna, som så gott som uteslutande gör sina inköp av rusdrycker för omedelbar konsumtion, tvingas till minskad konsumtion under själva helgdagarna.

Ett beslut av riksdagen i den riktning, som motionärerna föreslår, skulle säkert hälsas med tillfredsställelse av många i vårt land och alldeles särskilt av de många hem, där familjefadern eller andra i hemmet inte kan bruka rusdrycker med måtta.

Av utskottsbetänkandet framgår, att nuvarande lagstiftning inte lägger hinder i vägen för Nya systemaktiebolaget att genomföra en ordning, som överensstämmer med motionärernas önskemål. Då förvånar det mig, att inte utskottet i sin helhet kunnat inta en något välvilligare inställning till motionärernas hemställan än vad nu är fallet.

Utskottet uttalar först sin fulla avslutning till syftet med motionerna och framhåller, att de påfrestningar, för vilka alkoholmissbrukarnas familjer även

i vanliga fall ofta är utsatta, av lätt sedda skäl kommer att kännas tyngre, då missbruket sker under de större helgerna.

Problemet är visserligen bara en del av den större frågan om hur man skall komma till rätta med alkoholmissbruket. Men detta bör i och för sig inte hindra genomförandet av åtgärder av mer begränsad räckvidd, framhåller utskottet, och det är alldeles riktigt. Det är ett sympatiuttalande av utskottet, som jag vill ge mitt varma erkännande, men utskottets välvilliga inställning stannar ledsamt nog vid detta sympatiuttalande.

I nästa andetag säger utskottet, att det av flera skäl måste ställa sig tveksamt inför den i motionerna föreslagna lagstiftningsåtgärden och framhåller, att syftet med motionerna i viss mån redan är tillgodosett genom att systembutikerna hålles stängda påsk-, pingst-, midsommar-, jul- och nyårsaftnar.

Utskottet framhåller vidare, att det är tveksamt, om något väsentligt vinnes med den ifrågasatta stängningen på de i motionerna angivna dagarna, och säger, att åtgärden i huvudsak kommer att rikta sig mot de skötsamma alkoholförbrukarna.

Sedan åberopas Nya systemaktiebolagets försöksverksamhet i fråga om tiderna för systembutikernas öppethållande. Utskottet anser att man bör avvakta ytterligare erfarenheter av denna pågående försöksverksamhet, innan man vidtar så pass genomgripande inskränkningar som de i motionerna ifrågasatta.

Jag tycker nog, att utskottet skjuter något över målet, när det i detta sammanhang talar om genomgripande inskränkningar. Enligt motionärernas hemställan skulle systembutikerna hållas stängda fyra dagar om året utöver vad som för närvarande tillämpas, och vi kan nog inte kalla det för genomgripande inskränkningar.

Nu utgår utskottet ifrån att dessa inskränkningar främst går ut över den i nykterhetshänseende oförvitliga delen av kundkretsen. Jag tror att dessa oförvitliga eller skötsamma alkoholförbrukare säkerligen vill vara med om att

Om förbud mot utminuteri av rusdrycker vissa dagar

systembutikerna hålles stängda två dagar närmast före varje större helg, om man därigenom i någon mån kan försvåra möjligheterna för alkoholmissbrukarna att komma över rusdrycker. Vad vi motionärer hoppas på, om systembutikerna vore stängda de två söckendagarna närmast före de större helgerna, är att åtgärden skulle få stor betydelse ur nykterhetssynpunkt och medföra en minskning av alkoholkonsumtionen totalt sett. Detta skulle stämma bra överens med stadgandena i rusdrycksförordningen, § 7, där det heter att »all försäljning av rusdrycker skall ordnas och handhas så att därav uppkommer så ringa skada som möjligt».

Jag vill med detta yrka bifall till den av herr Spetz m. fl. avgivna reservationen.

Herr JOHANSSON, ANDERS, (fp):

Herr talman! Vi har här att göra med en fråga, där man skulle ha kunnat förvänta större förståelse och enighet än vad fallet tycks vara. Alldenstund bevillningsutskottets majoritet avstyrkt motionerna, kan jag inte underlåta att närmare belysa frågan. Jag skulle kunna inskränka mig till att kort och gott instämma i vad de föregående talarna anført, men jag vill därutöver komma med några egna kommentarer.

Jag förmodar att vi alla är ense om en sak, nämligen att vi så långt som möjligt bör försöka göra våra större helger spritfria. Det är framför allt under dessa helger som fylleriet är mest uppenbart och av detsamma föranledda tragedier är talrikast. Erfarenheterna från såväl trafiken som hemmet och familjelivet bestyrker riktigheten härav. För att åstadkomma ett mera effektivt förebyggande av spritmissbruket räcker det inte med de hittillsvarande inskränkningarna i inköpsrätten. Denna begränsning måste göras ännu mera restriktiv. Låt vara att man med olika argument och svepskal på sina håll försöker förringa effekten av en dylik inskränkning, men detta är allenast teoretiska konstruktioner. Verkligheten sä-

ger oss nämligen något helt annat. Den kan vi inte bortförklara med några teoretiskt utformade antaganden. Hur ofta har vi inte haft tillfälle att se vilken gynnsam effekt en tillfällig begränsning av inköpsrätten har haft t. ex. i samband med vissa festligheter, vissa marknadstillfällen och auktioner m. m.? Den saken går inte att bortförklara.

Nu förklarar bevillningsutskottets majoritet att den är villig att erkänna detta, men icke förty kommer den slutligen ändå fram till ett avstyrkande av motionerna. Man vill, säger man, inte föregripa, utan man hänvisar till pågående utredningar och försök med en viss begränsad tidigare stängning. Nåja, det låter säga sig. Vi står ju inte heller främmande för den tågordningen. Men skulle inte då ett beslut i enlighet med motionerna även kunna betecknas som ett led i en sådan försöksverksamhet? Man skulle inte, så långt jag förstår, behöva binda sig för någon längre tid, därest man till äventyrs skulle tro att resultatet skulle bli ogynnsamt.

Man kan för övrigt fråga, varför vi alltid nödvändigtvis skall förhålla oss passiva under den tid en utredning pågår. Skulle man inte samtidigt kunna ha blicken öppen för nödvändigheten av praktiska ingripanden, som kan sägas vara betingade av den för dagen rådande situationen?

Jag vill slutligen tillägga att en stark opinion ute i landet har ställt sig sympatisk till det i motionerna framställda yrkandet, och man har med besvikelse noterat bevillningsutskottets vagt grundade negativa inställning. Skulle nu riksdagen, som den väl här kommer att göra, följa utskottsmajoritetens avslagsyrkande, må man förlåta denna opinion om den inte i fortsättningen kommer att hysa så stort förtroende för riksdagens nykterhetsintresse.

Med dessa ord, herr talman, har jag velat deklarerat min personliga inställning till den fråga det här gäller, och jag ber att få yrka bifall till den vid bevillningsutskottets betänkande fogade reservationen av herr Spetz m. fl.

Om förbud mot utminuteri av rusdrycker vissa dagar

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Utskottet vill inte alls bestrida att nykterhetsfrågan är betydelsefull. Inte minst efter den stora reform, som vi genomförde för några år sedan, är det en ur samhälleliga synpunkter mycket stor fråga, hur man skall kunna lyckas att bemästra det mycket omfattande fylleriet här i landet. Men riksdagen har nu en gång med öppna ögon valt den vägen att man skall öka friheten och mera lita till det personliga ansvaret och mindre till reglerande åtgärder av skilda slag.

Många av oss var den gången tveksamma inför detta steg, medan andra, framför allt inom nykterhetsorganisationernas krets, var mycket entusiastiska för att överge den tidigare använda vägen och i stället övergå till denna nya linje med ökad frihet. Den nya väg, som man slagit in på, syftar till att ge människorna större personlig frihet under ökat personligt ansvar. Man skall, såsom utskottet också erinrar om, lägga huvudvikten vid en rad positiva ting. Man skall försöka att vinna sitt mål på upplysningens väg, genom undervisning och genom sociala åtgärder för att ta hand om ungdomen. Man skall vidare söka ta bättre vård om alkoholskadade människor o. s. v. Det är efter dessa nya riktlinjer som vi nu skall gå fram i kampen för en förbättrad folknkykterhet.

Regering och riksdag slog in på denna väg, lockade av nykterhetsorganisationernas stora medlemskader. Visserligen har vi väl alla till en början fått uppleva stora besvikelser, vilket läger vi än må tillhöra. På senare tid har vi dock kunnat se vissa uppenbara förbättringar i fråga om nykterhetstillståndet. I varje fall den kvantitativa användningen av spritdrycker har kraftigt minskat, även om vi inte kunnat notera några egentliga framsteg i fråga om den egentliga gruppen av alkoholister. De svåra spritmissbrukarna använder sprit i samma utsträckning som de gjorde, när genom 1954 års riksdagsbeslut spritfloden släpptes fri här i landet. De måttfulla alkoholbrukarna har

emellertid uppenbarligen under senare tid i hög grad minskat sin spritkonsumtion, kanske främst på grund av de nuvarande höga spritpriserna. De har faktiskt numera i fråga om sin spritkonsumtion kommit in på en linje som måste betraktas som lycklig både för dem själva och för de ungdomar som växer upp i de hemmen.

Huvudsynpunkten vid utskottets ställningstagande har således varit att utskottet vill behålla den linje som man slog in på genom 1954 års beslut. Utskottet anser att den av motionärerna föreslagna åtgärden att stänga spritbutikerna under två dagar före de stora helgerna inte skulle få någon egentlig betydelse. Av den statistik, som redovisas i utlåtandet, framgår att mer än hälften av den sammanlagda kvantitet sprit, som inköpes per vecka, köps under de två sista veckodagarna. Spritköpen koncentreras således till fredagar och lördagar. Precis samma fenomen uppträder dagarna före de stora helgerna. Här redovisas inköpssiffror från påsk och för den sista julen, då under de två sista dagarna folk inköpte mer än hälften av den spritkvantitet som såldes under hela veckan före respektive helg.

Utskottet tror inte att det skulle medföra den önskade effekten, om man stängde spritbutikerna den ena av dessa två dagar före helgerna. Faktum är ju att butikerna redan nu är stängda helgafnarna enligt den praxis som Nya systembolaget tillämpar. Motionärernas förslag innebär därför i realiteten bara att butikerna skulle stängas ytterligare en dag. Om spritförbrukarna inte skulle kunna göra sina inköp den dag, då motionärerna nu vill ha butikerna stängda, skulle resultatet bara bli att folk köpte sin sprit en dag tidigare än eljest. Vi får emellertid inte glömma bort att i dessa butiker säljs även alkoholfria drycker och kanske framför allt viner. En stängning ytterligare en dag skulle säkerligen av många måttliga alkoholförbrukare, som kanske numera i stor utsträckning inriktar sin konsumtion på vin, komma

Om förbud mot utminuteri av rusdrycker vissa dagar

att betraktas som ett trakasseri och ett onödigt intrång.

De egentliga alkoholisterna kommer säkerligen även med en utsträckt stängning av butikerna att skaffa sig sin sprit, eftersom spriten, tyvärr, många gånger är det centrala i deras liv. De kommer att göra sina inköp i tid, innan butikerna stängs. Nu vet folk att spritbutikerna är stängda julafton, och dagarna innan har man en fullständig rusning till butikerna. Man vet också att butikerna är stängda påskafton, och rusningen kommer dagarna innan. Om folk visste att butikerna var stängda två dagar, skulle resultatet bara bli att man infann sig tidigare och gjorde sina inköp.

Vi kan heller inte i detta sammanhang bortse från langningen, som förekommer i ganska stor utsträckning åtminstone i de större städerna — jag vet inte hur det är på andra orter ute i landet. Langnarnas släkte skulle säkerligen inte på något sätt hindras av en bestämmelse att butikerna skulle vara stängda två dagar före helgerna. Man kan vara övertygad om att langarna i tid skulle göra erforderliga inköp för att kunna sälja sprit till sina kunder, alkoholisterna, som inte kan undvara spritdrycker under de dagar, då butikerna är stängda.

Utskottet anser det således vara mycket tveksamt, om man i nykterhetsavseende skulle vinna något genom den av motionärerna föreslagna ordningen. Den skulle å andra sidan innebära ett avsteg ifrån den frihetens väg som riksdagen på nykterhetsorganisationernas inrådan slog in på genom beslutet år 1954. Mot denna bakgrund har utskottet stannat för att avstyrka motionerna.

För något år sedan arbetade ju en utredning med denna fråga, och man gjorde då försök med olika stängningstider. Erfarenheten därav var att det inte blev några mera framträdande nykterhetspolitiska vinster, utan att man tvärtom på sina håll fick fram uppgifter om en ökad langning under dessa tider. Försöksverksamheten har seder-

mera fortsatt men ännu inte kunnat leda till några resultat som visar att man kan vinna någonting avsevärt genom att slå in på denna väg, och utskottet har för sin del funnit att man inte kan annat än avstyrka motionerna. Från nykterhetssynpunkt vinner man enligt utskottets mening ingenting på ett bifall till motionerna. Man gör det litet ofriare för den grupp, som på ett hyggligt sätt sköter både inköpen och användningen av dessa drycker, men man kommer inte åt de egentliga alkoholisterna. Varför skall man under sådana omständigheter göra något intrång på friheten? Finns det inte all anledning att i stället se på de aktiva insatser som här ändå har gjorts? Dit räknar jag i första hand begränsningen av konsumtionen via priset. Vad det blir för verkningar av den stora höjning, som vi gjorde häromhösten jämte den höjning som vi gjorde nu i år, därom vet vi för närvarande ingenting med bestämdhet, men verkningarna av den första höjningen är nog uppenbara, och det är väl mycket sannolikt att den sista höjningen kommer att verka på samma sätt. Jag undrar, om inte prishöjningarna har varit de verkliga insatser som har gjorts för en förbättring av nykterhetssituationen i landet, sedan den stora reformen avslöts år 1954.

Herr talman! Det är i huvudsak dessa synpunkter som ligger bakom utskottets yrkande om avslag på motionerna, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr BENGTON (cp):

Herr talman! Herr Sjödahls anförande innehåller enligt min uppfattning vissa felbedömningar som man nog bör rätta till.

Vad nykterhetsrörelsen vände sig emot, när man diskuterade övergången till en friare försäljning, var ju Brattsystemet med dess kvantitativa begränsning av inköpsrätten och dess suggerande verkan genom ransoneringen av spriten. Vad herr Sjö Dahl i övrigt anför om nykterhetsrörelsens inställning är

Om förbud mot utminuteri av rusdrycker vissa dagar

något som han nog inte bör trycka alltför starkt på. När vi för ett par år sedan hade att ta ställning till en motion om att man skulle stänga en dag i veckan uttalade sig i varje fall Stockholms läns nykterhetsförbund för denna motion, och jag tror att det också var andra som ansåg att förslaget borde genomföras.

Beträffande herr Sjödahls uttalanden om alkoholisternas beteende vill jag säga att en alkoholist inte är en sådan människa som planlägger sina inköp. Han köper sprit för så mycket pengar han kan komma över, och det gör han i det ögonblick, då han har dessa pengar i fickan. Dessa stackars människor magasinerar inte någon sprit. Därför är det en felbedömning, när man tror att de skulle göra sina inköp tidigare, om man skulle stänga systembolagen de dagar som föreslås i motionerna.

Påståendet, att den föreslagna stängningen skulle medföra tidigare inköp och således oförändrat resultat, är nog inte riktigt. Verkan skulle bli, att många skulle avstå från att köpa sprit. Det har erfarenheten visat.

Jag är tacksam för herr Sjödahls stora respekt för nykterhetsrörelsen. Låt oss säga så, herr Sjödahl, att vi inom nykterhetsrörelsen tar upp frågan för att komma igen nästa år och att herr Sjödahl och jag kommer överens om, att vi då rättar oss efter nykterhetsrörelsen! På det sättet blir vi ense i dag, och jag hoppas att vi skall bli det nästa år också, även om nykterhetsrörelsen uttalar sig i en sådan riktning som kanske inte stämmer med herr Sjödahls åsikter i dag.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Jag vill bara erinra om vad departementschefen skrev år 1954: »Det torde med fog kunna göras gällande, att den i nykterhetskänseende mindre skötsamma delen av kunderna alltid kommer att ha tid att passa butikernas expeditionstider. Inskränkningarna går främst ut över den i nykterhetskänse-

de oförvitliga delen av kundkretsen, som ju utgör det stora flertalet.» Detta var skrivet av en mycket framstående nykterhetsvän, och jag undrar, om inte uttalandet i stor utsträckning bars upp av nykterhetsrörelsens folk. Det var väl ändå i frihetens tecken och i tron på människornas möjlighet att uppfostras till att umgås med dessa drycker på ett hyggligt sätt, som reformen genomfördes.

Herr BENGTON (cp):

Herr talman! Jag vill erinra herr Sjödahl om att samme här åberopade nykterhetsvän, dåvarande finansministern Per Edvin Sköld, föreslog att starksprit icke skulle få utskänkas före klockan fyra eftermiddagen. Han var alltså ingalunda främmande för att tillgripa tidsrestriktioner.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Nu talar herr Bengton om en annan sak — det brukar man ju göra ibland i diskussioner. Han är inne på utskänkingen, och vi diskuterar nu utminuteringen. Det är ju ändå två skilda saker.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter jämlikt därunder förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågasvarande betänkandet hemställt med godkännande av utskottets motivering samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring i motiveringen, som förordats i den vid betänkandet fogade reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 27, i anledning av väckta motioner om ändrade beskattningsregler beträffande s. k. ofullständiga familjer m. m., bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Om skattefrihet för sparande

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 29, i anledning av väckta motioner om skattefrihet för sparande.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 24, av herrar *Arrhén* och *Ebbe Ohlsson*, samt II: 29, av herr *Bengtsson* i Göteborg m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att skattefrihet skulle medgivas för s. k. utbildningssparande enligt i motionerna angivna riktlinjer fr. o. m. den 1 januari 1959; samt

2) de likalydande motionerna I: 254, av herr *Ohlon* m. fl., och II: 322, av herr *Ohlin* m. fl., vari bl. a. hemställts, att riksdagen måtte besluta medgiva rätt till skattefrihet under i motiveringen till motionerna angivna villkor för belopp som insattes å särskilt sparkonto att gälla fr. o. m. den 1 januari 1959.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet av angivna orsaker hemställt, att

1) de likalydande motionerna I: 24, av herrar *Arrhén* och *Ebbe Ohlsson*, samt II: 29, av herr *Bengtsson* i Göteborg m. fl., samt

2) de likalydande motionerna I: 254, av herr *Ohlon* m. fl., och II: 322, av herr *Ohlin* m. fl., i vad desamma behandlats i detta betänkande,

mätte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet förut anfört, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservation hade anmälts av herrar *Spetz*, *Söderquist* och *Christenson* i Malmö, vilka dock ej antytt sin mening.

Herr **SPETZ** (fp):

Herr talman! Jag har inget annat yrkande än bifall till utskottets betänkande, men jag vill härtill foga en principiell anmärkning.

Om riksdagen hos Kungl. Maj:t begär en utredning av någon fråga, förväntar givetvis riksdagen att utredningen också

blir tillsatt. Jag är emellertid villig att medge, att när det är fråga om sådana ärenden, där det fordras samstämmiga beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen, kan det möjligen vara Kungl. Maj:ts befogenhet att avgöra tidpunkten för utredningens tillsättande och dylikt. Men i en beskattningsfråga, där riksdagen ensam är beslutande, ligger det annorlunda till. Där är det regeringens skyldighet att effektuera riksdagens begäran. Det är denna synpunkt som ligger bakom utskottets skrivning, när utskottet förutsätter att den utredning, som begärdes i föl, men ännu ej tillsatts, kommer till stånd inom den närmaste tiden. En annan väg är givetvis att utskottet direkt föreslår en lagtext. Inom den grupp jag tillhör övervägde vi faktiskt ett förslag i den riktningen. Vi nöjde oss emellertid med en blank reservation, vars innebörd jag nu velat förklara.

Som jag tidigare sagt, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets betänkande.

Herr **SJÖDAHL** (s):

Herr talman! Jag skulle till herr *Spetz'* resonemang vilja tillägga, att när riksdagen förra året begärde att man skulle allsidigt och förutsättningslöst söka utreda, huruvida det var lämpligt och möjligt att skattevägen stimulera nysparande, så ligger däri ingen begäran om att man skall få fram vissa förslag, men att man skall få de olika förslag, som framförts eller kan bli framförda, ordentligt prövade, så att man skulle finna vad de innebär för den enskilde, vad de innebär för staten och också vad de innebär av verkligt nysparande. Det är ju närmast nysparandet vi i detta sammanhang vill stimulera. Den uppfattningen står dagens bevillningsutskott fortfarande fast vid. Vi har förutsatt att denna utredning kommer till stånd, en kartläggning av de olika tänkbara förslag på detta område som har framkommit eller kan framkomma. Jag är glad att kunna meddela att finansministern har uttalat sig för att dessa saker skall utredas, förmodligen av någon särskild utredningsman, inom den närmaste tiden.

Jag instämmer givetvis, herr talman, i herr Spetz' yrkande om bifall till utskottets betänkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande betänkande hemställt.

Ang. vissa indirekta skatter

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 16 § lagen den 11 juni 1943 (nr 346) angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 7 februari 1958 dagtecknad proposition, nr 53, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag om ändrad lydelse av 16 § lagen den 11 juni 1943 (nr 346) angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror;

2) förordning angående ändrad lydelse av 14 § 1 och 3 mom. förordningen den 31 maj 1957 (nr 262) om allmän energiskatt;

3) förordning angående ändrad lydelse av 13 § förordningen den 15 december 1939 (nr 887) angående tillverkning och beskattning av maltdrycker;

4) förordning om skatt å lagrat lättöl;

5) förordning angående ändring i förordningen den 22 december 1939 (nr 919) om skatt å läskedrycker; samt

6) förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 28 september 1928 (nr 376) om särskild skatt å vissa lotterivinster;

dels ock, bland annat, besluta, att den vid tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316) fogade tulltaxan skulle från och med den 20 mars 1958 i viss angiven del erhålla ändrad lydelse.

Ang. vissa indirekta skatter

I enlighet med riktlinjer, som angivits i propositionen nr 50, hade framlagts förslag om höjd beskattning av cigarretter, elkraft för borgerliga behov, öl, starköl, läskedrycker och lotterivinster samt om återinförande av skatten på lagrat lättöl.

Till utskottet hade hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 317, av herr *Helmer Persson* m. fl., och II: 408, av herr *Henning Nilsson* i Gävle m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 53;

2) de likalydande motionerna I: 320, av herr *Lodenius* och fru *Svenson*, samt II: 413, av herr *Dickson* m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om en skyndsamt utredning om en omläggning av alkoholbeskattningen i enlighet med ett system som konsekvent byggde på de olika dryckernas berusningseffekt förslagsvis enligt den metodik, som presenterats i en i motionerna omnämnd artikel i Alkoholfrågan nr 2/1957, och att Kungl. Maj:t till nästkommande års riksdag måtte framlägga förslag till ändrad beskattning för alkoholhaltiga och alkoholfria drycker i enlighet med vad denna utredning kunde ge anledning till;

3) de likalydande motionerna I: 321, av herr *Aastrup* och fru *Gärde Widemar*, samt II: 412, av herr *Kollberg*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att 7 § 1 mom. förordningen den 22 december 1939 (nr 919) om skatt å läskedrycker skulle erhålla följande lydelse:

»Tillverkare skall — — — såsom kontrollprov.

Vad som — — — beskattningsbara myckenheten.

Från den sålunda angivna skatten må avdrag göras med belopp motsvarande varuskatten å den kvantitet socker, som enligt i deklarationen intagen uppgift åtgått för tillverkning av den beskattningsbara myckenheten läskedrycker.

Å deklarationen — — — med bokföringen»;

Ang. vissa indirekta skatter

4) motionen I: 319, av herr *Hesselbom*, vari hemställt, att riksdagen måtte besluta sådana ändringar i förslaget till ändrad lydelse av förordningen om allmän energiskatt att i motionen anförda önskemål kunde tillgodoses; ävensom

5) motionen II: 411, av herr *Spångberg* m. fl.

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet jämväl upptagit följande vid riksdagens början väckta, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nämligen

de likalydande motionerna I: 153, av herrar *Jonasson* och *Axel Emanuel Andersson*, samt II: 137, av herrar *Eriksson* i Bäckmora och *Jönsson* i Jämtlands Sikås, vari hemställt, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att sådana direktiv för elskattens beräkning måtte utfärdas, att densamma icke drabbade de s. k. detaljbonnerna med högre belopp än vad som avsetts när riksdagen beslutit energiskattens införande.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet på anförda skäl hemställt,

I) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 53,

A) antaga de vid propositionen fogade förslagen till

1) lag om ändrad lydelse av 16 § lagen den 11 juni 1943 (nr 346) angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror;

2) förordning angående ändrad lydelse av 14 § 1 och 3 mom. förordningen den 31 maj 1957 (nr 262) om allmän energiskatt;

3) förordning angående ändrad lydelse av 13 § förordningen den 15 december 1939 (nr 887) angående tillverkning och beskattning av maldrycker;

4) förordning om skatt å lagrat lättöl;

5) förordning angående ändring i förordningen den 22 december 1939 (nr 919) om skatt å läskedrycker; samt

6) förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 28 september 1928 (nr 376) om särskild skatt å vissa lotterivinster; samt

B) besluta att den vid tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316) fogade tulltaxan skulle från och med den 20 mars 1958 hava den i propositionen föreslagna lydelsen;

II) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 153, av herrar *Jonasson* och *Axel Emanuel Andersson*, samt II: 137, av herrar *Eriksson* i Bäckmora och *Jönsson* i Jämtlands Sikås,

2) de likalydande motionerna I: 317, av herr *Helmer Persson*, m. fl., och II: 408, av herr *Henning Nilsson* i Gävle m. fl.,

3) de likalydande motionerna I: 320, av herr *Lodenus* och fru *Svenson*, samt II: 413, av herr *Dickson* m. fl.,

4) de likalydande motionerna I: 321, av herr *Aastrup* och fru *Gärde Widemar*, samt II: 412, av herr *Kollberg*,

5) motionen I: 319, av herr *Hesselbom*, ävensom

6) motionen II: 411, av herr *Spångberg* m. fl.

mätte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i betänkandet anført och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Hagberg*, *Söderquist*, *Kollberg*, *Nilsson* i Svalöv och *Anderson* i Sundsvall, vilka

dels ansett, att utskottets yttrande i viss angiven del bort hava den lydelse, reservationen visade,

dels ock under åberopande av vad i reservationen anförts hemställt, att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 321, av herr *Aastrup* och fru *Gärde Widemar*, samt II: 412, av herr *Kollberg*, under punkten I A 5) bort antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändring i förordningen den 22 december 1939 (nr

919) om skatt å läskedrycker med den ändring av 7 § 1 mom., som framginge av det i nyssnämnda motioner intagna författningsförslaget.

Herr AASTRUP (fp):

Herr talman! Vid detta utskottsutlåtande är fogad en reservation. Reservanterna har bett mig i min egenskap av motionär att föra deras talan, och jag har därför begärt ordet som förste talare.

Den motion, som jag här skall beröra, är väckt av fru Gärde Widemar och mig i denna kammare och av herr Kollberg i andra kammaren. Vi påpekar att departementschefen framhållit att en sockerbeskattning kommer att för vissa industrier medföra en höjning av råvarukostnaderna, som, om sockerförbrukningen är stor, kan leda till en mera betydande höjning av de saluförda produktens pris. I särskild grad kommer givetvis avsättningsförhållandena att påverkas i sådana fall, där socker ingår som råvara i en redan förut beskattad produkt.

Departementschefen föreslog därför, att sötvarufabrikanterna — enligt samma normer som gäller övriga enligt varuskatteförordningen beskattade varor i de fall, där dubbelbeskattning skulle uppstå till följd av att annan varuskattebelagd vara ingår i tillverkningen — skall medgivas avdrag för den skatt som utgivits för socker som blivit förbrukat vid sötvaruframställningen. Nu används vid framställning av söta läskedrycker socker. Förordningen om skatt å läskedrycker innehåller inte såsom varuskatteförordningen någon avdragsregel för skatt som erlagts för i framställningen ingående råvara. Sedan nu sockret föreslagits bli skattebelagt, kommer emellertid söta läskedrycker i samma läge som vissa andra i varuskatteförordningen upptagna produkter, d. v. s. dubbelbeskattning förekommer, om avdrag ej medges för skattebelagd råvara.

De av riksdagen behandlade förslagen om vissa skattehöjningar är ett resultat av överenskommelser som träffats mellan företrädare för de demokratiska partierna. Den fråga, som tas upp i vår mo-

Ang. vissa indirekta skatter

tion, avser inte någon ändring i egentlig mening i skatteavvägningen, utan gäller en teknisk fråga, nämligen att undvika den dubbelbeskattning som uppstår för vissa läskedrycker till följd av sockerskatten.

Läskedryckerna beskattades ursprungligen med 10 öre per liter år 1940. I proposition nr 53 föreslås nu en höjning från senast gällande skatt av 21 öre per liter till 33 öre per liter. Det kan med fog befaras att redan denna skattehöjning, som drabbar ganska priskänsliga varor, kommer att medföra en påtaglig konsumtionsminskning. Med hänsyn härtill torde det inte vara försvarligt att genom sockerskatten dubbelbeskatta söta läskedrycker. På samma sätt som beslutats i fråga om sötsakerna bör det lämpligen ordnas så, att företagen i sina deklARATIONER rörande läskedrycksskatt medges göra avdrag för socker, som visas vara förbrukat vid tillverkningen. Då priset på läskedrycker härigenom kan hållas lägre, torde minskningen i inkomster av sockerbeskattningen motvägas av ökade inkomster av läskedrycksbeskattningen. Vi föreslår därför i motionen att från läskedrycksskatten skulle få göras avdrag med det belopp som motsvarar varuskatten på det socker som åtgått vid tillverkningen.

Utskottsmajoriteten anser sig inte kunna förorda en dylik avvikelse från de riktlinjer, varom enighet uppnåtts mellan de fyra demokratiska partierna. Avstyrkandet är dock, det skall villigt erkännas, sockrat. Utvecklingen bör, säger utskottsmajoriteten, följas med uppmärksamhet.

Emellertid framhåller reservanterna — enligt min uppfattning med rätta — att »enligt förordningen om varuskatt gäller sedan 1941 den principen, att vara, som beskattas enligt denna förordning, icke skall belastas med eventuell liknande skatt på råvaran. Vid införandet av ett punktskattesystem», fortsätter reservanterna, »bör man tillse, att denna princip är genomgående, när annars risk förefinnes att systemet genom beskattning av råvaran skulle få en snedvridande effekt».

Ang. vissa indirekta skatter

Tillåt mig, herr talman, att något vidga resonemanget utöver de tekniska synpunkter som lagts på frågan i motionen och reservationen!

Från det allmännas sida har under senare år vidtagits olika åtgärder i syfte att söka leda konsumtionen över från alkoholstarka till alkoholsvagare och alkoholfria drycker. En särskild utredning, den s. k. Almgrenska utredningen, gjordes i detta sammanhang på föranstaltande av dåvarande finansminister Sköld. Enligt direktiven till denna utredning var syftet att söka komma fram till en skatteavvägning mellan nyssnämnda drycker som främjade de nykterhetspolitiska strävandena. Resultatet blev att utredningen i princip uttalade sig för en relativt betydande skattesänkning för läskedryckerna för att därigenom främja användningen av läskedrycker vid sidan av eller framför alkoholdrycker. På grund av kravet enligt direktiven på ett oförändrat totalt skatteuttag fann sig utredningen dock nödgad att av statsfinansiella skäl starkt begränsa sitt sänkingsförslag och förordade endast en reducering av läskedrycksskatten med 6 öre per liter.

Ej ens detta modifierade förslag kom emellertid att genomföras. Med beklagande måste man konstatera att utvecklingen gått i motsatt riktning. Den skärpning av läskedrycksskatten med 12 öre per liter, som föreslås i propositionen, utgör en belastning av sådan omfattning, att konsumtionsutvecklingen för läskedrycker allvarligt hotas. Därmed äventyras den betydande roll, som läskedrycker har i nykterhetspolitiskt hänseende.

Läskedryckskonsumtionen uppgår för närvarande till 210 miljoner liter per år eller nära 29 liter per capita. Sin starkaste förankring har läskedryckerna i hemmen, där inte mindre än 75 procent av den totala konsumtionen sker. I ökad utsträckning har läskedrycker kommit att få ersätta andra drycker vid samkväm och umgänge i hemmen under både festliga och mera vardagliga förhållanden. Umgänge i denna senare form är det oftast förekommande, och det är vid dessa tillfällen som vanor och seder i

hög grad grundlägges framför allt hos den uppväxande ungdomen. Om man på längre sikt vill verka för en ändring i alkoholvanorna, bör åtgärderna därför i första hand inriktas på denna form av umgängesliv och här har läskedryckerna, den stora artikeln bland de alkoholfria dryckerna, en betydelsefull roll.

Det måste ur samhällsekonomisk synpunkt betraktas som en lycklig utveckling att läskedryckskonsumtionen i vårt land nått en sådan höjd och att läskedryckerna fått ett så stort användningsområde. Vid sidan av Belgien är läskedryckskonsumtionen i Sverige störst i Europa och näst USA den största i världen. Att bevara detta resultat är en viktig uppgift för samhället, alltför viktig för att äventyras genom en alltför långt driven beskattning.

Finland är ett varnande exempel på konsumtionsutvecklingen vid en hög produktbeskattning. Den finska läskedryckskonsumtionen visar nämligen en synnerligen ogynnsam utveckling, helt olik den i Sverige och även markant avvikande från industriutvecklingen i övrigt i Finland. Orsaken anses allmänt vara den hårda skattebelastningen.

Nu kan man säga att det finns vatten och andra icke skattebelagda eller icke så hårt beskattade drycker som folk kan dricka. Framstående svenska forskare har under senare år utträttat ett internationellt erkänt förnämligt arbete för att utreda de problem som sammanhänger med människokroppens vattenbalans och förstens regleringsmekanism. Mineralvattnet och läskedrycker innehåller rikligt med kolsyra som retar mun- och svalgslemhinnan vid sväljningen. Denna rening bidrar till att förstkänsnan temporärt försvinner. I läskedryckerna ingår vanligen frukt- och bärsafter, som innehåller förutom fruktsyror rikligt med smakämnen, som tillsammans starkt retar smaklöknarna, vilket också bidrar till att släcka törsten. När människorna svettas, avgår avsevärda mängder salter, som ersättes av de i mineralvatten och liknande drycker ingående mineralämnena.

Läskedryckerna är alltså även ur fysiologiska synpunkter ett värdefullt till-

Ang. vissa indirekta skatter

skott till de andra drycker som människan varje dygn behöver inta för att uppehålla vattenbalansen och hindra kroppens utforkning.

Herr talman! Efter denna utveckling återkommer jag till motionsyrkandet, som ju låg mera på det ekonomisk-tekniska planet.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr talman! I två omgångar tidigare har förslaget rörande punktskatter diskuterats, och nu föreligger här utskottets förslag, som till sina verkningar ingenting har att göra med en rättfärdig skattepolitik.

Vi har i tidigare sammanhang motiverat, varför vi är motståndare till föreliggande förslag. Det finns därför ingen anledning att nu upprepa vad vi tidigare har sagt. Vad jag nu särskilt vill understryka är att bakom vårt avslagsyrkande står en folkmajoritet i detta land, och den har sannerligen låtit sin stämma ljuda allt från den tid, då de s. k. fyra demokratiska partierna träffade denna ytterst odemokratiska uppgörelse. Med detta har jag i korthet angivit att vi konsekvent fullföljer linjen att bekämpa en orättfärdig skattepolitik.

Jag yrkar, herr talman, under punkten 1 i utskottets utlåtande bifall till motionen I: 317 och II: 408, vilket är liktydigt med avslag på Kungl. Maj:ts proposition.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Med kommunismens representanter i denna kammare har ju i dessa frågor diskussion redan förts vid ett föregående tillfälle, och vi ser ju så ytterst olika på dessa saker, att det inte finns någon anledning att upprepa den diskussionen.

Jag vill emellertid säga några ord med anledning av vad herr Aastrup yttrade rörande dubbelbeskattningen för läske-

drycksindustrien, som innebär att man först tar ut denna sockerskatt och sedan desslikes den höjda läskedrycksskatten. Det är klart att man kan hysa en principiell tveksamhet mot att vi beskattar dels en råvara och dels den färdiga varan. Ja, det är så mycket i dessa skatter som jag personligen med viss olust har medverkat till, men jag får ju säga att denna lilla dubbelbeskattning av läskedryckerna gör mig minst bekymmer; det finns andra ting som jag är mycket olustigare inför. Men de olika partierna med sina ledare och riksdagsgrupper har ju i samråd — så att säga i högsta instans — kommit överens om att skaffa fram de 400 miljonerna på detta sätt, och det är inte mycket att göra åt saken — knappast ens lönt att knorra. Skulle jag knorra över något i detta sammanhang, så är det över att läget ute i världen är sådant, att vi måste skaffa fram dessa hundratal av miljoner för försvarsändamål.

Men vad nu beträffar den dubblerade skatten på läskedrycker, så betyder den en prisökning av 4 öre per läskedrycksflaska. Sockerskatten skulle däremot, har det sagts mig, betyda en prisökning med ungefärligen 2/3 öre per flaska, och jag tror inte att en så liten ökning kommer att medföra större besvärligheter för läskedrycksfabrikationens utveckling här i landet. Vad som kan skapa svårigheter är väl snarare höjningen med 4 öre.

Nu vill jag desslikes erinra herr Aastrup om att man när det gäller sötvaruindustrien gjort ett visst undantag genom restitution av sockerskatten till chokladindustrien; jag tror för övrigt, att herr Aastrup själv nämnde den saken. Tillika har det skrivits någonting om att man beträffande sötvaruindustrien får följa denna sak med uppmärksamhet och eventuellt föreslå eller vidtaga åtgärder. Men kom ihåg, herr Aastrup, att det knappast finns någon annan tillverkning här i landet — givetvis med undantag för sprittillverkningen; den står ju i särklass — som är så hårt beskattad som just sötvaruindustrien! Beskattningen var tidigare så pass hård, att fabrikena inom denna bransch höll

Ang. vissa indirekta skatter

på att slå igen över hela landet; de kunde inte klara sig i konkurrensen, utan vi måste sänka beskattningen, och nu tycks det ha gått något så när skapligt för dessa fabriker. Jag tror inte att läskedryckstillverkningen kommer att utsättas för några dylika risker genom denna skattehöjning med 2/3 öre. Efter allt att döma har tillverkningen av läskedrycker undan för undan ökats i mycket betydande utsträckning, och jag misstänker att den kommer att klara sig tämligen bra i konkurrensen med andra drycker — det tror jag att våra barn och ungdomar kommer att sörja för!

Men utskottet har ändå skrivit, att utvecklingen bör följas med uppmärksamhet när det gäller läskedryckernas beskattning, alltså använt ungefär samma uttryckssätt som då det gällde sötvaruindustrien vid sidan om chokladindustrien; i fråga om den senare är restitutionen klar, men även de andra grenarna bör enligt utskottets mening följas med uppmärksamhet.

Jag tror därför att kammaren, utan risk för att läskedrycksindustrien skall bringas på knä, kan godkänna det förslag som partierna i riksdagen, med undantag av kommunisterna, träffat överenskommelse om och vars resultat nu föreligger i den kungl. propositionen och i utskottets tillstyrkande av densamma. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Men herr Aastrup nämnde något om att vissa av dessa nya skatter kan motverka den önskvärda utvecklingen i riktning mot allt större användning av alkoholsvaga eller praktiskt taget alkoholfria drycker. Ur den synpunkten har vi inom utskottet ställt oss mycket tveksamma inför speciellt beskattningen av lättölet. Men man får kanske bedöma dessa fall även ur synpunkten av vilka varor som kan bära den ökade skattebelastningen, och lättölet har ju hittills varit skattefritt. Nu införes denna skatt på 4 öre, medan man på de andra hållen redan har en hög beskattning, som ytterligare stegrats.

Jag yrkar som sagt, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Herr AASTRUP (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle vara glad, om jag kunde hysa samma odelat ljusa förhoppningar som herr Sjödahl i fråga om läskedrycksindustriens utveckling sedan en så hård beskattning som den föreslagna genomföres. Därom kan man inte döma förrän om något eller några år.

Men när herr Sjödahl säger, att sötvaruindustrien är mycket hårt beskattad och att detta varit en av orsakerna till att man nu gjort ett undantag för den beträffande sockerbeskattningen, så vill jag för min del ifrågasätta, huruvida inte läskedrycksindustriens läge kommer att bli ungefär samma som sötvaruindustriens. Jag tror alltså, att man måste följa denna utveckling med stor uppmärksamhet.

Sedan säger herr Sjödahl, att vi har kommit överens om att vi måste skaffa fram ungefär 400 miljoner kronor för de ändamål, som riksdagen har att taga ställning till. Men, är det inte så, att när det gäller sockerbeskattningen, alltså en råvaruskatt som i detta fall lägges på en produkt som redan är beskattad i annan ordning, det är fråga om slumpens skördar? Är det inte en tillfällighet, som gjort att man vid förhandlingarna om dessa skatter icke uppmärksammat, att det här skulle uppstå en dubbelbeskattning. Av denna orsak har vi ansett oss kunna lägga motionen på det tekniska planet och föreslå, att sockerskatt inte skall uttagas av läskedrycksindustrien.

Herr SJÖDAHL (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror nog att frågan om dubbelbeskattningen av läskedryckerna har varit uppmärksammat. Man vet att socker ingår i dem. Men jag vill också erinra om att det här är fråga om 3 miljoner kronor. Jag tror inte att det är en så stor summa, att läskedrycksproduktionens tillvaro kommer att riskeras genom den höjning av beskattningen med 2/3 öre som sockerskatten innebär. Jag vill desslikes erin-

ra om att konsumtionen av läskedrycker ökats utomordentligt kraftigt trots den icke obetydliga utan tvärtom mycket tunga beskattning, som produktionen varit underkastad under en följd av år.

Eftersom herr Aastrup i sitt första anförande nämnde något om att läskedrycksbeskattningen i Finland är hög och att detta skulle innebära risker för nykterhetstillståndet där, vill jag säga, att nykterhetsutvecklingen i Finland, lyckligt för Finland och olyckligt för oss, är mycket bättre än i Sverige.

Herr HESSELBOM (s):

Herr talman! Jag har i en motion påtalat vissa svårigheter för kraftdistributörerna, som den höjda skattesatsen på elkraft kommer att medföra. Ändringen i energiskatteförordningen medför nämligen svårigheter vid debiteringen av energiskatten. Det är många elverk som till Svenska elverksföreningens styrelse framfört sina bekymmer, hur de skall kunna bemästra de nu uppkomna svårigheterna. Nu anför utskottet, att enligt vad utskottet erfarit vållade införandet av energiskatten i fjol inga egentliga svårigheter för kraftdistributörerna. Jag tror att utskottet på denna punkt har blivit felinformerat, ty jag vet att det för en rad kraftdistributörer medförde mycket stora svårigheter, extra kostnader och olägenheter. Jag vill som exempel nämna, att vid ett elverk, som hade två mätarjusterare anställda, den ene justeraren blev sjuk. Detta förhållande blev alltså avgörande för huruvida vissa abonnenter kom att få betala energiskatt för en tidigare period än de eljest skull ha fått göra, till följd av att avläsningen sålunda tog dubbelt så lång tid att genomföra.

Nu kommer man alltså på nytt efter tre kvarts år, i liknande svårigheter när det gäller att uppdelat abonnenterna med hänsyn till om avläsning skett före den 20 mars eller senare. Jag är väl medveten om att det är mycket svårt att i en lagparagraf klara ut den saken,

Ang. vissa indirekta skatter

och jag hade därför i motionen tänkt mig, att man genom ett uttalande från bevillningsutskottet skulle göra det möjligt för kontrollstyrelsen att tillämpa förordningen på ett vettigt sätt, så att man inte vållade extra kostnader och besvär för kraftdistributörerna vid debiteringen av elkatten. Nu säger utskottet, att ett bifall till motionen skulle innebära ett icke berättigat uppskov med den högre skattesatsen för vissa abonnenter. Enligt min mening hade en lösning av frågan likaväl kunnat betyda, att vissa abonnenter möjligen drabbats av den högre skattesatsen tidigare än eljest. Det kommer ju an på hur man löst detta problem.

Vad jag nu anför gäller alltså övergångssvårigheterna. Jag kan medge, att man kan ta dessa svårigheter *en* gång, men det är klart att kraftdistributörerna i dag börjar bli bekymrade, när riksdagen redan efter tre kvarts år är beredd att ändra förordningen.

Den andra frågan, som jag tagit upp i min motion, gäller debiteringen av skatt för industriabonnenter med omkring 40 000 kWh per beskattningsår. Enligt författningen är det så, att om en abonnent under ett beskattningsår haft en förbrukning av över 40 000 kWh, skall han debiteras en energiskatt med 10 procent. Men sedan måste man se efter, om han till äventyrs under nästa beskattningsår kommit under denna gräns av 40 000 kWh. I så fall skall han debiteras efter en annan procentsats och då få restitution. Å andra sidan skall sådana industriabonnenter, som under ett visst år legat under beskattningsgränsen, få en tilläggsdebitering, därest vederbörande under nästa beskattningsår skulle komma över denna gräns. Detta har väl lat åtskilligt besvär, bl. a. för sådana elverk som har konsumenter, för vilka debiterings- och avläsningsperioderna inte sammanfaller med halvårsskiftet, men även när det gäller abonnenter med s. k. effekttariff, där man gör en preliminär debitering för årets tre första kvartal och sedan en slutlig avräkning av förbrukningsavgifterna vid kalenderårs-

Ang. vissa indirekta skatter

skiftet. Det hade säkerligen underlättat för dessa elverk att komma till rätta med dessa problem utan extra besvär, om beskattningsåret hade fått sammanfalla med kalenderåret. Nu är det inte möjligt att göra detta, och utskottet säger att det är en teknisk fråga och att det är mycket svårt att genomföra en sådan ändring. Jag förstår mycket väl att utskottet med den tidsnöd, som utskottet haft, inte haft möjlighet att klara den saken. Det är nämligen rimligt, att en skatt, som skall träda i kraft den 20 mars, åtminstone blir beslutad en vecka före ikraftträdandet. Utskottet säger emellertid att kontrollstyrelsen har sin uppmärksamhet riktad på denna fråga, och jag vill därför endast uttala den förhoppningen, att det skall bli möjligt för kontrollstyrelsen och finansdepartementet att till ett kommande beskattningsår klara den här frågan så att man underlättar för dem, som skall uppbära och redovisa energiskatten, att fullgöra detta åliggande.

Jag har endast velat framföra dessa synpunkter i detta sammanhang, herr talman, och jag har för dagen intet yrkande.

Fru SVENSON (cp):

Herr talman! I detta utskottsutlåtande återfinns en motion, som i denna kammare väckts av herr andre vice talmannen och mig med anledning av Kungl. Maj:ts förslag om återinförande av skatt på lättöl.

År 1954 genomfördes i riksdagen en nykterhetsreform, vars mål var att försöka få konsumenterna att övergå från starkare till svagare alkoholhaltiga drycker. På så sätt skulle nykterhetstillståndet i landet kunna förbättras. För att få bästa möjliga resultat på detta område beslöts också att den tidigare skatten på Kornett, Kum och andra s. k. lättöl skulle upphöra. År 1956 beslöt riksdagen att höja skatten på spritdryckerna för att på den vägen kunna stävja konsumtionen av dylika drycker, vilken efter den 1 oktober 1955, då motboken slopades, stigit i oroväckande grad.

Om vi ser på resultatet av dessa skatteändringar, har det visat sig att de varit till fördel för nykterhetstillståndet, och det har kunnat konstateras att konsumtionen av lättöl har ökats avsevärt. Vi motionärer anser därför, att man ur nykterhetsvårdande synpunkt inte bör återinföra en beskattning av lättölet. Jag tycker att utskottet i det stora hela har varit av samma uppfattning, och jag tar mig friheten att citera vad utskottet i detta avseende anfört. Utskottet säger: »Utskottet får för sin del uttala, att det funnit anledning till tvekan inför förslaget att återinföra skatten på denna vara, som visat en från nykterhetssynpunkt glädjande konsumtionsutveckling», och utskottet fortsätter vidare: »Enligt utskottets mening är de i motionerna anförda synpunkterna beaktansvärda. Beskattningens nykterhetspolitiska verkningar bör ägnas fortsatt uppmärksamhet.»

Vi motionärer vill framhålla att detta är av så stor betydelse, att vi anser att frågan med det snaraste bör lösas genom en utredning.

Jag vill till sist uttala den förhoppningen, att vederbörande statsråd med det snaraste vill beakta de synpunkter, som vi har framfört i vår motion. Jag tänker inte, herr talman, framställa något yrkande.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! Jag hade inte tänkt ge mig in i debatten — jag har ju deltagit i den tidigare, och den ståndpunkt som det parti jag representerar intar är väl känd både här i riksdagen och ute bland det svenska folket.

Jag tog emellertid till orda för att säga några ord med anledning av ett par uttryck som bevillningsutskottets ordförande, herr Sjödahl, fällde i sin replik. Det ena var av positiv innebörd. Han uttryckte nämligen sin olust över de skatter det här gäller, och det är ju glädjande att höra det. Jag har aldrig förut hört att herr Sjödahl har uttryckt olust över nya skatter, utan tvärtom har han varit en av de främsta förkämparna

Ang. vissa indirekta skatter

för nya skatteuttag. Men det är ett framsteg, herr Sjö Dahl, att det i varje fall finns en viss olust inför dessa skatter, och det kanske beror på att det också inom herr Sjö Dahls eget parti liksom i stor utsträckning bland folket i Sverige finns en verkligt bred och förbittrad opinion mot det orättvisa i att ta ut dessa pengar på detta sätt. Jag tillåter mig också i det sammanhanget erinra om att det icke rör sig om 400 miljoner kronor, som herr Sjö Dahl säger, utan om 500 miljoner under loppet av ett år och fyra månader, ett belopp som småfolket i huvudsak skall betala. Varför då inte säga 500 miljoner? Det är 110 miljoner detta budgetår och 390 nästa. Det är alltså fråga om en skatt på 500 miljoner kronor och icke en på 400. Detta var det första jag ville säga.

Vad som egentligen gav mig anledning att begära ordet var emellertid ett annat uttryck. Herr Sjö Dahl sade nämligen att högsta instans har träffat avgörandet här. Man har kommit överens, och det är alltså ingenting att göra. Herr Sjö Dahl! För mig, som är en enkel ledamot av denna kammare och av den svenska riksdagen, är högsta instans icke de fyra partiledare plus två ministrar som träffat överenskommelsen. För mig är högsta instans denna kammare och andra kammaren, d. v. s. riksdagen. Jag finner mig icke bunden av vad vederbörande partiledare och ett par ministrar har kommit överens om. Jag har tidigare opponerat mig mot detta, och jag tycker att det verkligen är märkligt att bevillningsutskottets ordförande talar om en annan högsta instans än den svenska riksdagen. Det var egentligen därför, herr talman, jag begärde ordet.

Jag ber alltså att få instämma i herr Perssons yrkande.

Under detta anförande hade herr talmannen infunnit sig och övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Herr Öhman citerade vad jag sagt om den högsta instansen, men herr Öhman borde ha uppmärksam-

mat att jag talade om partiledarna för de fyra demokratiska partierna. Ledarna hade med sina partigrupper stöd kommit överens om dessa ting, och om de fyra partigrupperna har kommit överens om detta, då det utanför dessa grupper bara står några enstaka riksdagsmän inom olika partier plus kommunisterna, så är det detsamma som Sveriges riksdag.

Jag skulle gratulera herr Öhman, om det hade varit så pass mycket demokrati i Sovjetryssland eller i någon folkdemokrati, att där hade funnits fyra självständiga partier som kunnat komma överens. Nu finns där bara ett parti som med järnskodd häl trampar ned alla opponenter. Detta är herr Öhmans ideal.

Herr Öhman nämnde också att han blev förvånad över att jag visade olust inför några skatter. Jag har bekämpat en hel del skatter av olika slag därför att de enligt mitt sätt att se har varit socialt orättvisa. Däremot har jag försökt att medverka till att skattelagstiftningen har blivit så rättvis som möjligt. Att jag känner olust inför denna kompott av olika skatter är en sak. Jag känner olust praktiskt taget inför varje ny skatt som man går in för, men jag kan finna mig av omständigheterna piskad och tvungen att godta den för att vinna andra politiska ändamål, som för mig är så värdefulla att jag, med olust, får godta den nya skatten. Här är det på samma sätt. Jag godtar med viss olust dessa skatter, men jag finner dem vara nödvändiga för att vi i denna onda värld av vargar skall kunna klara svensk självständighet.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på det nu föredragna betänkandet yrkats 1:0) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:0), av herr Aastrop, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, som förordats i den vid betänkandet fogade reservationen; samt 3:0), av herr Persson, Helmer, att kammaren skulle, med bifall till de i ämnet väckta motionerna I: 317 och II: 408, avslå utskottets hemställan i punkten I.

Ang. kompensation till kommunerna för visst skatteunderlagsbortfall

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan oförändrad vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Persson, Helmer*, begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr Aastrups yrkande i ämnet.

Herr *Persson, Helmer*, äskade emellertid votering även om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående bevillningsutskottets betänkande nr 30 antager bifall till utskottets hemställan med den ändring, som förordats i den vid betänkandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till herr Helmer Perssons yrkande i frågan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Persson, Helmer*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 82;

Nej — 10.

Därjämte hade 45 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 30, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring, som förordats i den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Ang. kompensation till kommunerna för visst skatteunderlagsbortfall

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 31, i anledning av väckta motioner angående ändring av lagen med särskilda bestämmelser om kommuns, landstingskommuns och annan samfällighets utdebitering av skatt för åren 1958—1965.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 194, av herr *Ewerlöf* m. fl., och II: 233, av herr *Hjalmarson* m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte

1) besluta att full kompensation till kommunerna för skatteunderlagsbortfallet i samband med höjningen av de kommunala ortsavdragen skulle utgå under ett år i stället för tre år; samt

2) antaga i motionerna infört förslag till lag angående ändring av lagen den 16 maj 1957 med särskilda bestämmelser om kommuns, landstingskommuns och annan samfällighets utdebitering av skatt för åren 1958—1965 (nr 202).

Utskottet hade i det nu ifrågasvarande betänkandet på åberopade grunder hem-

Om vissa skärpta åtgärder mot bilstöder m. m.

ställt, att de likalydande motionerna I: 194, av herr Ewerlöf m. fl., och II: 233, av herr Hjalmarson m. fl., angående ändring av lagen med särskilda bestämmelser om kommuns, landstingskommuns och annan samfällighets utdebitering av skatt för åren 1958—1965, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anmälts av herrar *Hagberg* och *Magnusson* i Borås.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Med anledning av kammarens beslut beträffande det statsutskottsärende som behandlade den ekonomiska sidan av denna sak ber jag att få föreslå den ändringen av utskottets förslag, att vad som börjar på s. 6 med »I förevarande sammanhang» och som slutar på s. 7 med orden »helt indragits» måtte utgå ur betänkandet. Ifrågasvarande två stycken an knyter nämligen till ett yttrande av statsutskottet, där kammaren har intagit en annan ståndpunkt, och besluten bör vara samstämmade från den ena timmen till den andra.

Jag skulle desslikes vilja föreslå, att det därpå följande stycket på s. 7 får denna ändrade lydelse: »Bevillningsutskottet kan för sin del icke ansluta sig till den uppfattning som från motionärernas sida framförts beträffande skatteersättningen till kommunerna. I enlighet härmed avstyrker utskottet bifall till motionerna I: 194 och II: 233.» Det innebär alltså ett avstyrkande av den i ärendet framlagda reservationen.

Jag ber att med dessa ord få yrka bifall till utskottet framställning med den ändring av motiveringen som jag här har föreslagit.

Herr NILSSON, YNGVE, (h):

Herr talman! Då denna fråga praktiskt taget avgjordes under behandlingen av statsutskottets utlåtande nr 7 punkt 62, känner jag förhindrad att yrka bifall till den reservation som fogats till bevillningsutskottets betänkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls utskottets hemställan med de ändringar i motiveringen, som under överläggningen föreslagits av herr Sjö Dahl.

Om vissa skärpta åtgärder mot bilstöder m. m.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckta motioner om vissa skärpta åtgärder mot bilstöder m. m.

Första lagutskottet hade till behandling förehäft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 62 i första kammaren av herr *Nilsson, Yngve*, m. fl., samt nr 95 i andra kammaren av herr *Svensson* i Krokstorp m. fl. I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa

1) att fråga om hållande i förvar under viss tid av biltjuv särskilt måtte beaktas vid samordnings- och översynsarbetet rörande ungdomsbrottsligheten, samt

2) att bilskadeutredningen måtte er hålla speciellt uppdrag att närmare utreda frågan om införselinstitutets utvidgning till att omfatta även bilstölderna.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

A) att förevarande motioner, I: 62 och II: 95, i vad de avsåge hållande i förvar, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

B) att förevarande motioner, I: 62 och II: 95, i vad de avsåge utvidgning av införselinstitutet, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade anförts av, utom annan,

1) herr *Mogård*, som ansett, att till utskottets yttrande under A bort ha före sista stycket tillagts följande uttalande:

»Utskottet finner det med hänsyn till det sagda vara en trängande nödvändighet för realiserandet av den redan an-

Om vissa skärpta åtgärder mot bilstöld m. m.

tagna lagstiftningens syften i fråga om ungdomsbrottslingarna att vårdorganen förses med lämpliga institutioner. Härvid kan tänkas dels inrättande av de av barnavårdskommittén år 1955 föreslagna utredningshemmen, dels en i snabbare takt skeende utbyggnad av ungdomsvårdsskoleorganisationen. På grund av rådande statsfinansiella läge och då måhända den abnorma stegringen av ungdomsbrottsligheten är av temporär natur synes det utskottet som om det ur olika synpunkter kunde vara lämpligt att det provisoriskt anordnades förvaringshem, liknande fångvårdens kolonier, på vilka utredningsfall eller för skyddsuppfostran omhändertagna personer under en lämplig tidrymd omhändertoges och där en uppfostrande eller eljest tillrättaförande verksamhet bedrevs.»;

2) herrar *Birke, Svensson* i Krokstorp och *Edlund*, vilka ansett, att utskottet bort under **A** hemställa, att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 62 och II: 95, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att frågan om hållande i förvar under viss tid av biltjuv särskilt måtte beaktas vid samordnings- och översynsarbetet rörande ungdomsbrottsligheten.

Herr **BIRKE** (h):

Herr talman! Ungdomsbrottsligheten ökas tyvärr på ett skrämmande sätt och särskilt då bilstölderna. Vi har väl världsrekord i stulna bilar i förhållande till folkmängd och biltäthet. Det har ej med tillräcklig kraft blivit inskräp att bilstöld är ett tjuvnadsbrott. Man har tidigare från flera håll kallat bilstöld för billån. Numera har dock en ändring inträtt beträffande detta uttrycksätt.

De hittills vidtagna åtgärderna har inte medfört att bilstölderna minskat. I regel bötfäller man inte en biltjuv; han berövas inte friheten ens för någon dag. Biltjuven får endast åtalshelfertgift och varning. Villkorlig dom får han i de allra flesta fall. Allt detta kan av vederbörande uppfattas som frihet från

påföljd. Det är därför bekant bland biltjuvarna, att man kan begå upprepade brott utan att bli straffad, även om man skulle bli upptäckt. Detta kan ju inte vara tillfredsställande. En bilstöld har visat sig kunna vara första steget till en mera utpräglad brottslighet. Andra åtgärder måste därför snarast vidtagas för att komma till rätta med bilstölderna, allra helst som biltjuvarna årligen förstör stora materialvärden och utgör en mycket stor fara i trafiken, då många av dem inte ens har körkort.

Biltjuvarna bör inte behandlas med släpphänthet. Avskräckningsmomentet bör spela en ganska stor roll. I andra länder, där man har en betydligt strängare straffsanktion än vi har för biltjuvarna, har man praktiskt taget inte längre något problem med bilstölderna.

Det har nu blivit klarlagt att bekämpandet av biltjuvarna med nuvarande metoder ej leder till något resultat, och då brottsligheten i stället endast ökas, måste andra utvägar prövas. Reservanterna anser därför, att hållande i förvar under viss tid som påföljd för bilstöld skulle kunna tillgodose det från kriminalpolitisk synpunkt viktiga kravet, att samhällsinslagandet mot en lagöverträdare skall följa i så nära anslutning till det begångna brottet som möjligt. Det skulle vidare vara ägnat att hindra ytterligare brott och vara till hjälp för att upprätthålla laglydnaden.

Reservanterna föreslår därför, att frågan om hållande i förvar under viss tid av biltjuv måtte beaktas vid översynen rörande ungdomsbrottsligheten. Det är alltså fråga om ett utredningsyrkande.

Jag ber, herr talman, att med detta få yrka bifall till reservationen nr 2 av mig med flera.

Herr **NILSSON, YNGVE**, (h):

Herr talman! Jag kan helt instämma i vad den föregående ärade talaren anförde i detta ärende, men därutöver vill jag framhålla, att då man tagit del av utskottets utlåtande angående dessa biltjuvar, blir man faktiskt något betänk-

Om vissa skärpta åtgärder mot bilstölder m. m.

sam. Utskottet konstaterar först, att ett ingripande emot brottslingar skall ske från samhällets sida och att det skall ske snabbt, då det gäller att hindra den enskilde lagöverträdaren att begå upprepade brott samt även då det gäller att upprätthålla laglydnaden. Utskottet förklarar vidare, att intresset härför gör sig särskilt gällande i fråga om den ökade ungdomsbrottsligheten, inom vilken bilstölderna intar en synnerligen framträdande plats. Sedan omnämnes de fall, då anhållande och häktning kan ske, för att så småningom komma fram till att då det gäller flertalet biltjuvar, måste utredning föregå ett ingripande, även om man tar dem på bar gärning.

Utskottet framhåller också, att det är främmande för svensk rättsuppfattning att tillgodose det allmännas krav på en effektiv brottsbekämpning genom att eftersätta den enskildes, i detta fall biltjuvens, rättssäkerhet, som skulle råka i fara, om man villfore motionärernas önskemål att biltjuv skulle kunna hållas i förvar under viss kortare tid.

Är inte detta att gå väl långt? Vems rättssäkerhet är det egentligen som kommer i fara? Jo, det är naturligtvis bilägarens, som i bästa fall genom sitt försäkringsbolag kan få ersättning för den skada som uppstått men som i värsta fall, om stöldförsäkring ej finns, kan göra en anseelig förlust. Det förtjänar omnämnas, att det beräknas att cirka 40 procent av de stulna skadade bilarna icke varit stöldförsäkrade. Under år 1956 anmäldes inte mindre än 15 779 skadade bilar i samband med stöld, och försäkringsbolagen betalade för dessa ut ett belopp av 5 960 400 kronor. År 1957 var motsvarande siffror 21 599 skadade bilar med ett utbetalt försäkringsbelopp av 8 441 295 kronor. Detta enligt en statistik som är utgiven av försäkringsbolagen.

Dessa siffror talar sitt tydliga språk och borde göra klart för var och en, att tiden nu kan anses mogen för mera effektiva åtgärder. Vi kan inte längre tolerera en lek med rättvisan, som utmynnar inte blott i egendomsskada —

alltför många människoliv har redan gått till spillo på grund av biltjuvarnas eskapader, och en allt större del av allmänheten väntar på ett ingripande.

Vi motionärer har här velat anvisa en väg, som vi tror kunde leda till en bättre ordning. Vi anser att rätten att hålla i förvar skulle bli det avskräckningsmoment, som skulle förhindra många sådana här brott. Vi begär intet annat än en utredning just på denna punkt.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till reservation nr 2, som är fogad till första lagutskottets utlåtande nr 9.

Herr MOGÅRD (s):

Herr talman! De föregående ärade talarna har naturligtvis rätt i sin indignation över de många bilstölder och övriga utslag av ungdomsbrottslighet, som förekommer i samhället och som tycks vara i tilltagande. Att jag ändå inte i utskottet kunnat ansluta mig till reservationen beror på att jag inte finner att biltjuvar, som de kallas, är en särskild sort av vanartade och sedligt förkomna ungdomar. Det är ofta så, att en som begår bilstölder samtidigt också blir åtalad för andra brott. Många gånger är det mycket svårt att skilja en som är ungdomsförbrytare beträffande bilar ifrån andra ungdomar, som begår brott av annan art. Jag tror inte heller det skulle vara önskvärt, att man införde vare sig en särskild strafform eller en särskild form för verkställighet av straffet då det gäller de små eller de stora biltjuvarna.

Att jag har låtit anteckna en liten reservation till motiveringen har enbart varit beroende på att jag funnit, att dessa ärenden beträffande ungdomsbrottslighet och ungdomsvanart fått en alltför teoretisk och juridisk behandling under årens lopp. Dessa frågor har behandlats i en mängd utredningar, och det har arbetats intensivt på det juridiska området för att skapa en lagstiftning, som skulle komma till rätta med dessa missförhållanden, och även på att upprätta anstalter. De har också blivit mycket kostsamma såväl beträffande uppförande som

Om vissa skärpta åtgärder mot bilstölder m. m.

ändamålsenlig inredning men som på grund av att de dragit stora kostnader blivit relativt fåtaliga.

Just att denna sak behandlats alltför verklighetsfrämmande har gjort, att jag tyckt mig böra i utskottet, när jag nu hade tillfälle att där vara med om behandlingen av detta ärende, göra så att säga en liten demonstration. Jag ville att det mycket förnämliga första lagstiftningen, som ju till mycket stor del består av potentiella justitieråd, också en smula skulle tänka på de praktiska konsekvenserna av detta ymniga lagstiftnings- och utredningsarbete. Jag kunde inte få gehör för mina synpunkter, och därför måste jag nu på detta sätt söka återföra till verklighetens mark den lagstiftning, som av riksdagen antagits för detta specialområde.

Vi vet också att denna lagstiftning, som ju allttjämt till stor del befinner sig på — jag vill nästan säga — drömstadiet eller utopistadiet, har hindrats i fråga om verkställigheten just av att de vårdresurser, som samhället behövt, icke gått i jämna steg med lagstiftningen. Denna har så att säga vilat på molnen — inte minst det mycket obehagliga moln, som heter statsfinansiella betänkligheter. Men å andra sidan har verkligheten skridit fram och bankat på portar, som är mycket reella.

Jag kan här peka på två saker, som båda utretts och även kommit i lagform och som jag för min del anser måste förverkligas, innan man inrättar några nya förvaringsanstalter för unga biltjuvar. Den ena gäller utredningshemmen som, om jag inte minns fel, 1955 fick form i en kommitté och som i sig själva är en utomordentligt bra idé. Den andra gäller en utbyggnad av ungdomsvårdsskolorna, så att de åtminstone i någon utsträckning fyller de ändamål, vartill de avsetts.

Jag vill erinra om att ända till för tio år sedan, tror jag det var, ägde kommunerna rätt att själva upprätta skyddshem för att där förvara sina unga lagöverträdare eller av barnavårdsnämnderna omhändertagna vilsegångna ungdomar. Nu är kommunerna förmenade att göra det.

Detta har exempelvis i Stockholm, som har en stor del av dessa unga personer inom sina rämärken — många av dem är för övrigt inflyttade från landsorten — lett till stort besvär för att kunna placera dessa pojkar och flickor, som kanske har fått åtalseftergift under förutsättning att de placerades på en ungdomsvårdsanstalt. År 1956 var väntetiden för sådana ungdomar som omhändertagits och som skulle anvisas placering vid ungdomsvårdsskola 38 dagar. 1957 hade denna väntetid stigit till 74 dagar.

Det är inga obetydliga brott, som många av dessa ungdomar begått. Graden av deras asocialitet kan ibland vara hårresande även för dem som har att göra med dem. Men från det att domstolen haft deras fall uppe och till dess att de kan föras till en korrektionsinrättning — om jag nu får använda det grova ordet — går det i medeltal 74 dagar.

Dessa ungdomar vet att de skall placeras på ungdomsvårdsskola, och de går nu bara där och väntar på plats. Under mellantiden kanske stadens barnavårdsmyndigheter har placerat dem på ett tillfälligt uppehållshem, men där är staden förbjuden att överta taget låsa in dem. Ungdomarna kan gå och komma som de vill och bära sig åt ungefär hur som helst. De är faktiskt ofta som en mardröm för personalen på dessa hem.

Låt oss sedan ett ögonblick tänka på hur lång tid det tar innan dessa unga brottslingar blir lagförda. Ett brott anmäles för polisen. Polisen är oerhört upptagen, många gånger med att sitta vid sina skrivmaskiner och göra upp berättelser över sådana här saker. Så kommer ungdomarna så småningom inför rådhusrätten. Även där skall det göras en grundlig undersökning. De hänvisas kanske sedan till barnavårdsnämnd eller ungdomsvårdsnämnd. Också dessa organ skall göra en noggrann undersökning. Sedan skall ungdomarna placeras i en ungdomsvårdsskola. Då skall socialstyrelsen och dess ungdomsvårdsbyrå gå igenom vederbörandes handlingar för att fastställa, vid vilken ungdomsvårdsskola vederbörande skall placeras. Det kan ta en månad, ja, ett halvår, innan ungdö-

Om vissa skärpta åtgärder mot bilstölder m. m.

marna på detta sätt kommer in vid en ungdomsvårdsskola. Under tiden lever de sitt laglösa liv. Många av dem är hemlösa, många bor på härbärgen. Ingen begär, att man på en gång skall kunna tillrättaföra sådana ungdomar som det här är fråga om, men om det är något som bidrar till att göra unga lagöverträdare mera förhärdade, är det medvetandet om att de över sig har hotet om omhändertagande men samtidigt får gå omkring fågelfria på stadens gator och kaffer för att där under väntetiden fortsätta sitt laglösa liv.

Allt detta gör att jag finner att det är den angelägnaste uppgiften just nu, att vi kan avverka den nya stora massan av ännu inte omhändertagna unga kriminella personer. Fördenskull bör vi provisoriskt upprätta någon sorts förläggningar, där dessa ungdomar kan inplaceras. Det behöver inte vara stora, dyrbara anstalter av typen Roxtuna eller vad de heter, där varje gosse kostar samhället 20 000 kronor om året, utan det räcker med enkla förvaringsanstalter. Om det är något som dessa ungdomar fruktar, är det att berövas sin lösdrivarfrihet. Ofta kanske snälla och slappa mammor eller andra hjälper dem att fortsätta sitt asociala liv. Vad som kan påverka dessa ungdomar är medvetandet om att ett snabbt och effektivt tillrättaförande alltid följer på deras ogärningar.

Det är, herr talman, av denna anledning som jag har tillåtit mig att i min reservation på sidan 11 ge en liten anvisning till det lärda lagtskottet. Jag anser att detta nästan är det minsta man kan begära. Jag är övertygad om att vi också har råd att förverkliga vad jag där skisserar. Jag tror också att åtgärder av dylik art är mera anpassade till nuvarande period i vår socialhistoria med stor ungdomsbrottslighet, en ungdomsbrottslighet som jag inte är säker på kommer att vara permanent utan som kanske är en temporär företeelse på samma sätt som vi sett ungdomsbrottslighetsperioder komma och gå tidigare i vårt lands socialhistoria.

Jag ber därför, herr talman, att få yr-

ka bifall till min vid utlåtandet fogade reservation, där jag försöker ge mera konkreta förslag om vad jag anser bör göras just nu.

Herr AHLKVIST (s):

Herr talman! Att ökningen av ungdomsbrottsligheten och av antalet tillgripna motorfordon ingalunda är någon önskvärd utveckling, därom är väl alla eniga. Att påföljden för dessa ungdomsbrott bör ske snabbare än vad som nu oftast är fallet, därom har utskottet ingen annan mening än motionärerna. När det gäller att finna åtgärder för att uppnå dessa resultat går emellertid meningarna isär. Utskottet kan sålunda inte dela motionärernas uppfattning, att man här bör införa ett nytt institut, som innebär en strafform, avsedd att komma till användning utan att föregås av för den enskildes rättssäkerhet oundgänglig utredning. En nödvändig effektivisering av samhällets åtgärder mot här antydd brottslighet bör alltså enligt utskottets uppfattning ske inom ramen för nu gällande institut inom kriminalvård och socialvård.

Jag tror för övrigt personligen inte man kommer helt till rätta med detta problem enbart genom att ställa krav på åtgärder från samhällets sida. Jag tror att här fordras samverkan av alla goda krafter i samhället, om ett önskvärt positivt resultat skall uppnås.

I reservationen nr 2 säger reservanterna själva: »De brottslingar det här gäller är i allmänhet inte utpräglad kriminella utan tillgreppet är snarare ett utslag av obetänksamhet och äventyrlust.» Man tillägger att ett tillgrepp av motorfordon ofta blir det första steget mot mera utpräglad brottslighet. Jag tror att denna reservanternas bedömning är riktig. Om man emellertid har den uppfattningen, så synes det mig att detta borde leda till att man i första hand ville rekommendera förebyggande åtgärder för att söka hindra att dessa icke kriminella element kommer i kontakt med redan kriminella.

Herr Nilsson nämnde i sitt anförande, att av alla stulna motorfordon var det

Om vissa skärpta åtgärder mot bilstölder m. m.

inte mindre än 40 procent som icke var stöldförsäkrade. Jag blev nog inte riktigt på det klara med vilka slutsatser herr Nilsson ville dra av detta. Möjligen ville han dra den slutsatsen, att antalet tillgripna motorfordon skulle vara större än som framgår av försäkringsbolagens statistik, eftersom de icke försäkrade motorfordonen inte kommer med där. När jag först såg denna uppgift, att inte mindre än 40 procent av motorfordonen icke var stöldförsäkrade, förvånade det mig att motorfordonsägarna kunde vara så litet intresserade av sin egendom att de inte ens hade den stöldförsäkrad, trots att stöldriskerna är synnerligen stora just för motorfordon. Detta leder ju snabbt tanken till andra åtgärder från bilägarnas sida. Jag läste för någon vecka sedan ett uttalande av direktören i trafiksäkerhetsföreningen, som konstaterade att stöldlåsen på motorfordonen, vilka slog igenom under förra året, hade visat sig var synnerligen effektiva när det gällde att motverka tillgrepp av motorfordon. Han nämnde att försäkringsbolagen, även om stöldlåsen inte utgör en hundraprocentig garanti för att tillgrepp icke förekommer, ändå bedömde dem som så effektiva, att man gav 75 procents rabatt på stöldförsäkringspremien om fordonet var försett med stöldlås. Han tillade att det tyvärr ännu är alltför många som inte har begagnat sig av denna möjlighet att skydda sin egendom.

Jag nämner detta i anslutning till vad jag inledningsvis sade, att jag inte tror att man kan få rätsida på detta problem enbart med att kräva åtgärder från samhällets sida. Även samhällets resurser är begränsade. Om bilägarna gjorde vad de kunde och antalet tillgrepp av motorfordon därigenom minskades, skulle ju också därmed samhällets resurser ökas i förhållande till det kvarvarande antalet brottslingar, och samhället skulle få större möjligheter att bekämpa den kvarvarande brottsligheten.

Det förhåller sig ju inte så som det sägs inledningsvis i motionen, att samhället har nonchalerat denna fråga, vilket motionärerna anför som stöd för sin

uppfattning att samhället har ett visst ansvar för utvecklingen. Samhället har vidtagit åtskilliga åtgärder. Jag skall inte gå in på alla dessa. Jag vill endast i sammanhanget nämna den inom justitiedepartementet pågående översynen och samordningen av åtgärder mot ungdomsbrottsligheten, i vilken översyn fem ledamöter av riksdagen deltar. Såvitt jag har mig bekant har man där rekommenderat ökade resurser för förebyggande verksamhet och ökade resurser till de verkställande organen för att bereda möjligheter till ett snabbare omhändertagande av dem som dömts för ungdomsbrott, alltså någonting i likhet med vad herr Mogård rekommenderar i sin reservation.

Jag får kanske till sist säga, att jag har svårast att förstå vad herr Mogårds reservation har för uppgift i detta sammanhang. Det är alldeles riktigt, att herr Mogård vid behandlingen av frågan i utskottet ingående motiverade vad som här mera sammanfattningsvis återgives i hans reservation. Detta föranledde mig att vid justeringen av utskottets utlåtande uppmana herr Mogård att komma med ett förslag, om han ville ha utskottets skrivning mera förtydligad i enlighet med sina önskemål. Detta uraktlät emellertid herr Mogård, och jag fick närmast den uppfattningen, att han önskade att utskottet skulle föreslå att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa att dessa åtgärder borde vidtagas. Det är ju emellertid naturligt, att utskottet inte kunde göra så på grund av den motion som var remitterad till utskottet. Hade motionen innehållit ett sådant yrkande, hade den nämligen icke kommit att remitteras till lagutskottet utan till statsutskottet. Utlåtandet innebär alltså inte att utskottsmajoriteten i sak har en annan uppfattning än herr Mogård i denna fråga. Jag kan tillägga att såvitt jag har mig bekant kommer ganska snart också en proposition att framläggas, där de synpunkter herr Mogård efterlyst är i väsentlig omfattning tillgodosedda.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Om vissa skärpta åtgärder mot bilstölder m. m.

Herr ALEXANDERSON (fp):

Herr talman! När man läser motionen och den reservation som ansluter sig därtill, ser man att det yrkande som framställs, det förslag som skall närmare utredas, är att man skulle skapa ett institut som gjorde det möjligt att biltjuvarna skulle kunna hållas i förvar under viss tid.

Mot bakgrunden av gängse juridiskt språkbruk står man i ovisshet om vad motionärerna och reservanterna egentligen åsyftar. Uttrycket »hållande i förvar» används nämligen aldrig i juridiskt språk som benämning på en straffåtgärd utan endast på en provisorisk åtgärd, närmast av typen häktning eller anhållande. Möjligheter till sådana åtgärder finns i gällande lagstiftning såväl beträffande biltjuvar som beträffande alla andra brottslingar, om vissa förutsättningar härför är uppfyllda. Närmast är det väl aktuellt i de fall, där man har att befara att vederbörande skall undandra sig lagföring genom att fly eller — det är det andra fallet — man kan befara att brottslingen fortsätter sin brottsliga verksamhet.

Båda dessa alternativ kan ju i många fall vara tillämpliga beträffande biltjuvarna. En annan sak är, att om det gäller särskilt unga brottslingar, har man i praxis iakttagit en ganska stark restriktivitet vid tillgripandet av häktningsåtgärden. Men det är ju en sak litet vid sidan om.

Emellertid får man när man läser motionen närmast det intrycket, att det inte är sådana provisoriska åtgärder för att hindra flykt eller fortsatt brottslig verksamhet som egentligen åsyftas. Det hade ju heller inte varit erforderligt att ställa något yrkande, om det varit detta motionärerna syftade till. De vill i stället ha ett slags straffåtgärd, som skulle kunna sättas i verket omedelbart och oberoende av om det fanns behov av provisoriska åtgärder.

Det är på den punkten som speciellt vi jurister i utskottet har reagerat mot detta förslag. Förslaget skulle innebära, att man utan laga dom och rannsaking skulle tillgripa en straffåtgärd, som

skulle sättas i kraft omedelbart. Detta, menar vi, strider helt och hållet mot de principer som vårt rättegångsväsen är uppbyggt på, och man skulle sätta rätts-säkerheten i fara genom att följa förslaget.

Vi kan inte heller finna, att det är motiverat att tillskapa ett särskilt straffinstitut för en så speciell brottskategori som bilstölderna. I de fallen bör man tillämpa precis samma åtgärder som gäller för andra brott av liknande slag.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NILSSON, YNGVE, (h):

Herr talman! Man kan givetvis göra den invändning som utskottets talesman gjorde, när han sade att man mera allmänt borde stöldförsäkra sina bilar. Men är det inte så i alla fall, att vi botar inga biltjuvar vare sig med stöldförsäkringar eller rattlös? Vi är väl alla överens om att läget när det gäller dessa problem inte är tillfredsställande. Ordningsmakten står mer eller mindre maktlös, och det verkar inte som om våra ungdomsvårdare hade lyckats särskilt bra.

Jag skall be att få föredra ett klipp som jag har ur Polistidningen. Där står: »Det är ett faktum att den ungdom, som nu vilar upp sig mellan bilstöldsturnéerna på utmärkte ungdomsskolor, har genom den moderna kriminalvården fått sin rättsuppfattning fullständigt förstörd. Åtskilliga polisrapporter kan vittna om den saken. Många polismän frågar sig också vad det är för mening med en polisverksamhet, som hotar att bli en utredande registraturapparat, där brotten kartlägges och protokollföres, medan brottslingen omedelbart släpps efter en straffriförklaring eller, därest han omhändertages, blir överförd till en miljö, som innebär en personlig standardhöjning. Det är helt naturligt att detta måste leda till en uttunning av den enskildes rättsmedvetande och en minskning av den samhälleliga rättsmoralen.»

Jag tror, herr talman, att det ligger

Om vissa skärpta åtgärder mot bilstölder m. m.

rätt mycket i vad som sägs i denna artikel.

För min del har jag intet annat att tillägga än att jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (cp):

Herr talman! För sex år sedan riktade jag en interpellation till justitieministern, om man inte från regeringens sida ämnade vidtaga några åtgärder mot den brottslighet som redan då var rådande. Det svar jag den gången fick av herr Zetterberg gick ut på att det ännu var för tidigt att bedöma vilka åtgärder som borde vidtagas. Eftersom det nu finns regeringsledamöter närvarande här i kammaren, skulle jag vilja fråga: Hur lång tid räknar regeringen med att det skall behöva ta, innan den kan se åt vilket håll det bär med den rådande ungdomsbrottsligheten? Det är angeläget för kammarens ledamöter att få klarhet i hur man i regeringen ser på frågan. Alltför länge har man bara slätat över med hartassen och inte velat vidtaga några åtgärder.

Här har anförts citat. Jag kan berätta om en yngling, som stal en bil en dag och blev lagen på bar gärning. Så fick han en stämning på halsen och därmed kunde han gå sin väg — för att dagen därpå stjäla en annan bil. Är det ett sätt att låta det gå till så? Vore det inte bättre att man tog sådana biltjuvar i förvar? De behövde kanske inte sättas in i något fängelse, utan de skulle förvaras på annat sätt, tills man hunnit göra den nödvändiga utredningen och bestämma vilka andra åtgärder som borde vidtas. Det är väl ändå inte någon mening med att så som nu sker ständigt säga, att här pågår utredning om vilka åtgärder som bör vidtagas.

Jag kan inte annat än förvåna mig, när utskottets vice ordförande här säger att det väl är bilägarnas sak att försäkra sin bil, så att ingenting sker. Ja, mina damer och herrar, skall vi ha det på det sättet att alla måste försäkra allt vad de äger, därför att man inte kan räkna

med att få ha sina tillhörigheter i fred, då tycker jag att vi är inne på farliga vägar. Jag tror att vi fortast möjligt bör vidtaga åtgärder för att få slut på den ungdomsbrottslighet som förekommer i vårt land och som, det ser vi, inte minskas, som man hoppats, utan år från år ökas.

Med hänvisning till vad jag här anført kommer jag, herr talman, att ansluta mig till reservation nr 2, som jag ber att få yrka bifall till.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt beträffande vardera punkten av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan samt därefter särskilt angående motiveringen.

Därefter gjorde herr talmannen till en början enligt de i fråga om punkten A förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan i denna del samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Birke m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Nilsson, *Yngve*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 9 punkten A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Birke m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Om offentlighet beträffande vissa promemorior i resningsärenden
Ang. kvinnas behörighet till prästerlig tjänst

Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Nilsson, Yngve*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 93;

Nej — 33.

Därjämte hade 11 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På gjord proposition bifölls härefter vad utskottet i punkten B hemställt.

Beträffande motiveringen, fortsatte nu herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets yttrande under punkten A skulle godkännas oförändrat, dels ock att samma yttrande skulle godkännas med det tillägg, som förordats i herr *Mogårds* vid utlåtandet fogade reservation.

Sedermera gjordes propositioner i offentlighet med dessa båda yrkanden och förklarades propositionen på godkännande av utskottets yttrande oförändrat vara med övervägande ja besvarad.

Om offentlighet beträffande vissa promemorior i resningsärenden

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckta motioner om vidgad offentlighet beträffande promemorior i resningsärenden hos högsta domstolen.

I de likalydande motionerna nr 65 i första kammaren av herr *Akesson* och nr 97 i andra kammaren av herrar *Olofson* och *Nilsson* i Lönsboda hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag till sådan ändrad lydelse av 58 kap. rättegångsbalken, att promemorian, som utarbetades i anledning av resningsansökningar och sedan bifogades högsta domstolens beslut, måtte bli tillgänglig

för parterna, innan ärendet definitivt avgjordes i högsta domstolen.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motioner, I: 65 och II: 97, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade anmälts av fru *Gärde Widemar*, fru *Johansson* och herr *Eliasson* i Stockholm, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Fru GÄRDE WIDEMAR (fp):

Herr talman! Till förtydligande av min till utskottsutlåtandet fogade blanka reservation vill jag nämna, att jag inte delar utskottets motivering för avslag på ifrågavarande motioner. Jag anser nämligen liksom vid föregående års riksdag, att det finns vissa brister i förfarandet vid handläggningen av resningsärenden, och skulle önska att vi fick till stånd en utredning i hithörande frågor. Möjligt är att en sådan utredning bör omfatta även andra grupper av mål och ärenden, där man kan visa på motsvarande brister i handläggningen. Förevarande motioner är emellertid enligt min uppfattning alltför begränsade till sin syftning, och jag kan därför inte annat än liksom utskottets majoritet yrka avslag på motionerna.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Ang. kvinnas behörighet till prästerlig tjänst

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 11, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kvinnas behörighet till prästerlig tjänst dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 10 januari 1958 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 30, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

Ang. kvinnas behörighet till prästerlig tjänst

Lag

om kvinnas behörighet till prästerlig tjänst

Härigenom förordnas, att kvinna skall äga lika behörighet som man att efter förtjänst och skicklighet befordras till prästerlig tjänst.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1959.

Utskottet hade i samband med propositionen behandlat två i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

nr 29 i första kammaren av herr *Ewerlöf* m. fl. och

nr 33 i andra kammaren av herr *Hjalmarson* m. fl.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts under återopande av § 58 riksdagsordningen, att riksdagen måtte besluta uppskjuta behandlingen av propositionen till 1959 års riksdag.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A) att motionerna I:29 och II: 33 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

B) att riksdagen måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget till lag om kvinnas behörighet till prästerlig tjänst.

Reservationer hade anförts

1) av herrar *Arvidson*, *Gezelius*, *Onsjö* och *Svensson* i Krokstorp, vilka

dels anfört bland annat följande:

»På grund av den föreslagna lagstiftningens karaktär av kyrkolag erfordras även samtycke av kyrkomötet. Av vad som anförts av 1957 års kyrkomöte framgår, att inom kyrkan icke vunnits klarhet i frågan huruvida från principiella religiösa synpunkter hinder möter mot den föreslagna reformen. Kyrkomötet har därför önskat få ytterligare rådrum för sitt slutliga ställningstagande i saken. I detta läge är det enligt vår mening angeläget att kyrkan erhåller erforderlig

tid att förbereda sin slutliga prövning av detta för kyrkan i så hög grad betydelsefulla lagstiftningsärendet.

Därest emellertid riksdagen under innevarande vårsession antager Kungl. Maj:ts föreliggande förslag blir följden härav, att ett nytt kyrkomöte redan detta år på nytt får pröva frågan. En sådan handläggning av ärendet innebär enligt vår mening icke ett tillbörligt hänsynstagande till kyrkans berättigade intresse av att erhålla skäligt rådrum.

Ett annat tungt vägande skäl för att med kyrkomötets prövning helst bör ytterligare anstå är att kyrkofullmäktigeval hålles under den kommande hösten. Om kyrkomöte anordnas först nästkommande år kommer kyrkofullmäktige vid valen av lekmannaombud därtill att återspegla en aktuell församlingsopinion. Det måste anses vara av stor betydelse att församlingarna på detta sätt kan få möjlighet att påverka bedömningen av denna för församlingarnas verksamhet ytterst viktiga fråga.»

dels ock ansett, att utskottet bort under A hemställa, att riksdagen — med bifall till motionerna I: 29 och II: 33 — måtte med stöd av § 58 riksdagsordningen besluta uppskov till 1959 års riksdag med behandlingen av förevarande proposition.

2) av herr *Mogård*, som dock ej antytt sin mening.

Herr **ARVIDSON** (h):

Herr talman! Utöver de synpunkter, som anförts i första lagutskottets utlåtande nr 11, vill jag tillåta mig att understryka ett par saker.

Kyrkomötet har av vissa skäl önskat få ytterligare rådrum för sitt ställningstagande till frågan om kvinnliga präster. Vare sig man är positivt eller negativt inställd till denna fråga, tycker jag att det åligger oss att visa tolerans mot olik-tänkande, och denna tolerans bör vi som är för kvinnliga präster — och det är väl de flesta av oss — uttrycka på det sättet, att vi inte motsätter oss kyrkomötets önskemål om tid till eftertanke. Det är väl ingen tvekan om att denna bety-

Ang. kvinnas behörighet till prästerlig tjänst

delsefulla fråga inte bör lösas i något brådskande tempo. Den är svårbedömbär i det hänseendet, att man inte kan överblicka dess verkningar framför allt på det psykologiska planet, och då är det så mycket viktigare att man tar tid på sig, inte för att övertyga sig själv, utan för att låta tiden medverka till en lösning, som bäres upp av en gemensam omsorg och inte av en längtan och en iver att bara få sin vilja fram. Det bör vara en angelägenhet av vikt för var och en, som vill kyrkans väl och vill bringa problemet om kvinnliga präster till en lycklig lösning, att kyrkan får det begärda uppskovet. Men jag är angelägen att betona, att detta uppskov inte får vara signalen till ett ytterligare fördröjande av frågans lösning.

Slutligen vill jag, herr talman, även om min uppfattning kanske redan framskymtat av det sagda, deklarerar min positiva inställning i frågan om kvinnliga präster. Jag önskar att de kvinnor, som känner en kallelse att såsom präster tjäna vår kyrka, skall få tillfälle att göra det, precis på samma sätt som männen. Men jag har sett problemet så, att den intensiva diskussion, som tidvis förts i denna fråga och där orden gärna blivit överord och föranlett överdrift, inte alls har tjänat vår kyrka, utan snarare tvärtom. Och det har vår kyrka inte råd till. Nej, låt oss i lugn och ro komma fram till en slutlig uppfattning; detta särskilt som en åsiktskantring till förman för kvinnliga präster — i varje fall såvitt jag kan förstå — är på väg inom kyrkan.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen nr 1 och i samband därmed återförvisande av frågan till lagutskottet.

Häri instämde fröken *Andersson* (h).

Herr **LINDBLÖM** (fp):

Herr talman! Såsom framgår av utskottets utlåtande, är meningarna delade i denna fråga. Men de skiftande uppfattningarna gäller, såvitt man kan bedöma, inte alls spörsmålet, om kvinn-

liga präster skall få tjänstgöra eller icke — i sakfrågan råder alltså inte meningsskiljaktighet — utan formen för förslaget framförande; en grupp reservanter har förordat uppskov till nästa års riksdag, på sätt som framgår av utlåtandet.

Eftersom det sålunda inte i utskottet skymtat fram några delade meningar i sakfrågan, skulle jag alldeles vilja förbigå den i detta sammanhang. Jag tycker inte det finns någon anledning att uppta kammarens tid med att diskutera, om det skall vara kvinnliga präster eller inte; den frågan kan vi anse avgjord genom att riksdagen två gånger tidigare tagit ståndpunkt till den. Och eftersom ingen reservation föreligger på den punkten, menar jag att vi alldeles kan förbigå den.

De skäl för uppskov, som angivits av reservanterna, är två. Det ena skälet är, såsom också framgick av den föregående ärade talarens anförande, att kyrkan skulle erhålla skäligt rådrom. Det andra skälet, som angives i reservationen, är att vi har att företaga val av kyrkofullmäktige nu i höst, och det skulle sålunda bli en åtminstone delvis ny uppsättning av kyrkofullmäktige, som i sin tur har att välja elektor, vilka utser ombud till kyrkomötet; på det sättet skulle man vid detta val få en aktuell opinionsyttring.

Hur förhåller det sig nu med denna fråga om uppskov? Utskottet har ägnat densamma mycken uppmärksamhet. Denna fråga regleras, som vi vet, i riksdagsordningen, där vi har ett s. k. uppskovsinstitut, som ger möjlighet att skjuta ett ärende till annan tidpunkt. Det skall villigt medgivas att själva ordalydelsen i detta lagrum är sådan, att man inte där direkt kan utläsa, huruvida det är fråga om ett uppskov för nästa session eller nästa år, utan där talar endast om uppskov, och riksdagen har att själv ta ståndpunkt till frågan huruvida uppskov skall medgivas. Men liksom i all annan lagstiftning måste man även här bedöma stadgandet icke bara efter lagens bokstav. Man måste

Ang. kvinnas behörighet till prästerlig tjänst

också gå till motiven när lagen behandlades. Var och en som i detta fall studerar motiven finner, att när denna bestämmelse infördes i riksdagsordningen angavs i motionen vissa skäl, då ett uppskov skall kunna beviljas.

Det är emellertid i detta fall mycket betänkligt att begagna sig av uppskovsmöjligheten. Först och främst täcker inte de angivna skälen den föreliggande frågan. Den finns inte angiven, och den är inte av den beskaffenheten att den skulle kunna falla inom de angivna motiven. Men dessutom är det i detta fall komplicerat så till vida, att man icke kan begära uppskov till nästa år, därför att det måste betyda detsamma som att propositionen faller. Om inte frågan tages upp av kyrkomötet och behandlas förrän nästkommande riksdag träffas, kan den inte föranleda någon lagstiftning. Riksdagen har själv, år 1949, tagit ståndpunkt till just frågan om ett uppskov till nästkommande års riksdag. Vi hade då ett yrkande, som i fråga om skälen låg betydligt närmare än vad detta yrkande gör. Det var nämligen fråga om en proposition, som skulle komma året därpå. Vissa motioner var väckta, och dessa motioner ansågs höra så nära samman med den blivande propositionen, att de lämpligen borde behandlas vid samma tillfälle. Första lagutskottet tillstyrkte verkligen den gången uppskov till nästkommande år, till vårriksdagen. Detta avslogs emellertid av riksdagens båda kamrar. Således har riksdagen redan tagit ståndpunkt till ett yrkande om uppskov från en vårriksdag till påföljande års vårriksdag. Den vägen är följaktligen inte möjlig att gå.

Naturligtvis kan man tänka sig, som då också skedde, ett uppskov till höstsessionen. Men i detta fall betyder det ingenting, ty om man uppskjuter denna fråga till höstsessionen, så kan inte kyrkomötet inkallas i sådan tid, att lag i ämnet kan utfärdas före nästföljande riksdags sammanträde. Det finns således ingen möjlighet att uppskjuta ärendet till höstriksdagen och tro, att man därigenom skulle kunna fullfölja detsamma, eller uppskjuta det på ett år med hänsyn

till den ståndpunkt riksdagen intagit i en liknande situation.

Enligt min mening finns det alltså inte någon möjlighet att gå på uppskovslinjen. Därmed återstår ingenting annat än att ta ståndpunkt till frågan. Jag anser ju för min del, att ingen större olycka hade skett, om man dröjt ett år. Men nu är proposition framlagd, och med hänsyn till riksdagens förutvarande ståndpunkttagande tror jag inte det finns anledning att nu avslå propositionen och begära ny proposition till nästa år, vilket skulle vara den enda framkomliga vägen.

Nej, vi anser nog ganska allmänt, att denna fråga är tillräckligt beredd för ett slutligt avgörande. Vi får komma ihåg, att frågan har varit uppe sedan 1919. Under så lång tid har vi sysslat med den. I olika sammanhang har den varit föremål för riksdagsbehandling, den har behandlats på andra sätt och den har behandlats i kyrkomötet. Vi tror alltså inte, att det möter något hinder mot att nu fälla ett slutligt avgörande och att kyrkomötet får sammanträda till hösten. Enligt vad man har sport, tror jag inte att det är några större svårigheter att där ta positiv ståndpunkt till frågan under kommande höst. Jag tror att frågan har mognat ganska mycket efter det sista kyrkomötets hållande. Det kan inte vara någon större glädje med att fortsätta denna debatt under ytterligare ett år. Det är lika bra att avgöra frågan nu, då den är aktuell, i stället för att behöva ta upp den på nytt. Det är inte till någon nytta, varken för kyrkan eller för statsmakterna, att intaga en sådan ståndpunkt. Med det gagnar man inte saken, och man gagnar inte heller kyrkan.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet EDENMAN:

Herr talman! Med hänsyn till första lagutskottets i princip enhälliga utlåtande och till vad som tidigare framhållits här i debatten av herrar Arvidson och Lindblom, har inte heller jag anledning att gå in på sakfrågan rörande kvinnans

Ang. kvinnas behörighet till prästerlig tjänst

behörighet till prästerlig tjänst. Eklestastik- och justitieministrarna får ju dessutom ännu ett tillfälle att diskutera saksfrågan vid det kyrkomöte, som kommer att sammankallas i höst, om riksdagen nu bifaller propositionen.

Jag vill i stället, herr talman, motivera min brådska i detta ärende. Inte minst i högerpressen har ju framhållits, att jag haft för bråttom att ta nästa steg i denna fråga. Jag vill också ta tillfället i akt att bemöta reservanternas tal om att kyrkan inte erhållit, som det står i reservationen, erforderlig tid att förbereda sin slutliga prövning av detta ärende. Det är i sanning ett egendomligt tal. Herr Lindblom hänvisade ju till årtal 1919. Vi har haft en ytterligt livlig debatt i frågan, inte minst i offentliga kyrkliga kretsar. Den har diskuterats på kyrkomöten och i riksdagen vid flera tillfällen. Riksdagen har varit mycket angelägen att inte falla kyrkomötet i ämbetet, och i varje fall har ju riksdagen sett till, att kyrkomötet hela tiden fått spela ut först.

Vi har internationella erfarenheter, och jag vill gärna tillägga, att när man på prästerligt håll vid sista kyrkomötet hänvisade till att kyrkornas världsråd borde inkopplas i denna fråga, så är ju läget det numera, att kyrkornas världsråd har blivit tillfrågat. Jag är också övertygad om att kyrkans ledning vid detta laget vet, vilket svar kyrkornas världsråd kommer att avge på frågan om den svenska lutherska kyrkan skall tillåta kvinna att prästvigas.

På biskopsmötets initiativ har ytterligare undersökningar utförts sedan förra kyrkomötet, och jag behöver väl inte dessutom hänvisa till den oerhört livliga offentliga debatten under det sista året. Det kanske räcker att tillägga, att det väl inte är någon av reservanternas som på allvar tror att den exegetiska forskningen, som bedrivits något tusental år, just nu, om den fick ytterligare ett år på sig, skulle komma till klarhet i alla de princip- och tolkningsfrågor det här gäller.

Vi bör inte heller glömma — och jag tycker att det är en ytterligt viktig sak

— att de, som verkligen bekämpar de kvinnliga prästerna, gör det med utgångspunkt från en principiell religiös övertygelse. Det finns sådana, för vilka det t. o. m. är en samvetsfråga — sådana deklarationer har gjorts vid det senaste kyrkomötet från denna plats. De kommer förmodligen inte att ändra uppfattning; de har sin uppfattning, och den får vi respektera — jag gör det, men jag delar den inte.

Det är alldeles uppenbart att jag måste anse det vara min uppgift att få till stånd en annan lagstiftning i denna fråga. Jag tycker att det skulle se mycket egendomligt ut med en eklestastikminister som satt med armarna i kors, väntande på att kyrkan skulle komma till klarhet i den här frågan, när vi ändå alla vet hur frågan i stort sett ligger till. Det är, som jag sade, en principfråga för många människor, men det är också en principfråga för mig, och det är en principfråga för regeringen med utgångspunkt från lika värdefulla principer, nämligen om mans och kvinnas likställighet. Med utgångspunkt från urgamla demokratiska rättfärdighetskrav har jag ansett det nödvändigt att försöka få en lösning på frågan så fort som möjligt.

Jag vill, herr talman, sluta med att göra den deklarationen, att jag som eklestastikminister självklart gärna framhåller, att regering och riksdag med en viss försiktighet bör syssla med andliga och inomkyrkliga frågor — om det uttrycket tillåtes. Men frågan om kvinnliga präster är ingen inomkyrklig fråga, så länge vi har statskyrka i detta land. Det är här fråga om behörighetskraven för statliga ämbeten, även om dessa statliga ämbeten nu råkar vara kyrkliga.

Jag har dessutom under de sista månaderna blivit personligen övertygad om att man långt inne i kyrkans aktiva led och bland stora kretsar av det svenska prästerskapet är ytterligt inte bara bekymrad, utan också indignerad över 1957 års kyrkomötes beslut. Om jag läser in en klar önskan — för att uttrycka mig mildt — hos majoriteten av vårt folk, att vi nu skulle försöka få denna strids-

Ang. kvinnas behörighet till prästerlig tjänst

fråga ur världen, tror jag att vi har fast mark under fötterna.

Herr MOGÅRD (s):

Herr talman! Jag beklagar, att jag på denna punkt i första lagutskottets utlåtande har nödgats avgiva en blank reservation, som utvisar att jag inte är överens med utskottets majoritet. Men jag måste efter ecklesiastikministerns anförande understryka, att det inte fanns någonting i detta, som jag inte för egen del kunde skriva under.

Jag tycker att man, när behörighetslagen år 1945 gjordes om så kapitalt som då skedde, också borde ha tagit med prästämbetet bland dem, som kunde besättas med kvinnor. Så långt jag hörde av motionärens anförande här, avgav han från lekmannahåll också en mycket tydlig och klar bekännelse till att han ansåg att det var lyckligt, därest även kvinnor kunde få bli präster. Och herr statsrådets anförande, så gott i sig självt, innebar just ingen filippik emot vad reservanterna — däribland även jag — anser i denna fråga, som blivit så viktig.

Det är inte på det principiella området som det här föreligger en skillnad, utan det är på ett praktiskt område. Det gäller huruvida ett kyrkomöte redan i höst skall få pröva denna fråga och för sin del avgöra den. Det är på denna punkt jag har en invändning att göra. Våra kyrkofullmäktige representerar ju grundlagsenligt de svenska församlingarna och därmed svenska kyrkan; de kan inte negligeras och bör inte negligeras. Det är ju här en fråga som är deras fråga. Det är församlingarna som skall ha de kvinnliga prästerna, det är församlingarna som skall välja dem, det är församlingarna som skall betala deras löner och över huvud taget ordna deras materiella villkor. Är det då anmärkningsvärt, om man tycker att församlingarna bör ha ett ord med i laget när det gäller avgörandet även av detta ärende? Jag vill i förbigående säga att jag nog anser att, när nu kyrkomötet begärt att få uppskov till år 1959, så är det

— om jag får använda det uttrycket — ofryntligt, för att inte säga hämndgirigt, att man trots denna anhållan inte vill anslå en så anspråklös tid som ett år i avvaktan på att det sista avgörandet skall träffas. Och detta gäller i särskild grad att man väljer att hålla ett kyrkomöte för frågans avgörande just i år.

Låt oss tänka att ett kyrkomöte hålles i oktober eller november, samtidigt som val till kyrkofullmäktige i vårt land pågår! Jag vet ju att många tycker att de är mycket obetydliga, men de är dock föreskrivna. Där väljs en folkrepresentation, som man måste respektera så länge den finns. Då väljes de, som sedan skall utse lekmannaombud i det svenska kyrkomötet. Blir det kyrkomöte nu i höst kommer emellertid elektorerna att utgöras av de personer, som valdes av den kyrkofullmäktigeförsamling som utsågs 1954, fastän det just hunnit väljas en ny kyrkofullmäktigeförsamling som alltså speglar den aktuella opinionen.

Jag anser detta i viss mån är en förömläppning mot den kommunala demokrati, som finns i våra kyrkofullmäktige. Och jag tycker nog att en demokratisk regering borde vara vänlig att tänka på detta, när den bestämmer tid för kyrkomötet. Man vinner precis vad man vill vinna om man ordnar det så att kyrkomötet kan hållas 1959.

Jag förvänar mig mycket över att herr Lindblom, en gammal baptist, inte vill unna den svenska kyrkan den frihet för sina församlingar som jag föreställer mig har varit ett av baptismens förnämligaste ideal, nämligen att främja en demokratisk frihet för sina församlingar. Skulle inte de svenska kyrkoförsamlingarna kunna få tillgodoräkna sig samma hänsyn?

Här ser jag också tecknen på en utveckling, som jag som präst anser mycket olycklig. Det är att den gamla sockenförsamlingen mer och mer förlorar i betydelse. Den har dock varit källan till den svenska kommunala självstyrelsen. Nu sjunker dess betydelse oavbrutet. Det är ett slags starkt förstatligad prästkyrka, som nu mer och mer skapas. Är det någonting att eftersträva och

önska? Mig synes det egendomligt att en regering, som har ett politiskt underlag vilket har statskyrkans avskaffande på sitt program, icke hesiterar ett ögonblick innan den ytterligare förstärker denna kyrka.

Jag tycker inte om det beslut vi här skall fatta. Jag vänder mig inte mot det principiella, att kvinnan får behörighet till prästtjänst, men mot att vi till varje pris just i höst skall hålla ett kyrkomöte, ändå att kyrkomötets ledamöter själva bett att få ett uppskov till 1959 och ändå att man inte brytt sig om att fråga Sveriges kyrkoförsamlingar om vad de över huvud taget tänker — eller bereder dem tillfälle att nu i höst verkligen ge uttryck för vad de tänker. Det är snålt. Det är ogint. Det är inte hederligt mot kyrkan och dess församlingar.

Jag vet ju att många säger som herr Lindblom, att det blir bra i alla fall. Nu har biskoparna och kyrkomötesledamöterna fått en knäpp på näsan, nu skall de få avlägga sin syndabekännelse genom att sticka svansen mellan benen och godta en sak, som de i fjol inte ansåg sig kunna godta.

Det är inte demokratiskt att resonera så, och jag kan inte göra det, hur livlig anhängare jag sedan må vara av kvinnan som präst.

Kyrkomötet består av 43 präster och 57 lekmän. Vid kyrkomötet i höstas röstade alla präster utom en mot förslaget och dessutom 20 lekmän; 35 lekmän och en präst röstade för det. Den sistnämnde var pastor primarius Olle Nystedt, som höll ett utomordentligt bra anförande där. Om han suttit i denna kammar nu, vilket är synd att han inte gör i stället för mig, skulle han säkerligen yttrat precis det han sade bara för några veckor sedan, nämligen att han tyckte att man borde lämna kyrkan det rådrummet att den skulle få ta ställning till denna fråga 1959.

Om det nu blir så att kyrkofullmäktige i höst skall välja elektorerna för utseende av ombud till kyrkomötet, så får man väl rimligen förutsätta att de väljer ungefär samma personer som sist. Alla är väl inte böjliga rön, som låter

skrämman sig av opinionen. Man kan väl förutsätta, att somliga verkligen står fast vid vad de tyckte 12 månader tidigare. Det är inte orimligt! Jag vill inte säga att det är sannolikt, ty utvecklingen från den fria gamla hederliga svenska sockenkyrkan och till kunglig statlig prästkyrka har ju inte precis ökat kuraget och modet bland kyrkans tjänare.

Men jag anser inte detta är någonting att eftersträva för oss, som sitter i riksdagen. Tvärtom förefaller det mig vara mycket mera mänskligt, rimligt och demokratiskt att säga: »Nåja, i höst skall vi välja nya kyrkofullmäktige. Tänk på vilka ni väljer, tänk på om det är sådana som verkligen vill ha kvinnliga präster eller andra». Då får man äntligen en princip att ta ställning till vid valet av kyrkofullmäktige. Det är en god demokratisk uppfostran om en sådan princip kommer under övervägande.

Ja, det är ju kanske litet kuriöst, att man på detta sätt vill sätta i fråga vad ens egen regering önskar. Och jag måste för min del säga, att vad statsrådet här har anfört i sin proposition är så bra, att man borde läsa upp det. Det visar, att han åtminstone formellt har respekt för församlingarna, deras självständighet och deras uppgifter.

Men det har man inte haft när det gäller denna fråga. Jag vet mycket väl att 139 församlingar har fått yttra sig över 1950 års förslag — men det finns 2 600 församlingar! Aderton kvinnoorganisationer har fått yttra sig — det finns väl på hela jordklotet inte flera, men alla har de fått yttra sig. Så mycket som det finns av prästerliga och teologiska organ har fått yttra sig. Men de stackars lekmän, som ännu är bundna vid kyrkan och som väl hör till de 15 procent som röstar vid kyrkofullmäktigeval, har *inte* fått göra sin stämma hörd. Det kan de få, om vi verkligen låter kyrkofullmäktigevalen i höst bli ett uttryck för en opinion även i detta stycke.

Statsrådet skall inte förvåna sig, om jag, som förvisso är en mycket dålig präst men i alla fall en mycket ivrig församlingstjänsteman, här tycker att

Ang. kvinnas behörighet till prästerlig tjänst

det inte är mer än rätt och rimligt, om man nu medger, att kyrkomötet hålles 1959 och inte 1958.

Jag skulle gärna rösta för det uppskov, som de andra reservanterna förordat, men jag tycker att man i utskottet anfört så starka skäl för att detta inte låter sig göra, att jag inte vill ansluta mig till det yrkandet. Blir det sedan nyval till andra kammaren, blir det ju ett förfärligt trassel med alla möjliga frågor. Och inte minst en fråga sådan som denna kan komma att drunkna i allt det virrvarr, som blir en konsekvens av nyvalet.

Det är därför som jag, herr talman, nödgas yrka, att riksdagen med avslag på föreliggande proposition måtte anhålla hos Kungl. Maj:t, att lagförslaget ånyo förelägges 1959 års riksdag.

Herr statsrådet EDENMAN:

Herr talman! Jag anade inte att en sådan kolossal indignation låg bakom herr Mogårds blanka reservation. Jag skall inte bemöta alla de starka ord han använder. Jag anklagades för att vara ogin och hämndgirig och han använde ordet förolämpning när det gällde inställningen till kyrkomötet.

Det är nog så, att herr Mogård fått den här frågan alldeles om bakfoten. Jag och den regering jag tillhör är verkligen inte hämndgiriga mot det svenska kyrkomötet. Däremot har vi tagit frågan om kvinnliga präster på allvar. Det är egentligen hela saken!

Såsom jag utvecklade för en stund sedan har jag, när jag nu fått tillfälle att de här månaderna fungera som eklestiastikminister, inte velat sitta med armarna i kors och vänta, herr Mogård, tills kyrkomötet vunnit större enighet och klarhet beträffande utformningen av prästämbetet etc. Den premiss, på vilken herr Mogård byggt upp hela sitt antagande, nämligen att kyrkomötet vänligt och hyggligt begärde att få ett litet uppskov till 1959 och att den stygga regeringen är så ogin och hämndgirig etc. etc., att den inte ens beviljar det, är alldeles felaktig.

Nej, ärade kammarledamöter, det föreligger ingen sådan beställning från kyrkomötet. Kyrkomötet vill helt enkelt ha så lång tid på sig som kyrkan behöver för att komma till klarhet, och jag har för min del varit ytterligt tveksam, om klarheten — i den mening som kyrkomötet har lagt in i detta ord — står att vinna till år 1959. Jag tror inte det.

Jag skall inte förlänga debatten med att ta upp hela den kyrko- och församlingsdemokrati som herr Mogård talar om. Han vill tydligen att vi, utöver det ordinarie kommunalvalet, också skall få ett kyrkofullmäktigeval på frågan om kvinnliga präster. Jag kan inte se att det skulle vara någon större fördel. Det är ju, herr Mogård, inte kyrkomötets lekmän som är motståndarna i denna fråga. Det är prästerskapet med dess biskopar i spetsen, och de väljs inte av de vanliga lekmännen i församlingen. Jag kan inte förstå att herr Mogård kan tro, att församlingsdemokratien skulle kunna utöva något inflytande på den här punkten. Till skillnad mot herr Mogård är jag för min del övertygad om att det i varje fall i en viss utsträckning blir andra elektorater, som kyrkofullmäktigeförsamlingarna kommer att välja till det här kyrkomötet än dem som valdes till 1957 års kyrkomöte.

Jag vill ännu en gång upprepa, att kyrkan och kyrkomötet har varit förberedda på denna fråga i flera år. 1955 års riksdag diskuterade frågan. Riksdagen hade utan vidare då kunnat fatta ett beslut, och Kungl. Maj:t hade tvingats, om man hade velat effektuera riksdagsbeslutet, att inkalla kyrkomötet samma höst. Det skedde inte. År 1956 gick också utan kyrkomöte. På hösten år 1957 fick vi kyrkomöte. Detta har verkligen inte, herr Mogård, tagits på sängen.

Herr LINDBLÖM (fp):

Herr talman! Herr Mogårds resonemang om läget i fråga om sockenkyrkan tycker jag inte är något att ta fasta på i detta sammanhang. Det har knappast med saken att göra annat än att det möjligen skulle vara av behovet påkallat att

Ang. kvinnas behörighet till prästerlig tjänst

få kvinnliga präster till sockenkyrkorna för att få bättre anslutning.

Vad sedan gäller frågan om min och baptistsamfundets inställning vill jag försäkra, att om statskyrkan stått på samma fria grund som baptistsamfundet, skulle inte denna fråga här ha föranlett någon diskussion.

Om det varit så, att denna fråga kommit upp först under förra året för att nu diskuteras här i riksdagen efter kyrkomötet, skulle jag ha kunnat hålla med herr Mogård i hans resonemang. Men det är förvånande, när ju frågan behandlats vid så många tillfällen, att man just nu skulle behöva ännu ett år för ytterligare överväganden.

Och var har man för resten fått talet om detta år ifrån? Vad finns det för garanti för att det är, som nu föreslås, skulle räcka till? Det finns enligt min mening ingen garanti för det, och den uppskovsönskan, som här finns, kan nog av folket tolkas som den obotfärdiges förhinder. Jag tror inte det skulle vara till så särskilt stor glädje, vare sig för kyrkan eller prästerskapet, om man lät den tendensen framträda.

Herr MOGÅRD (s):

Herr talman! Jag tillhör inte och har ingen befogenhet — lyckligtvis — att föra talan för det synbarligen, enligt statsrådet, mycket illa uppfostrade kyrkomötet. Jag talade, som statsrådet förstod, för församlingarna — som jag tror på och som jag är satt att tjäna. De har säkerligen en uppgift att fylla alltjämt, om de bara får vara i fred för oavbrutna mästranden från kanslihus och höga vederbörande här i Stockholm.

Det var dock 20 av lekmännen i kyrkomötet, som hjälpte till att fälla förslaget om kvinnliga präster i fjol. Dessa lekmän, som alltså skall väljas av elektorer från ett tidigare kyrkofullmäktigeval, har betydelse.

Till slut vill jag säga, att om statsrådet enligt sin utsago har mycket stort allvar med att just nu få till stånd denna lagstiftning, så hoppas jag att allvarret, om så skulle erfordras, är lika betydelse-

dande 1959. Ja, att det blir som gammalt vin — inte som gammal potatis — allt bättre med åren.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Jag känner ett behov att deklarerera min uppfattning i denna fråga.

När den kungliga propositionen framlades, vilket skedde kort tid efter riksdagens början och alltså mycket snart efter kyrkomötets klart uttalade mening, kände jag mig chockerad. Jag har i efterhand fått en viss förståelse för ecklesiastikministerns ståndpunkt, ty jag förstod att han menade, att om han inte kom med en proposition, så skulle det i stället motioneras i frågan. Då var det bättre att regeringen hade initiativet.

Men jag måste också framhålla, att jag var glad över högermotionen, därför att den var skriven på ett sätt som visade stort intresse för och en sympatisk inställning till frågan om kvinnliga präster. Den ville inte att man skulle gå fram mot kyrkomötets klart uttalade åsikt utan den ville ge kyrkomötet det rådrum, som vi tidigare hört omnämnas. Detta rådrum skulle å ena sidan möjliggöra kontakter med vissa internationella kyrkliga institutioner och å andra sidan ge tillfälle att avgöra frågan i en lugnare atmosfär. Det skulle också, som redan flera gånger här sagts, ha möjliggjort att det blev ett val till kyrkofullmäktige under mellantiden.

Jag skall gärna erkänna, att jag i första hand vill ge den av herr Arvidson m. fl. framlagda reservationen mitt stöd.

Men om nu inte denna reservation vinner kammarens gillande, och när det nu har kommit ett avslagsyrkande på propositionen, vill jag deklarerera min uppfattning även i det fallet. Det skulle vara logiskt att följa herr Mogårds inställning och säga, att vi avslår propositionen nu, men vi gör det med en begäran om att den skall komma igen nästa år. Det vore logiskt riktigt att göra så, men om reservationen inte blir bifallen, kommer jag trots detta att rösta för bifall till propositionen.

Ang. kvinnas behörighet till prästerlig tjänst

Jag har under senaste tiden studerat protokollen från debatten vid kyrkomötet och fått intrycket, att den koncilianta inställning, som möjligen kan utläsas i motiveringen till kyrkomötets avslagsyrkande på propositionen, vilken motivering framlades av biskop Ljungberg, för majoriteten av kyrkomötet inte betydde en sådan mera konciliant inställning till själva sakfrågan. Inom kyrkomötet fanns de, som med hänsyn till bibelns ord — väsentligen genom aposteln Paulus — och med hänsyn till en snart 2 000-årig tradition ansåg att det var otänkbart med kvinnliga präster. Vidare fanns de, som uppgav att det inte fanns några exegetiska motiv mot kvinnliga präster men som av olika skäl — såsom att det skulle bli oro inom kyrkan och att det skulle störa kyrkans ekumeniska arbete — ansåg att det var omöjligt att genomföra reformen nu. Vidare fanns det en tredje grupp, nämligen de som ovillkorligt röstade för kvinnliga präster.

Jag har fått det intrycket att den grupp, som ansåg att det inte fanns några exegetiska hinder för kvinnliga präster, men som ansåg att det nu inte passade att inrätta sådana tjänster, egentligen stod bakom den som mera konciliant ansedda motivering, som framlades av biskop Ljungberg. Jag har emellertid den uppfattningen, att denna grupp egentligen inte var konciliant i sin uppfattning. Den motivering, som de framlade och som skulle slå en brygga mellan de olika åsikterna, utgjorde i själva verket inte en bro, som skulle kunna förena de båda uppfattningarna. Om man skall tala militärt språk var det i stället en skenanläggning, bakom vilken man sökte förstärka sina positioner och där tiden skulle användas till att skaffa internationell förstärkning. Jag tror inte att ett års uppskov kommer att ändra på den inställningen hos kyrkomötet.

Jag tror emellertid ändå att det är riktigt, att kyrkan bör ha sitt rådrum — trots allt. Den har velat fråga kyrkornas världsråd och andra utomlands. Man kan dock fråga sig varför kyrkan inte frågade

1920, varför den inte frågade 1923 när utredningen kom, varför den inte frågade 1938 när saken var på tal, varför den inte frågade 1950 när utredningen kom och varför den inte frågade 1954 och 1955, när saken åter var uppe. Jag säger som det tidigare sagts, att det har funnits oändligt många tillfällen att fråga förut, och jag kan inte förstå att det skulle bli någon skillnad nu.

Inom kyrkomötet har det sagts att ett positivt beslut kommer att åstadkomma oro och splittring inom kyrkan. Det är möjligt att det är sant. Inom kyrkan har dock vid många tillfällen i dess tillvaro många mycket svårare beslut fattats, och många tillfällen har funnits, då splittringen varit vida större än inför denna fråga. Men kyrkan lever ändå sitt inre liv. Måhända kan ett positivt beslut bidra till att åter draga folks intresse och folks tankar till kyrkan och att vända strömmen från kyrkan till kyrkan. Jag tror att ett positivt beslut har större utsikt att göra det än ett negativt. Värde därför är större än faran för splittring inom kyrkan.

Jag tror förresten inte att det kommer att bli så många kvinnliga präster. Det är möjligt att det mest blir en reform på papperet. Men låt den i alla fall gå igenom, så att de kvinnor som har kvalifikationerna och känner kallelsen kan få rätt att bli präster.

Jag vill till slut, herr talman, påpeka att jag delar den uppfattningen, att riksdagen inte bör uppträda med maktspråk mot kyrkomötet eller att det skulle finnas motiv att ta bort kyrkomötets veto-rätt, därest riksdag och kyrkomöte kommer till olika beslut. Det är ju en sak som vi tidigare i dag har tagit ställning till utan diskussion. Jag tror att det är något av värde att kyrkan i vårt land har sin egen representation och att det i sista hand är kyrkan själv, och inte som i Norge och Danmark regering och riksdag, som bestämmer vad som är rätt tro och vad som är rätt ordning inom kyrkan. Det kan väl hända att kyrkan trots detta känner ett visst tryck från staten och från folkopinionens sida även hos oss, och det kan väl aldrig bestridas att

Ang. kvinnas behörighet till prästerlig tjänst

det även i en demokrati kan finnas en opinion, som tar sig sådana uttryck, att det för kyrkan kan kännas som om diktaturtendenser riktades emot den. Detta utgör emellertid inte något hinder för mig att låta kyrkomötet fatta sitt beslut självständigt, sedan riksdagen sagt sin mening. Det betyder endast att kyrkomötet har klart för sig, att ett kyrkomöte som går emot en av en stark majoritet inom riksdag omfattad åsikt kanske ändå inte kan bidra till att förstärka bandet mellan folk och kyrka, band som kanske mångenstädes i dagens Sverige inte är så starka som önskvärt vore.

Jag vill sålunda ha sagt, herr talman, att jag trots allt är av den uppfattningen, att om kyrkomötet vidhåller sitt avslag på propositionen om kvinnans rätt till prästämbetet, så måste man rätta sig efter det. Riksdagen kan med större eller mindre majoritet uttala sin åsikt i frågan, men den bör inte tvinga den på kyrkan. Och jag tror att det är av ett bestående värde, att kyrkan kan känna sig trygg i det avseendet.

Som framgår av vad jag anført vill jag i första hand yrka bifall till den reservation, som avgivits av herr Arvidson med flera. Det betyder att man vill demonstrera sin önskan att inte gå bryskt fram, men den innebär inte ett avslag på propositionen.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats 1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o), av herr Arvidson, att kammaren skulle bifalla den av honom m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen och i samband därmed återförvisa det föreliggande utskottsutlåtandet till utskottet; samt 3:o), av herr Mogård, att riksdagen — med avslag å förevarande proposition — skulle an hålla hos Kungl. Maj:t, att lagförslaget ånyo måtte föreläggas 1959 års riksdag.

Herr talmannen anförde vidare, att med anledning av vad sålunda yrkats propositioner komme att framställas först beträffande herr Arvidsons yrkande samt därefter, om så erfordrades, angående de två återstående yrkandena.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å herr Arvidsons yrkande; och förklarade herr talmannen sig finna den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Mannerskantz* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som avslår herr Arvidsons under överläggningen om första lagutskottets utlåtande nr 11 framställda yrkande, att kammaren måtte bifalla den vid utlåtandet fogade reservationen 1) och i samband därmed återförvisa utskottsutlåtandet till utskottet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles nämnda yrkande.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Med hänsyn till omröstningens utgång gjorde herr talmannen nu vidare propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt därefter på bifall till herr Mogårds här ovan under 3:o) upptagna yrkande; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Mogård* begärde votering, i anledning varav uppsattes, upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utåtande nr 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Mogårds under överläggningen gjorda yrkande.

Ang. kvinnas behörighet till prästerlig tjänst

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

På framställning av herr talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till annat sammanträde.

Anmäldes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 116, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 16 § lagen den 11 juni 1943 (nr 346) angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror, m. m.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i betänkande nr 30 bifölles även av andra kammaren.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 88, med förslag till reglering av tomtförhållandena å den s. k. Drottningholmshalmen i Lovö socken av Stockholms län; och

nr 89, med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, m. m.

Anmäldes och bordlades en av herr *Thun* under sammanträdet till herr talmannen avlämnad, av honom och fru *Wallentheim* undertecknad motion, nr 342, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till strålskyddsverksamhet m. m. för budgetåret 1958/59 m. m.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 0.20.

In fidem

G. H. Berggren